

Příloha k Podkladové analýze pro přípravu SZP v programovém období 2021+

pro Specifický cíl B: Zlepšovat tržní orientaci a zvyšovat konkurenceschopnost, včetně většího zaměření na výzkum, technologie a digitalizaci

Analýza problémů, jejich příčin, závažnost problémů a SWOT analýzy za jednotlivé skupiny zemědělských komodit

Zpracoval: kolektiv pracovníků z pracovní skupiny „Konkurenceschopnost“

31. 07. 2020

Obsah

Seznam zkratk:	7
OVOCE A ZELENINA	9
1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP	9
2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?.....	9
3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?	9
4. Jak závažný je tento problém?	15
5. Míra stávajícího řešení problému	15
5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)	15
5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami.....	19
6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP	21
7. SWOT analýza.....	30
VÍNO	33
1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP	33
2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?.....	33
3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?.....	33
4. Jak závažný je tento problém?	35
5. Míra stávajícího řešení problému	36
5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)	36
5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami.....	39
6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP	40
7. SWOT analýza.....	43
BRAMBORY	45
1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP	45
2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?.....	45
3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?	46
4. Jak závažný je tento problém?	49
5. Míra stávajícího řešení problému	50

5.1	Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)	50
5.2	Míra současného řešení problému jinými politikami	52
6.	Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP	53
7.	SWOT analýza	62
CUKROVÁ ŘEPA		64
1.	Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP	64
2.	Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?	64
3.	Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?	64
4.	Jak závažný je tento problém?	67
5.	Míra stávajícího řešení problému	67
5.1	Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)	67
5.2	Míra současného řešení problému jinými politikami	69
6.	Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP	69
7.	SWOT analýza	74
BÍLKOVINNÉ PLODINY		75
1.	Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP	76
2.	Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?	76
3.	Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?	77
4.	Jak závažný je tento problém?	79
5.	Míra stávajícího řešení problému	80
5.1	Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)	80
5.2	Míra současného řešení problému jinými politikami	85
6.	Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP.	87
7.	SWOT analýza	87
CHMEL		89
1.	Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP	89
2.	Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?	89
3.	Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?	90
4.	Jak závažný je tento problém?	93

5. Míra stávajícího řešení problému	94
5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)	94
5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami.....	95
6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP	96
7. SWOT analýza.....	102
MLÉKO.....	103
1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP	103
2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?.....	103
3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?	104
4. Jak závažný je tento problém?	107
5. Míra stávajícího řešení problému	108
5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)	108
5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami.....	110
6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP	110
7. SWOT analýza.....	114
HOVĚZÍ MASO	115
1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP	115
2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?.....	115
3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?	120
4. Jak závažný je tento problém?	120
5. Míra stávajícího řešení problému	121
5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)	121
5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami.....	122
6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP	125
7. SWOT analýza.....	129
VEPŘOVÉ MASO	130
1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP	130
2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?.....	130
3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?	131

4. Jak závažný je tento problém?	138
5. Míra stávajícího řešení problému	139
5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)	139
5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami	140
6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP	140
7. SWOT analýza	145
DRŮBEŽÍ MASO A VEJCE	146
1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP	146
2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?	146
3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?	147
4. Jak závažný je tento problém?	151
5. Míra stávajícího řešení problému	154
5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)	154
5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami	155
6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP	156
7. SWOT analýza	165
OVCE A KOZY	167
1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP	167
2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?	167
3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?	167
4. Jak závažný je tento problém?	169
5. Míra stávajícího řešení problému	171
5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)	172
5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami	172
6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP	173
SWOT analýza	178
VČELY	180
1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP	180
2. Stanovení skutečného problému, na který má politika reagovat	181

3. Mechanismus a příčiny problému.....	181
4. Závažnost problému.....	183
5. Řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP	185
6. Detailnější posouzení vlivu předpisů	186
7. Jak by se situace vyvíjela BEZ ZAVEDENÍ PŘÍSLUŠNÝCH INTERVENČÍ?	187
8. SWOT analýza – jak si stojí jednotlivé důležité stránky sektoru vůči odpovídajícím cílům a jejich naplňování?	187
9. Definování potřeb v sektoru Včel.....	189

Praha, 13. 12. 2019

Seznam zkratek:

AEKO	Agroenvironmentálně-klimatické opatření
AMA	Agrarmarkt Austria – Zemědělský trh Rakouska
ANC	Oblasti s přírodními znevýhodněními
AZO	Agrární zahraniční obchod
CIS	Coupled income support - Vázaná příjmová podpora, dříve VCS
ČBS	Český bramborářský svaz
ČPH/AWU	Čistá přidaná hodnota na přepočteného pracovníka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DJ	Dobytčí jednotka
DPB	Díl půdního bloku
DŽPZ	Dobré životní podmínky zvířat
EAFRD	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
ECM	Energy Corrected Milk
EIP	Evropské inovační partnerství
EK	Evropská Komise
EU	Evropská Unie
FADN	Zemědělská účetní datová síť
GMO	Geneticky modifikované organismy
IBR	Infekční bovinní rinotracheitida
IPKB	Integrovaná produkce konzumních brambor
KBTPM	Krávy bez tržní produkce mléka
KDŘ	Krátký dodavatelský řetězec
LFA	Méně příznivé oblasti
LPIS	Veřejný registr půdy
NČZ	Nové členské země EU
NOPRM	Národní ozdravovací program pro ozdravení ovocných rostlin, révy a chmele
OP	Orná půda
OVEKO, a.s.	Dceřinná společnost Svazu chovatelů ovcí a koz v České republice

PDO	Protected Designation of Origin - Chráněné označení původu
PGRLF	Podpůrný a garanční rolnický a lesnický
PRV	Program rozvoje venkova
RV	Rostlinná výroba
SAPS	Jednotná platba na plochu
SCHP	Svaz chovatelů prasat
SOT	Společná organizace trhu
SPC	Svaz pěstitelů cukrovky
SV ČR	Svaz vinařů ČR
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
TTP	Trvalý travní porost
UV	Ultrafialové záření
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
VCS	Dobrovolná podpora vázaná na produkci
VÚRV	Výzkumný ústav rostlinné výroby
VÚZT	Výzkumný ústav zemědělské techniky
ŽV	Živočišná výroba

OVOCE A ZELENINA

1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP

Tato část je zpracována souhrnně v základním analytickém dokumentu za oblast konkurenceschopnost zemědělství.

2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?

Plochy, produkce a míra soběstačnosti v sektorech ovoce a zeleniny v důsledku transformačních a restrukturalizačních procesů, sílí konkurence na trhu a změn ve spotřebitelském chování dramaticky poklesly, často na úroveň okolo 30–50 % oproti výchozímu období transformace. V případě ovoce tento nejvýznamnější pokles proběhl až po vstupu do EU, zatímco v případě zeleniny ještě před ním. Po roce 2010 ovšem dochází k mírnému oživení a stabilizaci těchto výrazně samozásobitelských sektorů, a to i přesto, že míra soběstačnosti se pohybuje v rozmezí 30–37 % u zeleniny a 40–80 % u ovoce. Také obchodní bilance těchto sektorů, charakterizující pozici českých producentů vůči zahraničí, zůstává výrazně negativní: 13,2 mld. Kč u ovoce a 9,6 mld. Kč u zeleniny. Konkurenční pozice českých producentů ovoce, zeleniny tak zůstává, i přes značné technologické zlepšení vesměs slabá a vážně ohrožuje plnění strategických vizí z hlediska rozsahu ploch a míry soběstačnosti u těchto odvětví.¹

Hlavní problémy sektoru ovoce a zelenina:

- Nedostatečné a nevyhovující vodní hospodářství
- Nedostatečné a nevyhovující skladové hospodářství
- Pokles produkčních ploch a stárnutí ovocných sadů

3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?

Ačkoli příčiny uvedených problémů jsou u těchto sektorů často diferencované, mezi společné faktory patří zejména:

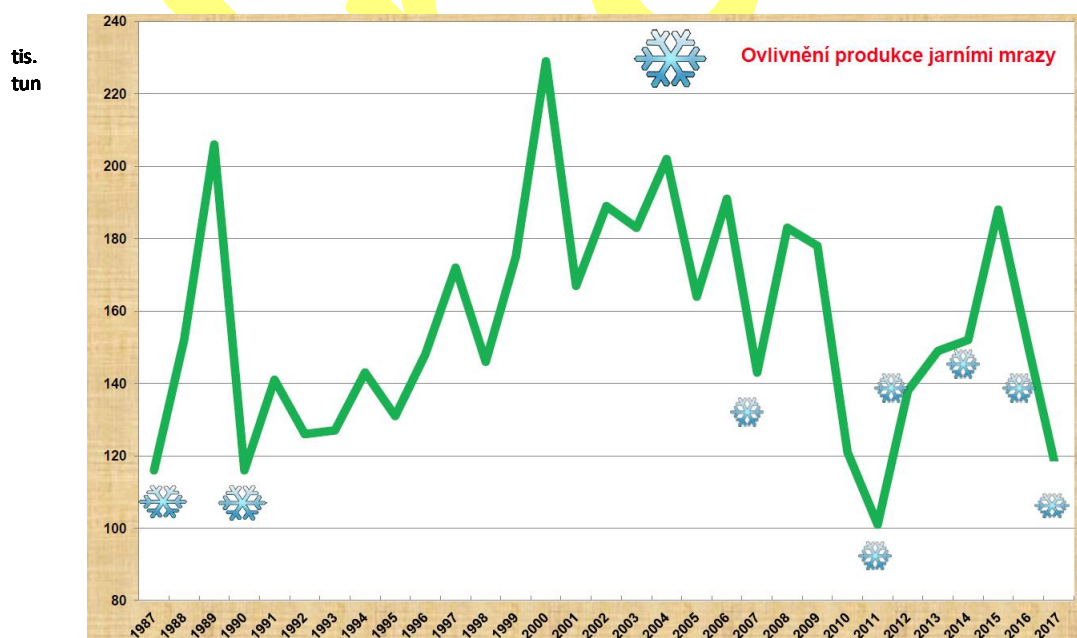
- Větší výskyt nepříznivých meteorologických jevů v ČR ovlivňující výnosový a kvalitativní potenciál.
- Vysoká volatilita cen v důsledku vysoké či nízké úrody.
- Změny na trhu výrobních faktorů, především dostupnost a kvalita pracovní síly.
- Nízký stupeň technologické obměny výrobních prostředků způsobující vyšší provozní náklady.
- Celkově slabá pozice pěstitelů v odbytovém řetězci při současně nedostatečně rozvinutých krátkých dodavatelských řetězcích (KDŘ).

¹ Strategie českého zemědělství do roku 2030 uvádí cílovou míru soběstačnosti v rozpětí 41–72 % pro rok 2020 v případě ovoce – konzumních jablek, přičemž aktuální úroveň se pohybuje kolem 35–76 % v závislosti na klimatických podmínkách daného roku. V případě zeleniny 43 %, přičemž aktuální úroveň dosahuje 36,5 %.

- Vyšší transakční náklady na umístění produkce domácí provenience vzhledem k relativně nízkému rozsahu pěstované produkce.
- Nízká flexibilita úřadů v řešení administrativních problémů týkající se produkce ovoce a zeleniny – zahraniční pracovníci, registrace přípravků ochrany.
- Nízká inovativnost a produktová diferenciaci na trhu.

ČR má velice dobré podmínky pro pěstování ovoce a zeleniny (vynikající půdy, vybudované velkoplošné závlahové soustavy). Pěstitelé mají velice dobré znalosti a dlouholeté zkušenosti s produkcí kvalitních výpěstků. Přesto **kontinentální klima a extrémní výkyvy v počasí v ČR působí především na pěstitele ovoce a zeleniny častějším výskytem jarních mrazů, krupobitím nebo dlouhodobým suchem**, díky kterému je nedostatek vodních zdrojů v období extrémního sucha. Škody mrazem jsou dvojího druhu. Jednak ze zimního mrazu (prosinec–únor), kdy silný mráz poškodí květní pupeny (stává se u meruněk, třešní příp. i jiných peckovin) a pak i namrzání ve dřevě. Tyto škody nejsou tak časté a zřejmě jich nepřibývá. Častější jsou škody v květu a po odkvětu, tedy poškození u raně kvetoucích druhů od druhé půlky března až do konce května. Problém není ani ve výskytu mrazíků v květnu, ale proto, že stromy kvůli teplým rokům a zimám dříve raší a kvetou než v minulosti. Rovněž také zesílila intenzita pozdních mrazů, zatímco dříve šlo o přízemní mrazíky působící několik hodin před rozedněním skutečně třeba do 1 nebo 2 metrů, nyní jsou častější radiační mrazy, kdy mrznout začíná už navečer a expozice mrazu je i 10 hodin. Zatímco u přízemních, krátkodobých mrazů jde o redukci květů, u dlouhotrvajících mrazů dochází k poškození celé květní násady, jak poupat, tak i rozkvetlých květů, tak i odkvetlých.

Graf 1: Vývoj produkce ovoce v produkčních (intenzivních) ovocných sadech za 30 let v ČR

Pramen: SVZ – Ovoce 2017, MZe, ÚKZÚZ

Existující technologie k eliminaci projevů jarních mrazů – např. zamlžování sadu, zakuřování, použití ohřivačů, pálení různých materiálů, protimrazová závlaha a mísení vzduchu jsou účinné, ovšem často velmi nákladné a jejich průměrná doba životnosti je 15 až 20 let příp.

i déle², jedná se tedy o dlouhodobou investici s nejasnou návratností. Možnost využít dodatečné a kvalitní protimrazové a protikroupové ochrany může být pro pěstitele ovoce i zeleniny z hlediska kvalitní sklizně v daném roce klíčová. Naproti tomu mírnější klima letních měsíců neumožňuje produkovat některé druhy zeleniny a ovoce v požadované kvalitě a delší časové periodě (v našich podmínkách je perioda kratší).

Přetrvávající nedostatečná nabídka pracovní síly v ČR v těchto sektorech zvyšuje významně nároky na zahraniční, vízem podmíněnou a současně sezónně orientovanou pracovní sílu. Ostatně, dlouhodobá situace ukazuje, že tento nedostatek pracovníků není výrazně ovlivněn hospodářskými cykly ČR. Transakční náklady na zahraniční sezónní pracovní sílu jsou obecně vysoké a současně zvyšují riziko pro tyto podniky (zdlouhavost a komplikovanost procesu). To se v některých případech projevuje jak nedostatečnou kvalitou odváděné práce, tak nemožností získat potřebný počet poptávaných pracovníků.

Stáří a struktura sadů je dlouhotrvající problém, v červnu roku 2018 bylo v poklesu plodnosti 41,5 % produkčních ovocných sadů a 40,8 % sadů v plné plodnosti. Na počátku plodnosti bylo 10 % produkčních sadů a 7,7 % tvoří mladé neplodné sady. Vzhledem k intenzivnímu způsobu pěstování a charakteru požadovaných odrůd hrozí snížení kvality a produkce již mezi 12. až 15. rokem pěstování namísto uváděných 25 let. V součtu tak v brzké době 10 let bude více než polovina produkčních ovocných stromů poskytovat méně kvalitní plody a při menším výnosu. Vysoký podíl sadů s klesající plodností způsobuje vysoké jednotkové náklady produkce v důsledku vysokých fixních nákladů, které nejsou alokovány na potřebný rozsah produkce. Pomalé tempo obnovy je spojeno s vysokými investičními náklady na obnovu sadů s vysokým rizikem nízké návratnosti. Investiční náklady na restrukturalizaci ovocných sadů se pohybují v rozpětí 100-650 tis. Kč/ha v závislosti na druhu ovoce (viz Tabulka 1).

Tabulka 1: Náklady na restrukturalizaci ovocných sadů podle dotazníkového šetření (TÚ 4102)

Ukazatel	Sazba do 240 tis. Kč/ha	Sazba do 120 tis. Kč/ha	Sazba do 60 tis. Kč/ha
Vážený průměr, Kč/ha	623576,3	175 968,9	99 985,5
Prostý průměr, Kč/ha	425570,0	155 971,4	121 660,8
Medián, Kč/ha	321813,9	126 505,0	114 664,8
80% percentil, Kč/ha	590029,6	190 454,5	155 619,7
90% percentil, Kč/ha	814758,4	283 896,2	173 952,2
3.kvartil, Kč/ha	517323,6	181 264,2	146 453,5
Variační koeficient, %	71,8	44,1	38,6
Současná dotační sazba, Kč/ha	240 000	120 000	60 000

Pramen: výpočty ÚZEI

Pěstitelé ovoce a zeleniny nejsou dostatečně vybaveni často jednoúčelovými (mobilní) stroji, jako jsou linky na posklizňovou úpravu (mytí, třídění, balení). Někteří pěstitelé využívají služeb odbytových organizací, které tyto posklizňové linky nebo sklady pořídily v rámci svých operačních programů. Absence těchto strojů vyžaduje vyšší podíl často

² Naproti tomu průměrná doba životnosti sadů se při současných vysokých nárocích na výnos a intenzitu produkce zkracuje. Stromy se vyčerpají dříve, než by měly. Dřívější standartní doba životnosti sadů 25 let se zkracuje, v některých případech může nastat již po 15 letech a někdy i dříve. V tomto poměru (třetina produkčního období oproti dřívější pětině) se tedy jedná z pohledu pěstitele o dlouhou dobu.

nákladnější ruční práce. Odhaduje se, že 65 % zeleniny je realizováno přímo z pole a 35 % se uskladní a realizuje později. Od roku 2013 se struktura skladovacích kapacit z hlediska počtu reálně nezměnila, spíše proběhla modernizace vlastní technologie.

Problematika závlah není dostatečně vyřešena, protože procentuální zastoupení sadů s podporou na kapkovou závlahu v celkové výměře sadů činilo 25,2 % v roce 2018, což představuje pouze 1/4 z celkové výměry. Pro závlahu v sadech se v současné době používá téměř výhradně kapková závlaha a dá se předpokládat její další rozšiřování. Kapková závlaha patří mezi nejúspornější systémy zavlažování. Systém umožňuje individuální nastavení závlahy podle potřeby pěstovaných plodin. Využití kapkové závlahy při pěstování ovoce přináší zvýšení výnosů a především výrazné zvýšení podílu produkce v 1. jakostní třídě. Celkové náklady na vybudování závlah činí cca 108 tis. Kč/ha. Největším problémem při budování kapkových závlah je dostatečný zdroj vody a vzhledem ke klimatickým změnám je kapková závlaha pro pěstitele ovoce a zeleniny nutností.

Současné uspořádání obchodní vertikály umožňuje pěstitelům ovoce a zeleniny realizovat prodej prostřednictvím obchodních řetězců, odbytových družstev nebo KDR. **Objem produkce realizovaný prostřednictvím obchodních řetězců představuje dle Zelinářské unie v případě zeleniny již 76 % a u ..** Obchodní řetězce preferují dodavatele ze zemí s delší sezónou pro sklizeň v klimaticky příznivějších zemích pro pěstování ovoce a zeleniny, kteří jsou schopni pokrýt delší období dodávek v průběhu roku. Objem produkce uvedené na trh prostřednictvím organizace producentů každoročně roste; zatímco v roce 2011 byl podíl produkce členů odbytových organizací na celkové produkci 23 %, v roce 2017 již téměř 40 % a lze předpokládat, že pěstitelé se budou i nadále sdružovat kvůli získání konkurenční výhody a zajištění odbytu své produkce ovoce a zeleniny. Organizace producentů sdružují nejen pěstitele ovoce, ale zároveň i zeleniny. Na jedné straně dochází ke koncentraci zelinářských podniků do větších uskupení, naproti tomu menší producenti jsou specializováni na prodej ze dvora a farmářské trhy. Zelinářská unie odhadovala odbyt čerstvé zeleniny takto – 76 % supermarketů a hypermarketů, 10 % velkoobchodů, 10 % na zpracování, 4 % na ostatní (tj. přímý prodej, ztráty, vlastní export apod.). Význam KDR je podpořen rostoucí poptávkou po ovoci a zelenině od českých producentů.

Jednotlivé druhy zeleniny se v ČR pěstují na malé výměře, přesto je nutné každé plodině zajistit náležitý servis zvlášť. Pěstování ovoce a zeleniny je velice náročné nejen po technologické, manuální a organizační stránce, ale i po **stránce administrativní, a s tím spojené vyšší transakční náklady na umístění produkce domácí provenience vzhledem k relativně nízkému rozsahu pěstované produkce.** Jedná se o nastavení dotačních podmínek, možnostech ochrany proti plevelům, chorobám a škůdcům, různých typech odškodnění, sumarizaci statistických dat o jednotlivých pěstovaných druzích atd.

Přetrvává nízká flexibilita úřadů, v řešení administrativních problémů týkající se produkce ovoce a zeleniny, spojená s registrací přípravků na ochranu rostlin do minoritních plodin. Státní zdravotní ústav není schopen včas zpracovat zdravotní posudky k přípravkům a VÚRV není schopen v potřebném čase otestovat účinnost přípravků a zhodnotit vliv na necílové organismy a vodu.

Posledním faktorem je inovativnost produkce, resp. výrobních postupů. Zelináři i ovocnáři využívají poznatky z vysokých škol a výzkumných ústavů (např. Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, Výzkumný a šlechtitelský ústav ovocnářský v Holovousích,

Výzkumný ústav rostlinné výroby – monitoring škůdců). **Zelinaři postrádají výzkumný ústav zaměřený na pěstování zeleniny.** Na základě dotazníkového šetření směřovaného na zástupce profesních svazů vyplynulo, že pěstitelé by měli o poradenství zájem, chybí jim však dostatek vhodných poradců s praktickými zkušenostmi v oblasti ovocnářství a zelinařství – kvalitní jsou poradci z plodiny výzkumu a pak nezávislí specialisté ze zahraničí. Nejvíce postrádají členové svazů informace z oblasti výživy a hnojení, nových technologií, odbytu a marketingu. Logicky největší zájem mají o oblast modernizace a inovace v pěstebních technologiích, výživy a hnojení, biologické rozmanitosti a dotační politiku. Informační potřeby se liší od velikosti podniků. Informační role profesních svazů spočívá nejvíce ve zprostředkování informací (bulletiny, zpravodaje), dále v organizaci seminářů a poskytování dotačního poradenství. Pro transfer nejnovějších poznatků v současnosti využívají soukromé subjekty, školy, výzkumné ústavy, komory a svazy. V oblasti transferu považují za základní bariéry na straně výzkumu jeho zaměření na základní výzkum a malou orientaci výzkumu na praxi, dále nedostatek expertů na danou oblast a potřeba vyvinout aplikační fázi. Na straně zemědělské praxe jsou omezení pro účast z důvodu požadavku na finanční spoluúčast podniku při řešení výzkumného projektu a dále neochota zemědělců k účasti na výzkumných projektech z důvodu poskytování poradenství ze strany dodavatelů technologií při pořizování techniky a technologií. Z celkového počtu schválených (3. kolo) a podaných (5. kolo) operačních skupin EIP byl jeden z projektů zaměřen na oblast „Ověření výroby organického hnojiva se zvýšeným obsahem dusíku a použití v zemědělství a ovocnářství“.

Uvedené strukturální slabiny v sektorech ovoce a zeleniny jsou výrazně ovlivňovány ekonomikou jednotlivých podniků, resp. rentabilitou plodin. Podle nákladového šetření ÚZEI byla většina ovoce realizována při záporné rentabilitě, a to i při započítání všech provozních podpor³. V případě zeleniny je u více jak 2/3 druhů od roku 2015, kdy je aplikována podpora v podobě VCS, dosahována kladná souhrnná rentabilita.

Tabulka 2: Ekonomika pěstování ovocných druhů s velmi vysokou pracností v letech 2009 až 2018

Plodina	Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹⁾	2018 ²⁾
Ovoce s velmi vysokou pracností celkem	Realizační cena	Kč/t	14 562	17 185	16 717	17 917	17 438	18 337	18 993	21 621	19 425	18 558
	Vlastní náklady hlavního výrobku	Kč/t	29 884	19 444	21 172	23 453	18 732	19 611	18 956	28 876	41 003	22 812
	z toho: pracovní náklady	Kč/t	13 603	8 670	9 218	10 694	8 959	7 672	8 020	13 420	16 076	9 563
	Nákladová rentabilita	%	-51,3	-11,6	-21,0	-23,6	-6,9	-6,5	0,2	-25,1	-52,6	-18,7
	Souhrnná rentabilita (bez VCS)	%	-34,1	15,9	0,8	6,1	18,8	17,7	22,6	4,5	-28,3	-12,4
	Souhrnná rentabilita celkem	%	-34,1	15,9	0,8	6,1	18,8	17,7	34,8	18,9	-17,1	-3,4

1) Údaje za rok 2017 stanoveny z finálních dat za rok 2017, v loňském výstupu TÚ 28/4236 se jednalo o odhad pro rok 2017.

2) Jde o odhad za rok 2018.

Pramen: ceny a náklady - Výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků ÚZEI, ČSÚ, ÚKZÚZ, dotace - vlastní výpočet dle sazeb vyhlášených Mze

Poznámka: dotace celkem zahrnují - SAPS, Top Up, greening, PVP zemědělská půda, VCS ovoce VVP, Zelená nafta pro RV, Podpora pojištění RV, Podpora

LFA, Podpora na integrovanou produkci a EZ, Podpora na zmírnění škod způsobených jarními mrazy (podrobněji viz přílohy).

Ekonomika jednotlivých komodit se promítá do celkové ekonomické situace podniků a následující tabulka uvádí srovnání strukturálních charakteristik skupin podniků dle výrobního zaměření. Přitom k specializovaným podnikům na zahradnictví, vinohradnictví a ovocnářství, u nichž více jak 2/3 standardní produkce tvoří příjem ze speciální produkce, byly vybrány pro srovnání podniky se zaměřením na polní výrobu a smíšenou výrobu v oblastech mimo ANC a o přibližně stejné ekonomické velikosti, tj. do 1000 ha celkové z. p. Z výsledků je zřejmé, že podniky specializované na zahradnictví a vinohradnictví dosahují z hlediska příjmové situace

³ Detailnější informace o ekonomice jednotlivých druhů ovoce a zeleniny jsou uvedeny a hodnoceny v rámci zpracovaného 2. výstupu TÚ 28 (4236) Statistické sledování a ekonomická situace vybraných sektorů rostlinné a živočišné výroby podpořených v rámci 1. pilíře SZP, včetně sociálních aspektů.

na pracovníka reprezentované ČPH/AWU přibližně srovnatelné úrovni jako podniky smíšené výroby. Podniky specializované na ovocnářství ale dosahují pouze 2/3 úrovně jejich příjmové úrovně, zatímco podniky specializované na polní výrobu dosahují 1,5násobku příjmové úrovně na pracovníka. Po úhradě pachtovného a úroků zůstává příjem k úhradě placených a neplacených pracovníků, přičemž podniky specializované na zahradnictví, vinohradnictví a smíšenou výrobu dosahují 2/3 úrovně podniků s polní výrobou. Zatímco ovocnářské podniky dosahují méně jak poloviční úrovně. Z hlediska trvalé sociálně ekonomické udržitelnosti vyjádřené podílem účetního zisku a oportunitními náklady za neplacenou vlastní práci a půdu jsou nejvíce ohroženy právě podniky specializované na pěstování ovoce. Tzn., že v případě těchto podniků účetní zisk nepostačuje k uhrazení oportunitních nákladů neplacené práce a vlastní půdy.

Tabulka 3: Ekonomická situace podniků podle výrobního zaměření v průměru za období let 2014-16

Ukazatel (Kč/ha)/Kategorie podniků	mj.	Zahradnictví ^{*)}	Vinohradnictví	Ovocnářství	Polní výroba - mimo LFA do 1000 ha	Smíšená výroba - mimo LFA do 1000 ha
Počet reprezentovaných podniků	počet	398	694	528	3 920	1 136
AWU/100 ha	AWU/100ha	26,62	23,28	11,03	2,07	3,73
využitá zem.p.celkem/podnik	ha	17,64	9,15	23,33	131,57	83,42
Celková produkce/podnik	Kč	4 991 037	3 096 132	1 895 356	4 512 146	3 477 400
ha: obiloviny %	%	20,14	3,42	11,64	60,44	51,21
ha: ostatní polní plod. %	%	20,50	1,28	4,44	29,87	17,15
ha: zelenina + květ. %	%	47,57	0,13	0,09	1,06	0,20
ha: vlnice %	%	0,00	87,13	0,37	0,06	0,16
ha: trvalé kultury %	%	6,29	3,19	61,93	0,33	0,77
ha: krmné plodiny %	%	2,43	3,64	16,16	7,12	29,91
DJ celkem/100 ha	DJ/100ha	0,35	0,00	3,44	5,71	52,24
celková produkce	Kč/ha	282 995	338 448	81 232	34 294	41 685
celkové náklady	Kč/ha	242 922	280 773	81 797	34 255	43 305
odpisy	Kč/ha	16 620	35 048	13 114	4 069	4 872
externí faktory	Kč/ha	59 187	33 032	16 983	6 573	9 096
' - mzdové náklady	Kč/ha	41 104	27 134	13 400	3 974	6 654
' - pachtovné	Kč/ha	15 918	2 972	2 200	2 060	1 900
' - úroky	Kč/ha	2 165	2 926	1 383	539	542
Provozní dotace a podpory celkem	Kč/ha	14 190	17 498	14 725	8 158	8 827
Dotace invest.	Kč/ha	3 923	10 190	3 867	82	375
Čistá přidaná hodnota	Kč/ha	112 572	106 833	30 467	14 486	16 005
Celková aktiva	Kč/ha	347 826	1 126 510	275 549	68 063	94 428
Indikátor "A" (ČPH/AWU)	Kč/AWU	423 330	473 324	279 470	700 174	429 287
Modifikovaná-ČPH/AWU ^{**)}	Kč/AWU/měsíc	19 052	23 271	13 085	30 834	19 523
Placené mzdy	Kč/AWU	15 363	16 271	15 484	18 435	17 628
Účetní zisk	Kč/ha	53 385	73 801	13 484	7 913	6 909
Ekonomický zisk	Kč/ha	11 864	24 852	-7 167	4 117	492
Trvalá soc.-ekon. udržitelnost (index)	index	1,3	1,5	0,7	2,1	1,1

^{*)} Zahradnictví (výrobní zaměření 2xx) včetně výrobního zaměření 163 polní zelenina

^{**) Čistá přidaná hodnota po odpočtu placeného pachtovného a úroků}

Zdroj: FADN CZ 2014-2016, vlastní výpočty ÚZEI

4. Jak závažný je tento problém?

Snížení ploch ovoce a zeleniny přispělo částečně k „bi-komoditní“ výrobní struktuře zemědělských podniků charakterizované převahou obilovin a řepky s environmentálními důsledky.

Sektor ovoce a zeleniny váže přibližně 7 400 zemědělských pracovníků, tj. 7 %⁴. Na úrovni ČR další snížení produkce těchto sektorů nevyvolá sociální důsledky, ovšem lokálně může zvýšit nezaměstnanost v obcích a mikroregionech, především jižní Moravy.

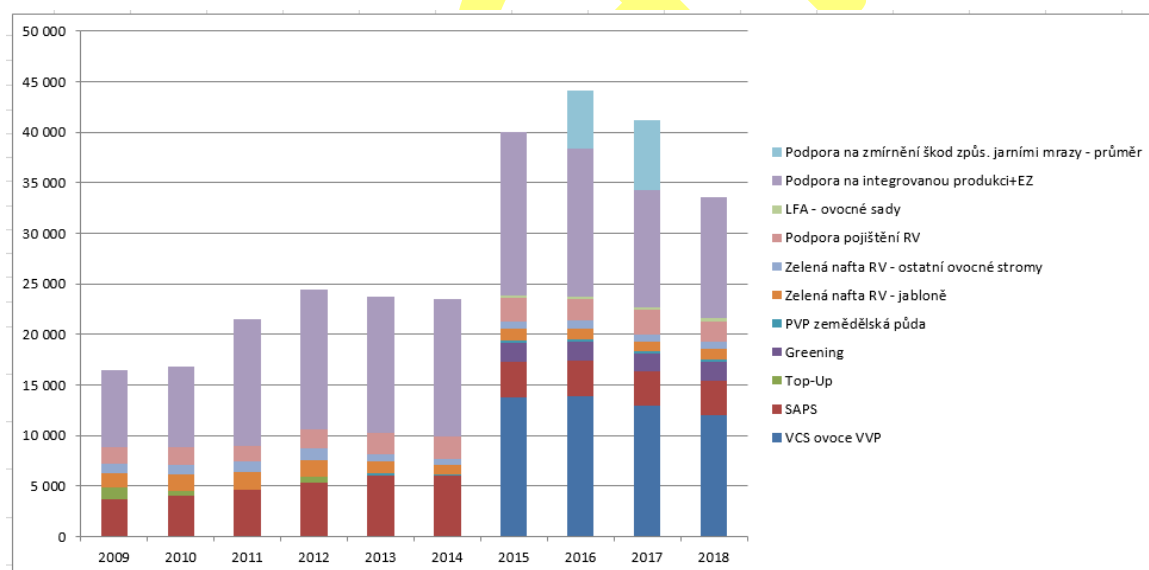
Výrazná negativní bilance s ovocem a zeleninou vyžaduje další nároky na logistiku a přepravu s prokázanými negativními externalitami (problematika tzv. „food miles“). Ty by v případě prohloubení obchodního deficitu s těmito komoditami dále narostly.

5. Míra stávajícího řešení problému

5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)

V sektoru ovoce a zeleniny je vzhledem k jejich citlivosti aplikována politika ovlivňující stabilitu příjmové situace podniků.

Graf 2: Dotační tituly ovoce s velmi vysokou pracností za roky 2009 až 2018 (průměr)

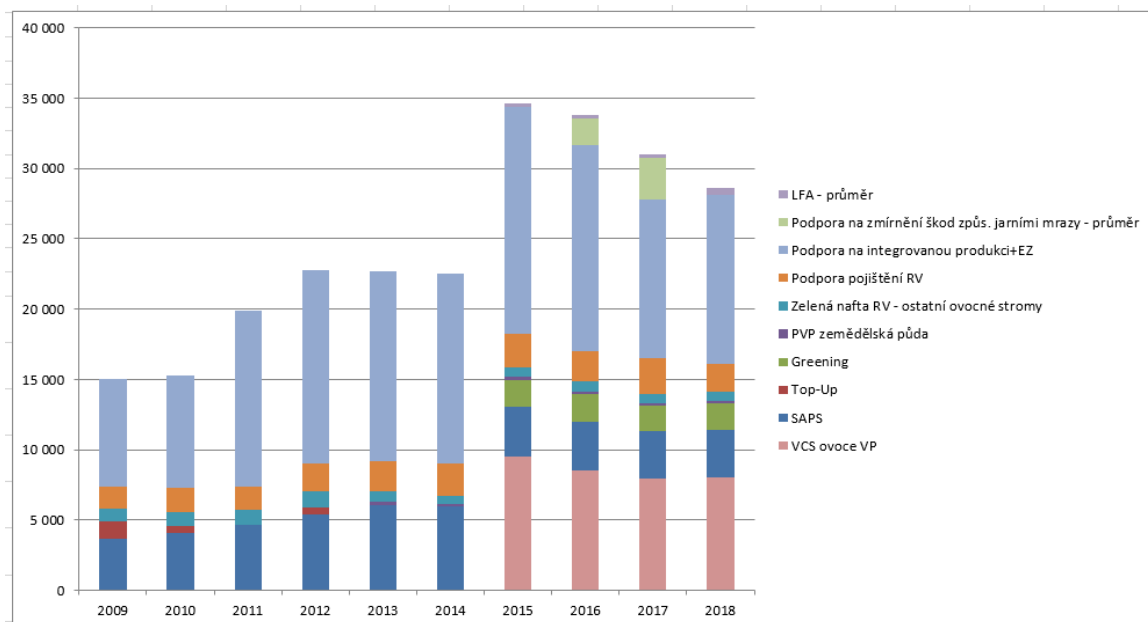
Pramen: ÚZEI

Od roku 2009 do roku 2014 byla největší dotační položkou u ovoce s velmi vysokou pracností podpora na integrovanou a ekologickou produkci. Ta byla významnou dotační položkou i v následujících letech, nicméně její hodnota v Kč/ha od roku 2015 klesá. Mezi další významné podpory za období 2009-2014 patří SAPS, jejíž sazba se od roku 2013 snižuje. Dotace VCS zavedené od roku 2015 výrazně navyšují objem financí v rámci dotační politiky, nicméně i v tomto případě sazba každoročně klesá. Vzhledem k výkyvům klimatu byla od roku 2016 také zavedena dotace na zmírnění škod způsobených mrazem. Téměř zanedbatelnou

⁴ Propočty pracovní náročnosti jsou provedeny na bázi modelu Rent 4. Vlastní pracovní náročnost je odvozena od výše osobních nákladů na ha z. p. dané komodity a vybilancovaná na celý rozsah zemědělské produkce.

položkou je platba LFA – ovocné sady. Vzhledem k úbytku a stárání některých sadů a upřednostňování obilnin a olejnin na úrodné půdě, by případné navýšení sazby této podpory mohlo podpořit výsadbu nových sadů a pěstování ovoce v méně vhodných oblastech.

Graf 3: Dotační tituly ovoce s vysokou pracností za roky 2009 až 2018 (průměr)

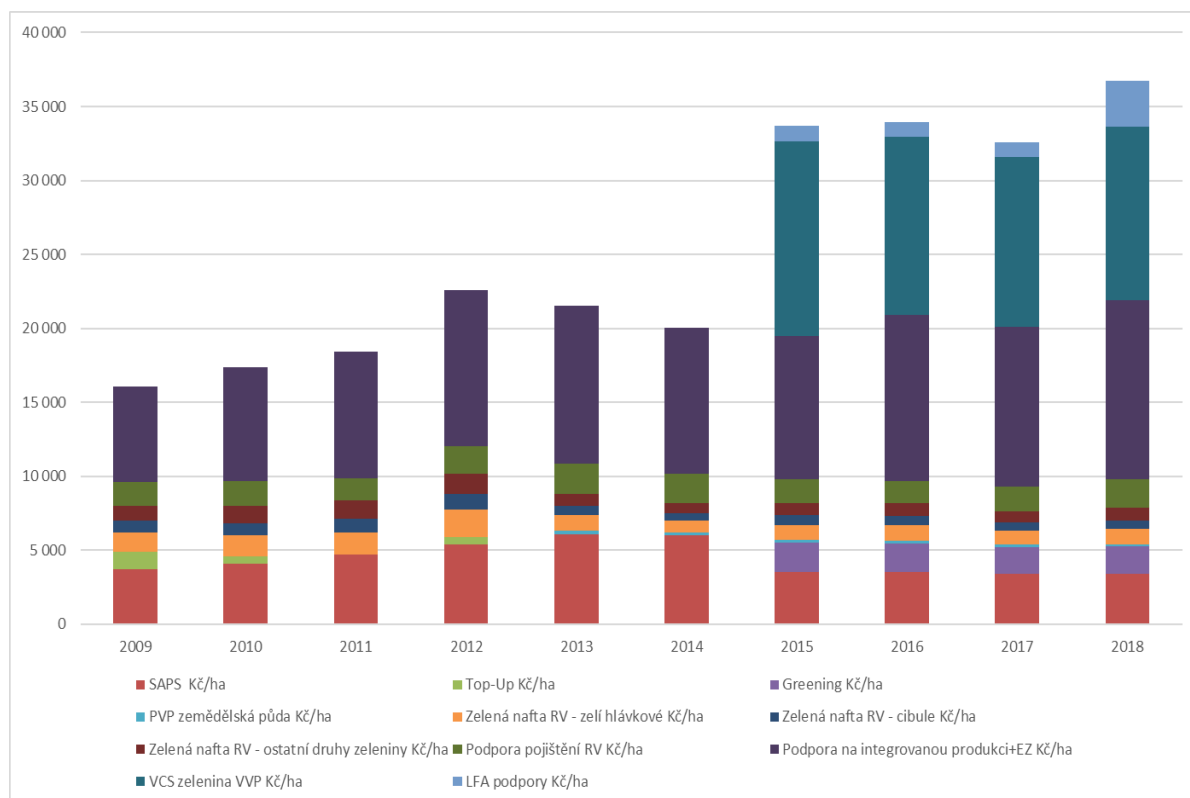
Pramen: ÚZEI

U ovoce s vysokou pracností patřila v období od roku 2009 do roku 2014 mezi nejdůležitější podpory rovněž integrovaná a ekologická produkce. Sazba této podpory dosáhla svého maxima v roce 2015. Od roku 2015 byly zavedeny podpory VCS, které navýšily finanční objem dotací. Zároveň však došlo k výraznému snížení sazby dotace SAPS. V letech 2016 a 2017 byly kvůli klimatickým výkyvům zavedeny podpory na zmírnění škod způsobených jarním mrazem.

Přes významnou provozní podporu se plocha ovocných sadů v průběhu posledních let dle údajů neustále snižuje. Důvodem poklesu je pravděpodobně stárání stromů a vysoká finanční nákladnost obhospodařování sadů. Strategického cíle pro rok 2025 i pro rok 2030 tak nejspíš nebude dosaženo.

U zeleniny s velmi vysokou pracností patří mezi nejvýznamnější podpory integrovaná a ekologická produkce, přičemž nejvyšší sazby dosahovala v roce 2018. Dotací s druhou nejvyšší sazbou je od roku 2015 podpora VCS. Třetí nejvyšší sazbu má podpora SAPS. V roce 2016 a 2018 zelináři čerpali ještě mimořádnou podporu na škody způsobené suchem, která v grafu 4 není uvedena.

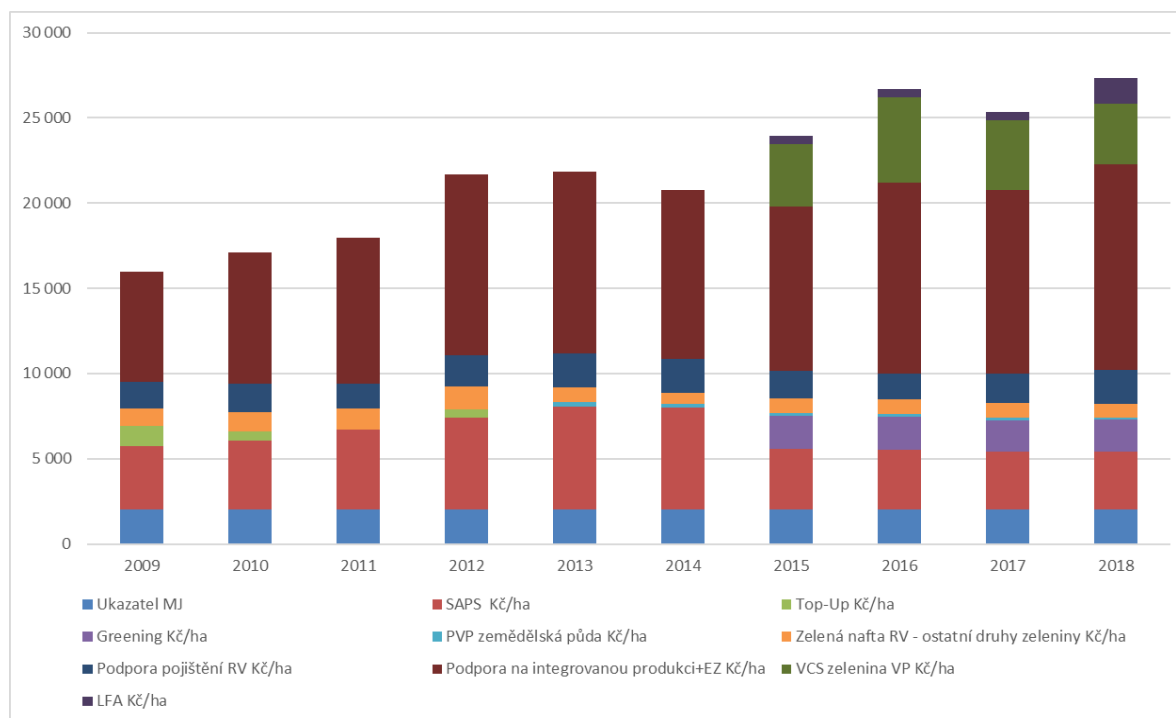
Graf 4: Dotační tituly zeleniny s velmi vysokou pracností za roky 2009 až 2018 (průměr)

Pramen: ÚZEI

Pro zeleninu s vysokou pracností je nejvyšší sazba rovněž pro integrovanou a ekologickou produkci. I v tomto případě byl značně navýšen finanční obnos dotací zavedením podpor VCS od roku 2015. A také v tomto případě čerpali v roce 2016 a 2018 zelináři podporu na škody způsobené suchem.

Graf 5: Dotační tituly zeleniny s vysokou pracností za roky 2009 až 2018 (průměr)

Pramen: ÚZEI

Výměra pěstební plochy zeleniny se v roce 2018 mírně zvýšila (ČSÚ přidala do sledování červenou řepu, papriku, špenát). Rok 2018 byl ovlivněn zejména vysokými teplotami a nedostatkem srážek nejen v ČR, ale i v ostatních státech Evropské unie. Z dosavadního vývoje je možné konstatovat, že výměra pěstební plochy zeleniny se nepatrně navyšuje a při příznivých klimatických podmínkách by mohla plocha mírněji vzrůst. Je možné však předpokládat, že cíl Strategie v roce 2030 naplněn nebude. Pravděpodobně je důležité udržet míru stávajících podpor, protože i v současné době se přes podpory nedaří výrazněji zvyšovat zájem zemědělců pěstovat zeleninu.

Investiční deficit ovšem přetrvává i u skladovacích kapacit. Projekty v rámci opatření M121 – Modernizace zemědělských podniků v rámci PRV 2007-2013 k zajištění uskladňovacích kapacit produktů rostlinné výroby pomohly financovat výstavbu nebo rekonstrukci skladů brambor a zeleniny o kapacitě 333 tis. m³ a sklady ovoce cca 230 tis. m³. Současně využívané sklady vyžadují technologie, jako jsou dynamické ULO, ozonizace, smartfresh, atd. Potřebný rozsah obnovy skladů je odhadován na přibližně 30 % skladů u ovoce a 35 % u zeleniny. Projekty zaměřené do rostlinné výroby přispěly k obnově nebo nové výstavbě protikroupových sítí na ploše o výměře 472,4 ha, zainvestováno bylo do obnovy a údržby ovocných sadů o výměře 169,4 ha, opěrné konstrukce stromů v ovocných sadech na více než 932 hektarech, vybudovány byly fóliovníky pro pěstování zeleniny a bobulovin na ploše 35,8 hektarů.

V rámci PRV 2014-2020 byly ke konci roku 2018 podpořeny opěrné konstrukce stromů v ovocných sadech na více než 339 hektarech, protikroupové a protideštové systémy v sadech na výměře 176 ha. Nově postaveny nebo rekonstruovány byly v rámci projektů sklady brambor a zeleniny o kapacitě 152 tis. m³ a sklady ovoce cca 87 tis. m³. Dále byly vybudovány fóliovníky či skleníky pro pěstování zeleniny a bobulovin na ploše 26,5 hektarů.

Tabulka 4: Přehled čerpání podpor v rámci EAFRD v období 2007 – 2015 v rámci Opatření – Modernizace zemědělských podniků

Rok	Počet schválených žádostí	Výše proplacených fin. prostředků
2008	55	120,3 mil. Kč
2009	54 - modernizace zem. podniků (ovoce, zelenina)	200,7 mil. Kč
	64 - nosné konstrukce (ovoce, chmel, réva)	111,3 mil. Kč
	32 - skleníky, fóliovníky, kontejnerovny	84,0 mil. Kč
2010	40 - modernizace skladovacích kapacit (ov., zel.)	137,0 mil. Kč
2011	10 - modernizace zem. podniků (ovoce, zelenina)	14,8 mil. Kč
	3 - skleníky, fóliovníky, kontejnerovny	0,4 mil. Kč
2012	neproběhl žádný příjem žádostí	
2013	neproběhl žádný příjem žádostí	
2014	93 - modernizace skladů (ov., zel.)	152,0 mil. Kč
	33 - nosné konstrukce v sadech	17,0 mil. Kč
2015	42 - stroje pro pěstování ovoce	30,5 mil. Kč
	2 - technologie pro RV (ov., zel., bram., chmel)	6,1 mil. Kč

Pramen: Situační a výhledová zpráva - zelenina 2018

Podpory v rámci SOT jsou podrobně představeny v příloze I., Analýzy ke specifickému cíli C.

5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami

Další strukturální podpory usnadňující přizpůsobení se sektorů novým trendům jsou realizovány v podobě národní podpory směřující na sektor ovoce a jsou v základu dvě – 1.R a 1.I. V sektoru zeleniny se jedná o Program 129 310 „Podpora konkurenceschopnosti agropotravinářského komplexu – závlahy – II. Etapa.

Další podpory financované podpory financované z národních zdrojů byly v posledních letech vypláceny v reakci na nepříznivé klimatické jevy – MRÁZ a SUCHO.

Tabulka 5: Přehled čerpání dotace 1.I (Podpora vybudování kapkové závlahy v ovocných sadech, chmelnicích, vinicích a ve školkách) v letech 2010-2018

	MJ	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
přijatých	ks	38	29	38	28	38	37	42	51	63
schválených	ks	37	27	33	27	37	37	41	51	61
vinice	ha	1,14	35	75	44	24,6	68	158	85	134,74
chmelnice	ha	44	25	14,5	6,8	27,5	27,9	24	62,46	66,02
sady	ha	272	267	287	151,8	250,2	260,9	177	244,14	169,59
školký	ha	2	0	1	1	0	0	0	0	0
celkem	tis. Kč	19 629	19 132	10 999	12 163	17 205	15 658	21 164	28 195	26 663

Pramen: MZe – Analýza národních dotací do zemědělství za roky 2010-2018

Nedostatek vody v půdním profilu se v současné době stává stále závažnějším problémem, proto je nezbytné realizovat opatření pro zmírnění negativních dopadů sucha a nedostatku vody v krajině i v půdě. Kapková závlaha je jedním z důležitých opatření v rámci boje se suchem, jde o způsob zavlažování, kterým se docílí stability produkce a zvýšení její

kvality při minimalizaci spotřeby vody. Pokud by vybudování kapkové závlahy nebylo podpořeno přímou dotací, tato investice by se nerealizovala, a to především k vysokým investičním nákladům na vybudování kapkové závlahy a dlouhé době návratnosti investice, proto je nutné v této podpoře pokračovat i nadále.

Tabulka 6: Přehled čerpání dotace I.R (Podpora restrukturalizace ovocných sadů) v letech 2010-2018

	MJ	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Přijatých	ks	71	63	63	72	67	82	86	93	68
schválených	ks	71	63	60	70	65	81	85	92	63
podpořeno	ha	326	364	292	321	333,9	360,7	373,73	399,66	300,1
Celkem	tis. Kč	47 974	49 998	49 901	54 109	58 657	62 443	68 308	86 852	61 736

Pramen: MZe

Dlouhodobým negativním trendem je snižování výměry ovocných sadů, navíc s vysokým podílem přestárých sadů (v roce 2018 bylo 41,5 % sadů přestárých). Výsadbou nových ovocných sadů dochází k podpoře vhodné odrůdové skladby v sadech. Dalším důvodem je produkce zdravého ovoce v systému integrované produkce. Pokud by restrukturalizace sadů nebyla podpořena přímou dotací, výsadba nových sadů by se realizovala v mnohem menší míře, a to především vzhledem k vysokým investičním nákladům na založení sadu a dlouhé době návratnosti investice. Proto je nutné v této podpoře pokračovat i nadále.

Vodní hospodářství v sektoru zeleniny řeší Program 129 310 „Podpora konkurenceschopnosti agropotravinářského komplexu – závlahy – II. Etapa. Program funguje od roku 2017 a je prozatím plánován do roku 2022. V roce 2017 byla dotace poskytnuta celkem na 6 projektů ve výši 4,4 mil. Kč (nelze však rozlišit, kolik čerpali zelináři). V roce 2018 bylo financováno 63 dotačních akcí, z toho byla na 61 akcích proplacena částka 77,5 mil. Kč, z toho zelináři čerpali dotace ve výši 72 461 810 Kč.

Zelináři dále čerpají v rámci národních dotací, dotace viz tabulka níže. Dotační programy naplňují účel a je vhodné v nich pokračovat.

Tabulka 7: Národní podpory pro zelináře (mil. Kč)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
3. a) Biologická a fyzikální ochrana jako náhrada chemické ochrany	0,82	0,32	0,40	0,50	0,40	0,50	0,60	0,60	0,95
3. c) Podpora na testování množitelského materiálu	0,00	0,05	0,30	0,00	0,05	0,00	0,30	0,04	0,00
3. d) Podpora tvorby rostlinných genotypů	17,10	7,40	7,10	9,30	11,00	13,30	13,30	15,00	16,10
9. A. b. 3) Podpora pořádání seminářů, školení								0,05	0,05
9. A. b. 2) Podpora pořádání výstav								1,16	0,88
Celkem Školení, semináře, výstavy	0,81	0,38	0,30	0,90	0,90	1,20	1,10	1,21	0,93
CELKEM	18,73	8,15	8,10	10,70	12,35	15,00	15,30	16,84	17,98

Pramen: MZe

6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP

Níže uvedené potřeby lze řešit financováním, a to jak v rámci SZP (podpora citlivých komodit, investice do zemědělských podniků, podpora mladých zemědělců, SOT), tak i v rámci Národních podpor (podpora budování kapkových závlah, obnovy sadů a další).

Tabulka 12: Ekonomika pěstování ovoce s velmi vysokou pracností v 2011 až 2018 s výhledem do 2023

		Skutečná data								Projekce				
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Realizační cena	Kč/t	16 717	17 917	17 438	18 337	18 993	21 621	19 850	18 558	18 850	19 147	19 448	19 755	20 066
Vlastní náklady hlavního výrobku 3)	Kč/t	21 172	23 453	18 732	19 611	18 956	28 876	41 003	22 812	28 232	28 704	29 131	29 521	29 880
Podpory Celkem		4 621	6 965	4 808	4 739	6 571	12 726	14 603	5 502	11 800	11 800	11 800	11 800	11 800
Podpory bez VCS		4 621	6 965	4 808	4 739	4 248	8 568	10 000	3 462	7 171	7 171	7 171	7 171	7 171
Rentabilita bez dotací - nákladová	%	-21,0	-23,6	-6,9	-6,5	0,2	-25,1	-51,6	-18,7	-33,2	-33,3	-33,2	-33,1	-32,8
Rentabilita s dotacemi (bez VCS)	%	0,8	6,1	18,8	17,7	22,6	4,5	-27,2	-3,5	-7,8	-8,3	-8,6	-8,8	-8,8
Rentabilita s dotacemi celkem	%	0,8	6,1	18,8	17,7	34,9	18,9	-16,0	5,5	8,6	7,8	7,3	6,9	6,6

Pramen: ÚZEI

Tabulka 13: Ekonomika pěstování ovoce s vysokou pracností v 2011 až 2018 s výhledem do 2023

		Skutečná data								Projekce				
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Realizační cena	Kč/t	11 167	12 429	11 182	9 311	19 008	18 251	24 315	20 889	21 218	21 552	21 891	22 236	22 586
Vlastní náklady hlavního výrobku 3)	Kč/t	21 528	17 640	16 329	15 704	23 966	45 846	40 980	29 465	34 829	35 844	36 763	37 601	38 372
Podpory Celkem		7 565	7 565	7 565	7 565	8 515	25 421	13 521	7 995	12 298	12 298	12 298	12 298	12 298
Podpory bez VCS		11 497	8 333	9 782	7 712	6 105	19 221	10 028	5 696	8 806	8 806	8 806	8 806	8 806
Rentabilita bez dotací - nákladová	%	-48,1	-29,5	-31,5	-40,7	-20,7	-60,2	-40,7	-29,1	-39,1	-39,9	-40,5	-40,9	-41,1
Rentabilita s dotacemi (bez VCS)	%	5,3	17,7	28,4	8,4	4,8	-18,3	-16,2	-9,8	-13,8	-15,3	-16,5	-17,4	-18,2
Rentabilita s dotacemi celkem 3)	%	-13,0	13,3	14,8	7,5	14,8	-4,7	-7,7	-2,0	-3,8	-5,6	-7,0	-8,2	-9,1

Pramen: ÚZEI

Z výše uvedených tabulek je zřejmé, že v České republice se sektor ovoce bez dotací nachází ve značné ztrátě. Dotační podpora je tedy z pohledu zachování a případného zvětšování pěstebních ploch nezbytnou nutností. Pokud by dotace do tohoto sektoru byly výrazněji omezeny, bude pěstování ovoce v České republice značně nedostatečné.

Tabulka 14: Ekonomika pěstování zeleniny s velmi vysokou pracností v 2011 až 2018 s výhledem do 2023

		Skutečná data								Projekce				
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tržby	Kč/ha	157 063	175 160	176 984	181 208	213 976	226 411	234 133	276 278	280 629	285 049	289 538	294 099	298 731
Vlastní náklady celkem 1)	Kč/ha	176 068	195 034	200 428	201 292	220 026	234 046	244 822	301 727	262 173	267 068	271 496	275 538	279 256
Podpory Celkem		16 004	19 736	19 888	18 982	31 717	31 942	30 901	39 953	39 953	39 953	39 953	39 953	39 953
Podpory bez VCS		16 004	19 736	19 888	18 982	18 533	19 902	19 439	28 221	28 221	28 221	28 221	28 221	28 221
Rentabilita bez dotací - nákladová	%	-10,8	-10,2	-11,7	-10,0	-2,7	-3,3	-4,4	-8,4	7,0	6,7	6,6	6,7	7,0
Rentabilita s dotacemi - bez VCS	%	-1,7	-0,1	-1,8	-0,5	5,7	5,2	3,6	0,9	17,8	17,3	17,0	17,0	17,1
Rentabilita s dotacemi celkem	%	-1,7	-0,1	-1,8	-0,5	11,7	10,4	8,3	4,8	22,3	21,7	21,4	21,2	21,3

Pramen: ÚZEI

Tabulka 15: Ekonomika pěstování zeleniny s vysokou pracností v 2011 až 2018 s výhledem do 2023

		Skutečná data								Projekce				
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tržby	Kč/ha	36 895	36 426	36 885	52 212	60 144	62 599	66 017	71 736	72 865	74 013	75 179	76 363	77 566
Vlastní náklady celkem 1)	Kč/ha	40 077	44 013	50 014	50 247	68 272	69 085	75 049	85 690	78 801	81 036	83 058	84 904	86 603
Podpory Celkem		16 293	20 051	20 085	19 136	22 451	25 164	23 755	32 697	32 697	32 697	32 697	32 697	32 697
Podpory bez VCS		16 293	20 051	20 085	19 136	18 788	20 161	19 672	29 106	29 106	29 106	29 106	29 106	29 106
Rentabilita bez dotací - nákladová	%	-7,9	-17,2	-26,3	3,9	-11,9	-9,4	-12,0	-16,3	-7,5	-8,7	-9,5	-10,1	-10,4
Rentabilita s dotacemi - bez VCS	%	32,7	28,3	13,9	42,0	15,6	19,8	14,2	17,7	29,4	27,3	25,6	24,2	23,2
Rentabilita s dotacemi celkem	%	32,7	28,3	13,9	42,0	21,0	27,0	19,6	21,9	34,0	31,7	29,9	28,5	27,3

Pramen: ÚZEI

V sektoru zeleniny je rentabilita bez dotací rovněž záporná, nicméně s dotacemi se pěstitelé již dostávají do kladných hodnot. V tomto případě je tedy vhodné minimálně zachovat současný dotační systém pro zachování stávající míry pěstebních ploch. Žádoucí by však bylo, vzhledem k potřebě navýšení pěstebních ploch, tento sektor více podpořit.

Návrh řešení problémů a jejich příčin v celé škále provozních a strukturálních podpor je uveden v rámci teorie změny v tabulce níže.

draft

Tabulka 8: Teorie změny – ovoce a zelenina

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části producentů se problém týká/ ev.přímá fin. vyjádření)	Typ intervence (možné potenciální řešení)	Intervence	Prvek intervence
Nízká úroveň konkurenceschopnosti, záporné saldo AZO, nízká a klesající úroveň soběstačnosti	Větší výskyt klimatických výkyvů v posledních letech (jarní mrazíky, sucho, kroupy, bleskové povodně, atd.)	Pěstitelé nejsou dostatečně vybaveni technickými prostředky pro omezení působení negativních vlivů nepříznivých klimatických podmínek	Zajistit sdílené vodní zdroje a společnou infrastrukturu	O: také požadují Z: 2 - 3 tis. ha (cca 30 % ploch)	neřešeno SZP (národní politika)		
			Podpořit vybudování/rekonstrukce kapkových závlah (mikropostřik, regulační systémy)	O: rozsah cca 25 % výměry (3 500 ha), tj. 252 mil. Kč Z: 2 - 3 tis. ha, tj. 150 mil. Kč	Investice; Odvětvové intervence-sdílené investice;	Investice do zemědělských podniků OI: a) investice do hmotného a nehmotného majetku	Podpora investic do vhodných technologií (závlahy, protikroupové sítě, protidešťové systémy, protimrazová ochrana)
			Příspěvek k zajištění obnovy nepoužívaných velkoplošných závlah	Z: 15 - 20 tis. ha, tj. 50 - 100 mil. Kč			
			Příspěvek k pořízení protikroupových a protimrazových sítí a plachet/ Krypté plochy	O: Protikroupové sítě (250 ha x 7 = 1 750 ha, tj. 1 050 mil. Kč) O: Protidešťové systémy (40 ha x 7 = 280 ha, tj. 280 mil. Kč) O: Protimrazové závlahy (80 ha x 7 = 360, tj. 944 mil. Kč) Z: Krypté plochy (180 ha, tj. 5 400 mil. Kč)	Národní dotační programy (kapkové závlahy, program 129 310)	ND 1.I Podpora vybudování kapkové závlahy v ovocných sadech, chmelnicích, vinicích a ve školkách ND program 129 310	
	vysoká volatilita cen	u některých pěstitelů stále přetrvává nedostatečný management řízení rizik (stupeň propojištěnosti)	Posílit finanční stabilitu a zlepšit možnosti investování	Průřezové celý sektor	Přímé platby vázané na produkci	Podpora příjmu vázaná na produkci ovoce Podpora příjmu vázaná na produkci zeleniny	Zachovat odlišení sazeb pro komodity s velmi vysokou a vysokou pracností
			Příspěvek k vybudování nástrojů řízení rizik	Jen podniky zapojené do organizací producentů	Odvětvové intervence	i) prevence krizí a řízení rizik	
		omezení výdajů; omezování investic a ploch; odcházení z trhu	Zlepšit plánování produkce	Jen podniky zapojené do organizací producentů	Odvětvové intervence	Plánování produkce	
	Stárí a nevhodná odrůdová struktura sadů (O)	trvalá kultura s dlouhodobou obovou - investičně náročné	Příspěvek k restrukturalizaci sadů	O: obnova 20 - 30 % (3 - 4,5 tis. ha, tj. 1 500 - 2 000 mil. Kč)	Národní dotační program	Podpora nejen regionálních odrůd	

Tabulka 8: Teorie změny – ovoce a zelenina - pokračování

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části producentů se problém týká/ ev.přímo fin. vyjádření)	Typ intervence (možné potenciální řešení)	Intervence	Prvek intervence
Nízká úroveň konkurenceschopnosti, záporné saldo AZO, nízká a klesající úroveň soběstačnosti	Nedostatečné využití účinnosti výrobních faktorů - mobilní technika; - skladování; - nedostatek sezónních pracovních sil (OZ);	nedostatečné technologie zejména speciálních strojů a skladů - investičně náročné	Podpořit investice do skladovacích kapacit (Smart fresh systémy, ULO atmosféra,	O: rekonstrukce stávajících skladovacích kapacit (cca 700 mil. Kč) Z: Budování nových skladů (330 mil. Kč, chlazené větrané)	Podpora investic; Odvětvové intervence - sdílené investice	Podpora investic do mechanizace (posklizňová technika, sklízecí stroje; budování a modernizace skladů; logistika a distribuce apod.)	
	Nedostatek skladovacích kapacit (OZ)		Přispět k pořízení nové mobilní technika/u zastaralé techniky vysoká pracovní náročnost	O: mobilní stroje na snižování pracovní náročnosti (cca 300 mil. Kč) Z: investice do technologií a strojů pro pěstování a posklizňovou úpravu (ø 15 tis. ha, tj. 1 050 mil. Kč)	Podpora spolupráce a inovací; Odvětvové intervence	Podpora vědy, výzkumu; transfer poznatků; inovace; vývoj, zavádění a podpora nových pěstebních metod	
	absence aplikovaného výzkumu a poradenské činnosti	Pěstitelé nepoužívají různorodou odrůdovou skladbu (různé rané odrůdy s různými termíny kvetení)	Vytvořit systém výzkumné a poradenské činnosti pro jednotlivé pěstované druhy na základě požadavků ZUČM, založit a spravovat informační databázi pro pěstitele	Z: 35 mil. Kč			
			Přispět k pěstování odolnějších odrůd poradenská činnost a spolupráce s výzkumem		Výzkum a transfer poznatků; Odvětvové intervence - výzkum a poradenství	výzkum v oblasti odrůd a odborné poradenství; plánování produkce	
	Vysoká nákladovost a nízká rentabilita (OZ)	pokles produkčních ploch (OZ)	Posílit konkurenceschopnost a zajistit větší stabilitu příjmů	Průřezové celý sektor	Přímé platby vázané na produkci	Podpora příjmu vázaná na produkci ovoce Podpora příjmu vázaná na produkci zeleniny	Zachovat odlišení sazeb pro komodity s velmi vysokou a vysokou pracností
	Nedostatek sezónních pracovních sil (OZ)	nízké finanční ohodnocení	Zajistit snadnější přístup k zahraničním pracovníkům		politika zaměstnávání cizinců - zrychlení pracovních povolení	Podpora osvědčených pracovníků	
	Nedostatek vysoce kvalifikovaných pracovníků (OZ)	nedostatek absolventů	Zatraktivnit zemědělského vzdělávání		politika vzdělávání	podpora SOŠ a VŠ, výzkumu	
		nízké finanční ohodnocení specialistů	Posílit příjmy a zlepšit tak platové podmínky		Přímé platby	Komoditně vázané podpory (VCS); redistributivní platba	

Tabulka 8: Teorie změny – ovoce a zelenina - pokračování

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části producentů se problém týká/ ev.přímá fin. vyjádření)	Typ intervence (možné potenciální řešení)	Intervence	Prvek intervence
Slabá pozice v odbytovém řetězci - nízká přidaná hodnota	dominantní vliv obchodních řetězců	prodej ze dvora, KDŘ, OP	Podpořit koncentraci nabídky, rozvoj KDŘ, rozvoj informačních portálů		Odvětvová intervence	Podpora spolupráce a inovací	
	stále nízká míra sdružování (cca 40 %)	nízká ochota vstupovat do organizací producentů	Zlepšit výměnu zkušeností, poradenství		Odvětvová intervence	o) Poradenské služby a technická pomoc	
	absence diferenciace produktů prostřednictvím vertikálních režimů kvality	Nevhodný termín reg. potrav. (OZ), Základní managementy integr. produkce zeleniny, SISPO bez výraznějšího odlišení vůči zahraničním konkurentům	Zlepšit edukaci výrobců i spotřebitelů		Odvětvová intervence/národní dotace???/ Unie ZUČM a OU ČR	m) Provádění režimů jakosti n) Propagace a komunikace	
	zapojujících prvovýrobce k prosazení výrobků ve spotřebitelských preferencích	pokles ploch, nárůst dovozů druhů tradičně pěstovaných v ČR (OZ) nízká rentabilita	Přispět k zavedení režimů jakosti/certifikace, propagace produktů odvětví; nutné odlišení - např. snížení zatížení reziduí pesticidů		Odvětvové intervence/VCS	m) Provádění režimů jakosti n) Propagace a komunikace	
Nedostatek zpracovatelských kapacit v blízkosti prvovýrobce	zánik zpracovatelských závodů - nízký objem zpracovávané produkce; vyšší logistické náklady	vývoz do sousedních států; růst specializace na čerstvou zeleninu	Přispět k zvyšování přidané hodnoty		Odvětvová intervence/ PRV	Ol - k) přeprava a skladování m) Provádění režimů jakosti PRV - investice , spolupráce	

K hlavním problémům sektoru ovoce a zeleniny patří nedostatečné vodní hospodářství (zdroje pro budování kapkových závlah, rekonstrukce/budování kapkových závlah, úsporné systémy zavlažování a společná vodní infrastruktura), nedostatečná/nevhodná skladovací kapacita a zastaralá/nedostatečná mobilní technika pro snížení podílu ruční práce. Dalším významným problémem, se kterým se ovocnáři i zelináři potýkají, je nedostatek zpracovatelských kapacit. Společným problémem je také nevyhovující poradenský systém, propagace tuzemské produkce a značek kvality a režimů jakosti.

Pro ovocnáře je také problém stáří sadů a nízká úroveň vybudovaných technických opatření k ochraně před nepřízní meteorologických jevů pro zajištění stabilního výnosu a kvality (protikroupové sítě, protidešťové systémy a protimrazové závlahy).

K dalším problémům v sektoru zeleniny patří absence aplikovaného výzkumu a poradenská činnost. Ke zvýšení konkurenceschopnosti je dále potřeba zajistit dostatek krytých ploch vzhledem k požadavku celoroční produkce.

Definování potřeb v sektoru ovoce a zeleniny:

V rámci teorie změny byly pro sektor ovoce a zeleniny definovány následující potřeby, které je možné řešit navrženými typy intervencí a intervencemi uvedených v tabulce teorie změny.

Potřeba 1 – Závlahy

V současné době má zavedenou kapkovou závlahu zhruba jedna čtvrtina produkčních sadů, což není dostačující. Pro zajištění konstantní a kvalitní české produkce bude nezbytné zavádět kapkovou závlahu ve všech nově budovaných sadech. Rizikové období sucha zasahuje všechny oblasti. Výjimka by mohla být u extenzivních sadů a sadů s průmyslovým ovocem, ty by závlahy nevyžadovaly. U starších sadů je dodatečné budování závlah neekonomické. Národní dotace 1.I podporuje finančně technickou stránku vybavení u sadů a zelinářů je to program 129 310. I v rámci organizací producentů je možné využít dotace na mobilní závlahové soustavy. Také pěstitelé zeleniny poukazují na nedostatečnou kapacitu zavlažovaných ploch. Současné závlahové systémy jsou v havarijním stavu a nově vybudované nejsou využívány v dostatečné míře. Chybějí úsporné závlahové systémy. Pro ovocnáře i zelináře jsou důležité i zdroje vody pro závlahu, jejichž budování by mělo předcházet samotné instalaci zavlažovacího systému.

Potřeba 2 – Staré sady

Ve vyváženém poměru stáří sadů by staré stromy s klesající produkcí měly být zastoupeny zhruba 10-20 %. Současných více než 40 % je nevyhovujících. Vzhledem k rizikosti, kriticky nízkým cenám způsobených ruským embargem a tlakem nejen polské nadprodukce je předpoklad, že v následujících dvou letech dojde k likvidaci přibližně 2-3 tisíců hektarů sadů. Tím sice dojde ke snížení podílu starých stromů, ale proto, že se sníží celková výměra sadů.

Pro velké podniky je značnou komplikací, že nemohou přijímat již druhým rokem podporu na restrukturalizaci, takže je pravděpodobné, že nebudou investovat do nákladné obnovy sadů vlastní zdroje. Výsadba sadů je bez této investiční dotace značně neekonomická.

Reálně by bylo vhodné obnovit zhruba čtvrtinu z celkové výměry sadů. Investiční odhad je 1,5-2 miliardy korun. Zásadní je tak zachování dotačního titulu 1:I Restrukturalizace, aby mohl této podpory využít každý pěstitel se zájmem o obnovu svého sadu.

Potřeba 3 – Sklady

Kapacita skladů pro ovoce je v současnosti dostatečná, technologie je však zastaralá. Skladů pro zeleninu není dostatečné množství. Dotace z PRV 4.1.1, která by zajišťovala investiční finance, se letos a zřejmě ani v příštích letech již neotevře, tudíž budou investice do obnovy skladů pozastaveny. Další možností by bylo financování v rámci organizací producentů. To je však omezené % z obrátu a na rekonstrukce nestačí a zároveň nemohou OP směřovat finance pouze na jednu operaci vzhledem k jejich strukturovanosti. Proto je důležité v nové SZP mít program na investiční podpory výstavby a rekonstrukcí skladů.

Potřeba 4 – Mechanizace

V ovocnářství je nejvíce používána mechanizace pro řez stromů a pomoc při sklizni. V současnosti však v obou odvětvích nelze zcela odstranit podíl lidské práce, který je velmi vysoký. U zeleninařství je podíl mechanizace vyšší, hlavně v oblasti obdělávání půdy a sklizení.

Klíčové do budoucna bude i mechanická ochrana proti meteorologickým jevům – závlahy, ochranné sítě a fólie, kryté plochy, protimrazové závlahy a další zařízení k omezení škod způsobených mrazem. Bez těchto opatření pravděpodobně nebude možné rentabilního pěstování ovoce a zeleniny, je totiž nejnáchylnější na tyto jevy ze všech komodit.

Potřeba 5 – Zpracování

Vzhledem k absenci velkých zpracovatelských kapacit vznikly v posledních letech drobné faremní zpracovny – moštárny, krouhární, zelárny, případně i sušárny a další. V nich je však zpracována jen vlastní produkce. Ovoce i zelenina jsou tak z velké části vyváženy ke zpracování do zahraničí a zpět jsou dováženy zpracované výrobky. Podpora KDR by měla být cílena na pěstitele mimo OP, u těch by naopak mělo být posíleno zabezpečení centrální dodávky do maloobchodů a velkoobchodů.

Potřeba 6 – Poradenství/vzdělávání/výzkum

Další potřebou především ze strany pěstitelů zeleniny je absence výzkumného ústavu. U obou odvětví převládá nedostatečná informovanost, úroveň odborného poradenství a také nedostatečný transfer poznatků z výzkumu do praxe. Informace získávají členové svazů na vzdělávacích akcích. Dále získávají informace od distributorů hnojiv, pesticidů a mechanizace. Nezávislé poradenské služby jsou využívány v oblasti účetnictví a daní, případně využití a optimalizaci strojového parku. Nejvíce chybí informace z oblasti odbytu a marketingu, dotací a ekonomickém řízení podniku.

V následující tabulce jsou uvedeny investiční potřeby, pro které byla na základě požadavku MZe provedena dílčí kvantifikace.

Tabulka 9: Odhad investičních potřeb pro odvětví OVOCE na období let 2021-2027:

Problém	Potřeba - nutná změna	Rozsah potřeb - kvantifikace	Rozsah potřeb - finanční rámec (mil. Kč)	mil. Kč pro součet	Stávající politika
Nedostatečný rozsah závlah - aktuálně jen na ¼ výměře sadů	Podpořit vybudování kapkových závlah v intenzivních sadech pro "fresh trh" z důvodu zajištění stabilního výnosu a kvality ovoce	Zvýšení zavlažovaných ploch na 50 % ploch, tj. navýšení o cca 25 % výměry tj. 3 500 ha =252 mil. Kč	252 mil. Kč	252,0	Závlahy financovány z národních zdrojů (100-200 ha ročně, 12,5 mil. Kč)
Nedostatečné vodní zdroje pro závlahy	Zajistit sdílené vodní zdroje	Budování zdrojů pro závlahy	??? mil. Kč	???	Neřešeno SZP (národní politika)
Nedostatečná infrastruktura pro přivedení vody k pozemkům	Zajistit vybudování společné vodní infrastruktury	Budování infrastruktury pro závlahy	??? mil. Kč	???	Neřešeno SZP (národní politika)
Působení negativních dopadů klimatických změn – krupobití, intenzivní deště, mrazy, sluneční úpaly	Zajistit vybudování technických opatření k ochraně před nepříznivými meteorologickými jevy pro zajištění stabilního výnosu a kvality ovoce	Roční rozsah budování protikroupových sítí je cca 250 ha (za 7leté období 1 750 ha) a náklady na 1 hektar cca 600.000,- Kč	1050 mil. Kč	1 050,0	Z PRV 2007-13 obnova nebo nová výstavba protikroupových sítí na ploše o výměře 472,4 ha. Z PRV 2014-20 protikroupové a protidešťové systémy v sadech na výměře 176 ha.
		Potřebný roční rozsah budování protidešťových systémů u peckovin je cca 40 ha (za 7leté období 280 ha) a náklady na 1 hektar cca 1.000.000,- Kč	280 mil. Kč	280,0	
		Žádoucí roční rozsah budování protimrazových závlah o rozsahu cca 80 ha (za 7leté období 360 ha) a náklady na 1 ha cca 400.000,- Kč; rozsah instalací protimrazových závlah bude záviset na dostatečných zdrojích vody obdobně jako u kapkové závlahy sadů; cena na ha však bude velmi kolísat v závislosti na rozsahu realizovaného projektu a nákladech na budování vodního zdroje.	944 mil. Kč	944,0	
41 % sadů je v klesající plodnosti, kvůli ruskému embargu očekáván pokles výměry sadů o 2-3 tis. ha na 14-15 tis. ha.	Zajistit dostatečnou obnovu sadů	Přípustné je cca 10-20 % starších sadů, tedy žádoucí obnovit 20-30 % tj. 3 000 - 4 500 ha	1 500-2 000 mil. Kč	2 000,0	Restruktur. financovány z národních zdrojů (300 ha ročně, 62 mil. Kč); z podpory vyloučeny velké podniky od r. 2017 - výskyt rizika, že pěstitelé ukončí činnost. Z PRV 2007-13 (opatření M121) podpořena obnova a údržby ovocných sadů o výměře 169,4 ha, opěrné konstrukce stromů v ovocných sadech na více než 932 ha; Z PRV 2014-20 (opatření 411) opěrné konstrukce stromů v ovocných sadech na více než 339 ha.
Skladové kapacity jsou v objemu dostatečné, ale je nutné je rekonstruovat (20 let staré).	Zajistit kontinuální obnovu pořízených skladovacích kapacit	Potřeby těžko odhadovat, roční potřeba investic do skladů může být 100 mil. Kč – za 7 let	700 mil. Kč	700,0	Z PRV 2007-13 (opatření M121) podpořena výstavba nebo rekonstrukce skladů ovoce cca 230 tis. m ³ . Z PRV 2014-20 (opatření 411) sklady ovoce cca 87 tis. m ³ , tj. cca 30 % skladů, předpokládá se, že nebudou již vyhlášeny další kola. Dále výstavby nebo rekonstrukce financovány ze SOT v rámci OP Ovoce a zelenina.
Zastaralá mobilní technika a nedostatek prac. síly	Zmodernizovat technické vybavení s potenciálem pro využití prvků automatizace a velkých dat - využívání stávající techniky s vyššími provozními náklady, nižší produktivitou práce.	Mobilní stroje na snižování prac.náročn.: stovky mil. Kč/rok	300 mil. Kč	300,0	Z PRV 2007-13 a PRV 2014-20 podpořeny spec.stroje
CELKEM				5 526,0 mil. Kč	

Kromě těchto vyčíslených specifických investičních potřeb pro odvětví, je třeba zohlednit část investičních potřeb na mobilní techniku, která je většinou univerzální - společná pro více odvětví, ale nelze je jednoznačně přiřadit jednotlivým odvětvím.

Zdroj: *Expertní odhad*

Tabulka 10: Odhad investičních potřeb pro odvětví ZELENINY na období let 2021-2027:

Problém	Potřeba - nutná změna	Rozsah potřeb - kvantifikace	Rozsah potřeb - finanční rámec (mil. Kč)	mil. Kč pro součet	Stávající politika
Nedostatečné vodní zdroje pro závlahy a rozvody	Zajistit sdílené zdroje vody	2 - 3 tis. ha (pro zeleninu 30%)	???? mil. Kč	???	Neřešeno SZP (národní politika)
Nedostatečná kapacita závlah (současné velkoplošné závlahové systémy 40 - 60 let staré, dále nedostatečné využívání nově zbudovaných)	Obnova stávajících trubních řádů a čerpacích stanic. Obnova nevyužívaných velkoplošných závlah.	Obnova nevyužívaných velkoplošných závlah 15 - 20 tis. ha	zachování investičních podpor v rozsahu min. 50 - 100 mil. Kč	700,0	Závlahy financovány z národních zdrojů.
Nedostatečný podíl úsporných závlahových systémů (kapková závlaha, mikrostřik, regulační systémy)	Zajistit úsporné systémy kapkové závlahy	2 - 3 tis. ha	150 mil. Kč	150,0	Podpora investic na pořízení - národní zdroje???
Absence aplikovaného výzkumu, poradenské činnosti	Vytvořit systém výzkumné a poradenské činnosti pro jednotlivé pěstované druhy na základě požadavků ZUČM. Založit a spravovat informační databázi pro pěstitele.		35 mil. Kč	35,0	Roční podpora z národních zdrojů
Nedostatečná skladovací kapacita	Současná kapacita 47 600 t - zvýšit na dvojnásobek????	221 mil. Kč (z OP minulého období)	330 mil. Kč (240 mil. Kč chlazené sklady, 90 mil. Kč větrané sklady)	330,0	Z PRV 2007-13 (opatření M121) podpořena výstavba nebo rekonstrukce skladů brambor a zeleniny o kapacitě 333 tis. m3. Z PRV 2014-20 (opatření 411) sklady brambor a zeleniny o kapacitě 152 tis. m3, předpokládá se, že nebudou již vyhlášeny další kola. Dále výstavby nebo rekonstrukce financovány ze SOT v rámci OP Ovoce a zelenina.
Vysoký podíl ruční práce	Investice do technologií a strojů pro pěstování a posklizňovou úpravu	pro průměrnou výměru 15 000 ha	1 050 mil. Kč	1 050,0	Z PRV 2007-13 a PRV 2014-20 podpořeny spec.stroje
Nedostatečná kapacita krytých pěstebních ploch	Rostoucí potřeba celoroční produkce	180 ha	180 ha x 30 mil. Kč = 5 400 mil. Kč	5 400,0	PRV 2007-13 fóliovníky či skleníky pro pěstování zeleniny a bobulovin na ploše 35,8 hektarů; z PRV 2014-20 na ploše 26,5 hektarů; PGRLF
CELKEM				7 665,0 mil. Kč	
Kromě těchto vyčíslených specifických investičních potřeb pro odvětví, je třeba zohlednit část investičních potřeb na mobilní techniku, která je většinou univerzální - společná pro více odvětví, ale nelze je jednoznačně přiřadit jednotlivým odvětvím.					

Zdroj: Expertní odhad

7. SWOT analýza

OVOCE

Silné stránky	Slabé stránky
- Regionálně vhodné klimatické podmínky pro některé druhy ovoce mírného pásma (jablka, slivoně, višně, ...). - Zájem domácích spotřebitelů o tuzemskou produkci a o produkci s vyšší přidanou hodnotou. - Funkční odbytové organizace pěstitelů (vznik nových, posílení vyjednávací síly prvovýrobců, zajištění odbytu včetně proniknutí do sítě obchodních řetězců). - Vysoký podíl produkce v integrovaných systémech pěstování. - Vysoká odborná úroveň pěstitelů - Dostatečná vědeckovýzkumná základna - Agroenvironmentální význam sadů v krajině - Příspěvek k zaměstnanosti venkova a k udržování krajinného rázu regionů. - Další podpora ekologického a integrovaného pěstování s přísnějšími podmínkami jejich poskytování. - Využití specifických podpor a různých podporovaných forem „krátkých řetězců“ a organizací výrobců pro zlepšení tržních podmínek ve vertikále.	- Odrůdová a věková struktura sadů (vysoký podíl přestárklých sadů), vysoké investiční náklady na restrukturalizaci. - Souhrnná rentabilita pěstování ovoce je kladná jen u nejlepších podniků. - Nedostatek vlastních zdrojů na investice. - Nevhodný poměr mezi produkcí konzumního ovoce a produkcí na zpracování (zejména u jablek), snižující celkové příjmy za produkci. - Menší podíl podniků se zpracováním suroviny. - Často velmi malá intenzita ekologického pěstování ovoce ve vazbě na dosavadní podmínky podpor. - Nedostatek „levných“ pracovních sil na sezónní práce. - Pomalá obnova a rekonstrukce závlahových soustav. - Nízká úroveň vertikální integrace v odvětví zpracování ovoce, kdy prvovýrobci se vlastnický nepodílejí na zpracovatelském průmyslu. - Preference obchodníků pro dovoz ovoce ze zemí s delší sezónností sklizně. - Tlak na ceny tuzemských pěstitelů vlivem dovozu. - Nedostatečná konzumace ovoce a zeleniny dle zdravotnických doporučení - Nízká úroveň zapojení do národních a evropských značek kvality - Nedostatečná propagace tuzemské produkce/produkce s přidanou hodnotou - Nedostatečný management řízení rizik (stupeň propojitelnosti) - Nedostatečný transfer poznatků ohledně změny klimatu a environmentálně šetrných postupů.
Příležitost	Ohrožení

• Růst poptávky po produktech s vyšší přidanou hodnotou a kvalitou, včetně produktů ekologického a integrovaného pěstování, a po širším sortimentu výrobků a polotovarů – příležitosti pro zpracování v podnicích. • Růst poptávky i zlepšením výchovy a informovanosti dětí a mládeže ke spotřebě ovoce. • Zdokonalování systému pěstování ekologické produkce • Zvýšení efektivnosti produkce lepším managementem a využíváním výsledků výzkumu • Vysoký podíl certifikované produkce (SISPO, GLOBALGAP a další) bez propagace mezi spotřebiteli	• Vyšší rizikovost ovocnářství z důvodu výkyvů počasí. • Investiční náročnost technického vybavení sadů. • Nedostatek vody na zavlažování v některých produkčních oblastech (např. jižní Morava). • Růst dovozů zpracovaných výrobků při nedostatečné domácí zpracovatelské kapacitě. • Rostoucí ceny práce, půdy, energií a dalších vstupů. • Vyšší rizika výskytu nových škůdců a původců chorob rostlin v důsledku změny klimatu. • Zabahněné vodní toky mají výrazně sníženou kapacitu pro zadržení závlahové vody v krajině • Rostoucí konkurence z jižní polokoule • Silná koncentrace maloobchodního trhu
--	--

ZELENINA

Silné stránky	Slabé stránky
• Regionálně vhodné klimatické podmínky pro pěstování zeleniny (zejména zeleniny plodové, cibulové, košťálové, kořenové a listové). • Zájem domácích spotřebitelů o tuzemskou produkci a produkci s vyšší přidanou hodnotou. • Funkční odbytové organizace pěstitelů (vznik nových, posílení vyjednávací síly prvovýrobce, zajištění odbytu včetně proniknutí do sítě obchodních řetězců). • Vysoký podíl produkce v integrovaných systémech pěstování. • Příspěvek k zaměstnanosti venkova a k udržování krajinného rázu regionů. • Další podpora ekologického a integrovaného pěstování s přísnějšími podmínkami jejich poskytování. • Využití specifických podpor a různých podporovaných forem „krátkých řetězců“ a organizací výrobců pro zlepšení tržních podmínek ve vertikále.	• Souhrnná rentabilita pěstování zeleniny je kladná jen u nejlepších podniků. • Nedostatek vlastních zdrojů na investice. • Nevhodný poměr mezi produkcí konzumní zeleniny a produkcí na zpracování, snižující celkové příjmy za produkci. • Menší podíl podniků se zpracováním suroviny. • Nízká úroveň vertikální integrace v odvětví zpracování zeleniny, kdy prvovýrobci se vlastnický nepodílejí na zpracovatelském průmyslu. • Nedostatek „levných“ pracovních sil na sezónní práce. • Pomalá obnova a rekonstrukce závlahových soustav. • Nedostatečná vědeckovýzkumná základna, absence vědeckého ústavu. • Tlak na ceny tuzemských pěstitelů vlivem dovozu.

	• Nedostatečná konzumace ovoce a zeleniny dle zdravotnických doporučení. • Nízká úroveň zapojení do národních a evropských značek kvality. • Nedostatečná propagace tuzemské produkce/produkce s vyšší přidanou hodnotou. • Nedostatečný management řízení rizik (stupeň propojitelnosti) • Nedostatečný transfer poznatků ohledně změny klimatu a environmentálně šetrných postupů.
Příležitosti	Ohrožení
• Růst poptávky po produktech s vyšší přidanou hodnotou a kvalitou, včetně produktů ekologického a integrovaného pěstování, a po širším sortimentu výrobků a polotovarů – příležitosti pro zpracování v podnicích. • Růst poptávky i zlepšením výchovy a informovanosti dětí a mládeže ke spotřebě zeleniny. • Zdokonalování systému pěstování ekologické produkce • Zvýšení efektivnosti produkce lepším managementem – přebírání holandských technologií	• Investiční náročnost technického vybavení. • Nedostatek vody na zavlažování v některých produkčních oblastech (např. jižní Morava). • Růst dovozů zpracovaných výrobků při nedostatečné domácí zpracovatelské kapacitě. • Rostoucí ceny práce, půdy, energií a dalších vstupů. • Vyšší rizika výskytu nových škůdců a původců chorob rostlin v důsledku změny klimatu. • Zabahněné vodní toky mají výrazně sníženou kapacitu pro zadržení závlahové vody v krajině. • Rostoucí konkurence dovozů. • Silná koncentrace maloobchodního trhu.

1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP

Tato část je zpracována souhrnně v základním analytickém dokumentu za oblast konkurenceschopnost zemědělství.

2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?

V sektoru vína se parametry plochy, produkce a míry soběstačnosti zásadně nezměnily. Co se týče ploch, ty narůstají pouze mírně v důsledku omezení povolené výsadby dle EK. Produkce se liší dle klimatických jevů v jednotlivých letech, z dlouhodobého hlediska však čeští vinaři dosahují sklizní vysoké kvality. Obchodní bilance charakterizující pozici českých producentů vůči zahraničí zůstává výrazně negativní, a to 4,4 mld. Kč. To je však dáno vyšší spotřebou vína, než jaké jsou možnosti produkčních ploch. Pro pokrytí poptávky spotřebitelů je tak nutné dovážet víno ze zahraničí. Konkurenční pozice českých producentů vína tak zůstává, i přes značné technologické zlepšení vesměs slabá, ale naplňuje strategické vize z hlediska soběstačnosti.⁵

3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?

Ačkoli příčiny uvedených problémů jsou různé, mezi nejvýznamnější:

- **Extrémní výkyvy klimatických podmínek v ČR ovlivňují výnosový a kvalitativní potenciál oproti zahraničním producentům.**
- **Dostupnost a kvalita pracovní síly.**
- **Nízký stupeň technologické obměny výrobních prostředků způsobující vyšší provozní náklady.**
- **Vyšší transakční náklady na umístění produkce domácí provenience vzhledem k relativně nízkému rozsahu pěstované produkce**
- **Nízká flexibilita úřadů v řešení administrativních problémů týkající se produkce vinných hroznů**
- **Nízká inovativnost a produktová diferenciaci na trhu.**

ČR má velice dobré podmínky pro pěstování vinné révy (vynikající půdy, vybudované velkoplošné závlahové soustavy). Pěstitelé mají velice dobré znalosti a dlouholeté zkušenosti s produkcí kvalitních výpěstků. Přesto kontinentální klima a extrémní výkyvy v počasí v ČR působí na pěstitele vína častějším výskytem jarních mrazů a krupobitím. Škody mrazem jsou dvojího druhu. Jednak ze zimního mrazu (prosinec–únor), kdy silný mráz poškodí květní pupeny a pak i namrzání ve dřevě. Tyto škody nejsou tak časté a zřejmě jich nepřibývá. Častější jsou škody v květu a po odkvětu, tedy poškození u raně kvetoucích odrůd od druhé půlky března až do konce května. Problém není ani ve výskytu mrazíků v květnu, ale proto, že keře kvůli

⁵ Strategie českého zemědělství do roku 2030 uvádí cílovou míru soběstačnosti v případě vína ve výši 26 % pro rok 2020, přičemž aktuální úroveň dosahuje již 30,6 %.

teplým rokům a zimám dříve raší a dříve kvetou než v minulosti. Rovněž také zesílila intenzita pozdních mrazů, zatímco dříve šlo o přízemní mrazíky působící několik hodin před rozedněním skutečně třeba do 1 nebo 2 metrů, nyní jsou častější radiační mrazy, kdy mrznout začíná už navečer a expozice mrazu je i 10 hodin. Zatímco u přízemních, krátkodobých mrazů jde o redukci květů, u dlouhotrvajících mrazů dochází k poškození celé květní násady, jak poupat, tak i rozkvetlých květů, tak i odkvetlých.

Existující technologie k eliminaci projevů jarních mrazů – např. mlžení shora, pálení slámy a mísení vzduchu jsou účinné, ovšem často velmi nákladné, průměrná doba životnosti je 15 až 20 let příp. i déle⁶.

Stáří a struktura vinic je dlouhotrvající problém, v roce 2017 bylo v poklesu plodnosti 31 % vinic a 49 % vinic v plné plodnosti. Na počátku plodnosti je 12 % produkčních vinic a 8 % tvoří mladé neplodné vinice. Vzhledem k intenzivnímu způsobu pěstování a charakteru požadovaných odrůd hrozí snížení kvality a produkce již mezi 20 až 25 rokem pěstování namísto uváděných 30 let. Pomalé tempo obnovy je spojeno s vysokými investičními náklady na obnovu sadů a vinic s vysokým rizikem nízké návratnosti. Náklady na restrukturalizaci vinic se pohybují v rozpětí od 750 do 1 100 tis. Kč/ha v závislosti na počtu jedinců na plochu (ÚZEI 2018)⁷.

Dle SV ČR je stále významnějším problémem i typ opěrné konstrukce ve vinicích, která je nevhodná pro mechanizovanou sklizeň. V ČR je z 18 000 ha kolem 60 % ploch, které mají drátěnku opěrné konstrukce postavenou za pomoci betonových a plastových sloupků, které jsou zcela nevhodné pro mechanizovanou sklizeň. Při mechanizované sklizni se totiž do sklizených hroznů dostávají kousky betonu a plastu (plast působením UV záření do 10 let křehne, resp. vlivem vibrací praská) a tyto kousky následně poškozují zpracovatelské technologie (čerpadla, mlýnky, lisy). Jako řešení tohoto problému navrhuje program na výměnu betonových a plastových sloupků za takové, které umožní efektivní a méně nákladnou mechanizovanou sklizeň (změna typu opěrné konstrukce na konstrukci vhodnou pro mechanizovanou sklizeň). Toto efektivní zlepšení techniky, zajistí další zvýšení konkurenceschopnosti vinohradníků a vinařů.

Současné uspořádání obchodní vertikály umožňuje pěstitelům vína realizovat prostřednictvím obchodních řetězců, specializovaných obchodů či ze dvora. Význam KDŘ je podpořen rostoucí poptávkou po víně od českých producentů. Čeští vinaři nepodporují vznik odbytových organizací, při jednotné společné výrobě by přišli o unikátnost vlastních výpěstků a použití vlastních vybraných technologií.

Posledním faktorem je inovativnost produkce, resp. výrobních postupů. Vinaři a vinohradníci využívají poznatky z vysokých škol a výzkumných ústavů ale i rodinných tradic a zvyklostí. Zároveň však postrádají výzkumný ústav zaměřený na pěstování vinné révy a výroby vína. Informační potřeby se liší od velikosti podniků. Informační role profesních svazů spočívá nejvíce ve zprostředkování informací (bulletiny, zpravodaje), dále v organizaci seminářů a poskytování dotačního poradenství. Pro transfer nejnovějších poznatků

⁶ Naproti tomu průměrná doba životnosti vinic se při současných vysokých nárocích na výnos a intenzitu produkce zkracuje. Keře se vyčerpají dříve, než by měly. Dřívější standartní doba životnosti vinic 40 let se zkracuje, v některých případech může nastat již po 25 letech a někdy i dříve.

⁷ Výstup MTÚ 1/2018 Nastavení paušálů u Programu podpor ve vinohradnictví a vinařství pro roky 2014-2018 pro ČR

v současnosti využívají soukromé subjekty, školy, výzkumné ústavy, komory a svazy. V oblasti transferu považují za základní bariéry na straně výzkumu jeho zaměření na základní výzkum a malou orientaci výzkumu na praxi, dále nedostatek expertů na danou oblast a potřeba vyvinout aplikační fázi. Na straně zemědělské praxe jsou omezení pro účast z důvodu požadavku na finanční spoluúčast podniku při řešení výzkumného projektu a dále neochota zemědělců k účasti na výzkumných projektech z důvodu poskytování poradenství ze strany dodavatelů technologií při pořizování techniky a technologií.

Tabulka 11: *Ekonomika pěstování vinných hroznů v letech 2009 až 2017*

Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Realizační cena	Kč/t	13 407	14 056	16 526	16 407	16 910	15 701	17 350	18 511	19 633
Vlastní náklady hlavního výrobku celkem	Kč/t	14 051	18 586	13 950	14 342	18 673	21 292	14 837	23 759	23 433
z toho: pracovní náklady	Kč/t	5 161	6 444	4 276	4 795	7 103	8 654	4 837	7 467	7 677
Rentabilita bez dotací - nákladová	%	-4,6	-24,4	18,5	14,4	-9,4	-26,3	16,9	-22,1	-16,2
Rentabilita s dotacemi celkem	%	22,5	4,0	38,7	38,5	9,2	-6,1	31,9	-7,3	-0,2

Pramen: ceny a náklady - Výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků ÚZEI, ČSÚ, dotace - SZIF

Ekonomika pěstování vinných hroznů (bez vlastního zpracování) byla ve sledovaném období 2009-2017 proměnlivá. Z vybraných ukazatelů vykazovaly v dané časové řadě vyšší variabilitu celkové náklady na hektar a hektarový výnos, oproti tomu realizační cena výrobku vykazovala menší variabilitu. Ve většině vinařských podniků je realizováno právě přes zpracování produkce, což zajišťuje lepší souhrnnou rentabilitu⁸.

Ekonomika jednotlivých komodit se promítá do celkové ekonomické situace podniků a tabulka uvedená výše (Tabulka 11) srovnání strukturálních charakteristik skupin podniků dle výrobního zaměření. Přitom k specializovaným podnikům na vinohradnictví, u nichž více jak 2/3 standardní produkce tvoří příjem ze speciální produkce, byly vybrány pro srovnání podniky se zaměřením na polní výrobu a smíšenou výrobu v oblastech mimo ANC a o přibližně stejné ekonomické velikosti, tj. do 1000 ha celkové z. p. Z výsledků je zřejmé, že podniky specializované na vinohradnictví dosahují z hlediska příjmové situace na pracovníka reprezentované ČPH/AWU přibližně srovnatelné úrovně jako podniky smíšené výroby. Po úhradě pachtovného a úroků zbývá příjem k úhradě placených a neplacených pracovníků, přičemž podniky specializované na vinohradnictví a smíšenou výrobu dosahují 2/3 úrovně podniků s polní výrobou.

4. Jak závažný je tento problém?

Sektor ovoce, zeleniny a vína váže přibližně 7 400 zemědělských pracovníků, tj. 7 %⁹. Na úrovni ČR další snížení produkce těchto sektorů nevyvolá sociální důsledky, ovšem lokálně může zvýšit nezaměstnanost v obcích a mikroregionech, především jižní Moravy.

Výrazná negativní bilance s vínem vyžaduje další nároky na logistiku a přepravu s prokázanými negativními externalitami (problematika tzv. „food miles“). Ty by v případě prohloubení obchodního deficitu s těmito komoditami dále narostly.

⁸ Výběrové šetření o nákladech a výnosech vybraných zemědělských komodit ÚZEI již ekonomiku zpracování vinných hroznů nesleduje.

⁹ Propočty pracovní náročnosti jsou provedeny na bázi modelu Rent 4. Vlastní pracovní náročnost je odvozena od výše osobních nákladů na ha z. p. dané komodity a vybilancovaná na celý rozsah zemědělské produkce.

5. Míra stávajícího řešení problému

5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)

Ve stávající SZP jsou pro sektor vína povinné odvětvové intervence. Česká republika využívá dvě – Restrukturalizace a Investice.

V rámci SOT s vínem bylo možné čerpat dotace na „Restrukturalizaci“ (80 % z celkové vyplacené částky za sledované období) a „Investice“ (20 % z celkové vyplacené částky za sledované období). U „Restrukturalizace“ byl nejvíce využíván titul „Změna odrůdové skladby“ (84 % z vyplacené částky na opatření „Restrukturalizace“). U „Investic“ byly nejvíce využity tituly „Speciální kvasná nádoba s aktivním potápěním matolinového klobouku pro výrobu červených vín“ a „Dřevěný sud/dřevěná nádoba s objemem minimálně 600 l“. Naopak zcela nevyužit byl titul „Přesun vinice do svahu“.

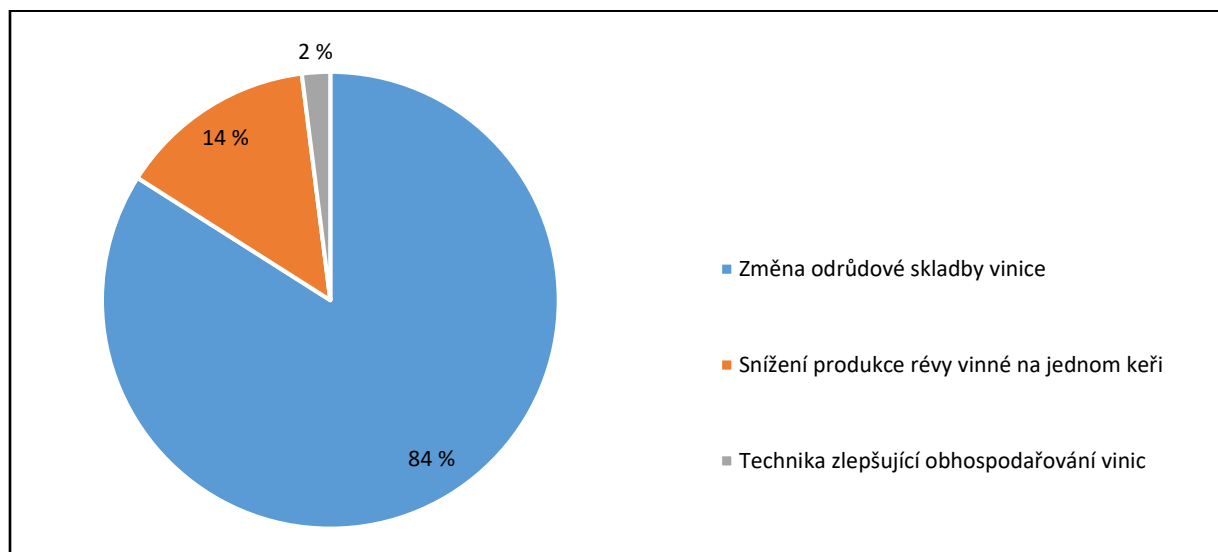
Restrukturalizace

Tabulka 12: Vyhodnocení intervence „Restrukturalizace“ za období 2013/14 až 2017/18 v ha

Finanční rok	Snížení produkce révy vinné na 1 keři	Přesun vinice do svahu	Změna odrůdové skladby	Technika zlepšující obhospodařování vinic	CELKEM
2013/2014	216	0	263	0	479
2014/2015	3	0	259	0	262
2015/2016	15	0	284	0	299
2016/2017	0	0	273	14	287
2017/2018	0	0	238	22	260
CELKEM	234	0	1317	36	1 587

Pramen: SZIF

Graf 6: Poměr hektarů vinic dle dotačního titulu v opatření Restrukturalizace za období 2013/14 až 2017/18

Pramen: SZIF, zpracoval ÚZEI

Tabulka 13: Vyplacená podpora na restrukturalizaci a přeměnu vinic (tis. Kč)

Finanční rok	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	CELKEM
Vyplacená podpora	102 250	113 602	111 464	111 447	109 590	548 353

Pramen: SZIF

Nejčastěji bylo pěstiteli žádáno o dotační titul „Změna odrůdové skladby vinice“ (84 % žádostí za hodnocené období. Naopak zcela nevyužit byl titul „Přesun vinice do svahu“.

Investice

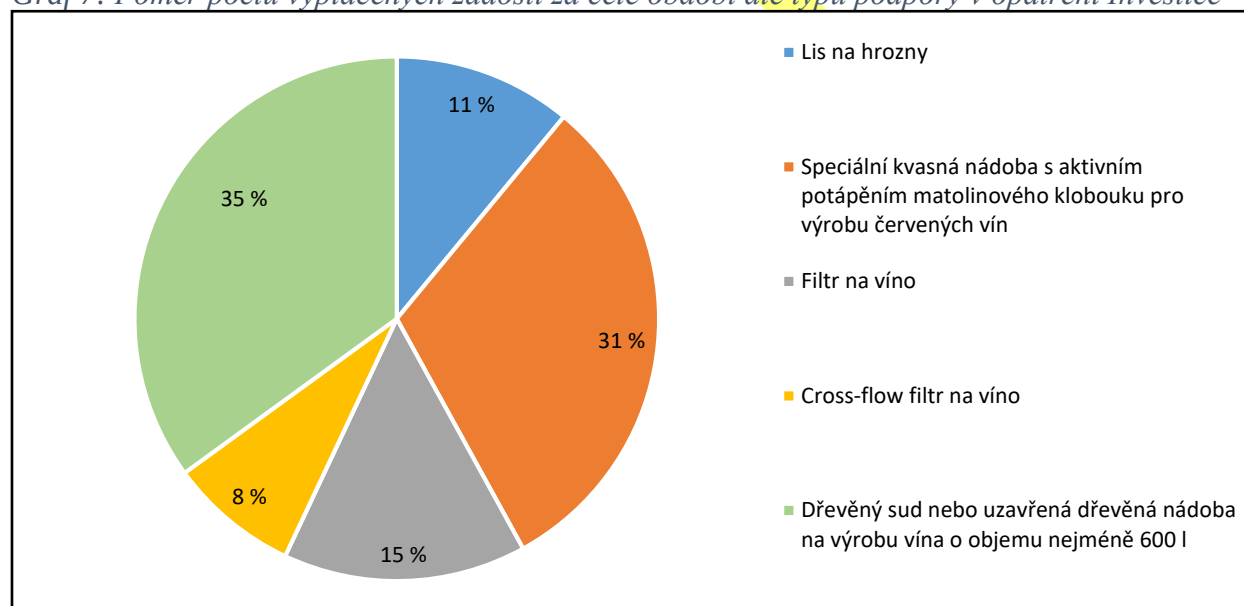
V rámci opatření Investice jsou zařazena dvě podopatření – Zpracovatelské investice a Investice na zlepšení technologie stáčení vín. Větší zájem vinařů byl o podopatření Zpracovatelské investice, podopatření Investice na zlepšení technologie stáčení vín však čerpalo větší finanční obnos.

Tabulka 14: Počet žádostí a vyplacené částky na jednotlivá podopatření v jednotlivých finančních letech

Finanční rok	Počet žádostí			Vyplacená částka v tis. Kč		
	Zpracovatelské investice	Investice na zlepšení technologie stáčení vín	Celkem	Zpracovatelské investice	Investice na zlepšení technologie stáčení vín	Celkem
2013/2014	93	69	162	10 334,3	17 942,8	28 277,1
2014/2015	58	10	68	6 793,7	21 800,9	28 594,6
2015/2016	66	12	78	10 373,1	17 487,6	27 860,7
2016/2017	86	11	97	6 727,1	21 131,4	27 858,5
2017/2018	53	8	61	9 435,9	14 068,4	23 504,3
CELKEM	356	110	466	43 664,1	92 431,1	136 095,2

Pramen: SZIF

Graf 7: Poměr počtů vyplacených žádostí za celé období dle typu podpory v opatření Investice

Pramen: SZIF

Vinná réva není podporována dotací VCS. Dotována je vybranými přímými platbami, národními dotacemi, v rámci PRV je dotována na integrovanou a ekologickou produkci a dále je možné čerpat finance v rámci SOT.

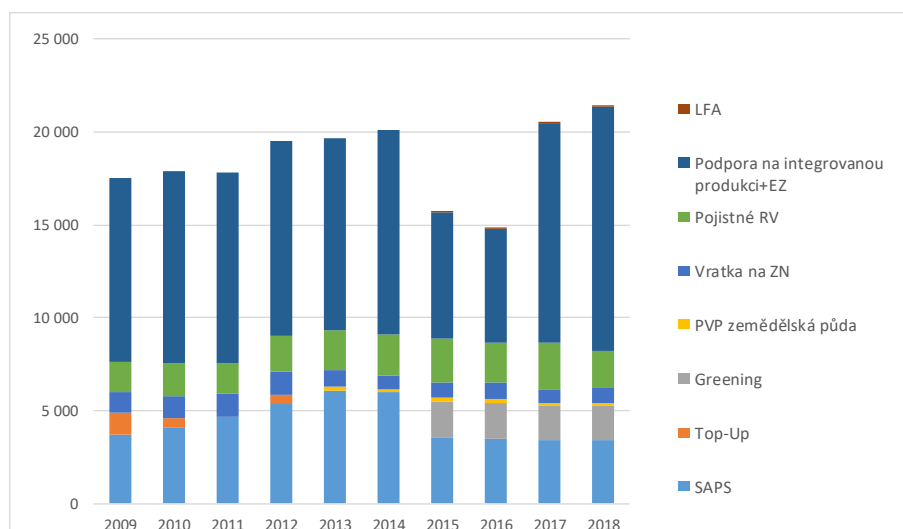
Investiční deficit odvětví byl částečně řešen projekty z opatření M121 – Modernizace zemědělských podniků v rámci PRV 2007-13 a z opatření 4.1.1 – Investice do zemědělských podniků 2014–2020 (dále jen PRV). Projekty financované v rámci PRV 2007-2013 zaměřené do rostlinné výroby přispěly k obnově nebo nové výstavbě nosných konstrukcí pro přibližně 449 hektarů vinic, což odpovídá přibližně 3,1 % výměry vinic evidovaných v ČR v LPIS v roce 2016. V programovém období 2014-20 přispěly projekty k obnově 39 ha vinic.

Plochy vinic pomalu rostou. Tempo růstu však není dostačující pro dosažení strategických cílů v letech 2025 a 2030. Pravděpodobně se jim však plochy přiblíží.

5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami

Réva vinná je podporována vybranými přímými platbami (SAPS, Ozelenění, Top-Up), které se podílejí na podporách v rozsahu 1/3-1/4, vzhledem k vysokému podílu vinic v integrované produkci je dále podpořena v rámci PRV prostřednictvím integrované a ekologické produkce, která tvoří až 2/3 veškerých příjmových podpor. Není však podporována prostřednictvím VCS.

Graf 8: Vývoj struktury provozních podpor u komodity víno

V rámci PRV bylo v roce 2017 v titulu IP révy vinné – základní ochrana vinic podpořeno 2 483,52 ha. V rámci titulu IP révy vinné – nadstavbová ochrana vinic bylo podpořeno 9 257,08 ha. Celkem se jednalo o 11 740,6 ha, což představuje 65,6 % z celkového počtu osázených vinic.

V České republice je zavedena poměrně přísná imigrační politika, která částečně brání zajištění dostatečného počtu sezonních zahraničních pracovníků.

Národní podpora směřující na sektor vína je 1.I – vybudování kapkové závlahy.

Tabulka 15: Přehled čerpání dotace 1.I (Podpora vybudování kapkové závlahy v ovocných sadech, chmelnicích, vinicích a ve školkách) v letech 2010-2018

	MJ	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
přijatých	ks	38	29	38	28	38	37	42	51	63
schválených	ks	37	27	33	27	37	37	41	51	61
vinice	ha	1,14	35	75	44	24,6	68	158	85	134,74
chmelnice	ha	44	25	14,5	6,8	27,5	27,9	24	62,46	66,02
sady	ha	272	267	287	151,8	250,2	260,9	177	244,14	169,59

školky	ha	2	0	1	1	0	0	0	0	0
	tis.	19	19	10	12	17	15	21	28	26
celkem	Kč	629	132	999	163	205	658	164	195	663

Pramen: MZe

Nedostatek vody v půdním profilu se v současné době stává stále závažnějším problémem, proto je nezbytné realizovat opatření pro zmírnění negativních dopadů sucha a nedostatku vody v krajině i v půdě. Kapková závlaha je jedním z důležitých opatření v rámci boje se suchem, jde o způsob zavlažování, kterým se docílí stability produkce a zvýšení její kvality při minimalizaci spotřeby vody. Pokud by vybudování kapkové závlahy nebylo podpořeno přímou dotací, tato investice by se nerealizovala, a to především k vysokým investičním nákladům na vybudování kapkové závlahy a dlouhé době návratnosti investice, proto je nutné v této podpoře pokračovat i nadále.

Dále je v rámci národních dotací využíván titul **3.d** „Podpora šlechtění révy vinné, zaměřeného na vyšší odolnost proti škodlivým biotickým a abiotickým činitelům a odpovídající kvalitu výsledné produkce“, titul **9.A.b.I** „Vydání publikací doporučených odrůd a souvisejících informací, poskytovaných pěstitelům zdarma“, titul **10.D** „Podpora evropské integrace nevládních organizací“ (Svaz vinařů ČR) a titul **13.A** „Podpora zpracování zemědělských produktů a zvyšování konkurenceschopnosti potravinářského průmyslu“.

Tabulka 16: Přehled vysazených a restrukturalizovaných vinic (v ha)

	2014	2015	2016	2017	2018
Výsadba Registr vinic	382,6419	480,118	495,0553	538,0221	537,0552
Restrukturalizace	479	262	299	287	260

Poznámka: U restrukturalizace je hodnocené období za finanční rok (16. 10.-15. 10.)

Zdroj: ÚKZUZ, SZIF

Nově vysazované vinice přispívají ke generační obměně vinic. V rámci restrukturalizace dochází nejčastěji rovněž k výsadbě nových jedinců v rámci změny odrůdové skladby. Vzhledem k věkové struktuře vinic by bylo vhodné plochy těchto výsadeb udržet nebo lépe je navýšit.

6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP

Níže uvedené potřeby v odvětví vinohradnictví a vinařství lze řešit financováním, a to jak v rámci SZP (investice do zemědělských podniků, investice v rámci operačních programů, podpora mladých zemědělců), tak i v rámci Národních podpor (podpora budování kapkových závlah, obnovy vinic, ...).

Návrh řešení problémů a jejich příčin v celé škále provozních a strukturálních podpor je uveden v rámci teorie změny v následující tabulce.

Tabulka 17: Teorie změny – víno

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (potřeba)	Kvantifikace potřeby	Typ intervence (možné potenciální řešení)	Intervence
Nízká úroveň soběstačnosti, záporné saldo AZO,	Výskyt nepříznivých meteorologických jevů (jarní mrazíky, sucho, kroupy)	Vinohradníci nejsou dostatečně vybavení technickými prostředky pro omezení působení negativních vlivů nepříznivých meteorologických podmínek	Zajištění dostatečných vodních zdrojů, vybudování kapkových závlah, pořízení protikroupových a protimrazových sítí a dalších zařízení		PRV investice; řízení rizik Národní dotační program (kapkové závlahy)	Podpora investic do vhodných technologií (protikroupové sítě, závlahy, mrazová ochrana)
		U některých vinohradníků stále přetrvává nedostatečný management řízení rizik (stupeň propojištěnosti)	Vybudování nástrojů řízení rizik		PRV řízení rizik Odvětvové intervence - pojištění	Podpora pojištění nad rámec základního pojištění speciálních plodin (PGRLF)
			Zvýšení povědomí o nástrojích řízení rizik		PRV nástroje řízení rizik; spolupráce; výměna znalostí	Podpora vzdělávání a informativnosti u pěstitelů
	Vyšší podíl přestárých vinic	Nedostatečná obnova vinic	Podpora obměny výsadby keřů		Odvětvové intervence - restrukturalizace vinic	Nové výsadby nových odrůd a možnost výsadby stejné odrůdy
	Vysoká finanční náročnost na pořízení investic	Nedostatečné obnova technologií	Podpora modernizace, nové technologie		PRV Investice Odvětvové intervence - investice	Podpora nákupu vybavení výroby
	Nedostatek sezónních pracovních sil	Méně šetrná sklizeň hroznů s omezenou možností produkce kvalitnějších vín	Snadnější přístup k zahraničním pracovníkům		Zrychlení pracovních povolení	Politika mimo SZP

	Nadbytečná administrativa	Vinohradníkům a vinařům zbývá méně času na zlepšování znalostí a dovedností	Zjednodušení administrativy, příp. elektronizace		Podpora elektronizace evidence a kontrol	Podpora poradenství a školení
Slabá pozice v odbytovém řetězci	Dominantní vliv obchodních řetězců	Prodej ze dvora/místní obchody	Propagace tuzemské produkce		Vinařský fond	Politika mimo SZP
	Nižší marketigové a obchodní dovednosti vinohradníků a vinařů	Nižší prodej výrobků vyšší kvality; prodej hroznů výkupním organizacím	Zvýšení znalostí a obchodních dovedností		PRV spolupráce; výměna znalostí	Podpora vzdělávání a dovedností u pěstitelů
	Absence diferenciací produktů prostřednictvím vertikálních režimů kvality zapojujících prvovýrobce k prosazení výrobků ve spotřebitelských preferencích	Slabší zapojení do soutěží vín	Zavedení režimů jakosti/certifikace, propagace produktů odvětví		Odvětvové intervence - informační opatření	Podpora zavedení jednotné národní certifikace/soutěže

Z hlediska konkurenceschopnosti jsou v sektoru vinohradnictví a vinařství největšími problémy nedostatečné finanční možnosti pro náročné investiční operace (restrukturalizace vinic, kapková závlaha, sítě, vybavení a modernizace vinařských podniků), které jsou nezbytné pro chod podniku, dále vyšší podíl starších vinic, které je nutné obměnit a v neposlední řadě také nedostatečné marketingové a obchodní dovednosti vinařů.

Definování potřeb v sektoru Vinohradnictví a vinařství

Potřeba 1 – Restrukturalizace

Vzhledem k vyššímu podílu starých keřů ve vinicích a jejich vodících konstrukcích je nutná obměna nejen z hlediska vitality a plodnosti vinice, ale i co se týče právě konstrukcí, kde je možné využít novější materiály a technologie.

Potřeba 2 – Krizový management

Stále častější meteorologické výkyvy způsobují vinohradníkům značné škody již z počátku vegetace, uvítali by proto podporu pojištění vinic proti zimním a jarním mrazíkům a krupobití.

Potřeba 3 - Investice

Vzhledem k rychlosti vývoje vinařských technologií a materiálů a zároveň jejich intenzivnímu využívání ve vinařském provozu je pro vinaře nutné inovovat a obměňovat vlastní vybavení, které je, vzhledem k požadované kvalitě jak vlastního vybavení, tak i daného vína, značně finančně nákladné.

Potřeba 4 – Vzdělávání

Úroveň marketingových a obchodních dovedností mezi vinaři je nízká, bylo by proto vhodné podpořit jejich vzdělávání v této oblasti, čímž by se celkově zlepšila propagace českých vín.

7. SWOT analýza

VÍNO

Silné stránky	Slabé stránky
• Agroenvironmentální význam vinic v krajině • Bezpečná produkce moštových vinných hroznů s minimem reziduí • Produkce vína vysoké kvality • Zvyšující se zájem spotřebitelů o víno • Rostoucí nároky zákazníků na kvalitu vína • Stoupající konzumace vína v ČR	• Stárnutí vinic • Potřeba obměny vinic dle preferencí spotřebitelů • Vysoké investiční náklady • Rizikovost vinohradnictví z důvodu klimatických změn • Neexistující aplikovaný výzkum pro vinohradnictví a vinařství • Liberalizované značení vína v rámci EU

• Vysoká konkurenceschopnost na domácím trhu • Aktivní marketing na víno • Rozvíjení vinařské turistiky • Zvyšující se znalosti obyvatel o víně	• Nízká soběstačnost • Nedostatek vlastního investičního kapitálu • Nevhodné materiály opěrné konstrukce poškozující zpracovatelské vybavení • Nízká dostupnost a kvalita pracovní síly • Nízký stupeň technologické obměny výrobních prostředků způsobující vyšší provozní náklady
Příležitosti	Ohrožení
• Možnost vysadit cca 2 tis. ha vinic v rámci výsadbových práv • Akceptování spotřebitelů na vyšší cenu tuzemského vína proti vínům z dovozu • Zlepšení vzhledu krajiny • Zvyšující se zájem o vinařství a vinařskou turistiku • Vysoký zájem spotřebitelů o tuzemskou produkci • Nárůst zájmu spotřebitelů o produkci EZ	• Rostoucí vstupy do výroby • Liberalizace výsadbových práv a značení vína v rámci EU • Zavedení spotřební daně na víno • Dovoz levných vín • Klamavé značení vín z dovozu (EU) • Tlak obchodních řetězců na ceny tuzemského vína

OKOPANINY

Okopaniny patří ke zlepšujícím polním plodinám s vysokou předplodinovou hodnotou, jejichž pěstování v polních kulturách je velmi náročné a pracné. Mají velký význam v soustavě hospodaření na půdě a zlepšování její dlouhodobé úrodnosti. Představují významnou skupinu polních plodin s vysokými produkčními schopnostmi biomasy, stravitelných dusíkatých látek a organických látek (cukr, škrob, inulín), ale i s nízkým obsahem sušiny (10–30 %), která limituje jejich dobu skladovatelnosti. Využívají se hlavně pro přímou výživu (brambory) nebo se z nich vyrábějí průmyslové produkty. V současné době se některé okopaniny využívají také jako energetické a speciální plodiny, určené k nepotravinářské výrobě a zajištění obnovitelných zdrojů energie (cukrovka-výroba kvasného lihu na lihobenzinové směsi a brambory-výroba škrobu pro nepotravinářské využití). Snížení ploch okopanin by přispělo částečně ke zjednodušení výrobní struktury zemědělských podniků charakterizované převahou obilovin a řepky, ale se svými nepříznivými environmentálními důsledky. Okopaniny se podílejí přibližně 3,5 % na sklizňové ploše komodit v ČR.

Postavení cukrové řepy a brambor v zemědělské výrobě mají odlišný charakter. Společným jmenovatelem jsou vyšší náklady na pěstování ve srovnání s obilovinami a olejninami, vyšší cenové výkyvy a nižší dosažená rentabilita.

BRAMBORY

1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP

Tato část je zpracována souhrnně v základním analytickém dokumentu za oblast konkurenceschopnost zemědělství.

2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?

Brambory konzumní nedosahují dostatečnou míru soběstačnosti, mají nízkou konkurenceschopnost na evropském trhu. I z těchto důvodů došlo k vyššímu poklesu plochy a produkce. Plochy konzumních brambor se v letech 2009–2018 každoročně s výjimkou let 2011 a 2016, snižovaly, celkový pokles za sledované období představoval 68 %. Snižovala se i produkce konzumních brambor s výraznými meziročními výkyvy v důsledku kolísání výnosů. Produkce dosažená v roce 2018 představovala 68 % úroveň produkce roku 2009. Přibližně 30-35 % nabídky konzumních brambor je kryto dovozem. V celkové bilanci však pokles ploch konzumních brambor a sadby vyrovnává od roku 2009 nárůst ploch škrobových brambor. Sektor brambor na výrobu škrobu je stabilizovaný, produkční plocha je cca 6 tis. ha, z čehož 25 % brambor je vyváženo do Rakouska. Škrobárny v České republice mají větší potenciál zpracování brambor, než je současná produkční plocha. U sousedních zemí rozsah pěstovaných ploch škrobových brambor dosahuje 5 tis. ha v Rakousku a 39 tis. ha v Německu. Míra soběstačnosti za brambory celkem kolísá v důsledku velkých meziročních výkyvů ve výnosu ve sledovaném období mezi 66-76 %, přičemž v roce 2018 dosahovala úroveň 70,6 %. V případě brambor se mezi obdobími let 2009-11 a 2015-17 záporná obchodní bilance prohloubila téměř o polovinu na -704 mil. Kč. Konkurenční pozice českých producentů

konzumních brambor tak zůstává slabá a vážně ohrožuje plnění strategických vizí z hlediska rozsahu ploch a míry soběstačnosti u tohoto odvětví.¹⁰

3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?

Příčiny problémů v odvětví **brambor celkem** zahrnující brambory konzumní rané a pozdní, sadbu a brambory pro výrobu škrobu, jsou:

- **nižší úroveň výnosů a jejich vyšší variabilita ve srovnání s konkurenty**
- **vysoká meziroční volatilita cen konzumních brambor**
- **vysoká variabilita nákladů mezi třetinami nejlepších a nejhorších podniků**
- **dovozy konzumních brambor za nižší ceny na trhu**
- **nedostatečná kapacita kvalitních (klimatizovaných) skladů brambor**
- **vysoká nákladovost a pracnost pěstování brambor v porovnání s cukrovou řepou téměř 2x vyšší a s obilím 4x vyšší)**
- **nedostatečná organizovanost prvovýrobců v rámci vertikály**
- **pokles a změna struktury spotřeby konzumních brambor, které se nepřizpůsobili pěstitelé volbou vhodných odrůd, ani zpracovatelé volbou výrobků s vyšší přidanou hodnotou)**
- **technologicky obtížně realizovatelná produkce brambor v ekologickém režimu**

Vlivem těchto příčin postupně došlo v sektoru brambor k poklesu rozlohy, celkové produkce a její nahrazení dovozy.

Hlavní příčinou nízké konkurenceschopnosti konzumních brambor je dlouhodobě nízká rentabilita jejich pěstování. Finanční podpory formou přímých plateb, VCS a ostatními platbami zvyšují souhrnnou rentabilitu pěstování konzumních brambor, ale více u brambor na výrobu škrobu. Souhrnná rentabilita konzumních brambor je lepší, ale jen díky přímým platbám. Přesto je úroveň rentability až na výjimky záporná. Úroveň přímých plateb na hektar se na škrobové brambory s rostoucí plochou snižovala a v roce 2018 a 2019 se již osázené plochy v podstatě nezměnily. Lze předpokládat podobný trend v budoucnu za předpokladu, že se nebude měnit celkový finanční objem prostředků vyplácený nyní na přímé platby. Pěstování brambor na výrobu škrobu se stabilizovalo, pěstování konzumních brambor se plošně omezuje.

Nízká rentabilita u brambor je způsobena mj. nízkou úrovní hektarového výnosu. Rok 2018 byl pro většinu pěstitelů v Evropě výrazně ovlivněn povětrnostními podmínkami. V EU (5)¹¹ poklesl průměrný výnos na 40,9 t/ha (snížení o 18,6 %). Čeští pěstitelé zaznamenali pokles průměrného výnosu na 25,5 t/ha (snížení o 10,5 %). Rozdíly v dosažených hektarových výnosech brambor mezi ČR a např. Německem jsou dány většinou vlivem odlišné kvality půd nižším množstvím přípravků na ochranu rostlin, nižším množstvím minerálních hnojiv a někde i využitím závlahy, která se u nás u brambor pozdních téměř nevyužívá. Negativně se na nabídce tuzemských brambor projevuje nedostatečné množství kvalitních skladů. Použité technologické systémy skladování brambor rozhodují o konečných výsledcích produkce. Zavádění nových technologických postupů do praxe v ČR je finančně náročné a využívají je hlavně velcí

¹⁰ Strategie českého zemědělství do roku 2030 uvádí cílovou míru soběstačnosti ve výši 85 % pro rok 2020 v případě brambor, přičemž aktuální úroveň dosahuje 78 %. Cíl pro rok 2030 ve výši 100 %, pokud se nic nezmění, není realisticky naplnitelný. V případě cukru je stanovena plocha cukrové řepy na úrovni 62 tis. ha, přičemž aktuální plocha (2019/20) dosahuje 60 tis. ha.

¹¹ EU (5): Německo, Francie, Nizozemsko, Velká Británie

pěstitelé, kteří se na pěstování brambor specializují. Rozdílná úroveň specializace podniků a jejich technické vybavení a dále různé podmínky, ve kterých pěstitelé pěstují brambory (odlišné přírodně klimatické klimatické a půdní podmínky (Vysočina – oblast pro klasické pěstování brambor, Polabí – intenzivní produkce pod závlahou...), jiné nároky na technologické zajištění, úroveň ošetření POR a rozdílná pracovní náročnost vede k vysoké variabilitě nákladů v přepočtu na ha mezi třetinami nejlepších a nejhorších podniků.

Současně je v ČR dosahována vyšší variabilita meziročního výnosu měřená variačním koeficientem v období let 2005-2017 ve výši 10 % zatímco průměrný variační koeficient u nejvýznamnějších 5 evropských pěstitelů (EU 5) dosahuje 6,7 %. To je částečně způsobeno vhodnějšími klimatickými podmínkami pro pěstování brambor, využíváním závlah (v ČR je pod závlahou přibližně pouze 1 000 ha, tj. 4 % plochy brambor) a vysokou intenzitou produkce. Jisté rezervy jsou i v dosahované efektivnosti českých producentů, protože rozdíl v jednotkových nákladech na tunu produkce mezi nadprůměrnou a podprůměrnou třetinou podniků dosahuje v průměru rozdílu 68 %.

Neustálým problémem je meziroční kolísání cen zemědělských výrobců, které je ovlivněno vysokým dovozem přebytkových konzumních brambor od významných konkurentů a také charakterem komodity. Dovozy brambor se na základě dlouhodobých smluv a za ceny platné pro tyto smlouvy v EU (5) české pěstitele neohrožují. I při nižších výnosech, které domácí pěstitelé běžně dosahují, jsou pěstitelské náklady na tunu brambor u nás přibližně stejné jako v zemích EU (5). V zemích EU (5) se plochy konzumních brambor mezi roky 2009 a 2018 zvýšily o 12,7 % a produkce vzhledem k propadu výnosu v roce 2018 klesla o 1,9 %. Současně jsou průměrné ceny zemědělských výrobců těchto nejvýznamnějších producentů oproti českým v průměru o cca 35 % vyšší. Pro české pěstitele jsou konkurenční především ceny přebytkových brambor v Německu, kde se zvýšila produkce o 16,5 %. Předpokládá se, že přebytky brambor po pokrytí vlastní domácí spotřeby a cenová dostupnost zvýší objem dovozu brambor do ČR právě z Německa. Cena těchto brambor a může ovlivnit nabídku brambor odcenovou českých pěstitelů.

Nízká organizovanost prvovýrobců způsobuje také omezené možnosti dodávat brambory zpracovatelům a přímo do obchodních řetězců. Dlouhodobě aktivní jsou na tuzemském trhu dvě organizace producentů¹²: Odbytové družstvo Polabí (cca 550 ha brambor) a Východočeská zelenina – družstvo producentů zeleniny a jedna nadnárodní organizace producentů Družstvo BRAMKO CZ, které společně pokrývají cca 10 % celkové produkce brambor. Velké obchodní řetězce požadují plynulé zásobování v požadované kvalitě, třídění, balení, velikosti hlíz aj. to je vše tak investičně a pracovní náročné, že to jsou schopné realizovat jen velké firmy. I to je jeden z důvodů, proč nové OP dosud více nevznikaly a prodej brambor se odehrával jinde (velkoobchod, přímý prodej odběratelům, farmářské trhy, prodej ze dvora aj.). Pěstitelé obvykle nejsou kapitálově propojeni se zpracovateli. Někteří investují do vybavení a snaží se zpracovávat produkci a prodávat konečné výrobky sami, cca z 20 %, dále je dodávají (smluvní dodávky) postupně zpracovatelům a baličkám, často je pro ně i skladují¹³. S nástupem nového programového prostředí zvažují pěstitelé spojit finanční prostředky a na základě vzájemné spolupráce vytvořit odbytové organizace, které jsou podmínkou pro využití odvětvových intervencí

¹² Pramen: SZIF

¹³ Pramen: ČBS – Český bramborářský svaz, z. s. Havlíčkův Brod

Příčiny poklesu poptávky po konzumních bramborách spočívají ve změně struktury spotřeby brambor. Spotřebitelé snížili zájem o vlastní skladování brambor a celkovou spotřebu brambor ve slupce, orientují se více na brambory ve výrobcích, na kterou nedostatečně zareagovali výrobci a zpracovatelé těchto výrobků. Polovinu objemu dovozu představují brambory ve výrobcích. Současně jsou na trhu potravin nabízeny substituční potraviny, kterými je možné čerstvé brambory nahradit. V podstatě stále neřešeným a velkým problémem je nedostatečná informovanost spotřebitelů o domácí produkci konzumních brambor, o její kvalitě, o odrůdách brambor, o způsobech správného nakupování a skladování balených brambor. Stejným problémem jsou v řadě případů stále nevyhovující mezisklady pro brambory v maloobchodní síti a způsob jejich nabídky v prodejních prostorách, kde jsou brambory uchovávány na světle a v teple.

Další příčinou uváděných problémů je nedostatečná informovanost, úroveň odborného poradenství a také nedostatečný transfer poznatků z výzkumu do praxe. Z dotazníkového šetření ÚZEI vyplývá, že nejvýznamnější zdrojem informací pro zajištění a zlepšení řízení svého podniku v závislosti na různé oblasti činnosti¹⁴ bývá profesní svaz, dodavatelé technologií a strojů a výzkumné ústavy. Poměrně vysoké procento potřebných informací získávají členové svazů na vzdělávacích akcích. Nezávislé poradenské služby jsou využívány v oblasti účetnictví a daní, případně na využití a optimalizaci strojového parku. Nejvíce jsou postrádány informace z oblasti odbytu a marketingu, dotací a ekonomickém řízení podniku. Za velmi důležitou považují pěstitelé činnost ČBS¹⁵ především v oblasti zprostředkování informací, poradenství a zastupování při jednání s orgány státní správy. Mnohem méně znají pěstitelé poradenské subjekty, i když kvalita je dle ČBS velmi dobrá. Poradenské služby využívají hlavně v oblasti chemické ochrany brambor během vegetace, výživy rostlin, odrůdové skladby brambor, nových technologií a skladování brambor. Přivítali by lepší poradenské služby v oblasti péče a ochrany půdy, optimalizace ekonomiky podniku a dotační politiky a finanční podpory. Negativně hodnotí nedorozumění systém zemědělského poradenství a jeho časté změny a úpravy. Ve spolupráci s výzkumnými ústavem vidí pěstitelé, resp. ČBS, problém v tom, že se řeší problémy spojené se zemědělskou praxí ve velmi omezené míře, nejspíše z finančních důvodů.

Uvedené strukturální slabiny v sektoru brambor výrazně ovlivňují rentabilitu pěstovaných brambor a celkovou ekonomiku jednotlivých podniků. Podle nákladového šetření ÚZEI nákladová rentabilita konzumních brambor a brambor na škrob je převážně záporná, tedy, že cena neuhradí vynaložené náklady. Souhrnná rentabilita zahrnující přímé platby, VCS a ostatní podpory se zlepšila hlavně u brambor na škrob, u konzumních brambor vylepšila situaci v posledních dvou letech.

Tabulka 18: Ekonomika pěstování konzumních brambor (rané a konz. ostatní) v letech 2009 až 2018

Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*
Realizační cena	Kč/t	2 596	3 634	3 227	2 803	4 408	3 317	3 340	3 523	3 410	5 000
Vlastní náklady hlavního výrobku celkem	Kč/t	3 213	3 746	3 788	3 858	4 801	4 038	5 099	3 700	3 980	4 662
z toho: pracovní náklady	Kč/t	757	916	797	1 061	1 160	946	1 271	855	908	1 109
Rentabilita bez dotací - nákladová	%	-19,2	-3,0	-14,8	-27,3	-8,2	-17,8	-34,5	-4,8	-14,3	7,3
Rentabilita s dotacemi (bez VCS)	%	-12,6	2,9	-9,1	-20,9	-2,1	-12,2	-28,5	1,4	-8,4	17,6
Rentabilita s dotacemi celkem	%	-12,6	2,9	-9,1	-20,9	-2,1	-12,2	-23,8	5,8	-4,3	21,6

¹⁴ Pramen: ČBS dotazníkové šetření ÚZEI 2018.

¹⁵ ČBS – Český bramborářský svaz, z. s. Havlíčkův Brod.

*)Poznámka: pro rok 2018 odhad

Zdroj: Výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků ÚZEI

Vývoj ekonomiky konzumních brambor není dlouhodobě příznivý. Ve sledovaném období 2009-2017 nepřesáhla částka dotací 7 000,- Kč/ha. Na rozdíl od vlastních nákladů na tunu brambor, CZV brambor konzumních je meziročně proměnlivá a odráží se v dosažené rentabilitě. Předpokládá se, že dojde ke zlepšení rentability v roce 2018, kdy mohli někteří pěstitelé čerpat vyšší podporu na zmírnění škod způsobených suchem (viz kap.4.1.). Předpokládaná CZV na rok 2019 by mohla dosáhnout na více jak 7 000 Kč/ha. Tato výjimečná cena je odrazem nízkých hektarových výnosů, resp. nižší produkci brambor v roce 2018. Poptávka vysoce převyšovala domácí nabídku a CZV se zvýšila. Situace se řešila dovozem brambor, avšak sucha zasáhla i pěstitele v okolních zemích, od kterých dovážíme nejvíce brambor, a dovozová cena se zvýšila z obdobných důvodů jako v ČR.

Tabulka 19: Ekonomika pěstování škrobových brambor v letech 2009 až 2018 po přepočtu na 19% škrobnatost brambor 2018

Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Realizační cena	Kč/t	2001	1974	2233	2355	2477	2191	2114	2201	2102	1982
Vlastní náklady hlavního výrobku celkem	Kč/t	2424	2349	2462	2550	3078	2661	4047	2300	2635	3083
z toho: pracovní náklady	Kč/t	407	367	394	519	587	499	733	391	455	557
Rentabilita bez dotací - nákladová	%	-17,4	-15,9	-9,3	-7,6	-19,5	-17,7	-47,8	-4,3	-20,2	-35,7
Rentabilita s dotacemi (bez VCS)	%	26,1	34,3	30,9	39,8	19,5	29,4	-28,9	17,7	0,0	-11,2
Rentabilita s dotacemi celkem	%	26,1	34,3	30,9	39,8	19,5	29,4	-9,6	36,6	16,8	5,0

Poznámka:*) pro rok: 2018 – odhad (realizační ceny ČSÚ, ČŠS)

Zdroj: Výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků ÚZEI

Nákladová rentabilita (bez započtení podpor) nedosahuje v období 2009-2018 kladných hodnot. Zvláště rok 2015 a 2018 byl pro pěstitele brambor na výrobu škrobu velmi nepříznivý. Realizační cena byla na rozdíl od konzumních brambor nižší, ale stabilní, a rovněž i vlastní náklady na tunu jsou proti bramborám konzumním nižší, ale vcelku vyrovnané. V období 2009-2018 dosáhli pěstitelé průměrnou CZV 2 162 Kč/t. Z Výběrového šetření ÚZEI je zřejmé, že pokud výnos dosáhne více jak 35 t/ha, CZV neklesne pod 2 100 Kč/t a náklady na tunu vyrobených škrobových brambor se nebudou výrazně zvyšovat, rentabilita se započtenými dotacemi nebude v záporných hodnotách. Definitivní data za rok 2018 nejsou zatím uzavřena, existují pouze odhady. V případě odhadu se pracuje s CZV uváděnou ČSÚ, po zpracování veškerých dat bude známa i skutečně dosažená realizační cena respondentů. Celkově lze říci, že jsou pěstitelé plně závislí na poskytnutých dotacích. Předpokládaná plocha brambor na výrobu škrobu v hospodářském roce 2019/20 však vlivem nepříznivého roku 2018/19 klesla o 5,4 %.

4. Jak závažný je tento problém?

Ekonomika brambor bude bez podpor ztrátová a dlouhodobě neudržitelná. V této komoditě se sešla negativní kombinace meziročně nestabilních cen, vysokých nákladů a změna struktury spotřeby brambor. Úroveň cen zemědělských výrobců a spotřebitelské ceny českých brambor ohrožují brambory z dovozu, dosahující 30-40 % aktuální spotřeby. Ekonomické výsledky a vysoký dovoz brambor zvýšení soběstačnosti limitují.

Produkce brambor a cukrové řepy váže přibližně 5 700 zemědělských pracovníků, tj. 5 %¹⁶. Na úrovni ČR další snížení produkce těchto sektorů nevyvolá sociální důsledky, ovšem lokálně může zvýšit nezaměstnanost v obcích a mikroregionech, především Polabí a Vysočiny.

5. Míra stávajícího řešení problému

5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)

Komodita brambory konzumní a brambory na výrobu škrobu jsou zařazeny do citlivých sektorů vzhledem k příjmové nestabilitě (s výjimkou škrobových brambor) a současně jsou všechny podporovány dalšími příjmovými i strukturálními podporami, a to jak z evropských, tak i doplňovaných národních zdrojů stále v rámci SZP.

Tabulka 20: Dotační podpory brambor konzumních 2009-2018

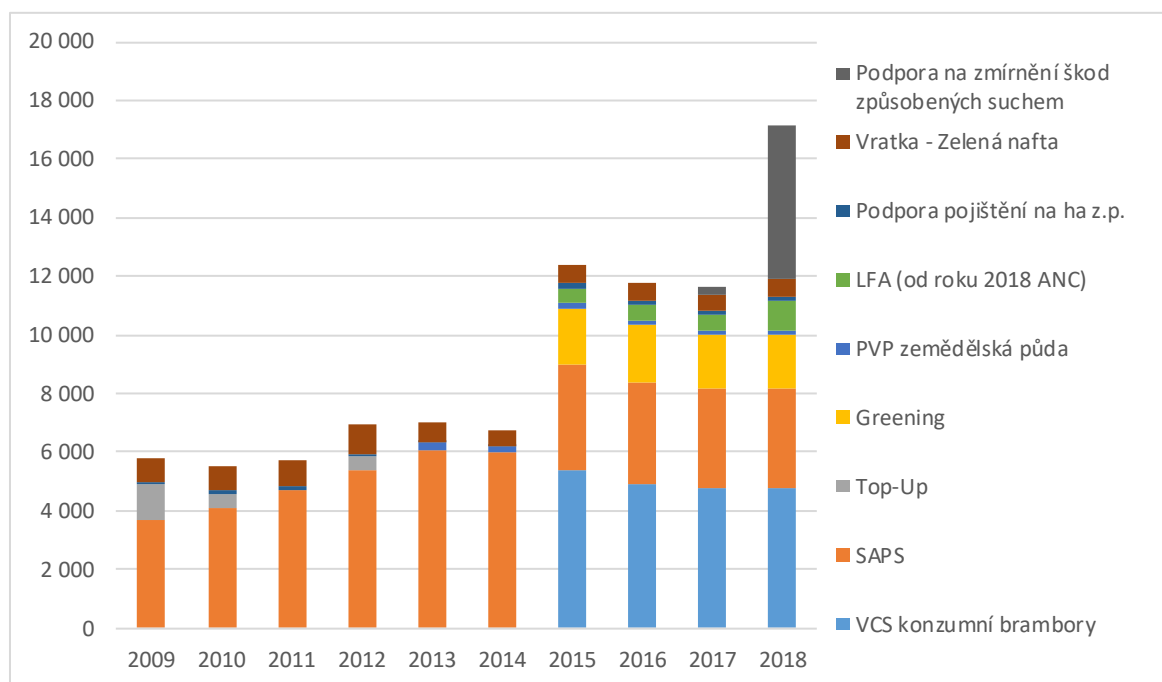
	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
VCS konzumní brambory	Kč/ha	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5 411,7	4 891,1	4 776,9	4 752,3
SAPS	Kč/ha	3 710,0	4 060,8	4 686,5	5 387,3	6 068,9	5 997,2	3 543,9	3 515,0	3 377,7	3 388,2
Top-Up	Kč/ha	1 184,0	514,1	0,0	491,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Greening	Kč/ha	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1 943,6	1 928,0	1 853,4	1 877,4
PVP zemědělská půda	Kč/ha	0,0	0,0	0,0	0,0	247,8	185,1	192,2	178,3	159,3	141,6
LFA (od roku 2018 ANC)	Kč/ha	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	507,1	494,1	494,1	993,9
Podpora pojištění na ha z.p.	Kč/ha	105,6	115,4	131,2	48,2	49,7	48,8	163,8	158,7	158,7	178,6
Vratka - Zelená nafta	Kč/ha	781,9	853,7	925,7	1 022,9	629,8	493,7	627,0	638,8	554,3	610,0
Podpora na zmírnění škod způsobených suchem	Kč/ha	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	243,5	5 243,4
Celkem bez VCS	Kč/ha	5 781,5	5 544,0	5 743,5	6 949,8	6 996,1	6 724,8	6 977,7	6 912,9	6 840,9	12 433,1
Celkem s VCS	Kč/ha	5 781,5	5 544,0	5 743,5	6 949,8	6 996,1	6 724,8	12 389,4	11 804,0	11 617,7	17 185,3

Zdroj: ÚZEI, vlastní výpočty

V letech 2009-2018 byly podporovány brambory konzumní prostřednictvím SAPS a Top-Up (v roce 2009, 2010 a 2012). Od roku 2013 do 2018 se proplácí přechodná vnitrostátní podpora, která má klesající trend. Zlomový byl rok 2015, kdy pěstitelé mohli nárokovat VCS a nově LFA platby. V případě LFA bylo změněno vyplácení podpory v oblastech LFA H a S z TTP na plochu veškeré z. p. V roce 2018 došlo v rámci redefinice LFA oblastí také ke změně vyplácení podpory z TTP na z. p. i v oblastech LFA O, kde je nejvýznamnější zastoupení ploch s bramborami, a LFA platba představuje cca 5 % na celkových provozních podporách. Přesto, že je struktura provozních dotací široká, rentabilita se během let nezlepšila, stále přetrvává v záporných hodnotách. Finanční podpory nejsou schopny pokrýt volatilní ceny brambor a meziroční výkyvy v nákladech. Přidávají-li se nepříznivé povětrnostní podmínky a hektarový výnos nedosáhne alespoň na průměrnou výši, ekonomika dosahuje záporných hodnot. Produkční plocha se v roce 2019/20 zvýšila minimálně, produkce brambor není schopná pokrýt domácí spotřebu, stále klesá soběstačnost brambor a je třeba minimálně třetinu spotřeby brambor importovat. V tomto případě se dá říci, že dosavadní objem provozních podpor je nedostačující. V kombinaci s dalšími limity spojenými s opatřeními omezujícími užití POR, investiční náročností a horší organizovaností vertikály se nepodařilo u konzumních brambor dostatečně motivovat pěstitele k jejich pěstování.

¹⁶ Propočty pracovní náročnosti jsou provedeny na bázi modelu Rent 4. Vlastní pracovní náročnost je odvozena od výše osobních nákladů na ha z. p. dané komodity a vybilancovaná na celý rozsah zemědělské produkce.

Graf 9: Vývoj struktury provozních podpor u komodity brambory konzumní (Kč/ha)

Zdroj: ÚZEI, vlastní výpočty

V případě škrobových brambor je situace odlišná vzhledem k vyšší míře provozní podpory. V letech 2009-2011 byly podporovány dotacemi na podporu produkce a v období 2012-2014 pak platbou oddělenou od produkce. Od roku 2012 do 2014 byla poskytována přímá platba dle čl. 68 v rozpětí od 13 433 do 19 670 Kč/ha. Od roku 2013-2018 je poskytována přechodná vnitrostátní podpora pro výrobu škrobu. Speciální podpory určené bramborám na výrobu škrobu byly nahrazeny v roce 2015 VCS a navíc doplněny změnou ve vyplácení podpor LFA z TTP na z. p. Každoročně je uplatňována platba SAPS.

Tabulka 21: Dotační podpory brambor škrobových 2009-2018

Ukazatel	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
VCS br. pro výrobu škrobu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	17 215,8	16 268,9	13 743,1	13 679,1
SAPS	3 710,0	4 060,8	4 686,5	5 387,3	6 068,9	5 997,2	3 543,9	3 514,5	3 377,7	3 388,2
Top-Up	1 184,0	514,1	0,0	491,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Greening	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1 943,6	1 928,4	1 853,4	1 877,4
PVP zemědělská půda	0,0	0,0	0,0	0,0	247,8	185,1	192,2	178,3	159,3	141,6
LFA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	898,4	875,3	875,2	1 758,4
Br. na výrobu škrobu: Top-Up coupling	12 013,9	10 765,9	16 085,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Br. na výrobu škrobu: Top-Up decoupling	4 222,1	3 071,0	3 712,2	15 555,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Přímá platba na br. na výrobu škrobu dle čl. 68	0,0	0,0	0,0	13 433,1	11 991,8	19 670,4	0,0	0,0	0,0	0,0
SOT - Doplatek přímé platby pěstitelům brambor (na t škrobu)	8 697,0	13 005,0	4 702,1	1 421,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
PVP brambory pro výrobu škrobu	0,0	0,0	0,0	0,0	12 635,0	13 606,2	9 502,2	11 676,5	9 566,0	7 995,5
Podpora pojištění na ha z.p.	105,6	115,4	131,2	48,2	49,7	48,8	163,8	158,7	158,7	178,6
Vratka - Zelená nafta	781,9	853,7	925,7	1 022,9	629,8	493,7	627,0	638,8	554,3	610,0
Podpora na zmírnění škod způsobených suchem	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	78,4	4 854,0
Celkem bez VCS	30 714,5	32 385,9	30 243,5	37 359,2	31 623,0	40 001,5	16 871,1	18 970,6	16 622,9	20 803,6
Celkem s VCS	30 714,5	32 385,9	30 243,5	37 359,2	31 623,0	40 001,5	34 086,8	35 239,4	30 366,0	34 482,7

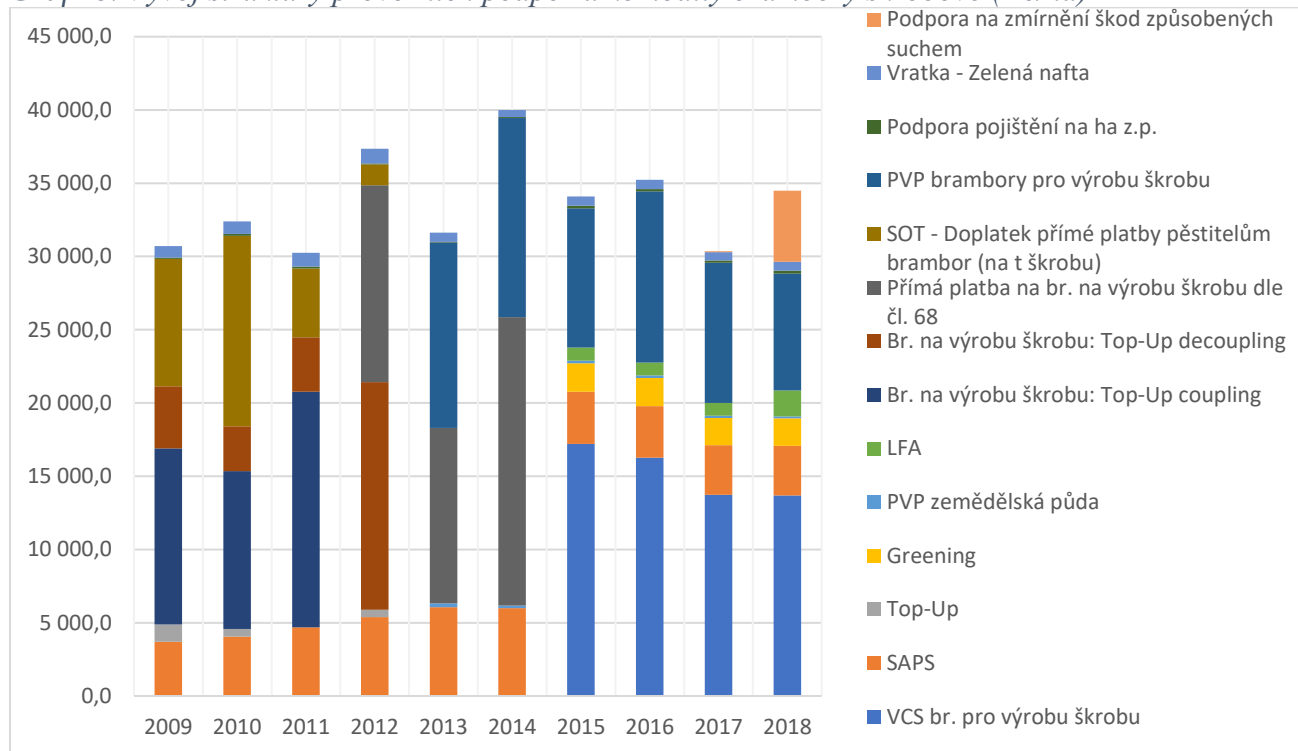
Sazby podpor Top-Up coupling a decoupling u brambor na výrobu škrobu a PVP přepočten výnosem škrobu dosaženým na ha pěstební plochy

Zdroj: ÚZEI, vlastní výpočty

Souhrnná rentabilita brambor na výrobu škrobu dosahuje většinou přiměřených výsledků. Přepočtené dotace celkem na tunu škrobových brambor dosáhly průměrně na

1 025 Kč/t (2009-2018). Současně produkční plocha brambor na výrobu škrobu se mezi roky 2009 a 2018 zvýšila z 3 104 ha na 6 153 ha, tedy o více jak 98 % výchozí plochy. V roce 2019 klesla produkční plocha těchto brambor na 5 929 ha. Do budoucna je potřeba počítat, že přechodná vnitrostátní podpora na škrobářenské brambory může být v nové SZP snížena. Pro zachování stávající produkce škrobářenských brambor by bylo vhodné zachovat přímé platby na minimálně stejné úrovni jako dosud, tj. cca 85 mil. Kč/rok. Omezením platby VCS by negativně ovlivnily dosavadní úroveň pěstování brambor na škrob. Bude také třeba nutně řešit určitou náhradu za případně zrušenou přechodnou vnitrostátní podporu.

Graf 10: Vývoj struktury provozních podpor u komodity brambory škrobové (Kč/ha)

Zdroj: ÚZEI, vlastní výpočty

Investiční deficit pěstitelů brambor byl částečně řešen projekty z opatření M121 – Modernizace zemědělských podniků v rámci PRV 2007-13 v celkovém rozsahu 731 mil. Kč podpořených investic s celkovou podporou 243 mil. Kč a z opatření 4.1.1 – Investice do zemědělských podniků 2014–2020 o celkovém počtu 104 projektů v celkovém rozsahu 257 mil. Kč podpořených investic s celkovou podporou 113 mil. Kč vyplacených do roku 2018. V programovém období 2007-13 pěstitelé brambor čerpali dotace na investice do výstavby i rekonstrukce zemědělských staveb, pořízení potřebných technologií i pořízení mobilních strojů, kdy projekty zaměřené do rostlinné výroby přispěly k obnově nebo nové výstavbě skladů brambor a zeleniny 221 tis. tun v letech 2007-13 a 153 m³ skladovací plochy v letech 2014-2018. Současně bylo také podpořeno pořízení speciálních strojů.

5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami

Příjmové podpory v rámci SZP jsou doplněny podporami provozního nebo investičního charakteru z národních zdrojů, a to v podobně dlouhodobých programů nebo mimořádných plateb. Vzhledem k výkyvům klimatu to byla v letech 2015, 2017 a 2018 vyplacená mimořádná

podpora na zmírnění škod způsobených suchem. Mezi další pravidelně vyplácené provozní podpory, které jsou méně významné z hlediska jejich výše, patří podpory na pojištění na ha z. p. a vratka zelené nafty.

Z hlediska strukturálních podpor mohou pěstitelé pro komoditu brambory využít následujících Národních dotačních programů:

Program 3. Podpora ozdravování polních a speciálních plodin

Účel: Zvýšení kvality rostlinné produkce cestou náhrady chemického ošetření a prevence šíření hospodářsky závažných virových a bakteriálních chorob a chorob přenosných osivem.

Předmět dotace:

3. c) podpora na testování množitelského materiálu s využitím imunoenzymatických metod a metod PCR,

3. d) podpora tvorby rostlinných genotypů s vysokou rezistencí k biotickým i abiotickým faktorům a diferencovanou kvalitou obilovin včetně kukuřice, malých zrnin, olejnin, luskovin, brambor, píce, zelenin, chmele, révy vinné a ovocných dřevin,

3. e) prevence proti šíření karanténních bakterií bramboru v uzavřených sadbových oblastech vymezených zákonem č. 219/2003 Sb., o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin a o změně některých zákonů (zákon o oběhu osiva a sad by), ve znění pozdějších předpisů. Program 9. Poradenství a vzdělávání

9. A.b.4) Podpora zajištění samostatných odrůdových zkoušek registrovaných odrůd polních plodin, za účelem zajistit získání a šíření informací o pěstitelských vlastnostech registrovaných odrůd polních plodin.

6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP

Od roku 2015 jsou v souvislosti s dobrovolnou podporou vázanou na produkci poskytovanou podle článku 52 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1307/2013 podporovány brambory konzumní pozdní a brambory určené pro výrobu škrobu. Tyto podpory jsou ustanoveny v Nařízení vlády č. 50/2015 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům a o změně některých souvisejících nařízení vlády. Pro brambory určené pro výrobu škrobu je vyčleněno 85 mil. Kč a pro konzumní brambory 50 mil. Kč.

Podle dosavadních propočtů rentabilita brambor konzumních bez započítání podpor byla v záporných hodnotách, relativně lepší výši měla s podporami. Rok 2018/2019 byl extrémně nejen v počasí během roku, ale i realizační cenou, která bude zřejmě vysoko nad průměrem let 2009-2018, tj. 4 514 Kč/t. Očekává se CZV spíše nad 7 000 Kč/t. CZV je výrazně ovlivněná nedostatečnou českou produkcí brambor. Nabídka se snížila a CZV se zvýšila. Podle navržené predikce by se měla rentabilita zvýšit a poté opět snižovat. Zatím nejsou známy konkrétní sazby podpor, proto jsou použity pro naše projekce konstantní výše po roce 2019/2017. Z výsledků je zřejmé, že bez podpor není možné výrazně zlepšit rentabilitu pěstování konzumních brambor. Aby přímá platba pro konzumní brambory plnila stejnou roli jako u brambor určených pro výrobu škrobu, významně snižovala rizika plynoucí z jejich

pěstováním a zvýšila jejich konkurenceschopnost s ostatními méně rizikovými plodinami, jako je obilí, řepka a kukuřice, měla by dosáhnout nejméně 10 % pěstitelských nákladů.

Tabulka 22: Ekonomika pěstování brambor konzumních v letech 2011-2018 s výhledem do roku 2023

Brambory konzumní ostatní	Rok	Skutečná data								Projekce				
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hektarový výnos hlavního výrobku	t/ha	26,5	28,1	24,0	29,4	22,6	30,2	29,1	25,0	27,2	27,3	27,4	27,4	27,5
Náklady celkem	Kč/ha	94 035	104 681	112 507	114 113	111 407	107 730	112 029	120 520	115 211	114 015	114 271	114 627	115 614
Náklady jednotkové	Kč/t	3 553	3 728	4 689	3 879	4 932	3 573	3 847	4 823	4 236	4 180	4 178	4 179	4 203
Průměrná realizační cena	Kč/t	3 123	2 709	4 256	3 157	3 164	3 366	3 302	4 912	6 800	5 100	4 600	4 200	4 100
Podpory celkem	Kč/ha	5 743	6 950	6 996	6 725	12 389	11 804	11 618	17 185	11 942	11 942	11 800	11 800	11 800
Jednotková podpora celkem	Kč/t	217	247	292	229	548	392	399	688	439	438	431	430	429
Rentabilita bez podpor R-S	%	-12,1	-27,3	-9,2	-18,6	-35,8	-5,8	-14,2	1,8	60,5	22,0	10,1	0,5	-2,5
Rentabilita s podporami R+S	%	-6,0	-20,7	-3,0	-12,7	-24,7	5,2	-3,8	16,1	70,9	32,5	20,4	10,8	7,7
Rentabilita s podporami R+S - VCS	%	-6,0	-20,7	-3,0	-12,7	-29,6	0,6	-8,1	12,2	66,8	28,3	16,3	6,6	3,6

Zdroj: Výsledky Výběrového šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků a vlastní výpočty ÚZEI

Cestou, jak se přizpůsobit budoucím podmínkám může být připravený systém IPKB (Integrovaná produkce konzumních brambor) a Q CZ (režim jakosti Q CZ pro konzumní brambory a výrobky z nich). Oba projekty by každý svým způsobem měly spotřebitelům garantovat určitou lepší kvalitu a potravinovou bezpečnost brambor a také zavést systémy pěstování, které budou šetrnější k životnímu prostředí. Systémy by měly limitovat používání přípravků na ochranu rostlin. Zároveň zahrnují i určité nové postupy při kontrole kvality brambor. Byly nastaveny podmínky IPKB, které prezentují způsob zemědělského hospodaření, jehož základním cílem je zajištění trvale udržitelného rozvoje, který umožňuje zachovávat přirozené funkce agroekosystému a ostatních ekosystémů, jež jsou zemědělskou produkcí přímo či nepřímo ovlivňovány a která vyžaduje smysluplný soulad mezi biologickými, technickými a chemickými opatřeními. Předpokládá se snížení spotřeby minerálních hnojiv a zvýšení organických hnojiv. V tomto systému pěstování brambor by měly být sníženy prostředky proti plísni bramboru i četnost jejich aplikace. Lze využívat přípravky povolené v systému ekologického zemědělství (i proti mandelince bramborové). Konvenční přípravky by bylo možné používat na okrajích DPB (díl půdního bloku) s konzumními bramborami. Byly zpracovány obecné, povinné a doporučené podmínky pěstování IPKB. Dosud není tento systém využíván v praxi, jeho realizace se předpokládá od roku 2021. Režim Q CZ navíc zajišťuje dohledatelnost produkce konzumních brambor a výrobků z nich, kontroluje reziduální obsah přípravků na ochranu rostlin a obsah těžkých kovů podle zprísňených limitů. V neposlední řadě zavádí certifikaci a dozor akreditovanými orgány nad celou vertikálou od pěstování po zpracování brambor. Režim Q CZ je v procesu realizace s předpokládaným zahájením od roku 2020.

Tabulka 23: Ekonomika pěstování brambor určených na výrobu škrobu v letech 2011-2018 s výhledem do roku 2023

Brambory na výrobu škrobu	Rok	Skutečná data								Projekce				
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Realizační cena	Kč/t	2 233	2 355	2 477	2 191	2 114	2 201	2 102	1 982	2 002	2 028	2 028	2 080	2 080
Vlastní náklady hlavního výrobku celkem	Kč/t	2 462	2 550	3 078	2 661	4 047	2 300	2 635	3 083	2 926	2 947	2 966	2 984	3 000
Dotace - celkem	Kč/t	989	1 209	1 202	1 253	1 545	941	975	1 254	1 254	1 254	1 254	1 254	1 254
Dotace (bez VCS)	Kč/t	989	1 209	1 202	1 253	765	507	534	756	756	756	756	756	756
Rentabilita bez dotací - nákladová	%	-9,3	-7,6	-19,5	-17,7	-47,8	-4,3	-20,2	-35,7	-31,6	-31,2	-31,6	-30,3	-30,7
Rentabilita s dotacemi (bez VCS)	%	30,9	39,8	19,5	29,4	-28,9	17,7	0,0	-11,2	-5,7	-5,5	-6,1	-4,9	-5,5
Rentabilita s dotacemi celkem	%	30,9	39,8	19,5	29,4	-9,6	36,6	16,8	5,0	11,3	11,4	10,6	11,7	11,1

Zdroj: Výsledky Výběrového šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků a vlastní výpočty ÚZEI, ČSÚ – realizační cena

Brambory na výrobu škrobu (průmyslové) vykazují obdobný trend vývoje rentability jako brambory konzumní. Bez zařazení do citlivých komodit a čerpání VCS by tento užitkový směr brambor byl v útlumu. Potřebné jsou speciální a ostatní plošné dotace. Pokud budou celkové dotace ke komoditě srovnatelné jako v dosavadním programovém období, ekonomika pěstování průmyslových brambor by měla být příznivější.

Tabulka 24: Strukturální charakteristiky podniků s citlivými komoditami a vyhodnocení citlivosti příjmových indikátorů na eliminaci VCS podpory

Ukazatel (Kč/ha)	Kategorie podniků s podílem tržeb > 20%						Specializace dle typologie FADN TF 8					
	Chmel	Brambory	Cukrová řepa	Zelenina	Ovoce	Ovce, kozy	Polní výroba	Produkce ml.	Chov skotu	Smišená v.	Zahradní ctví	Ovocnářství
Počet reprezentovaných podniků	63	1 167	477	444	708	916	6 523	801	4 128	3 989	412	530
AWU/100 ha	3,32	3,57	1,89	8,81	7,76	3,45	1,98	3,76	2,20	2,88	28,61	12,05
využitá zem.p.celkem/podnik	1 019	58	313	89	43	53	188	358	129	348	18	24
podíl citlivých komodit na celkové produkci	33%	41%	26%	64%	60%	55%		47%	34%		75%	71%
Po snížení 100 % VCS jen na danou komoditu												
Indikátor "A" (CPH/AWU), Kč/AWU	-5%	-3%	-7%	-5%	-9%	-7%		-7%	-8%		-2%	-11%
M-ČPH/AWU, Kč/AWU (měsíc)	-6%	-4%	-9%	-6%	-10%	-8%		-8%	-9%		-3%	-13%
Účetní zisk (zisk, Kč/ha)	-22%	-5%	-17%	-14%	-27%	-10%		-25%	-16%		-6%	-48%
Ekonomický zisk (ekon. Zisk, Kč/ha)	-28%	-265%	-25%	-32%	-43%	460%		-40%	-195%		-28%	-22%
Trvalá soc.-ekon. udržitelnost (index)	-22%	-5%	-17%	-14%	-27%	-10%		-25%	-16%		-6%	-48%
Po snížení 100 % VCS na všechny VCS komodity												
Indikátor "A" (CPH/AWU), Kč/AWU	-7%	-6%	-8%	-7%	-10%	-10%	-4%	-8%	-10%	-7%	-3%	-11%
M-ČPH/AWU, Kč/AWU (měsíc)	-8%	-7%	-10%	-9%	-12%	-11%	-5%	-9%	-11%	-8%	-4%	-13%
Účetní zisk (zisk, Kč/ha)	-30%	-10%	-19%	-22%	-32%	-12%	-10%	-30%	-19%	-33%	-7%	-48%
Ekonomický zisk (ekon. Zisk, Kč/ha)	-40%	-495%	-29%	-49%	51%	592%	-30%	-48%	-235%	-85%	-35%	22%
Trvalá soc.-ekon. udržitelnost (index)	-30%	-10%	-19%	-22%	-32%	-12%	-10%	-30%	-19%	-33%	-7%	-48%

Zdroj: FADN CZ

Konkrétní nastavení výše podpory CIS bude předmětem dalších analýz zohledňující scénáře vývoje ostatních politik v rámci celého komplexu podpor SZP.

Bramborářský sektor přispěl k vymezení základních potřeb odvětví, které se budou v následujícím období řešit. V tabulkách „Teorie změny“ jsou naznačeny hlavní okruhy problémů, jejich příčin, potřebných změn a navržených intervencí (Tabulka 25). Příležitost pro okopaniny je možnost využití nově navržených odvětvových intervencí. Podmínkou je založení a schválení organizací producentů a jejich operačních programů. Nutná podmínka vzniku OP je založení provozního fondu finančních prostředků členů OP, které budou vzájemně sdíleny. Brambory konzumní by s určitostí využily některé navrhované odvětvové intervence, stále však není rozhodnuto, zda budou zařazeny mezi podporované komodity.

Je možné využít z nabízených odvětvových intervencí, které by zmírnily rizika uvedená v teorii změny (Návrh nařízení čl. 59, 60). Z široké škály možností se nabízí dle Návrhu nařízení: čl. 39 písm. f) ostatní odvětví.

Co se týká názoru zástupců ČBS a ČŠS ve vztahu k využití odvětvových intervencí pro ostatní sektory, ti předpokládají, že sektor brambor je jedním z potenciálních sektorů, kde by mohly vzniknout minimálně dvě funkční organizace producentů se schopností čerpat finanční prostředky vymezené na toto opatření v odhadovaném rozsahu cca 20 mil. Kč/rok. Finální rozhodnutí o založení těchto organizací je však závislé na tom, v jakém znění budou schválena

konečná pravidla a nařízení v této věci. Hlavní překážkou pro jednoznačné rozhodnutí je znění stávajícího návrhu nařízení, které se odkazuje na stávající platné nařízení 1308/2013, kde komodita brambory není exaktně vyjmenována jako oprávněná komodita k možnému využití odvětvových intervencí pro ostatní odvětví.

V případě komodity brambory by bylo možné potencionálně využít tyto typy intervencí:

- čl. 60, 1.a) investice do hmotných a nehmotných aktiv; výzkum a experimentální výroba, jakož i jiná opatření,
- čl. 60, 1.b) poradenské služby a technická pomoc, zejména pokud jde o přizpůsobování se změně klimatu a její zmírňování
- čl. 60, 1.e) opatření ke zvýšení udržitelnosti a účinnosti přepravy a skladování produktů jednoho nebo více odvětví uvedených v čl. 40 písm. f)
- čl. 60, 1.f) propagace, komunikace a marketing včetně opatření a činností zaměřených zejména na zvyšování povědomí spotřebitelů o režimech jakosti EU a důležitosti zdravého stravování a na diverzifikaci trhů
- čl. 60, 1.g) provádění unijních a vnitrostátních režimů jakosti
- čl. 60, 1.h) zavádění systémů sledování a certifikace, zejména sledování jakosti produktů prodávaných koncovým spotřebitelům

Tabulka 25: Teorie změny – brambory

Problém odvětví	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části producentů se problém týká/ ev.přímá fin. vyjádření)	Typ intervence	Intervence	Prvek intervence
Volatilita výnosů brambor a nižší úroveň ve srovnání se zahraničními konkurenty	Meziroční kolísání produkce (nabídky) brambor z důvodu vlivu klimatických podmínek - zejména suchých let	Pěstitelé nejsou dostatečně vybaveni technickými prostředky pro omezení působení negativních vlivů nepříznivých klimatických podmínek	Zajistit sdílené vodní zdroje a společnou infrastrukturu, vybudování kapkových závlah	Min. 30 % osázených ploch, tj. 7 000 ha, infrastruktura bez výstavby vodních nádrží 400 mil. Kč, kapkové závlahy 200 mil. Kč (30 000 Kč/ha) Organizace producentů 20 mil. Kč/rok	Národní dotační program	Kapkové závlahy	
					Odvětvové intervence	Investice do hmotného majetku	Podpora investic do vhodných technologií (závlahy) a budování společné vodní infrastruktury
Nedostatek jak manuálních, tak kvalifikovaných pracovníků u pracovně náročného odvětví	Nedostatek zájemců z řad absolventů a nedostatek i potencionálních pracovníků ze zahraničí	Výšší pracovní náročnost a sezonnost komodity v kombinaci s nižší rentabilitou pěstování vede k opouštění pěstebních ploch	Zakravitivní zemědělské vzdělávání za účelem získávání mladých pracovníků schopných obsluhovat a seřizovat stroje a zařízení řízené počítači a GPS	Nedostatek kvalifikovaných i nekvalifikovaných pracovníků je větší u pěstitelů, ale také existuje i u zpracovatelů	Mimo SZP - Národní politika vzdělávání v oblasti zemědělského školství	Podpora UŠ, SOŠ a VŠ, výzkumu (mimo vliv působnosti SZP), zvýšení atraktivity studia (stáže, stipendia, apod.)	Poskytování stipendií vázaných na určitou budoucí pracovní pozici
			Zajistit snadnější přístup k zahraničním pracovníkům	Nedostatek kvalifikovaných i nekvalifikovaných pracovníků je větší u pěstitelů, ale také existuje i u zpracovatelů	Mimo SZP - politika zaměstnávání cizinců - zrychlení pracovních povolení	Podpora osvědčených pracovníků	Zavedení křídních nebo věrnostních bonusů
			Zajistit modernizaci sektoru s využitím nových technologií s prvky digitalizace, automatizace a přesného zemědělství za účelem snížení pracovní náročnosti	Investice do nových a rekonstruovaných skladů brambor, do třídících linek do sázecích a sklízecích strojů	Investice	Investice do zemědělských podniků	Podpora investic do skladů brambor a základního strojů pro pěstování brambor (podpora pěstitelů brambor a organizací producentů brambor)
	Nízké finanční ohodnocení specialistů		Posílit dostatečné příjmy pro zlepšení platových podmínek	Viz specifikace v řádku nízká rentabilita	Přímé platby vázané na produkci	Podpora příjmu vázaná na produkci konzumních brambor Podpora příjmu vázaná na produkci škrobových brambor	
Vysoké náklady a jejich variabilita mezi podniky	Nedostatečné investice do nových technologií zejména u malých pěstitelů, v delším časovém období ekonomicky obtoží specializovaní pěstitelé brambor	Výšší pořizovací náklady u skladů brambor, specializované techniky a nutnost zajistit její efektivní využití (nový dvouřádkový sklízeč začíná být efektivní od cca 70 ha ploch brambor)	Zajistit modernizaci sektoru s využitím nových technologií s prvky digitalizace za účelem snížení efektivní výroby	Investice do třídících linek (150 mil. Kč), investice do sázecích a sklízecích strojů (300 mil Kč)	Investice	Investice do zemědělských podniků	Podpora investic do mechanizace s využitím grantů nebo finančních nástrojů
			Zlepšit vývoj, zavádění a podporu nových pěstebních metod, technologií a postupů a současně zlepšit transfer znalostí a dovedností	VÚB, VÚRV a pěstitelé brambor	Odvětvové intervence	Investice do hmotného a nehmotného majetku	Podpora investic do mechanizace (sdílené investice)
					Podpora spolupráce a inovací; Odvětvové intervence	Podpora vědy, výzkumu; šlechtění, transfer poznatků; inovace; vývoj, zavádění a podpora nových pěstebních metod	Podpora vědy, výzkumu; šlechtění, transfer poznatků; inovace; vývoj, zavádění a podpora nových pěstebních metod;
					Přenos znalostí	Vzdělávání, demonstrační pokusy Poradenství	
Nedostatečná skladovací kapacita	Vysoké investiční náklady; nízká rentabilita pěstování konzumních brambor	Pomalá obnova skladovacích prostor, nedostatečná celoroční nabídka brambor do maloobchodní sítě - následný vliv na cenovou volatilitu	Podpořit rozšíření skladovacích kapacit v potřebné kvalitě	Investice do nových skladů brambor o kapacitě 80 000 t tun, min. 700 mil. Kč a do rekonstrukcí skladů rekonstruovaných skladů brambor (180 000 t, min. 700 mil. Kč)	Investice	Investice do zemědělských podniků	Podpora modernizace a výstavby nových skladovacích kapacit, posklizňové techniky, logistiky a distribuce
					Odvětvové intervence	Investice do hmotného majetku	

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 25: Teorie změny – brambory – pokračování tabulky

Problém odvětví	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části producentů se problém týká/ ev.přímo fin. vyjádření)	Typ intervence	Intervence	Prvek intervence
Nízká rentabilita	Variabilita výnosů v důsledku horších klimatických podmínek; nízké CZV způsobené dovozem přebytečných brambor; jednotkové náklady na produkci tuny brambor máme srovnatelné s Německem a dalšími státy	Ukončení pěstování brambor, orientace na jiné ekonomicky atraktivní komodity	Zajistit stabilitu příjmů u pěstitelů brambor	75 % pěstitelů konzumních brambor, tj. nyní 10 000 ha s výhledem na 14 000 ha na konci plánovacího období v roce 2027 (pro pěstitele konzumních brambor 150 mil. Kč/rok a pro pěstitele brambor určených na výrobu škrobu 85 mil. Kč + náhrada za přechodnou vnitrostátní platbu Všichni pěstitelé škrobových brambor, tj. 6 000 ha (pro pěstitele brambor určených na výrobu škrobu 85 mil. Kč/rok + náhrada za přechodnou vnitrostátní platbu)	Přímé platby vázané na produkci	Podpora příjmu vázaná na produkci konzumních brambor a brambor určených pro výrobu škrobu	Podpora příjmu vázaná na produkci konzumních brambor a brambor určených pro výrobu škrobu
Vysoké dovozy brambor s negativním vlivem na cenovou volatilitu	Nízké dovozní ceny konzumních brambor v době jejich nadúrody v EU	Snižování ploch brambor u pěstitelů, kteří nemají dostačnou investovanou do strojů pro pěstování a skladování brambor	Propagace domácí produkce konzumních brambor, zavedení systému režimu jakosti Q CZ a integrované produkce konzumních brambor	Propagace 2 mil. Kč, Režim jakosti Q CZ 50 mil. Kč, IPKB 70 mil. Kč	Odvětvové intervence	Propagace čl. 60 odst. 1 písm. f), režim jakosti písm. g)	Propagace domácí produkce konzumních brambor, zavedení systému režimu jakosti Q CZ a integrované produkce konzumních brambor
	Nízká domácí produkce brambor, vyšší ceny brambor, někdy problematická kvalita brambor, nedostatek brambor ke zpracování na výrobky		Zavádění nových metod hospodaření v sektoru brambor: zajištění moderními technologiemi, sklady, speciálními stroji, vhodnými odrůdami, apod.	Viz specifikace v řádku nízká rentabilita	Přímé platby vázané na produkci	Podpora příjmu vázaná na produkci konzumních brambor a brambor určených pro výrobu škrobu	Podpora příjmu vázaná na produkci konzumních brambor a brambor určených pro výrobu škrobu
					Odvětvové intervence	Plánování produkce	
					Podpora a popularizace konzumních brambor jako základní a bezpečné potraviny a zeleniny	Podpora propagačních akcí, domácích značek kvality, inovace výrobků z brambor	Podpora a popularizace konzumních brambor jako základní a bezpečné potraviny a zeleniny
Snížení spotřeby brambor	Změna stravovacích zvyklostí, široká nabídka potravinových substituentů, vyšší spotřeba výrobků z brambor	Pokles produkce brambor, pokles spotřeby brambor ve slupce, nedostatečné množství tuzemských brambor ke zpracování	Propagace spotřeby brambor, realizace integrované produkce konzumních (IPKB) brambor a režimu jakosti Q CZ	Viz specifikace v řádku vysoké dovozy ...			
Nízká soběstačnost	Pokles plochy konzumních brambor a částečné sadby	Nízká rentabilita pěstování, vysoké náklady a investiční náročnost pěstování, nedostatek skladovacích prostor, vysoké dovozy přebytečných brambor za nižší nákladovou cenu	Propagace spotřeby brambor, zavádění nových odrůd, zlepšování technologických postupů (odkamenění půdy, zadržování vody v hrůbkách, snižování POR, aj.)	Částečně viz specifikace v řádku vysoké dovozy ...	Integrovaná ochrana brambor, Marketingový fond (MF), režim jakosti Q CZ, IPKB	Podpora nových druhů účinných POR šetrných k ŽP, propagace - Marketingový fond, propagace produkce v režimu Q CZ a IPKB	Integrovaná ochrana brambor, Marketingový fond (MF), režim jakosti Q CZ, IPKB

Zdroj: Vlastní zpracování ÚZEI

Tabulka 25: Teorie změny – brambory – pokračování tabulky

Problém odvětví	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části producentů se problém týká/ ev.přímá fin. vyjádření)	Typ intervence	Intervence	Prvek intervence
Slabá pozice v odbytovém řetězci - nízké přidávání hodnoty	Dominantní vliv obchodních řetězců	prodej ze dvora, KDŘ, OP	Podpora i malých pěstitelů brambor	Pěstitelé brambor a organizace producentů brambor	Podpora prodeje	Podpora všech druhů prodeje brambor (ze dvora, farmářské trhy, maloobchod, přednostní prodej produkce brambor v režimu jakosti Q CZ a v systému IPKB státním organizacím, ..)	Podpora prodeje
Nízké % organizací producentů (OP)	Ohrožení pozice v odbytu brambor (obchodní řetězce)	Nedůvěra v činnost OP, nedostatek kvalitních manažerů	Poradenství v dané problematice		Vzdělávací akce, poradenství	Podpora OP (vzdělávací akce, poradenství, dotace na provoz a investice OP)	Vzdělávací akce, poradenství
Volatilita cen brambor	Nedostatečná celoroční nabídka brambor z důvodu nedostatku kvalitních skladovacích kapacit	Nízká až minusová průměrná rentabilita pěstování konzumních brambor; pokles produkční plochy konzumních brambor	Rekonstrukce a výstavba skladů	Pěstitelé brambor a organizace producentů brambor	Poradenství, vzdělávání, sklady propagace domácí produkce konzumních brambor	Podpora rekonstrukce a výstavby skladovacích prostor, poradenství, vzdělávání, propagace domácí produkce konzumních brambor	Poradenství, vzdělávání, sklady propagace domácí produkce konzumních brambor
	Dovozy přebytkových brambor z EU za nižší ceny než od tuzemských výrobců		Rekonstrukce a výstavba skladů, propagace spotřeby konzumních brambor - zvyšování povědomí občanů o režimu jakosti Q CZ a IPKB	Pěstitelé brambor a organizace producentů brambor	Poradenství, vzdělávání, sklady propagace domácí produkce konzumních brambor	Podpora rekonstrukce a výstavby skladovacích prostor, poradenství, vzdělávání, propagace domácí produkce konzumních brambor	Poradenství, vzdělávání, sklady propagace domácí produkce konzumních brambor

Zdroj: Vlastní zpracování ÚZEI

Seznam potřeb odvětví v prvovýrobě (Brambory):

- 1) Zajistit sdílené vodní zdroje a společnou infrastrukturu, vybudování kapkových závlah
- 2) Zajistit modernizaci sektoru s využitím nových technologií s prvky digitalizace, automatizace a přesného zemědělství za účelem snížení pracovní náročnosti
- 3) Podpořit rozšíření skladovacích kapacit v potřebné kvalitě
- 4) Zajistit stabilitu příjmů u pěstitelů brambor
- 5) Zavádění nových metod hospodaření v sektoru brambor: zajištění moderními technologiemi, sklady, speciálními stroji, vhodnými odrůdami apod.
- 6) Propagace spotřeby brambor, zavádění nových odrůd, zlepšování technologických postupů (odkamenění půdy, zadržování vody v hrůbkách, snižování POR, aj.)
- 7) Podpora i malých pěstitelů brambor
- 8) Rekonstrukce a výstavba skladů

Seznam potřeb odvětví ve zpracování:

- 1) Zatraktivnit zemědělské vzdělávání za účelem získávání mladých pracovníků schopných obsluhovat a seřizovat stroje a zařízení řízené počítači a GPS
- 2) Propagace domácí produkce konzumních brambor, zavedení systém režimu jakosti Q CZ a Integrované produkce konzumních brambor
- 3) Propagace spotřeby brambor, realizace integrované produkce konzumních (IPKB) brambor a režimu jakosti Q CZ

V následující tabulce jsou uvedeny investiční potřeby, pro které byla na základě požadavku MZe provedena dílčí kvantifikace.

Tabulka 26: Odhad investičních potřeb pro odvětví BRAMBOR na období let 2021-2027

Problém	Potřeba - nutná změna	Rozsah potřeb - kvantifikace	Rozsah potřeb - finanční rámec (mil. Kč)	mil. Kč pro součet	Stávající politika
Nedostatečný rozsah závlah pro pěstování brambor - cca o rozsahu 1 000 ha, což způsobuje výrazně nižší výnos brambor ve srovnání se zeměmi EU 5	Zajistit sdílené vodní zdroje a společnou infrastrukturu, vybudování kapkových závlah	dosáhnout min. 30 % osázených ploch, tj. 7 000 ha, infrastruktura bez výstavby vodních nádrží 400 mil. Kč, vlastní kapkové závlahy 200 mil. Kč (30 000 Kč/ha)	400 mil. Kč 200 mil. Kč	600,0	Závlahy u polních plodin nejsou financovány z národních zdrojů
Vysoké náklady a jejich variabilita mezi podniky	Zajistit modernizaci sektoru s využitím nových technologií s prvky digitalizace za účelem zlepšení efektivity výroby	investice do sázecích a sklízecích strojů	300 mil. Kč	300,0	Sektor brambor podpořen v rámci stávajícího PRV 2014-18 v rámci opatření 4.1.1 o rozsahu celkových výdajů ve výši 347 mil. Kč s dotací 112 mil. Kč
		Investice do třídících linek brambor	150 mil. Kč	150,0	
Nedostatečná skladovací kapacita	Podpořit rozšíření skladovacích kapacit v potřebném rozsahu a kvalitě	Investice do nových skladů brambor o kapacitě 80 000 t tun, min. 700 mil. Kč	700 mil. Kč	700,0	
		Investice do modernizace stávajících skladů brambor o kapacitě 180 000 t, min. 700 mil. Kč)	700 mil. Kč	700,0	
CELKEM				2 450,0	mil. Kč

Kromě těchto vyčíslených specifických investičních potřeb pro odvětví, je třeba zohlednit část investičních potřeb na mobilní techniku, která je většinou univerzální - společná pro více odvětví, ale nelze je jednoznačně přiřadit jednotlivým odvětvím.

Zdroj: Expertní odhad

7. SWOT analýza

BRAMBORY KONZUMNÍ

Silné stránky	Slabé stránky
• zařazení do citlivých komodit • spotřeba brambor na obyvatele se v průměru let příliš nemění, kolísá na úrovni 65 až 70 kg/obyvatele • podpora zaměstnanosti	• nižší úroveň výnosů a jejich vyšší variabilita ve srovnání s konkurenty • vysoká meziroční volatilita cen konzumních brambor • vysoká nákladovost a pracnost pěstování v průběhu celého procesu výroby, skladování a distribuce brambor v porovnání s obilím, kukuřicí a řepkou • vysoká variabilita nákladů mezi třetinami nejlepších a nejhorších podniků • nízká až záporná průměrná rentabilita pěstování brambor bez podpor v porovnání s obilím, řepkou a kukuřicí • nedostatečná kapacita kvalitních (klimatizovaných) skladů brambor • nedostatečná organizovanost prvovýrobců v rámci vertikály, nedůvěra ve zřizování organizací producentů • dovozy konzumních brambor za nižší ceny na trhu • pokles spotřeby brambor ve slupce, kromě škrobáren a výrobce lupínků neexistuje v ČR další dominantní zpracovatel brambor • změna struktury spotřeby konzumních brambor, které se nepřizpůsobili pěstitelé volbou vhodných odrůd, ani zpracovatelé volbou výrobků s vyšší přidanou hodnotou) • technologicky obtížně realizovatelná produkce bio brambor
Příležitosti	Hrozby
• využití stávajících podpor pro pěstitele brambor a podpora investic do sektoru brambor (např. z PRV) • zkvalitnění zpracování a balení brambor, zohlednění požadavků spotřebitelů • rozšíření sortimentu výrobků z brambor • vytvoření Marketingového fondu nebo jiného dlouhodobého systému financujícího propagaci spotřeby brambor	• nutná postupná průběžná modernizace a inovace v sektoru brambor, která je finančně náročná, dosáhnou na ni spíše velké podniky • volatilita ceny a výnosu • dovozy konzumních brambor za • podnákladové ceny nižší než jsou na tuzemském trhu • ekologické investice na řešení odpadních vod a dalších odpadů • nižší zájem studentů o zemědělské obory

• možnost tvorby nových odbytových organizací • realizace Integrované produkce konzumních brambor (IPKB) a režimu jakosti Q CZ • vývoj nových technologií směřující k zadržování vody a živin během vegetace • využití odpadů a vedlejších produktů ze zpracování brambor k energetickým účelům a na nové výrobky	• nízká až záporná průměrná rentabilita pěstování brambor bez podpor v porovnání s obilím, řepkou a kukuřicí
--	--

BRAMBORY PRO VÝROBU ŠKROBU

Silné stránky	Slabé stránky
• smluvní vazba výrobců škrobu a pěstitelů škrobových brambor z hlediska odběru, cen a kvality brambor • schopnost škrobáren odebrat i nadvýrobu brambor • po započtení přímých a specifických podpor rentabilní komodita → zařazení do citlivých komodit • podpora zaměstnanosti v celé výrobní vertikále • rizika při skladování jsou minimální – vše odeberou škrobárny • evropské ceny škrobárenských brambor	• nízká až záporná průměrná rentabilita pěstování brambor bez podpor v porovnání s obilím, řepkou a kukuřicí • rostoucí ceny práce a energií u pracovní, energeticky a investičně více náročné plodiny • v ČR pouze 2 výrobci bramborového škrobu (1 s majoritním podílem zahraničního vlastníka, 1 český)
Příležitosti	Hrozby
• využití stávajících podpor pro pěstitele brambor a podpora investic do sektoru brambor • tradice ve výrobě nativního i modifikovaného škrobu • podpora zaměstnanosti v regionech • využití odpadů a vedlejších produktů z výroby škrobu k energetickým účelům, hnojení, na výrobu proteinu a vlákniny • vyšší poptávka po škrobu ze strany potravinářského průmyslu (papírenský, textilní, kosmetický, farmaceutický, aj.)	• rostoucí ceny práce a energií u pracovní, energeticky a investičně více náročné plodiny • konkurenční cenová hladina bramborového škrobu na evropském trhu • ekologické investice na řešení odpadních vod a dalších odpadů • konkurence ze strany ostatních škrobů (kukuřičný, pšeničný, tapiokový apod.)

CUKROVÁ ŘEPA

1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP

Tato část je zpracována souhrnně v základním analytickém dokumentu za oblast konkurenceschopnost zemědělství.

2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?

Plocha a produkce cukrové řepy zajišťuje pro cukrovary dostatečné množství suroviny pro výrobu cukru. V současné době je velkým problémem propad ceny cukru na světovém, resp. evropském trhu, ovlivňující úhradu cukrové řepy z důvodu ukončení kvótového systému od října 2017. Pěstování cukrové řepy není ekonomicky přijatelné. Důležité je zařazení cukrové řepy do citlivých komodit. Platby VCS společně s přímými platbami, pojištěním a vratky spotřební daně na zelenou naftu zlepšují ekonomiku pěstování cukrové řepy, ale vzhledem k predikci cen cukru nemusí být tyto platby dostačující.

V případě cukru se mezi obdobími let 2009-11 a 2015-17 se saldo zvýšilo o 72 % na hodnotu 2 318 mil. Kč. Konkurenční pozice českých producentů cukrové řepy je stále vysoká a naplňuje plnění strategických vizí z hlediska rozsahu ploch a míry soběstačnosti u tohoto odvětví.¹⁸

3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?

Hlavní příčiny problémů ovlivňující pěstování **cukrové řepy**:

- **nižší úroveň výnosů**
- **vysoká variabilita nákladů mezi třetinami nejlepších a nejhorších podniků**
- **rostoucí produkce cukru v EU i ČR a tím zvýšení konkurenčního tlaku jak u pěstitelů, tak výrobců cukru**
- **pokles ceny cukru**
- **snížení míry rentability pěstování cukrové řepy**

ČR dosahuje v pěstování cukrové řepy a výrobě cukru v evropské konkurenci velmi dobrých kvalitativních výsledků a svým podílem výroby 2,9 % na celkové výrobě EU 28 v roce 2017/18 se pohybuje na úrovni okolo sedmého místa z 20 států vyrábějících cukr. Touto pozicí si nadále udržuje statut středně velkého výrobce cukru v EU. Výnos čistého cukru v ČR dosahuje hodnoty 11,3 t/ha, což představuje vysokou úroveň a přiblížení se k nejvýznamnějším a nejlepším producentům v EU, kterými jsou Nizozemí s hodnotou 15,4 t/ha, Německo 13,4 t/ha, Francie 14,1 t/ha a Belgie 15,1 t/ha. Příčinou nižší úrovně výnosů je zpravidla dáno povětrnostními podmínkami během roku, zvolenou technologií během celého vegetačního období. Kvalita bulev tuzemských pěstitelů je srovnatelná s evropskou špičkou, Přesto jsou určité možnosti zlepšování v produkci a ekonomice cukrové řepy vzhledem k rozdílu

¹⁸ Strategie českého zemědělství do roku 2030 uvádí cílovou míru soběstačnosti ve výši pro rok 2030 ve výši 100 %, pokud se nic nezmění. V případě cukru je stanovena plocha cukrové řepy na úrovni 62 tis. ha, přičemž aktuální plocha (2019/20) dosahuje 60 tis. ha.

v jednotkových nákladech na tunu produkce mezi nadprůměrnou a podprůměrnou třetinou podniků dosahující v průměru hodnoty 50 %.

Změny v nabídce a poptávce cukrové řepy od roku 2014 do roku 2017 byly minimální, protože fungoval v EU kvótový systém s přidělenou kvótou výroby cukru pro každou cukrovarnickou společnost a cukrovar. Po zrušení kvótového režimu výroby cukru pěstitelé a výrobci cukru pracují v prostředí volného trhu, tj. není limitována výroba cukru. To má však svá relativní negativa. V roce 2017 došlo k výraznému růstu ploch cukrovky v EU, zejména v Německu a Francii řádově o 25 %. Plocha v ČR se navýšila o 8–10 %. Nejspíše se jedná o taktiku největších producentů cukru v EU zaujmout místa na trhu v období po uvolnění kvót, což s sebou nese pokles cen a míry rentability pro cukrovary i pěstitele a ekonomiku lze vidět pouze v dlouhé kampani a ředění fixních nákladů na výrobu cukru. Světové ceny cukru pokračovaly ve svém klesajícím trendu od počátku roku 2018 až na 9leté minimum v dubnu 2018. V porovnání s rokem 2017 se cena cukru v EU v roce 2018 snížila o 26,1 % na 351 €/t. V roce 2019 tento negativní vývoj cen pokračuje. V I. čtvrtletí 2019 dosáhla cena pouze 83,9 % skutečnosti roku 2018, ve druhém čtvrtletí 87,9 %. Snížení cen cukru má dopad i na české pěstitele cukrové řepy. Zrušení oddělené platby na cukr se citelně odrazilo v dosahované rentabilitě cukrové řepy po roce 2015, i když ve srovnání s většinou komodit dosahovala průměrné výše. V hospodářském roce 2018/19 se očekávaný pokles hektarového výnosu potvrdil. V důsledku vysokých teplot a minima srážek ve vegetačním období dosáhl hektarový výnos pouze 56,9 t/ha, tj. klesl proti roku 2017 o 23 %. Cukernatost řepy byla v roce 2018 vyšší ve srovnání s rokem 2017 o 4,2 % a o 3,2 % (na 18,2 %) vyšší než průměrná (tj. 17,53 % za období 2004/05–2017/18). V kombinaci s nízkou cenou cukru na trhu EU došlo k dalšímu snížení rentability cukrové řepy.

Tabulka 27: *Ekonomika pěstování cukrové řepy v letech 2009 až 2018*

Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Realizační cena	Kč/t	776	724	955	1 003	1 010	865	890	840	814	820
Vlastní náklady hlavního výrobku při 16% cukernatosti	Kč/t	798	763	720	872	826	831	885	763	755	915
z toho: pracovní náklady	Kč/t	145	98	93	184	141	141	138	130	120	153
Rentabilita bez dotací - nákladová	%	-2,7	-5,1	32,6	15,1	22,3	4,0	0,5	10,0	7,8	-10,4
Rentabilita s dotacemi (bez VCS)	%	53,3	52,6	91,9	65,8	78,2	60,8	10,9	20,4	19,0	10,3
Rentabilita s dotacemi celkem	%	53,3	52,6	91,9	65,8	78,2	60,8	23,3	32,1	30,5	21,5

Poznámka: *) pro rok 2018 odhad, realizační ceny ČSÚ

Zdroj: Výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků ÚZEI

V současné době je cukrovarnický sektor na hranici udržitelnosti. Nadvýroba cukru po ukončení kvót v EU (i ve světě) způsobila pád cen cukru. Nejnižší cena cukru 312 EUR/t v lednu 2019 byla hluboko pod referenční cenou 404 EUR/t platnou v období kvótového režimu. Pokles ceny se promítá do cen cukrové řepy, vedoucí některé pěstitele k omezení pěstování cukrové řepy nebo přechodu na jiné ekonomicky výnosnější plodiny. V ČR pokles plochy není zásadní, došlo ke vzájemné dohodě o ceně za cukrovou řepu na rok 2019/20, avšak stále se ekonomické podmínky výrazně nezlepšují. Ohrožující je také postupné rušení neonicotinoidů k ošetření osiva cukrové řepy v raném stadiu vývoje. Dosud není adekvátní náhrada za tyto POR, zatím to vypadá, že budou nuceni je pěstitelé nahradit staršími POR ve větším objemu a s nižší účinností, které zvýší náklady na pěstování cukrové řepy se všemi důsledky. Ve snaze udržet výrobu cukru musí cukrovary udržet cenu cukrové řepy na úrovni zaručující alespoň přijatelnou rentabilitu pěstování. S ohledem na klesající rentabilitu pěstování cukrové řepy by bylo vhodné přehodnotit dosavadní výši podpor ve smyslu jejich

zvýšení nebo najít jiné cesty podpory cukrovarnického sektoru v zájmu zachování rozměru sektoru.

Prostřednictvím dotazníkového šetření ÚZEI byl osloven Svaz pěstitelů cukrovky¹⁹. Nejvýznamnější zdrojem informací pěstitelů cukrové řepy pro zajištění a zlepšení řízení svého podniku v závislosti na různé oblasti činnosti²⁰ bývá využití vzdělávacích akcí, profesní svaz, dodavatelé technologií a vstupů. Nezávislé poradenské služby společně s dodavateli technologií a vstupů prezentují pěstitelům informace o nových technologických postupech, strojích a zařízeních. Využité jsou i jako zdroj informací o účetnictví a daních. Praxe ukazuje, že velké rozdíly v informačních potřebách se tolik neliší u velkých či malých podniků, ev. specializovaných, odlišnosti vznikají jen v konkrétním odborném tématu. Členové SPC by uvítali více podkladů k novým způsobům hospodaření a novým technologickým postupům, případně novým vědecko-výzkumným poznatkům. Nejvíce jsou zapojení ve zprostředkování informací, významně v organizaci nebo zprostředkování poradenství a zprostředkování transferu výsledků vědy a výzkumu. Méně se angažuje SPC v organizaci vzdělávání. Povědomí o poradenských subjektech mají členové SPC velmi dobré. Poradci jsou zejména v sekci osivo, osiváři dokážou kvalitně poradit nejen s výběrem vhodné odrůdy, ale s celou pěstitelskou technologií cukrovky. Poradenství v případě požadavku pěstitele zajišťuje i výkonná složka Svazu pěstitelů cukrovky Čech, zároveň také agronomická služba jednotlivých cukrovarů. S poradenstvím pomáhají také dodavatelé přípravků na ochranu rostlin a dodavatelé hnojiv. Kvalita poradců je dobrá, pěstitelé by uvítali více komplexnosti poradenství, tj. obsažení celého technologického postupu od zasetí do sklizně. Četnost využití poradenských služeb bývá nejčastěji dvakrát až vícekrát ročně podle potřeby. Někteří pěstitelé mají natolik zkušeností, že tyto služby nevyužívají.

Nejčastěji jsou využívány poradenské služby v oblasti péče o půdu, výživě rostlin a hnojení, přizpůsobování se změnám klimatu, modernizaci a inovaci, dotační politice a finančních podpor a optimalizace ekonomiky podniku. Pokud využívají pěstitelé poradenství, zvažují cenu, kvalitu poradce a operativnost pro řešení konkrétního problému. Preferují poradenské služby poskytované výhradně státními organizacemi (školy, výzkumné ústavy apod.), zástupce zemědělců (komory a svazy apod.) a poradenské služby poskytované poradci akreditovanými Ministerstvem zemědělství. Podle SPC je bariérou v transferu znalostí zaměření odborníků na základní výzkum a méně na aktuální potřeby praxe.

Dalším problémem se může stát zemědělské školství. Postupně se plánuje rušení odborných pracovišť a slučování kateder (např. ČZU) –nebude tak dostatek prostoru a času na agronomickou odbornost, která by měla být základem (problémem je i menší zájem studentů o klasickou rostlinnou výrobu, proti tomu je nedostatek nových kvalifikovaných nových mladých agronomů pro podniky – současní agronomové jsou často v důchodovém věku, generační obměna se realizuje pozvolně).). Na druhé straně ze strany zemědělské praxe není velká poptávka po nejnovějších poznatcích. To souvisí i s tím, že je nedostatek agronomů schopných je aplikovat. Zájem o spoluúčast na výzkumných projektech z velké části není, jejich potřebu kryjí hlavně dodavatelé technologií. Pěstitelé by uvítali lepší rozvržení vzdělávacích akcí v průběhu celého roku.

¹⁹ Pramen: SPC Čech, dotazníkové šetření ÚZEI 2018

²⁰ Pramen: SPC Čech, dotazníkové šetření ÚZEI 2018

4. Jak závažný je tento problém?

Ekonomika cukrové řepy po liberalizaci cukerného trhu bude v následujícím období bez podpor ztrátová a dlouhodobě neudržitelná. V této komoditě se sešla negativní kombinace výrazného snížení evropské ceny během posledních tří let, nepříznivých povětrnostních podmínek a plán omezení stávajících POR.

Problémem není u cukrové řepy, resp. cukru, zajištění soběstačnosti, ale delší období poklesu ceny cukru, který má zpětný vliv na cenu cukrové řepy a rentabilitu pěstování. Na rozdíl od brambor nejsou problémem sklady, řepa je distribuována přímo ke zpracování v cukrovaru. Existuje vzájemná smluvní propojenost mezi pěstiteli a cukrovary (Smlouvy o dodání cukrové řepy). Zařazení cukrové řepy do seznamu citlivých komodit bylo dáno snahou zachovat cukrovarnický průmysl v ČR minimálně v současném rozsahu za optimálních ekonomických podmínek ve vazbě na environmentální význam pěstování cukrové řepy a zachování zaměstnanosti. Rozhodnutí pěstitelů pěstovat či nepěstovat cukrovou řepu bude záležet také na rentabilitě ostatních komodit (pšenice, řepky, kukuřice, aj.), které mohou substituovat pěstování cukrové řepy a zajistit dobrou ekonomiku podniku. Bez finančních kompenzací by mohlo dojít k omezení pěstování cukrové řepy v ČR a poklesu soběstačnosti v cukru. Na úrovni ČR další snížení produkce cukrové řepy nevyvolá sociální důsledky, ovšem lokálně může zvýšit nezaměstnanost v obcích a mikroregionech

5. Míra stávajícího řešení problému

5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)

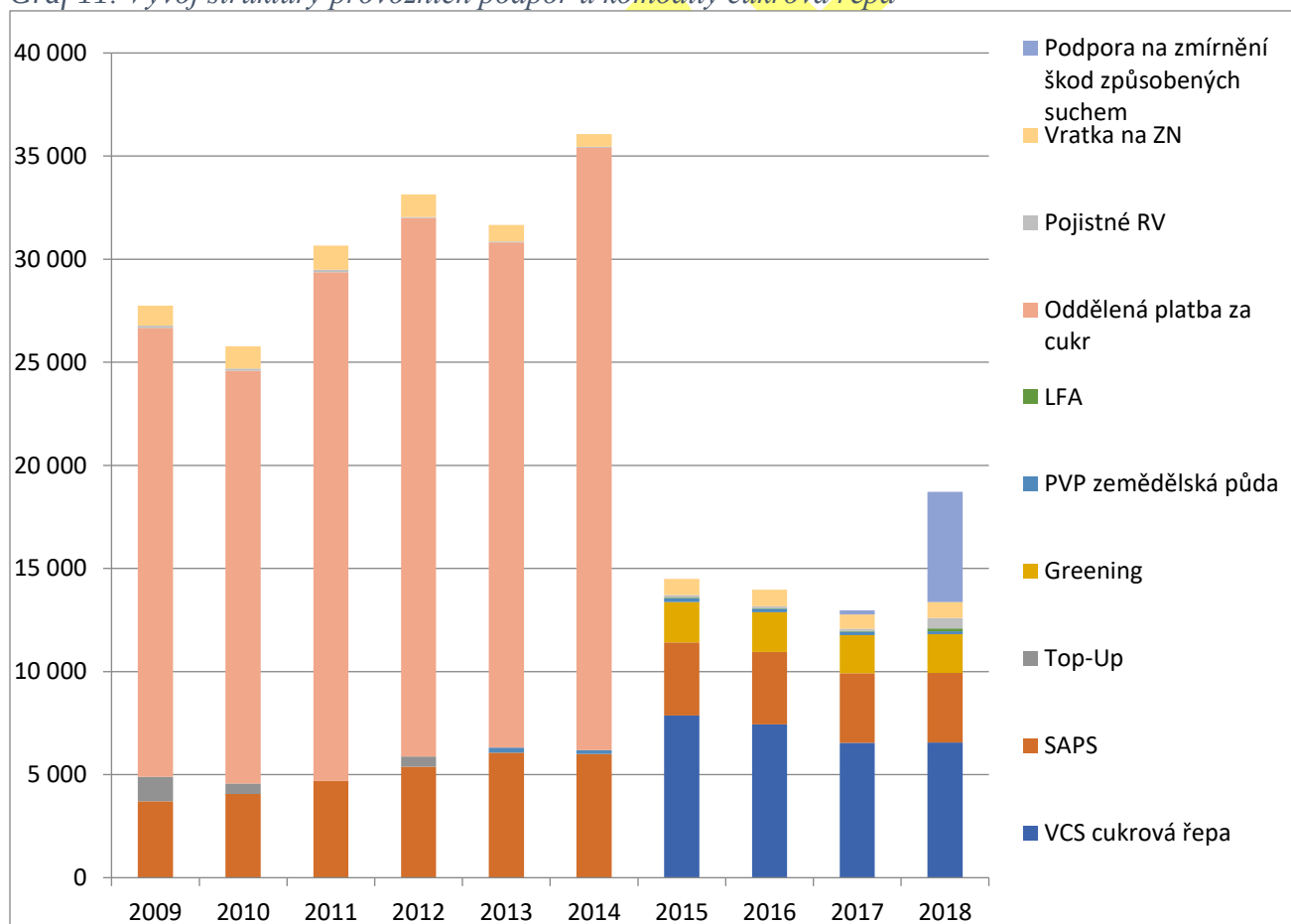
V případě cukrové řepy pobírali pěstitelé po celou dobu sledovaného období 2009-2018 platby SAPS, a dále Top-up, kterou pobírali po dobu tří let tj. 2009, 2010 a 2012. Od roku 2013-2018 navazovala přechodná vnitrostátní podpora. Zásadní a nejvyšší podporou byla v letech 2009-2014 oddělená platba za cukr v rozpětí 20 009 Kč/ha až 29 223 Kč/ha. Tato sazba není od roku 2015 plně kompenzována, VCS dosahuje přibližně pouze třetinové výše. Tato skutečnost se významně odrazila v souhrnné rentabilitě pěstování cukrové řepy. Nejvíce je to vidět v letech, kdy bylo dosaženo nižších hektarových výnosů (2015, 2018) a výrazně poklesly ceny cukru. Výhled není příliš optimistický, čeká se na konečné výsledky sklizně v roce 2019/20. Podle předběžných výsledků se snížila cukernatost bulev o 6,8 % na průměrných 17,0 % proti roku 2018, produkci cukrové řepy (sníží i s cukrovou řepu na nepotravinářské užití) se meziročně snížila pokles produkční plochy o 9,4 % na 60,1 tis. ha, vzhledem k průběhu srážek by se měl průměrný výnos zvýšit cca o 10 % na 73-74 t/ha po přepočtu na standardní cukernatost.

Podle dosavadních výsledků se ukazuje oprávněnost podpory pěstování cukrové řepy. V případě, že by se cena cukru v nejbližším období nezvýšila, bude třeba k udržení cukrovarnického sektoru použít jiné druhy podpor.

Tabulka 28: Dotační podpory cukrové řepy 2009-2018

Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
VCS cukrová řepa	Kč/ha	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7 874,1	7 430,5	6 540,4	6 549,9
SAPS	Kč/ha	3 710,0	4 060,8	4 686,5	5 387,3	6 068,9	5 997,2	3 543,9	3 514,5	3 377,7	3 388,2
Top-Up	Kč/ha	1 184,0	514,1	0,0	491,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Greening	Kč/ha	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1 943,6	1 928,4	1 853,4	1 877,4
PVP zemědělská půda	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	247,78	185,06	192,17	178,32	159,25	141,58
LFA	Kč/ha	0	0	0	0	0	0	29,59	28,83	28,83	127,41
Oddělená platba za cukr	Kč/t	350,6	341,7	343,6	349,0	357,3	382,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Oddělená platba za cukr	Kč/ha	21 770,8	20 008,6	24 673,9	26 114,2	24 496,7	29 223,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Pojistné RV	Kč/ha	105,6	115,4	131,2	48,2	49,7	48,8	128,5	94,6	107,3	519,5
Vratka na ZN	Kč/ha	980,9	1 071,0	1 161,4	1 095,9	790,1	619,4	786,6	801,4	695,5	765,3
Podpora na zmírnění škod způsobených suchem	Kč/ha	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	203,1	5 346,5
Výnos hlavního výrobku při 16% cukernatosti	t/ha	62,1	58,6	71,8	74,8	68,6	76,5	71,8	82,9	75,8	64,3

Graf 11: Vývoj struktury provozních podpor u komodity cukrová řepa

Zdroj: ÚZEI, vlastní výpočty, poznámka: 2018 – odhad ÚZEI

V případě pěstitelů cukrové řepy byly podpořeny investice v rámci opatření M121 v celkovém rozsahu 338 mil. Kč podpořených investic s celkovou podporou 104 mil. Kč a z opatření 4.1.1 – Investice do zemědělských podniků 2014–2020 o celkovém počtu 74 projektů v celkovém rozsahu 119 mil. Kč podpořených investic s celkovou podporou 49 mil. Kč vyplacených do roku 2018.

5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami

Příjmové podpory v rámci SZP jsou doplněny podporami provozního nebo investičního charakteru z národních zdrojů, a to v podobně dlouhodobých programů nebo mimořádných plateb. Vzhledem k výkyvům počasí to byla v letech 2015, 2017 a 2018 vyplacená mimořádná podpora na zmírnění škod způsobených suchem. Mezi další pravidelně vyplácené provozní podpory, které jsou méně významné z hlediska jejich výše, patří podpory na pojištění na ha z. p. a vratka zelené nafty.

Je připravený nový dotační titul Podpora na mechanickou likvidaci plevelné řepy. Návrh úspěšně prošel notifikací a platnost se očekává od 1.1.2020.

6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP

Rentabilita pěstování cukrové řepy bez podpor je dlouhodobě na nízké úrovni, vliv poskytovaných podpor je zásadní. Prokázalo se, jak důležitá je VCS pro cukrovarnický sektor. Výrazné zhoršení rentability nastalo po roce 2015, kdy bylo ukončeno vyplácení oddělené platby na tunu cukru. Dalším negativním dopadem pro pěstitele i výrobce cukru bylo ukončení kvótového režimu v roce 2017, kdy nadprodukce výrazně snížila cenu cukru. Tento jev, provázený nedostatkem vláhy a snižujícími se výnosy bulev, zkomplikovala ekonomiku pěstování cukrové řepy a výrobu cukru. V roce 2018 byly podpory na hektar v průměru vyšší, promítla se tam mimořádná dotace na sucho, ale ne u všech pěstitelů. Proto i predikce bere tento rok jako výjimečný z hlediska výše podpor na hektar. V projekci je zohledněn pokles CZV cukrové řepy z důvodu nízké ceny cukru, náklady by se mohly udržet mírně pod 60 000 Kč/ha. Otázkou je, jak se promítnou jiná omezení v pěstování cukrové řepy (oblast POR, pracovní náklady aj.). Důležitým faktorem na růst hektarových výnosů v pěstování okopanin je dostatek vláhy, protierozní technologie. Jako problém vidí pěstitelé omezení či zákaz některých druhů POR, které nejsou dostatečně nahrazovány. Některé přípravky vhodné k použití jsou registrované v okolních zemích, avšak v ČR dosud ne (platí i pro brambory).

Z analýzy na základě dat FADN CZ za roky 2015-2017 vyplývá, že ukazatele příjmové situace u podniků se zastoupením tržeb z brambor a cukrové řepy v rozsahu tržeb vyšších jak 20 %, vykazují u brambor střední míru citlivosti a u cukrové řepy míru vyšší ve srovnání s ovocem a chmelem. Je zřejmé, že v případě neposkytnutí platby CIS, se dostane tento typ podniku do ztráty. Nastavení celkové výše CIS na citlivé komodity bude předmětem jednání.

Tabulka 29: Ekonomika pěstování cukrové řepy v letech 2011-2018 s výhledem do roku 2023

Cukrová řepa		Skutečná data								Projekce				
	Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hektarový výnos hlavního výrobku	t/ha	66,3	70,4	62,4	76,9	63,1	72,8	69,3	63,6	67,7	67,7	67,5	67,5	67,4
Náklady celkem	Kč/ha	51 682	65 235	56 631	63 539	63 539	63 245	57 087	58 741	60 062	61 091	60 294	60 045	60 842
Náklady jednotkové	Kč/t	779	926	908	826	1 007	868	824	924	887	903	893	889	903
Průměrná realizační cena	Kč/t	955	1 003	1 010	865	890	840	814	797	762	883	825	746	741
Podpory celkem	Kč/ha	28 772	31 601	29 439	36 239	14 499	13 977	12 965	18 716	13 369	13 369	13 228	13 228	13 228
Jednotková podpora celkem	Kč/t	434	449	472	471	230	192	187	294	198	198	196	196	196
Rentabilita bez podpor R-S	%	22,5	8,3	11,2	4,6	-11,66	-3,27	-1,22	-13,69	-14,18	-2,19	-7,53	-16,14	-17,88
Rentabilita s podporami R+S	%	78,2	56,7	63,2	61,6	11,2	18,8	21,5	18,2	8,1	19,7	14,4	5,9	3,9
Rentabilita s podporami R+S-VCS	%	78,2	56,7	63,2	61,6	1,2	7,1	10,0	7,0	-2,8	9,0	3,5	-5,0	-6,9

Zdroj: Výsledky Výběrového šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků a vlastní výpočty ÚZEI

Tabulka 30: Strukturální charakteristiky podniků s citlivými komoditami a vyhodnocení citlivosti příjmových indikátorů na eliminaci VCS podpory

Ukazatel (Kč/ha)	Kategorie podniků s podílem tržeb > 20%						Specializace dle typologie FADN TF 8					
	Chmel	Brambory	Cukrová řepa	Zelenina	Ovoce	Ovce, kozy	Polní výroba	Produkce ml.	Chov skotu	Směšená v.	Zahradnictví	Ovocnářství
Počet reprezentovaných podniků	63	1 167	477	444	708	916	6 523	801	4 128	3 989	412	530
AWU/100 ha	3,32	3,57	1,89	8,81	7,76	3,45	1,98	3,76	2,20	2,88	28,61	12,05
využitá zem.p.celkem/podnik	1 019	58	313	89	43	53	188	358	129	348	18	24
podíl citlivých komodit na celkové produkci	33%	41%	26%	64%	60%	55%		47%	34%		75%	71%
Po snížení 100 % VCS jen na danou komoditu												
Indikátor "A" (CPH/AWU), Kč/AWU	-5%	-3%	-7%	-5%	-9%	-7%		-7%	-8%		-2%	-11%
M-ČPH/AWU, Kč/AWU (měsíc)	-6%	-4%	-9%	-6%	-10%	-8%		-8%	-9%		-3%	-13%
Účetní zisk (zisk, Kč/ha)	-22%	-5%	-17%	-14%	-27%	-10%		-25%	-16%		-6%	-48%
Ekonomický zisk (ekon. Zisk, Kč/ha)	-28%	-265%	-25%	-32%	-43%	460%		-40%	-195%		-28%	-22%
Trvalá soc.-ekon. udržitelnost (index)	-22%	-5%	-17%	-14%	-27%	-10%		-25%	-16%		-6%	-48%
Po snížení 100 % VCS na všechny VCS komodity												
Indikátor "A" (CPH/AWU), Kč/AWU	-7%	-6%	-8%	-7%	-10%	-10%	-4%	-8%	-10%	-7%	-3%	-11%
M-ČPH/AWU, Kč/AWU (měsíc)	-8%	-7%	-10%	-9%	-12%	-11%	-5%	-9%	-11%	-8%	-4%	-13%
Účetní zisk (zisk, Kč/ha)	-30%	-10%	-19%	-22%	-32%	-12%	-10%	-30%	-19%	-33%	-7%	-48%
Ekonomický zisk (ekon. Zisk, Kč/ha)	-40%	-495%	-29%	-49%	51%	592%	-30%	-48%	-235%	-85%	-35%	22%
Trvalá soc.-ekon. udržitelnost (index)	-30%	-10%	-19%	-22%	-32%	-12%	-10%	-30%	-19%	-33%	-7%	-48%

Zdroj: FADN CZ

Konkrétní nastavení výše podpory CIS bude předmětem dalších analýz zohledňující scénáře vývoje ostatních politik v rámci celého komplexu podpor SZP.

V tabulkách „Teorie změny“ jsou naznačeny hlavní okruhy problémů, jejich příčin, potřebných změn a navržených intervencí v cukrovarnickém sektoru. Příležitostí pro okopaniny je možnost využití nově navržených odvětvových intervencí. Podmínkou je založení a schválení organizací producentů a jejich operačních programů. Nutná podmínka vzniku OP je založení provozního fondu finančních prostředků členů OP, které budou vzájemně sdíleny.

Je možné využít z nabízených odvětvových intervencí, které by zmírnily rizika uvedená v teorii změny (Návrh nařízení čl. 59, 60). Z široké škály možností se nabízí dle Návrhu nařízení dle čl. 39 písm. f) ostatní odvětví.

Zástupci svazů nepředpokládají výrazný zájem o odvětvové intervence.

V případě komodity cukrová řepa by bylo možné potencionálně využít tyto typy intervencí:

- čl. 60, 1.a) investice do hmotných a nehmotných aktiv; výzkum a experimentální výroba, jakož i jiná opatření,
- čl. 60, 1.b) poradenské služby a technická pomoc, zejména pokud jde o přizpůsobování se změně klimatu a její zmírňování
- čl. 60, 1.e) opatření ke zvýšení udržitelnosti a účinnosti přepravy a skladování produktů jednoho nebo více odvětví uvedených v čl. 40 písm. f)

Tabulka 31: Teorie změny – cukrová řepa-cukr

Problém v odvětví	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna	Kvantifikace	Typ intervence	Intervence	Prvek intervence
Propad výkupních cen cukru	Konec cukerných kvot a nadvýroba cukru	Omezení ploch	Zajistit stabilitu příjmů	Průřezově celé odvětví	Podpora příjmů	Podpora příjmu vázaná na produkci cukrové řepy	Podpora citlivých komodit
					Odvětvové intervence	Plánování produkce	osobní náklady v souvislosti s plánováním produkce
Variabilnost nákladů mezi pěstiteli	Rozdílné pěstební podmínky (např. v Čechách dlouhodobě lepší cukernatost než na Moravě), strojní a technologická vybavenost pěstitelů	Omezení ploch	Podpořit investice do strojů a současně poskytování služeb těmito stroji ke kompenzaci pořizovacích nákladů	Potřeba ca do 20 % pěstitelů (až 40 % produkce), lze uvažovat spíše pro velké podniky, ale za aktuální nejistoty na trhu a nízké ceně se bude vyčkávat. Zpočátku odhad investiční náročnosti ca 50 mil. Kč, po zklidnění situace ca 100 mil. Kč ročně.	Investice	Investice do zemědělských podniků	Podpora v podobě finančních nástrojů nebo grantového financování
			Přispět ke zvýšení znalostí o nových poznatcích	Průřezově celé odvětví	Výměna znalostí a informací	Poradenství nebo Vzdělávání	Výdaje s se zajištěním odborného poradenství a vzdělávacích akcí.
Stoupající výskyt plevelné řepy	Zavlečeno osivem z ciziny už v 80. letech a opětovně okolo r.2000.	Pokles výnosu a navýšení nákladů	Přispět k důsledné mechanické likvidaci plevelné řepy náhradou za méně efektivní chemickou	Dle studie ÚZEI v r. 2018 zamořeno cca 80 % ploch	Národní dotace.	Národní dotace "podpora likvidace plevelné řepy".	
					Výměna znalostí a informací	Výzkum, propojenost výzkumu s praxí	

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 31: Teorie změny – cukrová řepa-cukr – pokračování tabulky

Problém v odvětví	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna	Kvantifikace	Typ intervence	Intervence	Prvek intervence
Očekávané omezení nebo zrušení některých herbicidních a fungicidních látek azZákaz neonikotinoidních mořidel	Legislativní rozhodnutí EU	Pokles výnosu a navýšení nákladů	Použití nových technologií	Průřezově celé odvětví	Částečně výzkum za součinnosti zem. podniků včetně osivařských firem - např. EIP?	Finanční podpory do aplikovaného výzkumu (osiva, hnojiva, ..), stipendia v zemědělském školství; podpora zemědělského výzkumu, odborného zemědělského školství na všech úrovních, zvýšení atraktivity studia (stáže, stipendia, apod.) + ostatní aktuální pomoc	Výdaje spojené s pořízením technologií pro ošetřování rostlin.
			Přijetí opatření proti dovozům, které neodpovídají kritériím na pěstování v EU.	Průřezově celé odvětví	Částečně mimo rámec SZP - výzkum v chemickém průmyslu. Netarifní opatření	Mimo rámec SZP.	
Konkurence dovozů GMO produkce ze třetích zemí	Legislativní rámec EU	Zhoršené konkurenční podmínky	Přijetí opatření proti dovozům POR, které neodpovídají kritériím na pěstování v EU.	Průřezově celé odvětví	Netarifní opatření	Mimo rámec SZP.	
Klimatické změny a stoupající riziko výskytu teplotních škůdců (např. Rýhonosec řepný, makadlovka řepná)	Dlouhodobější pokles srážek a jejich rozložení ve vegetačním období	Variabilita hektarových výnosů, cukrnatosti ČR (výnosu polarizačního cukru), zpracování ČR ze zahraničí	Závlahy	Odhadem reálné do 10 % plochy	Investice	Investice do zemědělských podniků	Kapkové závlahy, nutný předpoklad budování infrastruktury
			Řešení problémů se zajištěním vody v krajině	Průřezově celé odvětví	Agro-environmentální a klimatická opatření	Pozemkové úpravy, krajinné prvky k zadržení vody	
Výhrady médií proti konzumaci cukru, propagace náhradních sladidel	Snaha o změnu životního stylu	Neochota komunikovat s veřejností	Zlepšení pohledu na zemědělství	Průřezově celé odvětví		Marketing správného životního stylu (pohyb, ...), zodpovědné spotřeby (minimalizace uhlíkové stopy spotřebou domácích surovin).	Výdaje spojené s propagací správných stravovacích návyků.

Zdroj: Vlastní zpracování ÚZEI

V následující tabulce jsou uvedeny investiční potřeby, pro které byla na základě požadavku MZe provedena dílčí kvantifikace.

Tabulka 32: Odhad investičních potřeb pro odvětví CUKROVÉ ŘEPY na období let 2021-2027

Problém	Potřeba - nutná změna	Rozsah potřeb - kvantifikace	Rozsah potřeb - finanční rámec (mil. Kč)	mil. Kč pro součet	Stávající politika
Variabilnost nákladů mezi pěstiteli, dočasné omezení obnovy kapitálu z důvodu ukončení kvót a mimořádné situace na trhu	Investice do strojů a současné poskytování služeb těmito stroji ke kompenzaci pořizovacích nákladů	Potřeba obnovy v rozsahu cca do 20 % pěstitelů (produkujících až 40 % produkce), lze uvažovat spíše pro velké podniky, ale za aktuální nejistoty na trhu a nízké ceně se bude vyčkávat. Zpočátku odhad investiční náročnosti ca 50 mil. Kč, po zklidnění situace ca 100 mil. Kč ročně.	600 mil. Kč	600,0	Ve stávajícím programovém období PRV 2014-2018 byl sektor cukrové řepy podpořen prostřednictvím 74 projektů se souhrnnou výší celkových výdajů 163,3 mil. Kč s celkovou podporou 48,5 mil. Kč.
Klimatické změny s tím související projev klimatického sucha a horkých dní a s tím spojená variabilita hektarových výnosů, cukrnatosti ČR (výnosu polarizačního cukru)	Zajistit šetrné závlahové soustavy a zejména systematické zadržení vody v krajině	odhadem reálné zavlažovat do 10 % plochy tj. 6 000 ha při zajištění dostatku zdrojů pro závlahovou vodu nebo.	300 mil. Kč	300,0	Doposavad nepodporována kapková závlaha umístěná mimo trvalé kultury
CELKEM				900	
Kromě těchto vyčíslených specifických investičních potřeb pro odvětví, je třeba zohlednit část investičních potřeb na mobilní techniku, která je většinou univerzální - společná pro více odvětví, ale nelze je jednoznačně přiřadit jednotlivým odvětvím.					

Zdroj: Expertní odhad

Seznam potřeb odvětví v prvovýrobě (Cukrová řepa):

- 1) Zajistit stabilitu příjmu (jeho lepší vyrovnanost v čase)
- 2) Investice do strojů a současné poskytování služeb těmito stroji ke kompenzaci pořizovacích nákladů
- 3) Použití nových technologií
- 4) Přijetí opatření proti dovozům POR, které neodpovídají kritériím na pěstování v EU.
- 5) Řešení problémů se zajištěním vody v krajině
- 6) Důsledná mechanická likvidace plevelné řepy náhradou za méně efektivní chemickou ochranu.
- 7) Zvýšení znalosti o nových poznatcích

Přijetí opatření proti dovozům, které neodpovídají kritériím na pěstování v EU.

7. SWOT analýza

CUKROVÁ ŘEPA – CUKR

Silné stránky	Slabé stránky
• dlouhodobě rentabilní komodita • s růstem intenzity pěstování cukrové řepy se stabilizují náklady na tunu produkce • smluvní provázanost výrobců cukru a pěstitelů cukrové řepy z hlediska odběru, cen a kvality cukrové řepy • podpora zaměstnanosti v procesu pěstování cukrové řepy a v navazujících oborech (výroba cukru → potravinářské obory, výroby lihu, energie, chemický a farmaceutický průmysl, aj.) • vysoká technologická úroveň pěstování cukrové řepy a výroby cukru • vhodné podmínky pěstování cukrové řepy • tradiční plodina ČR • příznivý vliv na udržování kvality půd a biodiverzity krajiny • plná soběstačnost • vysoká odborná úroveň pěstitelů cukrové řepy	• růst pracovních nákladů, vyšší pracnost ve srovnání s jinými komoditami (obiloviny, řepka, ...) • vyšší rentabilita komodity je dosahována pomocí dobrovolné vázané podpory, která však nedosahuje výše oddělené platby za cukr (2006-2014), ČR má nejmenší podporu cukrové řepy ve srovnání s okolními státy a v současné době pádu cen cukru je výše podpory sektoru nedostatečná • rizikovost ve výnosech v závislosti na přírodních podmínkách (např. sucho aj.)
Příležitosti	Hrozby
• liberální trh s cukrem po ukončení kvótového režimu výroby cukru • omezené možnosti rozšíření produkční plochy cukrové řepy a výroby cukru vzhledem k omezeným možnostem dobrovolné vázané podpory v nových podmínkách rozšíření nových trhů	• rozšíření produkční plochy cukrové řepy a objemu výroby cukru u největších výrobců cukru v EU (Francie, Německo) po zrušení kvótového režimu výroby cukru • snížení konkurenceschopnosti výrobců cukru ve vazbě na snížení evropských a světových cen cukru a ve vazbě na realizační cenu cukrové řepy • růst nákladových vstupů (pracovních, energií, POR, ...) • stagnace výnosů po omezení některých prostředků ochrany cukrové řepy (neonikotionidy) • snížení specifických podpor • možnost omezení výroby cukru vlastníky cukrovarů • levné dovozy cukru z řepy i třtiny • vlivem přehodnocování účinných látek EK dochází k neustálému snižování počtu přípravků na ochranu rostlin

BÍLKOVINNÉ PLODINY

Do bílkovinných plodin je zahrnováno

Pěstování luskovin má v ČR dlouhodobou tradici, v minulých letech však plochy luskovin byly nižší (21,5 tis. ha v roce 2013). K pozitivní změně došlo až se změnou SZP, kdy v letech 2015-2018 výměra hlavních luskovin celkem vzrostla, v roce 2017 až na cca 55,8 tis. ha, což představuje 2,3 % orné půdy. Pro potravinářský průmysl a krmivářský průmysl pěstovaný hrách se stále více mezi luskovinami prosazuje. K významnému růstu výměry došlo mezi roky 2017 a 2016 o 21,6 % na 34,8 tis. ha, v roce 2018 klesla produkční plocha o 14,5 %. Během deseti let rovněž vzrostla plocha krmných luskovin, u sóji více jak 2,5 x a lupiny 2 x. Jedna z nejvýznamnějších předností luskovin je jejich meliorační a výživný/zúrodňující dopad na půdu, kdy dochází k poutání vzdušného dusíku kořenovou soustavou a spolu s příznivým účinkem na půdní strukturu k výrazně obohacujícímu efektu v rotaci kulturních plodin na zemědělské (orné) půdě. Svě nezastupitelné místo mají proto luskoviny v osevních postupech a v ekologickém hospodářství jako vynikající předplodina. Zachování rozměru živočišné výroby má prostřednictvím statkových hnojiv příznivý vliv na půdní úrodnost (přísun organických látek do půdy) a na strukturu půdy včetně omezení půdní eroze.

Tabulka 33: Výměra, výnosy a produkce luskovin v letech 2009–2018

Plodina	Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sója	plocha	ha	6 046	9 472	7 584	5 742	6 507	7 242	12 311	10 608	15 344	15 230
	výnos	t/ha	2,26	1,70	2,36	2,29	2,07	2,28	1,64	2,64	2,41	1,66
	produkce	t	13 641	16 135	17 934	13 149	13 471	16 493	20 238	27 972	37 012	25 259
Hrách	plocha	ha	21 147	24 391	17 189	15 068	12 934	14 449	23 876	26 601	34 793	29 087
	výnos	t/ha	2,45	1,98	3,05	2,04	2,37	2,96	3,27	2,58	2,51	2,43
	produkce	t	51 866	48 242	52 341	30 710	30 700	42 748	78 161	68 703	87 323	70 564
Bob	plocha	ha	900	900	1 000	700	700	500	900	900	900	932
	výnos	t/ha	1,60	1,80	2,30	1,90	1,85	2,20	1,80	1,80	1,80	1,59
	produkce	t	1 440	1 620	2 300	1 330	1 295	1 100	1 620	1 620	1 620	1 486
Lupina	plocha	ha	1 200	2 100	1 500	1 400	1 400	2 100	2 550	2 969	4 536	2 977
	výnos	t/ha	1,80	1,22	2,15	1,75	1,57	1,79	1,41	1,97	1,52	1,62
	produkce	t	2 160	2 560	3 330	2 450	2 150	3 760	3 598	5 854	6 900	1 485
Vojtěška	plocha	ha	68 974	65 821	61 177	56 006	55 884	57 357	57 074	60 052	62 508	65 412
	výnos	t/ha	8,51	8,01	7,78	7,23	7,64	8,38	6,88	8,07	7,12	6,40
	produkce	t	587 221	527 413	476 032	404 694	426 977	480 498	392 391	484 802	444 873	418 333
Jetel červený	plocha	ha	46 481	44 900	43 285	42 935	43 376	43 549	49 091	54 041	59 778	60 020
	výnos	t/ha	8,11	7,52	7,81	7,44	7,37	8,44	6,29	7,73	6,66	5,77
	produkce	t	376 877	337 526	338 209	319 559	319 545	367 430	308 774	417 845	398 053	346 103

Pramen: ČSÚ, MZe, ÚKZÚZ, Agritec s.r.o., Kurzíva = odhad

Hrách patří mezi nejrozšířenější druhy luskovin a v ČR je i přes výrazný pokles osevních ploch dominantní luskovinou, jehož podíl na osevních plochách zaujímá kolem 70 % plochy luskovin pěstovaných na zrně. Z luskovin pěstovaných pro výživu lidí lze jedinečně hrách pěstovat ve všech výrobních oblastech, a má proto ze všech luskovin největší rozšíření. Semena hrachu jsou bohatá na obsah bílkovin, který je přibližně 2x vyšší než u obilovin. Z agronomického hlediska je největším kladem fixace vzdušného dusíku symbiotickými bakteriemi a jeho exkrece do půdy. V krmivářském průmyslu je u nás hrách nicméně nedoceněn a značná část výroby hrachu se vyváží. V krmivářském průmyslu je u nás vytlačován sójovými pokrutinami, kterých je importováno do ČR kolem 400 tis. t ročně. Podíl hrachu krmného

a ostatních luštěnin na celkové výrobě krmných směsí je nízké, pohybuje se do 1,5 % (2010-2018).

V podmínkách střední Evropy je **bob** využíván především jako krmivo, a to jak v podobě zelené hmoty, tak na semeno. Využívá se ve středních polohách jako jařina samostatně pěstovaný nebo jako součást směsek s obilovinami či kukuřicí. Kromě vlastního účelového využití na píci i semeno je bob také výbornou krycí plodinou pro podsevy víceletých jetelovin, kmínu apod. Využívá se jako součást senáží i k přímému zkrmování. V této formě má vysoké % bílkovin (18-28 %). Pěstování bobu limitují nízké výnosy a nízké odbytové ceny semene.

Ve světovém měřítku největší plochy luskovin zaujímá **sója**, která se však z hlediska hospodářského významu zahrnuje mezi olejninu. Podpora proteinových plodin v rámci SZP od roku 2015 měla pozitivní vliv na rozšíření výměry sóji v ČR. Využití nachází sója v potravinářském průmyslu, ale hlavně jako součást krmiv. Odpady jako pokrutiny či extrahované šroty po vylisování sójového oleje se využívají ke krmným účelům a jsou významným zdrojem rostlinných bílkovin. Podíl extrahovaných šrotů na celkové výrobě krmných směsí se pohybuje v rozmezí 11-14 % (2010-2018). Sója zlepšuje půdní úrodnost a je pro svou schopnost fixovat vzdušný dusík vhodná k obohacení osevních postupů.

1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP

Tato část je zpracována souhrnně v základním analytickém dokumentu za oblast konkurenceschopnost zemědělství.

2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?

Osevní plochy luskovin byly v období 2009-2014 na nízké úrovni. V posledních letech je v ČR o pěstování luskovin větší zájem daný především podporou proteinových plodin od roku 2015 v rámci celé EU. Do té doby

převládal vůči pěstování luskovin v ČR konzervativní přístup, neboť na rozdíl od obilovin a řepky se nedařilo u luskovin dosahovat vyšších výnosů, dobré kvality produkce a příznivé realizace na trhu. Zvýšení produkce mělo vliv na větší zapojení sóji do krmných dávek pro hospodářská zvířata a snižování objemu dovozu sóji. Stále se zvyšujícím problémem jsou silné dovozy geneticky modifikované sóji. Mlékárny odmítají výkup a další zpracování mléka od dojníc krmených GM plodinami. V této souvislosti dochází ke snahám o rozšíření pěstování nemodifikované sóji ve středoevropském regionu (včetně ČR).

Aktuální situace na trhu proteinových plodin ²¹je v EU nepříznivá především z hlediska potřeby bílkovinných komponentů do krmných směsí. Evropský trh proteinů je tak ohrožen deficitem proteinových komodit. Rostlinné bílkoviny mají důležité místo v potravinovém zabezpečení ve výživě lidí a hospodářských zvířat, k ochraně životního prostředí (omezení syntetických dusíkatých hnojiv). Vzhledem k deficitu rostlinných bílkovinných plodin v EU

²¹ Proteinové plodiny: hrách, bob, lupina, sója, vojtěška, jetel

vhodných ke krmivářským účelům byl Evropským parlamentem vypracován tzv. Proteinový plán²².

3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?

Hlavním důvodem, který má vliv na případné zvyšování ploch luskovin je záporná míra rentability pěstování. Vedle dosahovaných nízkých výnosů luskovin, mají na ekonomiku pěstování luskovin vliv i následující faktory:

- silná citlivost luskovin na stav povětrnostních podmínek (náročnost na vláhu),
- vysoké náklady na osivo (velká semena – vysoký výsevek) a ošetření (časté napadení škůdci),
- farmářské ceny luskovin a jejich konkurenceschopnost vůči ostatním komponentům krmných směsí (zejména sójovým pokrutinám) a obilovinám,
- postupné kvetení a zrání lusků na rostlinách (nevyrovnaná zralost semen),
- nevyrovnané zrání jednotlivých rostlin v porostu (reakce na půdní podmínky, hustotu porostu, případně na zaplevelení nebo výskyt dalších redukujících faktorů),
- náchylnost k pukání lusků a k výdrolu.

Rentabilita pěstování luskovin je kromě realizační ceny závislá na hektarovém výnosu, který je ovlivněn následujícími faktory:

- zvolená technologie sklizně
- sklizňová zralost porostu a vyrovnanost ve zralosti rostlin
- délka období sklizně
- použitá technika a její seřízení (strojů, nářadí)
- povětrnostní podmínky

Uvedené faktory v oblasti luskovin výrazně ovlivňují rentabilitu pěstování. Podle nákladového šetření ÚZEI je nákladová rentabilita luskovin převážně záporná, náklady na produkci jsou vyšší než cena, za kterou je produkce realizována. Souhrnná rentabilita zahrnující přímé platby, VCS a ostatní podpory se zlepšila hlavně u hrachu a bobu, u sóji k výraznému zlepšení rentability nedošlo. V případě bobu a sóji jde ale o marginálně zastoupené plodiny ve výběrovém šetření nákladů s menším počtem respondentů.

²² Návrh usnesení Evropského parlamentu o Evropské strategii na podporu bílkovinných plodin – podpora produkce bílkovinných plodin a luskovin v evropském odvětví zemědělství (2017/2116(INI)) ze dne 10.10.2017

Tabulka 34: Ekonomika pěstování bílkovinných plodin v letech 2009–2018

Plodina	Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹⁾	2018 ²⁾	Průměr 2009-2014	Průměr 2015-2018
Hrách, včetně pelušky	Realizační cena	Kč/t	4 732	4 729	4 736	5 323	6 877	5 497	5 204	5 121	5 099	4 755	5 316	5 045
	Vlastní náklady hlavního výrobku	Kč/t	7 909	7 483	6 583	8 419	7 170	6 766	5 683	6 231	6 825	8 567	7 388	6 827
	z toho: pracovní náklady	Kč/t	1 377	1 246	1 297	1 953	1 229	1 128	817	1 080	1 186	1 560	1 372	1 161
	Nákladová rentabilita	%	-40,2	-36,8	-28,1	-36,8	-4,1	-18,7	-8,5	-17,8	-25,3	-44,5	-28,0	-26,1
	Souhrnná rentabilita (bez VCS)	%	-11,5	-4,4	2,5	-3,2	28,2	11,6	22,8	13,2	5,1	-11,8	3,0	4,1
Bob	Souhrnná rentabilita celkem	%	-11,5	-4,4	2,5	-3,2	28,2	11,6	40,8	29,4	19,9	-1,1	3,0	18,6
	Cena užití ³⁾	Kč/t	8 561	8 282	6 461	12 069	9 760	4 934	7 878	6 449	9 345	4 454	8 345	7 032
	Vlastní náklady hlavního výrobku	Kč/t	8 828	8 282	6 446	13 337	9 760	4 934	8 213	7 348	10 514	13 887	8 598	9 991
	z toho: pracovní náklady	Kč/t	1 234	1 594	1 096	2 266	1 330	987	1 162	924	1 422	1 971	1 418	1 370
	Nákladová rentabilita	%	-3,0	0,0	0,2	-9,5	0,0	0,0	-4,1	-12,2	-11,1	-67,9	-2,9	-29,6
Sója	Souhrnná rentabilita (bez VCS)	%	36,9	28,7	26,6	21,7	30,4	36,0	18,6	14,6	17,4	-38,5	26,0	-5,3
	Souhrnná rentabilita celkem	%	36,9	28,7	26,6	21,7	30,4	36,0	31,6	28,7	31,3	-28,5	26,0	6,6
	Cena užití ³⁾	Kč/t	8 962	8 989	8 035	7 412	10 551	10 642	12 455	9 752	9 296	8 649	9 098	10 038
	Vlastní náklady hlavního výrobku	Kč/t	8 965	9 703	6 148	7 111	10 484	10 803	14 911	10 485	8 637	17 537	8 869	12 892
	z toho: pracovní náklady	Kč/t	1 964	1 421	643	786	1 215	1 107	1 596	1 244	909	1 937	1 189	1 422
Vojtěška na zeleno	Nákladová rentabilita	%	0,0	-7,4	30,7	4,2	0,8	-1,6	-16,5	-7,0	7,6	-50,7	2,6	-22,1
	Souhrnná rentabilita (bez VCS)	%	27,4	17,4	66,3	39,5	30,7	23,9	8,0	13,4	28,5	-26,7	31,5	-1,6
	Souhrnná rentabilita celkem	%	27,4	17,4	66,3	39,5	30,7	23,9	22,5	24,4	39,0	-19,1	31,5	8,4
	Cena užití ³⁾	Kč/t	321	289	366	431	494	441	578	533	581	613	390	576
	Vlastní náklady hlavního výrobku	Kč/t	318	284	369	418	498	441	580	549	583	613	388	581
Jetele na zeleno	z toho: pracovní náklady	Kč/t	80	62	72	94	104	89	113	102	114	126	84	114
	Nákladová rentabilita	%	1,0	1,7	-0,8	3,2	-0,8	0,0	-0,4	-3,1	-0,3	0,0	0,6	-0,9
	Souhrnná rentabilita (bez VCS)	%	51,1	61,9	49,4	56,5	47,4	48,0	41,4	35,3	39,0	46,2	51,4	40,3
	Souhrnná rentabilita celkem	%	51,1	61,9	49,4	56,5	47,4	48,0	65,9	55,3	58,7	60,3	51,4	59,8
	Cena užití ³⁾	Kč/t	268	257	306	319	354	304	480	404	421	518	301	456
Jetele na zeleno	Vlastní náklady hlavního výrobku	Kč/t	240	244	278	309	314	286	455	409	409	518	279	448
	z toho: pracovní náklady	Kč/t	48	51	55	68	61	55	81	74	81	107	56	86
	Nákladová rentabilita	%	11,8	5,4	10,2	3,5	12,6	6,2	5,6	-1,1	2,9	0,0	8,2	1,8
	Souhrnná rentabilita (bez VCS)	%	75,2	72,7	59,3	62,1	73,8	61,1	64,3	56,0	59,9	67,9	66,8	58,7
	Souhrnná rentabilita celkem	%	75,2	72,7	59,3	62,1	73,8	61,1	95,6	83,2	85,8	86,4	66,8	84,2

Pramen: Ceny a náklady - Výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků ÚZEI, dotace - vlastní výpočet dle sazeb vyhlášených Mze

Poznámka:

- 1) Údaje za rok 2017 stanoveny z finálních dat za rok 2017, v loňském výstupu TÚ 28/4236 se jednalo o odhad pro rok 2017.
- 2) Jde o odhad za rok 2018.
- 3) Realizační cena není známa, nebo není dostatečný počet respondentů. Pro rok 2018 u bobu CZV průměr Německo (přepočet kurzem 25,643 Kč/EUR), u sóji cena OC CIF Rotterdam (přepočet kurzem 21,735 Kč/USD), u vojtěšky a jetele cena ve výši vlastních nákladů výrobku.
- 4) dotace celkem zahrnují - SAPS, Top Up, Greening, PVP zemědělská půda, VCS bílkovinné plodiny, Podporu Zelené nafty RV, Podporu pojištění RV, Podporu LFA, Podporu na zmírnění škod způsobených suchem

Od roku 2015 došlo k růstu domácí produkce luskovin, která však dosud nepokrývá domácí potřebu luskovin k výrobě krmiv. Cenová volatilita a nevyrovnané výnosy pěstitele nemotivují k většímu rozšíření výměry. Domácí potřeba je kryta zvyšujícími se dovozy sójových extrahovaných šrotů, které jsou hlavním zdrojem proteinů pro domácí krmivářský průmysl a luštěnin k potravinářským účelům (čočka, fazole, hrách). Obsah bílkovin v sušině se pohybuje mezi 20 až 45% (hrách 20 – 25%, bob 25 – 30%, lupina 36 – 41%, sója 35 – 45%). Vysoká poptávka a lepší zpeněžení produkce v zahraničí má vliv na vývozy luštěnin. Nejvyšší podíl na vývozu luštěnin má hrách.

Tabulka 35: *Bilance luskovin v ČR v marketingových letech 2011/2012–2017/2018 (t)*

Položka bilance	2011/2012	2012/2013	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18*
Počáteční zásoba	5 700	4 762	8 697	7 921	8 068	22 173	33 655
Produkce	63 564	39 144	38 700	53 797	95 908	90 247	100 417
Dovoz	13 259	14 803	14 728	16 339	17 573	18 108	19 580
Celková nabídka	82 523	58 709	62 150	78 057	121 549	130 528	153 652
Spotřeba celkem	77 761	50 012	54 204	69 989	99 376	96 873	98 000
Krmiva	18 000	12 852	16 500	20 000	21 500	21 000	22 000
Potravinářské užití	22 600	14 000	14 000	16 500	17 000	18 000	19 000
Osivo	11 000	6 500	9 500	14 000	19 000	20 000	19 000
Vývoz	26 161	16 660	14 204	19 489	41 876	37 873	38 000
Konečná zásoba	4 762	8 697	7 921	8 068	22 173	33 655	55 652

Pramen: ČSÚ, statistika zahraničního obchodu, MZe (SVZ 2016) a Agritec s.r.o.; * odhad

V marketingovém roce 2017/18 byl odhad celkové nabídky luskovin vyšší vzhledem k předpokládané vysoké produkci v návaznosti na vzestup osevních ploch luskovin a vysokému stavu zásob z loňského roku. nicméně předpoklad změnily povětrnostní podmínky během roku 2017 a trvající sušší období. Současně s růstem produkce luskovin dochází v bilanci semene luskovin i ke zvýšení spotřeby a vývozu Trend vzestupu exportu je ovlivněn silnou poptávkou v zahraničí. V souvislosti se změnami SZP (VCS a greening) pozorujeme vzestup zájmu o osiva a nárůst množitelských ploch, což se promítá do vyšší spotřeby osiv. Potravinářské užití zaznamenává v posledních letech též mírný vzestup. Úroveň dovozu se meziročně mírně zvyšuje. Bilance zahraničního obchodu zůstává vzhledem k převaze vývozu nad dovozem kladná.

4. Jak závažný je tento problém?

Zastoupení bílkovinných plodin (zde luskovin) v krmných směsích v České republice je velice nízké. V současné době je průměrný obsah luskovin v krmných směsích řádově do 3-5 %. Při tom by bylo možno cca 50 % obsahu sóji nahradit právě tuzemskými luskovinami bez nepříznivých dopadů na výživovou hodnotu. Např. výnosový potenciál u současných odrůd bobu několikanásobně převyšuje úroveň výnosů dosahovanou domácími pěstiteli. Vzhledem k tomu, že domácí krmivářský průmysl zůstává vůči bobu konzervativní, nelze přesněji odhadovat další vývoj pěstování a využívání bobu. K intenzifikaci pěstování bobu by mělo dojít zejména u pěstitelů, kteří jej dokážou sami využít ke krmení, nebo prodat obchodníkům na vývoz.

Z nutričního hlediska je možné zvýšit podíl luskovin v krmných směsích v průměru až na 10 %, což by představovalo v porovnání se současným stavem výrazný nárůst. Při současné roční průmyslové výrobě krmných směsí cca 2,2 mil. tun by se mohlo využít až 220 tis. tun luskovin z domácí produkce, což by představovalo při průměrném výnosu 2,7 tuny/ha celkovou osevní plochu asi 81 000 ha. V oblasti luskovin jsou výrobci krmných směsí pro monogastrická zvířata závislí na dovozu sójových produktů. Domácí produkce sóji je minimální, podobně i produkce krmného hrachu. V souvislosti s nárůstem potravinářské spotřeby luskovin je předpoklad mírného růstu ploch a produkce těchto plodin.

Je důležité, aby SZP podporovala bílkovinné plodiny pomocí dobrovolné podpory vázané na produkci a ekologických plateb, ale také pomocí druhého pilíře, zejména díky agroenvironmentálním opatřením v oblasti ekologického zemědělství, investic, kvality, poradenství, odborné přípravy s přihlédnutím na inovace a na podporu perspektivních technologií pěstování.

5. Míra stávajícího řešení problému

5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)

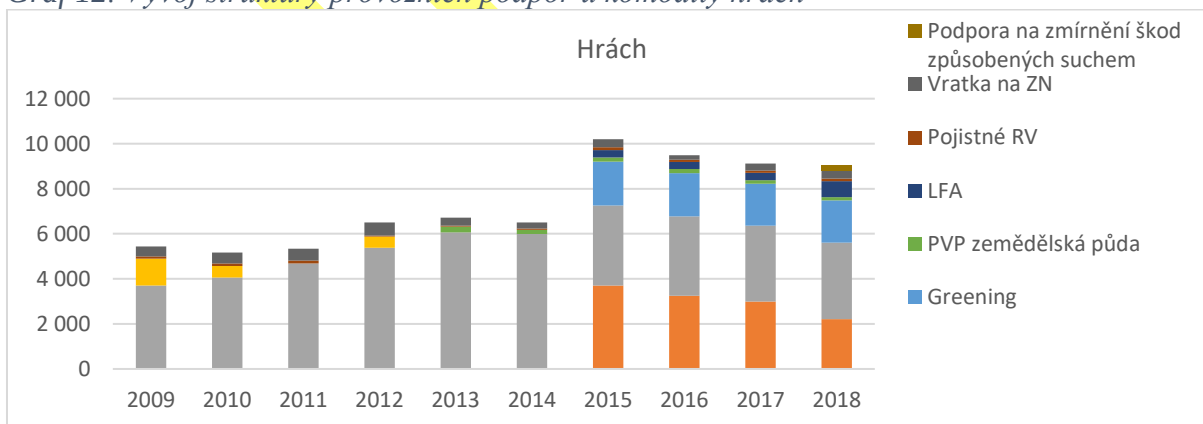
Dotační podpory pro zemědělce pěstující některou z níže uvedených luskovin (hrách, bob, sója) v období 2009-2014 měly shodné výše podpor, po roce se 2015 se se zavedením nových dotačních titulů (greening, VCS, LFA, pojistné RV, vrátka na zelenou naftu a podpora na zmírnění škod způsobených suchem) se vzájemně odlišovaly.

Tabulka 35: Dotační podpory hrachu vč. pelušky 2009-2018

Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
VCS bílkovinné plodiny	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3 711,07	3 254,51	2 989,64	2 218,22
SAPS	Kč/ha	3 710,00	4 060,80	4 686,50	5 387,30	6 068,88	5 997,23	3 543,91	3 514,54	3 377,73	3 388,15
Top-Up	Kč/ha	1 184,00	514,10	0,00	491,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Greening	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1 943,62	1 928,43	1 853,35	1 877,38
PVP zemědělská půda	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	247,78	185,06	192,17	178,32	159,25	141,58
LFA	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	329,03	320,58	320,56	714,56
Pojistné RV	Kč/ha	105,56	115,40	131,22	48,15	49,70	48,78	128,47	94,60	107,32	110,41
Vrátka na ZN	Kč/ha	435,65	475,65	515,78	582,20	350,88	275,07	349,35	193,31	308,86	339,89
Podpora na zmírnění škod způsobených suchem	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	234,73

Pramen: ÚZEI vlastní výpočty

Graf 12: Vývoj struktury provozních podpor u komodity hrách

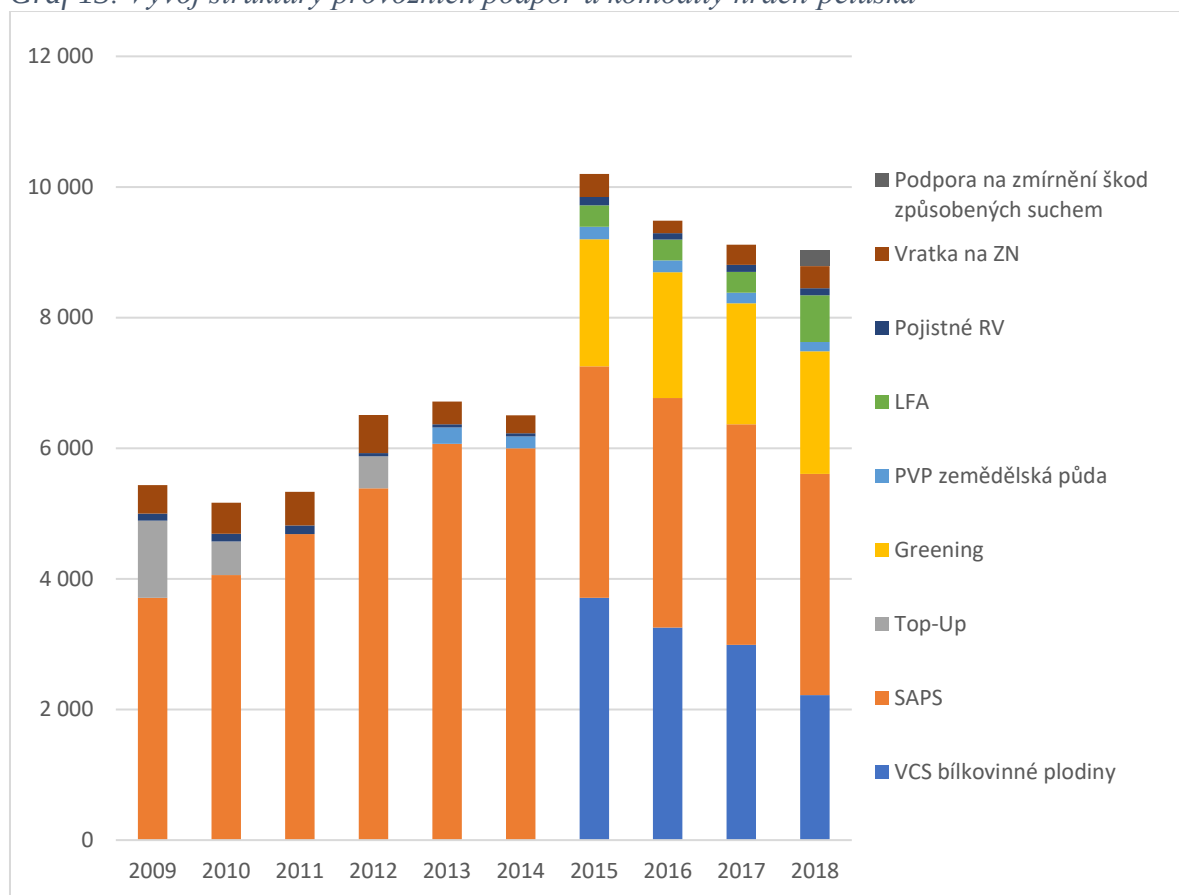

Tabulka 36: Ekonomika pěstování hrachu včetně pelušky

Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Realizační cena	Kč/t	4 732	4 729	4 736	5 323	6 877	5 497	5 204	5 121	5 099	4 755
Vlastní náklady hlavního výrobku celkem	Kč/t	7 909	7 483	6 583	8 419	7 170	6 766	5 683	6 231	6 825	8 567
z toho: pracovní náklady	Kč/t	1 377	1 246	1 297	1 953	1 229	1 128	817	1 080	1 186	1 560
Rentabilita bez dotací - nákladová	%	-40,2	-36,8	-28,1	-36,8	-4,1	-18,7	-8,4	-17,8	-25,3	-44,5
Rentabilita s dotacemi (bez VCS)	%	-11,5	-4,4	2,5	-3,2	28,2	11,6	22,9	13,2	5,1	-11,8
Rentabilita s dotacemi celkem	%	-11,5	-4,4	2,5	-3,2	28,2	11,6	40,8	29,4	19,9	-1,1

Pramen: Výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků ÚZEI

Graf 13: Vývoj struktury provozních podpor u komodity hrach-peluška

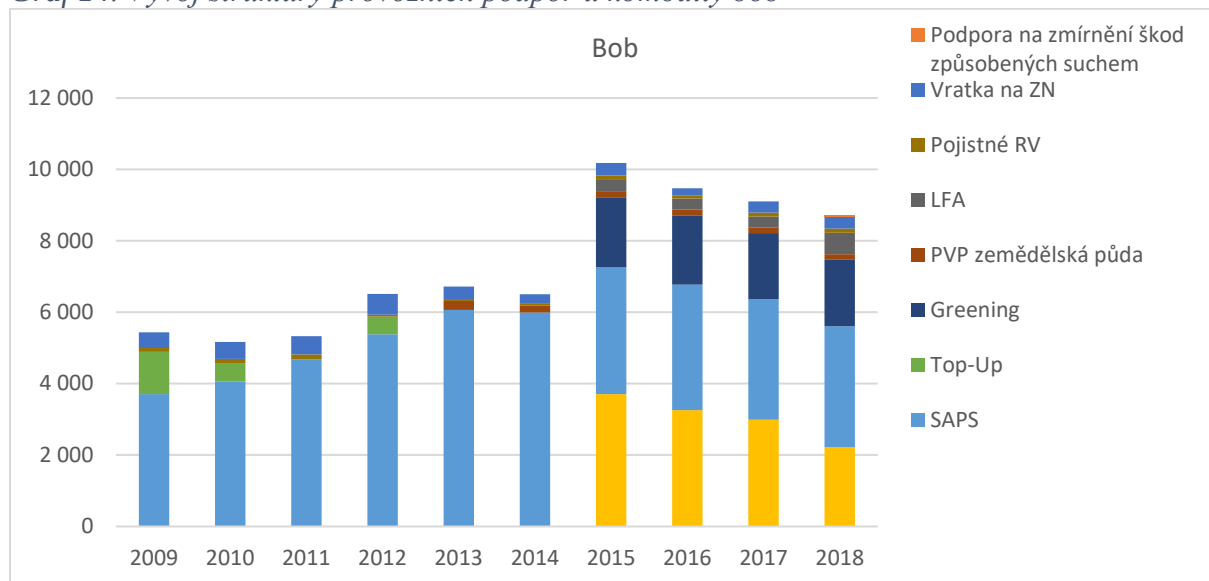
Poznámka: sazba LFA je spočítána jako vážený průměr hrachu a pelušky

Tabulka 37: Dotační podpory bobu 2009-2018

Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
VCS bílkovinné plodiny	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3 711,07	3 254,51	2 989,64	2 218,22
SAPS	Kč/ha	3 710,00	4 060,80	4 686,50	5 387,30	6 068,88	5 997,23	3 543,91	3 514,54	3 377,73	3 388,15
Top-Up	Kč/ha	1 184,00	514,10	0,00	491,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Greening	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1 943,62	1 928,43	1 853,35	1 877,38
PVP zemědělská půda	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	247,78	185,06	192,17	178,32	159,25	141,58
LFA	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	315,14	307,05	307,03	602,17
Pojistné RV	Kč/ha	105,56	115,40	131,22	48,15	49,70	48,78	128,47	94,60	107,32	110,41
Vratka na ZN	Kč/ha	435,65	475,65	515,78	582,20	350,88	275,07	349,35	193,31	308,86	339,89
Podpora na zmírnění škod způsobených suchem	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	36,20

Pramen: MZe, ÚZEI vlastní výpočty

Graf 14: Vývoj struktury provozních podpor u komodity bob

Pramen: ÚZEI vlastní výpočty

Tabulka 38: Ekonomika pěstování bobu

Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cena užiti	Kč/t	8 571	8 280	6 466	12 054	9 763	4 933	7 884	6 449	9 345
Vlastní náklady hlavního výrobku celkem	Kč/t	8 841	8 280	6 451	13 316	9 763	4 933	8 220	7 348	10 514
z toho: pracovní náklady	Kč/t	1 236	1 593	1 097	2 262	1 330	987	1 163	924	1 422
Rentabilita bez dotací - nákladová	%	-3,0	0,0	0,2	-9,5	0,0	0,0	-4,1	-12,2	-11,1
Rentabilita s dotacemi (bez VCS)	%	36,9	28,7	26,6	21,7	30,4	36,0	19,5	15,7	18,5
Rentabilita s dotacemi celkem	%	36,9	28,7	26,6	21,7	30,4	36,0	32,5	29,7	32,4

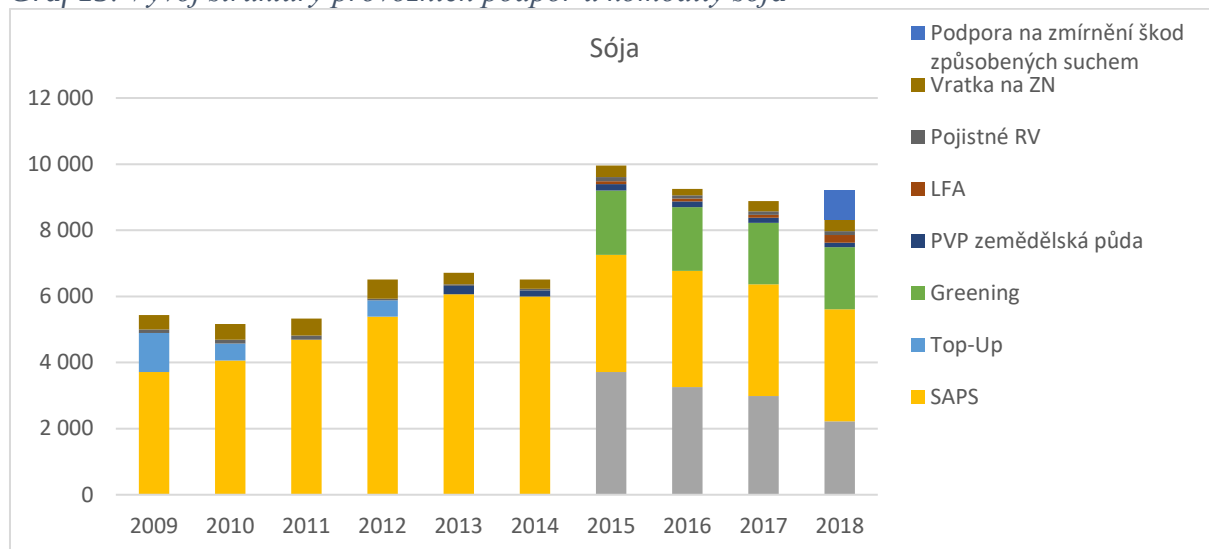
Pramen: Výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků ÚZEI

Tabulka 39: Dotační podpory sóji 2009-2018

Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
VCS bílkovinné plodiny	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3 711,07	3 254,51	2 989,64	2 218,22
SAPS	Kč/ha	3 710,00	4 060,80	4 686,50	5 387,30	6 068,88	5 997,23	3 543,91	3 514,54	3 377,73	3 388,15
Top-Up	Kč/ha	1 184,00	514,10	0,00	491,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Greening	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1 943,62	1 928,43	1 853,35	1 877,38
PVP zemědělská půda	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	247,78	185,06	192,17	178,32	159,25	141,58
LFA	Kč/ha	0	0	0	0	0	0	88,64	86,36	86,36	231,64
Pojistné RV	Kč/ha	105,56	115,40	131,22	48,15	49,70	48,78	128,47	94,60	107,32	110,41
Vratka na ZN	Kč/ha	435,65	475,65	515,78	582,20	350,88	275,07	349,35	193,31	308,86	339,89
Podpora na zmírnění škod způsobených suchem	Kč/ha	0	0	0	0	0	0	0	0	0	885,94

Pramen: ÚZEI vlastní výpočty

Graf 15: Vývoj struktury provozních podpor u komodity sója

Tabulka 40: Ekonomika pěstování sóji

Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cena užití	Kč/t	8 962	8 987	8 022	7 419	10 548	10 652	12 460	9 752	9 296
Vlastní náklady hlavního výrobku celkem	Kč/t	8 965	9 697	6 124	7 123	10 468	10 820	14 926	10 485	8 637
z toho: pracovní náklady	Kč/t	1 964	1 420	641	787	1 214	1 109	1 597	1 244	909
Rentabilita bez dotací - nákladová	%	0,0	-7,3	31,0	4,2	0,8	-1,6	-16,5	-7,0	7,6
Rentabilita s dotacemi (bez VCS)	%	27,4	17,5	66,6	39,5	30,7	23,9	9,8	15,0	30,1
Rentabilita s dotacemi celkem	%	27,4	17,5	66,6	39,5	30,7	23,9	24,4	26,0	40,7

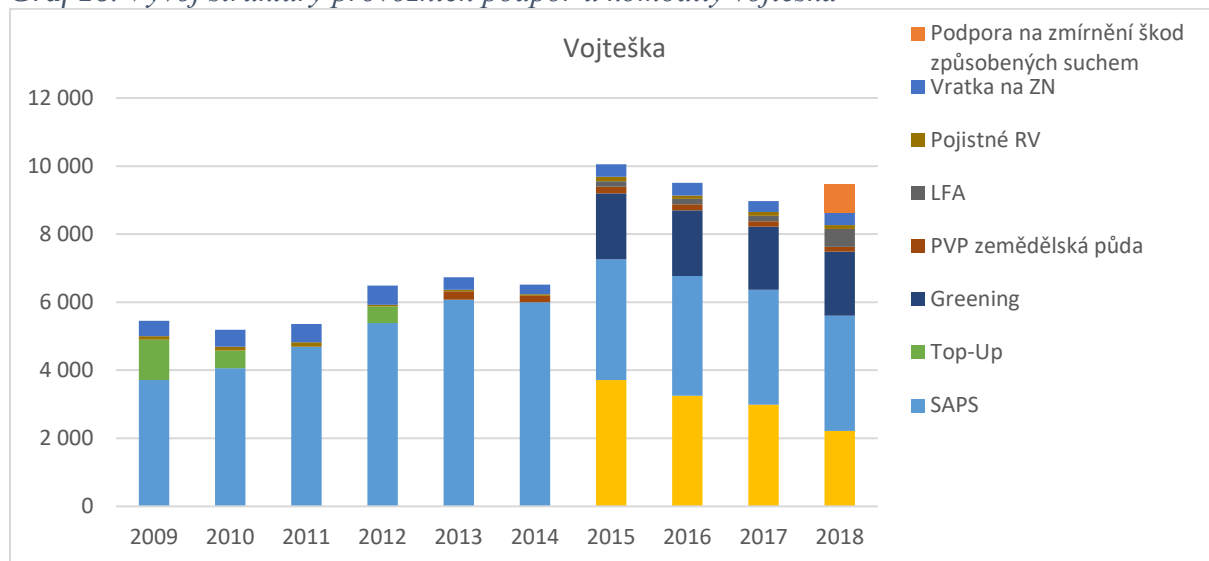
Pramen: Výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků ÚZEI

Tabulka 41: Dotační podpory vojtěšky 2009-2018

Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
VCS bílkovinné plodiny	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3 711,07	3 254,51	2 989,64	2 218,22
SAPS	Kč/ha	3 710,00	4 060,80	4 686,50	5 387,30	6 068,88	5 997,23	3 543,91	3 514,54	3 377,73	3 388,15
Top-Up	Kč/ha	1 184,00	514,10	0,00	491,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Greening	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1 943,62	1 928,43	1 853,35	1 877,38
PVP zemědělská půda	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	247,78	185,06	192,17	178,32	159,25	141,58
LFA	Kč/ha	0	0	0	0	0	0	165,21	160,97	160,96	530,59
Pojistné RV	Kč/ha	105,56	115,40	131,22	48,15	49,70	48,78	128,47	94,60	107,32	110,41
Vratka na ZN	Kč/ha	457,40	499,40	541,54	556,02	368,41	288,81	366,80	373,68	324,28	356,86
Podpora na zmírnění škod způsobených suchem	Kč/ha	0	0	0	0	0	0	0	0	0	844,54

Pramen: ÚZEI vlastní výpočty

Graf 16: Vývoj struktury provozních podpor u komodity vojtěška

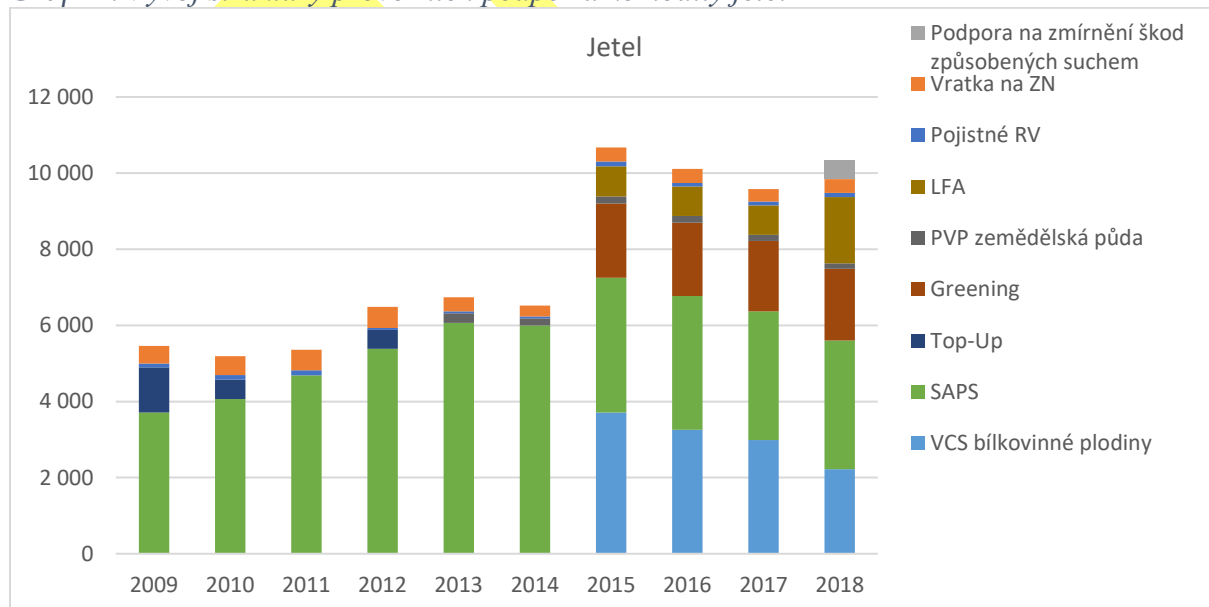

Tabulka 42: Dotační podpory jetele 2009-2018

Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
VCS bílkovinné plodiny	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3 711,07	3 254,51	2 989,64	2 218,22
SAPS	Kč/ha	3 710,00	4 060,80	4 686,50	5 387,30	6 068,88	5 997,23	3 543,91	3 514,54	3 377,73	3 388,15
Top-Up	Kč/ha	1 184,00	514,10	0,00	491,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Greening	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1 943,62	1 928,43	1 853,35	1 877,38
PVP zemědělská půda	Kč/ha	0,00	0,00	0,00	0,00	247,78	185,06	192,17	178,32	159,25	141,58
LFA	Kč/ha	0	0	0	0	0	0	788,17	767,94	767,88	1 745,96
Pojistné RV	Kč/ha	105,56	115,40	131,22	48,15	49,70	48,78	128,47	94,60	107,32	110,41
Vratka na ZN	Kč/ha	457,40	499,40	541,54	556,02	368,41	288,81	366,80	373,68	324,28	356,86
Podpora na zmírnění škod způsobených suchem	Kč/ha	0	0	0	0	0	0	0	0	0	496,59

Pramen: ÚZEI vlastní výpočty

Graf 17: Vývoj struktury provozních podpor u komodity jetele

5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami

Další možností, jak podpořit pěstování luskovin jsou národní podpory poskytované různými institucemi. Jedná se o tyto:

MZe poskytuje:

3. Podpora ozdravování polních a speciálních plodin

- 3.a. – biologická ochrana jako náhrada chemické ochrany rostlin
- 3.d. – podpora tvorby rostlinných genotypů s vysokou rezistencí k biotickým a abiotickým faktorům a diferencovanou kvalitou obilovin včetně kukuřice, malých zrnin, olejnin, luskovin, brambor, píce, zelenin, kořeninových rostlin, chmele, révy vinné a ovocných dřevin

9. Poradenství a vzdělávání

- 9.A. Speciální poradenství
- 9.A.b. Speciální poradenství pro rostlinnou výrobu
- 9.F. Podpora poradenství v zemědělství
- 9.F.e. Regionální přenos informací prostřednictvím Krajských informačních středisek pro rozvoj zemědělství a venkova
- 9.F.i. Odborné konzultace
- 9.H. Podpora účasti na mezinárodních veletrzích a výstavách v zahraničí – podpora účasti vystavovatelů, jejich výrobků, případně služeb na mezinárodních veletrzích a výstavách v zahraničí.

10. D. Podpora evropské integrace nevládních organizací

10.E.c. Podpora České technologické platformy pro ekologické zemědělství

13. Podpora zpracování zemědělských produktů a zvyšování konkurenceschopnosti potravinářského průmyslu

Teorie změny

Problém odvětví	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části producentů se problém týká/ ev.přímá fin. vyjádření)	Typ intervence	Intervence	Prvek intervence
Volatilita výnosů luskovin	Meziroční kolísání produkce (nabídky) luskovin z důvodu vlivu klimatických podmínek - zejména suchých let, nižší úroveň ve srovnání se zahraničními konkurenty	Pěstitelé nejsou dostatečně vybavení technickými prostředky pro omezení působení negativních vlivů nepříznivých klimatických podmínek	Zajistit sdílené vodní zdroje a společnou infrastrukturu, vybudování kapkových závlah	Pěstitelé luskovin	Národní dotační program	Kapkové závlahy	Kapkové závlahy;
						Investice do hmotného majetku	Podpora investic do vhodných technologií (závlahy) a budování společné vodní infrastruktury
						Plánování produkce	Národní dotační program
Vysoké náklady a jejich variabilita mezi podniky	Nedostatečné investice do nových technologií zejména u malých pěstitelů, v delším časovém období ekonomicky obstojí spíše specializovaní pěstitelé luskovin, stagnace výměry z důvodu vysoké nákladovosti a lepších ekonomických výsledků konkurenčních plodin. Vyšší pracovní i materiálová náročnost při zpracování bílkovinných plodin ke krmeným účelům	Zvýšení zájmu o pěstování luskovin bude rozhodovat i nové nastavení podpory v novém programovém období SZP zvýšení produkční plochy, Zvýšení % podílu luskovin na orné půdě	Zajistit modernizaci sektoru s využitím nových technologií s prvky digitalizace za účelem zvýšení efektivnosti výroby. Zlepšit vývoj, zavádění a podporu nových pěstebních metod, technologií a postupů a současně zlepšit transfer znalostí a dovedností	Pěstitelé luskovin	Investice	Investice do zemědělských podniků	Podpora investic do mechanizace s využitím grantů nebo finančních nástrojů
				Pěstitelé luskovin	Podpora spolupráce a inovací	Podpora vědy, výzkumu; šlechtění, transfer poznatků; inovace; vývoj, zavádění a podpora nových pěstebních metod	Podpora vědy, výzkumu; šlechtění, transfer poznatků; inovace; vývoj, zavádění a podpora nových pěstebních metod;
					Přenos znalostí	Vzdělávání, demonstrační pokusy	
					Mimo SZP - Financování služeb zemědělského výzkumu	Finanční podpory do aplikovaného výzkumu	Finanční podpory do aplikovaného výzkumu (osiva, hnojiva, POR, půdoochranné technologie...)
Nízká rentabilita	Variabilita výnosů (převážně záporná) a cen v důsledku horších klimatických podmínek	Někteří pěstitelé mohou omezit produkci luskovin nebo se i orientovat na jiné ekonomicky atraktivní komodity.	Zajistit stabilitu příjmů u pěstitelů luskovin.	Zachovat nebo zvýšit rozměr podpory i do nového programového období	Přímé platby vázané na produkci (dosud cca 500 mil. Kč)	Podpora příjmu vázaná na produkci luskovin	Podpora příjmu vázaná na produkci luskovin
Nízká spotřeba	Zastoupení bílkovinných plodin (zde luskovin) v krmných směsích v České republice je velice nízké. Změna stravovacích zvyklostí, široká nabídka potravinových substituentů.	Produkce luskovin se po roce 2015 zvýšila, ale ne natolik, aby došlo k většímu zvýšení soběstačnosti, převážná část domácí potřeby se dováží	Propagace spotřeby luskovin, ev. podpora dovozu	Pěstitelé luskovin	Podpora a popularizace spotřeby luskovin	Podpora propagačních akcí	Podpora a popularizace luskovin
Nízká soběstačnost	Nedostatečná výměra luskovin, volatilita výnosů a cen	Nízká rentabilita pěstování	Propagace spotřeby luskovin, zavádění nových odrůd, zlepšování technologických postupů	Pěstitelé luskovin	Poradenství, vzdělávací akce	Podpora nových druhů účinných POR šetrných k ŽP	Poradenství, vzdělávací akce
Volatilita cen	Významné dovozy bílkovinných krmiv do ČR jsou důvodem častého kolísání cen, proto je snaha podpořit jejich pěstování v ČR.	Nízká až minusová průměrná rentabilita pěstování luskovin	Podpora velkých i malých pěstitelů luskovin	Pěstitelé luskovin	Podpora prodeje	Podpora prodeje luskovin	Podpora prodeje
Vyšší pracovní i materiálová náročnost při zpracování bílkovinných plodin ke krmným účelům	Zastoupení bílkovinných plodin (zde luskovin) v krmných směsích v České republice je velice nízké	Nedůvěra v činnost OP, nedostatek kvalitních manažerů	Poradenství v dané problematice	Pěstitelé luskovin	Vzdělávací akce, poradenství	Podpora vzdělávacích akcí, poradenství	Vzdělávací akce, poradenství

6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP.

Nejvyšší podíl na luskovinách pro potravinářské účely zaujímá hrách. Byla vypracována první projekční varianta vývoje po roce 2019, která vychází ze stabilního výnosu cca 3 t/ha, zvýšené CZV, která kompenzuje mírné zvýšení nákladů na hektar. S výjimkou nákladové rentability se předpokládá, že se rentabilita s podporami zvýší (vychází se zatím ze sazeb stávajícího programového období). I v případě, že by došlo ke snížení finančních prostředků na dotační tituly, měla by zůstat zachována rentabilita pěstování hrachu.

Tabulka 43: Ekonomika pěstování hrachu v 2011 až 2018 s výhledem do 2023

Hrách	Rok	Skutečná data								Projekce				
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hektarový výnos hlavního výrobku	t/ha	2,7	2,3	2,9	3,2	3,6	3,2	3,0	3,0	3,1	3,1	3,1	3,0	3,1
Náklady celkem	Kč/ha	17 459	19 367	20 822	21 441	20 700	20 102	20 144	20 114	20 334	20 249	20 165	20 200	20 278
Náklady jednotkové	Kč/t	6 583	8 419	7 170	6 766	5 683	6 231	6 809	6 799	6 633	6 606	6 578	6 691	6 574
Průměrná realizační cena	Kč/t	4 736	5 323	6 877	5 497	5 204	5 121	5 099	6 375	6 458	6 632	6 438	6 640	6 814
Podpory celkem	Kč/ha	5 333	6 509	6 717	6 506	10 198	9 484	9 117	9 025	8 790	8 790	8 649	8 649	8 649
Jednotková podpora celkem	Kč/t	2 011	2 830	2 313	2 053	2 800	2 940	3 082	3 051	2 867	2 867	2 821	2 865	2 804
Rentabilita bez podpor R-S	%	-28,1	-36,8	-4,1	-18,7	-8,4	-17,8	-25,1	-6,2	-2,6	0,4	-2,1	-0,8	3,6
Rentabilita s podporami R+S	%	2,5	-3,2	28,2	11,6	40,8	29,4	20,1	38,6	40,6	43,8	40,8	42,1	46,3
Rentabilita s podporami R+S-VCS	%	2,5	-3,2	28,2	11,6	22,9	13,2	5,3	27,6	29,7	32,9	29,8	31,1	35,4

Zdroj: Výběrové šetření nákladů a výnosů vybraných zemědělských komodit ÚZEI, vlastní výpočty

7. SWOT analýza

LUSKOVINY

Silné stránky	Slabé stránky
- Doplnění osevních postupů o plodinu se zlepšujícím účinkem na půdu. - Příznivé klimatické a geografické podmínky ČR pro pěstování luskovin. - Stabilní poptávka tuzemského krmivářského průmyslu - Evropsky konkurenceschopné domácí šlechtění a výzkum. - Vybudovaná struktura profesních organizací a spolupráce pěstitelů s výzkumem.	- Velká závislost výnosu na počasí, velké výkyvy v množství a ceně. - Náchylnost k chorobám a škůdcům. - Náchylnost k poškození semen při výmlatu a posklizňovém ošetření. - Dlouhá vegetační doba (lupina, sója). - Malá odolnost vůči chladu (fazol, sója). - Citlivost na přebytek i nedostatek vláhy. - Nevhodnost pěstování luskovin po sobě (s výj. sóji, lupiny a hrachoru). - Míra soběstačnosti rostlinných bílkovin ČR (2015-2017) je cca 41 %.
Příležitosti	Hrozby
- Potenciál růstu produkce s vyšší rentabilitou a s vyšší přidanou hodnotou pro pěstitele. - Potenciál ke snižování dovozu sóji (hlavně GM sóji) – bylo by možné až cca 50 % obsahu sóji nahradit tuzemskými	- Vlivem klimatické změny dochází k nárůstu výskytu chorob a škůdců. - Vysoká konkurence sóji na světových trzích. - Vysoká závislost na dovozu spolu s nestabilitou světových cen ponechává

luskovinami bez nepříznivých dopadů na výživovou hodnotu • Zvýšení efektivity produkce lepším managementem a využíváním výsledků výzkumu. • Rozšíření výzkumu v oblasti výběru nových odrůd a druhů, zlepšování výnosů, obsahu bílkovin a stravitelnosti.	EU ve velmi zranitelné pozici a tento trend tak představuje závažné riziko především pro sektor živočišné produkce. • Růst celosvětové spotřeby sóji (Čína aj.) vytváří tlak na světové producenty sóji a stávající odběratele (Evropa). •
---	--

draft

CHMEL

Český chmel je světově proslulý svou kvalitou a Česká republika patří tradičně mezi největší světové producenty chmele. Česká republika je třetím největším producentem chmele na světě (za USA a Německem). Současně je největším producentem jemného aromatického chmele Žatecký poloraný červeňák (ŽPČ).

1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP

Tato část je zpracována souhrnně v základním analytickém dokumentu za oblast konkurenceschopnost zemědělství.

2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?

Plocha chmele v důsledku transformačních a restrukturalizačních procesů, sílí konkurence na trhu a změn v technologiích výroby piva oproti výchozímu období poklesla na 50% úroveň a produkce chmele vzhledem k nárůstu výnosu z hektaru na úroveň 73 %. Po neúrodných letech 2012 a 2015 spolu s rozvojem minipivovarů s produkcí více chmelených piv převážila poptávka po českém jemném aromatickém chmelu nad nabídkou a posílila rozvoj českého chmelařství. V roce 2013 byl zastaven dlouhodobý pokles ploch chmelnic na výměře 4 319 ha a od této doby se výměra každým rokem zvyšovala až na 5 020-ha v roce 2018. Historicky nejvyššího hektarového výnosu chmele bylo dosaženo v roce 2016 s produkcí 7 712 t chmele. V roce 2017 se opět hovoří o vyrovnání nabídky a poptávky na trhu s českým chmelem.

Tabulka 44: Vývoj ploch, výnosu a produkce chmele

Chmel	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Plocha ha	5307	5210	4632	4366	4319	4460	4622	4775	4945	5020
Výnos t/ha	1.25	1.49	1.31	0.99	1.23	1.39	1.05	1.61	1.37	1.02
Produkce t	6616	7772	6088	4338	5330	6202	4843	7712	6797	5126

Pramen: ÚKZÚZ

Na světovém vývoji pěstování chmele došlo v roce 2015 k výměně na postu největšího pěstitele co do plochy i co do produkce, USA (v roce 2017 22 575 ha, 48 190 t) přeskočily dosud vévodící Německo. ČR zaujímá dlouhodobě 3. místo. ČR exportuje svoji produkci za 75-80 %. Chmel zůstává jednou z nemnoha položek agrárního zahraničního obchodu, u nichž má ČR stále kladné saldo. Zahraniční obchod s chmelem a chmelovými výrobky zaznamenal v roce 2017 opět kladné saldo v hodnotě 915,4 mil. Kč, což je na obdobné úrovni jako v roce 2009. Mezi významné odběratele českého chmele v roce 2017 patřilo Německo (1 324,0 t), Čína (1 290,7 t), Japonsko (927,6 t) a Rusko (421,3 t).

Vzhledem k vysokému podílu vyvážené produkce je také míra krytí domácí spotřeby na vysoké úrovni 233 %, přičemž Strategie zemědělství 2030 stanovuje cíl pro rok 2020 ve výši 220-230 %. Přesto ekonomika pěstování chmele nedosahuje příznivějších rozměrů než ostatní sektory rostlinné výroby.

Pro udržení této konkurenční pozice je třeba řešit následující problémy:

- a) Staří porostu chmele a chmelových konstrukcí. Stárnutí porostů a konstrukcí je rychlejší než obnova;
- b) Zastaralá mobilní a sklizňová technika a vysoké pořizovací ceny ve srovnání s jinými sektory;
- c) Výkyvy nákladů na jednotku produkce za současně dlouhodobě nasmlouvanou cenou kvůli nepříznivým klimatickým podmínkám, a riziko nedodržení dlouhodobých obchodních smluv;
- d) Nedostatek sezónních a kvalifikovaných pracovních sil
- e) Nízké povědomí o značce a možnostech využití certifikačního procesu ve spotřebitelské vertikále.

3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?

Pro udržení konkurenční výhody českého chmele a jeho pěstitelů chmele jsou určující zejména tyto faktory:

- **Klimatické podmínky ČR výrazně snižují výnosový a kvalitativní potenciál.**
- **Nízký stupeň technologické obměny jednoúčelových výrobních prostředků způsobující vyšší provozní náklady.**
- **Změny na trhu faktorů, především dostupnost a kvalita pracovní síly.**
- **Vysoká volatilita realizačních cen ovlivněná světovým trhem.**
- **V oblasti poradenství chybí dostatek kvalifikovaných osob.**

V současné době výkyvu klimatických anomálií k vysokým teplotám a nízkým dešťovým srážkám se jeví zavlažování chmelových porostů jako nevyhnutelná záležitost, protože závlaha chmele je významným stabilizačním faktorem pro rentabilní pěstování chmele při zachování jeho kvality. Ve chmelařských oblastech ČR je nejvíce zastoupena kapková závlaha umístěná na stropu konstrukce. Uplatnění nachází i kapková závlaha, která se umísťuje v mezipodlaží chmelnice do hloubky 0,5 metru a závlaha mikropostřikem. Dostupnost a kvalita vodních zdrojů se často stávají limitujícími kritérii při rozhodování o realizaci závlahového systému. Získání zdrojů zavlažovací vody je časově velmi náročná akce závislá na obstarání souhlasu všech dotčených osob, samospráv i vlastníků pozemků. Celkovou výměru zavlažovaných ploch lze odhadnout na 1 400 ha, tj. 28 % plochy aktuálně využívaných chmelnic, přitom výhledově se ukazuje potřeba zavlažování na celé ploše.

Věková struktura porostů chmele je jedním z významných faktorů ovlivňující výnosovou stabilitu a kvalitu chmele. Optimální doba obměny porostů je 10–12 let. V roce 2017 jsou nejstarší (20 a více let) chmelnice v Tršické oblasti (29,5 %), v Úštěcké oblasti převažují chmelnice ve věku do 5 let (34,2 %). Poměrně vyhovující věkovou strukturu má Žatecká oblast (62,7 % do 15 let). Průměrně je až 72,2 % konstrukcí starších 20 let, ve skutečnosti to může být méně, protože nejsou evidovány např. generální opravy konstrukcí. Pomalé tempo obnovy je spojeno s vysokými investičními náklady kolem 600 tis. Kč/ha na jejich obnovu s vysokým rizikem nízké návratnosti. Banky na činnosti poskytují půjčky s ručením PGRLF.

Tabulka 45: Věková struktura porostů chmele podle stavu k 20. 8. 2017 (ha)

Období založení porostu	Stáří porostu	Žatecko	%	Úštěcko	%	Tršicko	%	ČR (ha)	%
–1997	20 a víc	881	23,1	143	27,0	177	29,5	1 201	24,2
1998–2002	15–19	542	14,2	22	4,1	168	28,0	732	14,8
2003–2007	10–14	507	13,3	69	13,0	30	5,0	606	12,3
2008–2012	5–9	728	19,1	115	21,7	60	10,0	903	18,3
2013–2017	do 5 let	1 157	30,3	181	34,2	165	27,5	1 503	30,4
Celkem		3 815	100,0	530	100,0	600	100,0	4 945	100,0

Pramen: ÚKZÚZ

Tabulka 46: Věková struktura konstrukcí chmele podle stavu k 20. 8. 2017 (ha)

Období založení porostu	Stáří porostu	Žatecko (ha)	%	Úštěcko (ha)	%	Tršicko (ha)	%	ČR (ha)	%
–1997	20 a víc	3 195	72,2	457	72,6	459	72,1	4 111	72,2
1998–2002	15–19	388	8,7	40	6,4	55	8,6	483	8,5
2003–2007	10–14	234	5,3	29	4,6	10	1,6	273	4,8
2008–2012	5–9	257	5,8	47	7,4	30	4,7	334	5,9
2013–2017	do 5 let	353	8,0	56	9,0	83	13,0	492	8,6
Celkem		4 427	100,0	629	100,0	637	100,0	5 693	100,0

Pramen: ÚKZÚZ

Výstavba chmelnic se ubírá cestou užívání lanových konstrukcí (náhrada za silné dráty) a náhradou dřevěných sloupů betonovými. Zkoumané pěstování chmele na nízkých konstrukcích je zatím brzděno nevyšlechtěním vhodné odrůdy pro tento způsob pěstování, i když její přednost v úspoře pracovních sil při jarních pracích je silným důvodem pro pokračování výzkumu. Úsporu nákladů s ohledem na nutnost investiční výstavby nových konstrukcí chmelnic pro novou odrůdu je v této chvíli obtížné vyčíslit.

V současnosti je stáří technologií a techniky vysoké. V provozu jsou kolny, česačky a sušárny ze 70. – 80. let 20. stol. Pěstitelé v rámci svých možností investovali alespoň do jejich rekonstrukce a modernizace. Do budoucnosti jsou nutné rozsáhlejší investice zejména v oblasti sušárenství. Agrotechnika chmele je historickým vývojem daná, ale občas se objevují nové kultivační stroje s částečně zlepšenými parametry (průchodnost terénem, spotřeba PHM, pro určité druhy půd apod.). Velká pozornost je věnována rosičům (postřikovačům), jejichž dokonalé a dostatečně intenzivní rozprostření aplikovaného média po chmelové révě je zárukou udržení zdravého růstu při nízkém zatížení prostředí účinnou látkou a tím i vynaložení nižších nákladů na pořízení chemických ochranných prostředků. Dosud se nepodařilo zmechanizovat zavěšování chmelovodičů a zavádění chmelových výhonů na ně. Toto je stále ruční práce s vysokými nároky na počet pracovních sil disponibilních v daném krátkém časovém období. Výrobou techniky (sklízecí techniky, sušáren, seřezávacích strojů, kultivačního nářadí) se zabývá CHMELÁŘSTVÍ, družstvo Žatec nebo nastupuje možnost dovozu ze zahraničí, zejména sousedního Německa. Podobné je to s výstavbou chmelnic, kde se však objevuje více subjektů schopných konstrukci postavit.

Sklizeň chmele je mechanizovaná, (strhávání révy a její odvoz na česací stroje, sušení). Mechanizace pro pěstování a sklizeň chmele má velmi krátké využití v roce (2–4 týdny), protože se jedná o ryze speciální stroje, jejichž pořízení je relativně nákladné. Proto pěstitelé mají snahu co nejvíce využívat i starší techniku, i když se na ní projevuje morální opotřebení. Toto se zejména týká používání modernizovaných starých česacích strojů a komorových

sušáren chmele, byť se technologie ubírá cestou pásových sušáren napojených v lince od česání až po lisování chmele a jeho umístění v klimatizovaných skladech. Pěstování chmele je minoritní záležitostí, výrobců těchto speciálních strojů není mnoho. Chmel patří mezi vůbec pracovní nejnáročnější plodiny u nás pěstované, na 1 hektar jeho výměry je potřeba více než dvacetinásobek celkového pracovního vstupu na 1 hektar pšenice (a více než šestinásobek ostatních přímých nákladů, což se návazně promítá do zaměstnanosti v odvětvích dodávajících tyto vstupy). Vysoká potřeba ruční práce, vyžadující zvýšené zaměstnávání sezonních pracovníků, je spojena především s jarními pěstebními pracemi, naproti tomu náročné sklizňové práce jsou prováděny s využitím moderní výkonné zemědělské techniky, již přímo obsluhují především kmenoví pracovníci zemědělských podniků. Přetrvávající nedostatečná nabídka pracovní síly v ČR v těchto sektorech zvyšuje významně nároky na zahraniční, vízem podmíněnou a současně sezónně orientovanou pracovní sílu. Transakční náklady na zahraniční sezónní pracovní sílu jsou obecně vysoké a současně zvyšují riziko pro tyto podniky (zdlouhavost a komplikovanost procesu). To se v některých případech projevuje nedostatečnou kvalitou odváděné práce, tak nemožností získat potřebný počet poptávaných pracovníků. Modernizace strojů je tedy určitým východiskem z této situace.

Pěstitelé chmele na území České republiky se sdružují ve Svazu pěstitelů chmele České republiky. Nejvýznamnějším sdružením je CHMELAŘSTVÍ, družstvo Žatec, které je organizací sdružující v současné době 99 českých a moravských pěstitelů chmele hospodařících na 4 534 ha chmelnic, což je cca 96 % ploch chmelnic České republiky. Chmel je obchodován od pěstitele k několika obchodním partnerům na základě dlouhodobých smluv, které zajišťují jistou míru stability pěstitele při výkyvu produkce a ceny v jednotlivých letech. V případě nadúrody se na trh dostává tzv. volný chmel, kde cena odpovídá dané situaci na trhu. Teprve obchodník si zadává způsob zpracování a balení chmele ve vztahu k svým jednotlivým partnerům – spotřebitelům. Záleží na kvalitě obchodované produkce a šikovnosti pěstitele, jaké si dokáže dojednat smluvní podmínky. Vycházejme z toho, že pěstitelů chmele je v republice 116 a větších obchodních firem zhruba 6.

Posledním faktorem je inovativnost produkce, resp. výrobních postupů. Na základě dotazníkového šetření směřovaného na zástupce profesních svazů vyplynulo, že informační potřeby speciální výroby chmele zajišťují Svaz pěstitelů chmele, Chmelařství, družstvo Žatec a Chmelařský institut s.r.o. Oblast poradenství s ohledem na specifikum oboru zajišťují: Svaz pěstitelů chmele, Chmelařství družstvo a Chmelařský institut s.r.o., dále i privátní společnosti. Poradenství je obecně kvalitní, nicméně kvalifikovaných osob by mělo být zcela určitě více. S ohledem na úzce specializované zaměření (pěstování chmele) a minoritní rozsah komodity, je kvalitních odborníků/praktiků nedostatek. Nejčastěji mají pěstitelé zájem o poradenství v oblastech výběru odrůd, agrotechniky, ochrany a výživy chmele a také v oblasti dotační politiky. Členové svazu nejvíce postrádají možnosti dalšího vzdělávání v oborech péče o půdu a ochrany půdy, ochrany vod a prevence znečištění, přizpůsobení se změnám klimatu a modernizace a inovace v rostlinné výrobě. Z důvodu zajištění komplexního poradenství a podpory bylo založení Chmelařského institutu s.r.o. jako vědecko-výzkumné základny. Pěstitelé chmele si v minulosti uvědomovali důležitost vlastního ústavu pro tak specifický obor rostlinné výroby. Závislost na veřejných, soukromých, ale i mezinárodních organizacích tím velmi poklesla. Jen je potřeba takto zaběhlou praxi podporovat. V konečném důsledku je to neefektivnější způsob zajištění transferu nejen pro zemědělské podnikatele, ale i nároků na veřejné financování.

Přes tuto organizaci výzkumu považují za základní bariéry na straně výzkumu jeho zaměření na základní výzkum a malou orientaci výzkumu na praxi a také nedostatek expertů na

danou oblast. Na straně zemědělské praxe jsou omezení pro účast z důvodu nedostatek kvalifikovaných pracovníků, kteří by dokázali využít tyto poznatky v zemědělské praxi a také ekonomické situace podniků.

Uvedené strukturální slabiny v sektoru chmele výrazně ovlivňují rentabilitu této komodity a ekonomiku jednotlivých podniků. Podle nákladového šetření ÚZEI dosahovala souhrnná rentabilita i při započítání všech provozních podpor v převažujícím počtu let záporných hodnot. Náklady na tunu výrobku úzce souvisejí s úrovní výnosu. Při nízkých hektarových výnosech tak jsou náklady na tunu výrazně vyšší, což je u chmele případ let 2012 a 2015, třebaže úroveň nákladů na hektar se nemusí od ostatních let výrazně lišit. Naopak v případě vysokého výnosu, což je případ let 2010 a 2016, jsou náklady na tunu významně nižší.

Tabulka 47: Ekonomika pěstování chmele v letech 2009 až 2018

Chmel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹⁾	2018 ²⁾
Realizační cena	Kč/t	178 013	135 326	161 662	142 136	154 691	173 019	179 641	202 246	209 233	224 799
Vlastní náklady hlavního výrobku	Kč/t	181 924	150 723	178 781	245 895	178 966	175 675	242 801	170 064	205 527	286 644
z toho: pracovní náklady	Kč/t	61 909	46 362	62 602	78 155	66 229	66 588	88 565	67 972	76 046	110 206
Nákladová rentabilita	%	-2,1	-10,2	-9,6	-42,2	-13,6	-1,5	-26,0	18,9	1,8	-21,6
Souhrnná rentabilita (bez VCS)	%	5,6	-2,2	-2,9	-33,1	-3,9	8,2	-19,9	24,0	6,7	-11,5
Souhrnná rentabilita celkem	%	5,6	-2,2	-2,9	-33,1	-3,9	8,2	-12,8	30,1	12,4	-6,2

1) Údaje za rok 2017 stanoveny z finálních dat za rok 2017, v loňském výstupu TÚ 28/4236 se jednalo o odhad pro rok 2017.

2) Jde o odhad za rok 2018.

Pramen: ceny a náklady - Výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků ÚZEI, ČSÚ, dotace - vlastní výpočet dle sazeb vyhlášených Mze

Poznámka: dotace celkem zahrnují - SAPS, Top Up, Greening, PVP zemědělská půda, Přímá platba dle čl. 68, VCS chmel, Top-Up coupling, Top-Up decoupling, PVP chmel, Zelená nafta pro RV, Podpora pojištění RV, Podpora LFA, Podpora na zmírnění škod způsobených suchem (podrobněji viz přílohy).

Z hodnot nákladové rentability je patrné, že v letech 2009-2015 nepostačovala realizační cena k pokrytí vlastních nákladů výrobku a nákladová rentabilita se tak pohybovala v záporných číslech. Nejnižších hodnot bylo dosaženo v roce 2012, kdy nákladová rentabilita dosahovala výše -42,2 %, a to zejména vlivem výrazného zvýšení vlastních nákladů. Ani zohlednění poskytovaných podpor nepostačuje v některých letech sledovaného období k dosažení kladné míry celkové rentability. Od roku 2016 dosahují rentability (nákladová rentabilita, i rentabilita s dotacemi) kladných hodnot. K růstu a stabilitě ceny také přispěl zápis²³ označení Žateckého chmele do Rejstříku chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení (PDO) a také větší poptávka po jemně aromatickém chmelu v souvislosti s rozvojem minipivovarů. Pěstitelský rok 2018 byl významně ovlivněn dopadem sucha na produkci a výslednou ekonomiku pěstování chmele. Na cenu jemně aromatického chmele také působí úroveň produkce a vysoká konkurence v pěstování vysokoobsažných odrůd chmele.

4. Jak závažný je tento problém?

ČR má významnou konkurenční výhodu v pěstování chmele danou nejen specifickou odrůdou jemně aromatického chmele, ale také dlouhodobým pěstováním této plodiny, která se přenesla do kulturního rázu krajiny.

Udržení ploch chmelnic je velmi důležité pro zachování diverzity pěstování rostlinných komodit a rázu kulturní krajiny typické pro chmelařské oblasti. Sektor produkce chmele váže přibližně 1 450 zemědělských pracovníků, tj. 1,6 %²⁴. Na úrovni ČR další snížení produkce těchto sektorů nevyvolá sociální důsledky, ovšem lokálně může zvýšit nezaměstnanost v obcích

²³ Nařízení Komise č. 503/2007 ze dne 8. května 2007.

²⁴ Propočty pracovní náročnosti jsou provedeny na bázi modelu Rent 4. Vlastní pracovní náročnost je odvozena od výše osobních nákladů na ha z p. dané komodity a vybilancovaná na celý rozsah zemědělské produkce.

a mikroregionech, především v Ústeckém kraji. Ztráta konkurenční pozice v případě chmele by znamenala prohloubení celkového salda agrárního zahraničního obchodu, přičemž aktuálně přispívá v rozsahu téměř 900 mil. Kč.

Na produkci chmele je vázaná významná výzkumně-poradenská infrastruktura, která by při dalším poklesu rozsahu pěstování chmele v ČR byla omezena, což by zpětně reálně ohrozilo inovace v tomto sektoru.

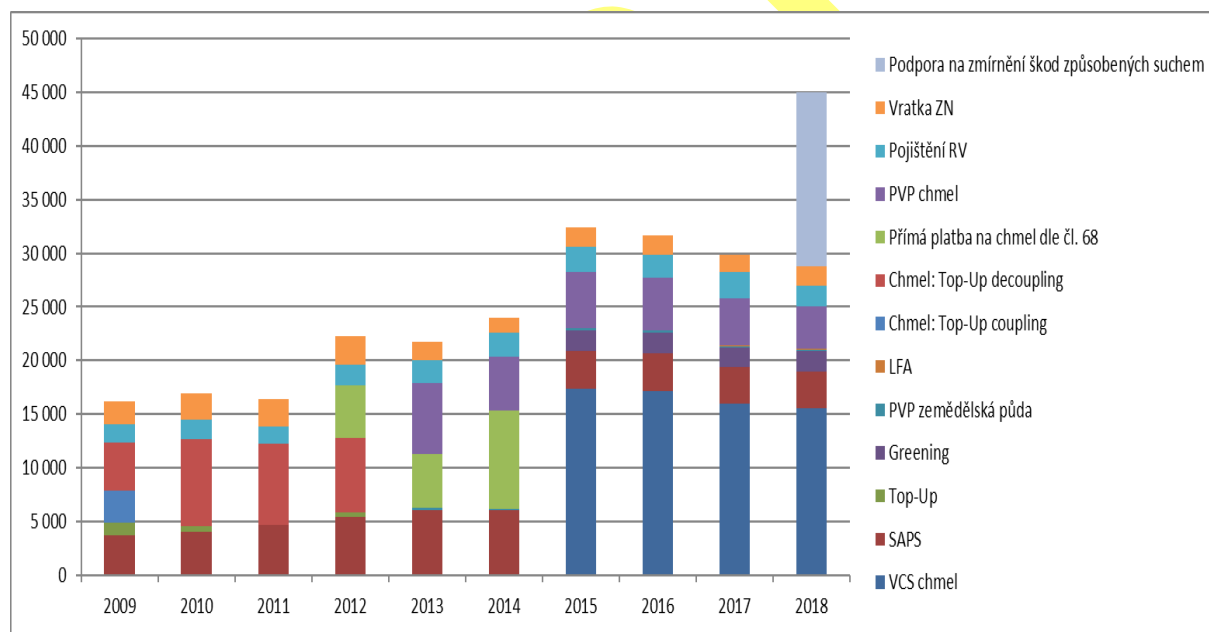
Podle vyjádření Svazu pěstitelů chmele, čeští pěstitelé chmele nemohou ovlivnit kvalitu finálního výrobku – piva, jehož kvalita je závislá na pivovaru. Posílení informovanosti veřejnosti a zlepšení míry propagace by pomohlo posílit pozici zemědělců a zvýšit povědomí spotřebitelů o kvalitě českého chmele.

5. Míra stávajícího řešení problému

5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)

Komodita chmel je zařazena do citlivých komodit vzhledem k příjmové nestabilitě a současně podporována dalšími příjmovými i strukturálními podporami, a to jak z evropských, tak i doplňovaných národních zdrojů stále v rámci SZP.

Graf 18: Vývoj struktury provozních podpor u komodity chmel

Pramen: ÚZEI, vlastní výpočty

Z hlediska příjmových podpor v rámci SZP byla od roku 2009 do roku 2012 nejvýznamnější provozní podporou Top-up na chmel, která byla v období let 2012 až 2014 doplněna přímou platbou na chmel v rámci článku 68, jejíž sazba se do roku 2014 zvyšovala. Od roku 2015 je co do objemu nejvýznamnější vázaná podpora na chmel (VCS). Její hodnota v Kč/ha však od roku 2015 klesá. Mezi další významné provozní podpory za období 2009-2014 patří SAPS, která je od roku 2014 doplněna greeningovou složkou. Významnou provozní podporou je od roku 2013 PVP, která ve své podstatě nahradila Top-up platby. Výše PVP však meziročně klesá. Téměř zanedbatelnou položkou je platba PVP na zemědělskou půdu a LFA platby.

Investiční deficit byl částečně řešen projekty z opatření M121 – Modernizace zemědělských podniků v rámci PRV 2007-13 a z opatření 4.1.1 – Investice do zemědělských podniků 2014–2020 (dále jen PRV). V programovém období 2007-13 pěstitelé chmele čerpali dotace na investice do výstavby i rekonstrukce zemědělských staveb, pořízení potřebných technologií i pořízení mobilních strojů. Projekty zaměřené do rostlinné výroby přispěly k obnově nebo nové výstavbě nosných konstrukcí pro přibližně 299 hektarů chmelnic, které představují 5,9 % výměru chmelnic evidovaných v ČR v LPIS v roce 2016. Pořízena nebo rekonstruována byla uskladňovací kapacita pro téměř 17 tis. m³ chmele a také bylo podpořeno pořízení speciálních strojů.

V programovém období 2014-20 byly podpořeny projekty zaměřené do rostlinné výroby, které přispěly k obnově nebo nové výstavbě nosných konstrukcí pro 111 ha chmelnic. Dále byla pořízena nebo rekonstruována uskladňovací kapacita v celkovém objemu 15,5 tis. m³. Přičemž v rámci 3. kola bylo celkem podáno 58 žádostí o dotaci na projekty zaměřené na chmel s požadavkem na dotaci celkem 142 mil. Kč. Z toho 30 projektů s požadavkem na dotaci 45 mil. Kč bylo doporučeno k podpoře a nyní probíhá jejich realizace. V rámci 5. kola příjmu žádostí bylo na chmel zaměřeno 44 projektů s požadavkem na 68,7 mil. Kč a z toho bylo pouze 9 projektů v částce 3,8 mil. Kč doporučeno k podpoře, nebo zařazeno mezi náhradníky. Počty podaných a schválených žádostí vypovídají o určité míře nepokryté absorpční kapacity sektoru, která tak zůstane do dalších let.

5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami

Příjmové podpory v rámci SZP jsou doplněny podporami provozního nebo investičního charakteru z národních zdrojů, a to v podobně dlouhodobých programů nebo mimořádných plateb. Vzhledem k výkyvům klimatu byla v roce 2018 vyplacena mimořádná podpora na zmírnění škod způsobených suchem. Mezi další pravidelně vyplácené provozní podpory, které jsou méně významné z hlediska jejich výše, patří podpory na pojištění na ha z. p. a vratka zelené nafty.

Z hlediska strukturálních podpor mohou pěstitelé pro komoditu chmel využít následujících Národních dotačních programů:

1.1 Podpora vybudování kapkové závlahy v ovocných sadech, chmelnicích, vinicích a školkách. Od roku 2017 došlo k navýšení sazby dotace z 60 00 Kč/ha na 72 000 Kč/ha. V roce 2018 v rámci dotačního programu 1. I byla ve chmelnicích vybudována kapková závlaha u 10 žadatelů na ploše 66,02 ha při sazbě 72 000 Kč/ha s celkovou podporou státu ve výši 4,8 mil. Kč. Oproti roku 2017 se dotovaná plocha kapkové závlahy zvýšila o 3,56 ha. Kapková závlaha byla vybudována v Úštěcké a Žatecké chmelařské oblasti.

Tabulka 48: Přehled čerpání dotace 1.I (Podpora vybudování kapkové závlahy v ovocných sadech, chmelnicích, vinicích a ve školkách) v letech 2010-2018

	mj.	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
výměra chmelnic	ha	44,0	25,0	14,5	6,8	27,5	27,9	24,0	62,5	66,0
dotace pro chmelnice	tis. Kč	2640	1500	870	408	1650	1674	1440	4497	4753

Pramen: MZe – Analýza národních dotací do zemědělství za roky 2010-2018

2. Podpora ozdravování polních a speciálních plodin za účelem zvýšení kvality rostlinné produkce cestou náhrady chemického ošetření a prevence proti šíření hospodářsky závažných virových a bakteriálních chorob a chorob přenosných osivem a sadbou. V roce 2018 bylo vyplaceno na:

- 3.b.) podporu některých činností souvisejících s plněním „Národního ozdravovacího programu pro ozdravení rozmnožovacího materiálu ovocných rostlin, révy a chmele v České republice od hospodářsky významných škodlivých organismů rostlin“ (dále jen „NOPRM“) celkem 46 984 Kč.
- 3.d.) podporu tvorby rostlinných genotypů s vysokou rezistencí k biotickým i abiotickým faktorům a diferencovanou kvalitou obilovin včetně kukuřice, malých zrnin, olejnin, luskovin, brambor, píce, zelenin, léčivých, aromatických a kořeninových rostlin, chmele, révy a ovocných dřevin a ozdravování genotypů révy, chmele a ovocných plodin celkem 3,85 mil. Kč.
- 3.h.) podporu prevence šíření virových a bakteriálních chorob chmele schváleno v celkovém objemu 9,651 mil Kč. V porovnání s rokem 2017 je to o 2,941 mil Kč méně. Obnoveno v rámci dotačního programu bylo celkem 216,29 ha chmelnic, což je o 59,48 ha méně než v roce 2017 a vysázeno tak s podporou Ministerstva zemědělství 643 404 ks certifikované sadby. Nejvíce zastoupenou odrůdou je ŽPČ všech klonů.

Na speciální poradenství pro rostlinnou výrobu, program 9. A.b. v roce 2018 bylo vyplaceno 147 300 Kč, v roce 2017 bylo vyplaceno 164 160 Kč.

Působení komplexu opatření stávající SZP a národní zemědělské politiky z hlediska relativně příznivé příjmové stability a kapitálové vybavenosti dává dobré předpoklady pro budoucí relativně stabilní vývoj a uplatnění komodity chmele. Vzhledem k tomu, že podle údajů ČSÚ se za poslední tři roky výměra chmelnic v ČR neustále zvyšuje a v roce 2018 dosáhla 5 020 ha, podařilo se naplnit strategický cíl roku 2020 nastavený tímto ukazatelem v rámci Strategie 2030 již v roce 2018. Obdobně míra krytí spotřeby chmele již nyní dosahuje plánovaného cíle roku 2020.

6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP

Níže uvedené potřeby lze řešit financováním, a to jak v rámci SZP (podpora citlivých komodit, investice do zemědělských podniků, podpora mladých zemědělců), odvětvové intervence), tak i v rámci Národních podpor (podpora budování kapkových závlah, obnovy chmelnic).

Tabulka 49: Ekonomika pěstování chmele v 2011 až 2018 s výhledem do 2023

Chmel	Rok	Skutečná data								Projekce				
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hektarový výnos hlavního výrobku	t/ha	1,4	1,0	1,3	1,4	1,0	1,7	1,4	1,1	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Náklady celkem	Kč/ha	244 733	245 723	225 425	247 719	245 108	283 479	281 363	295 683	302 851	310 958	319 876	321 291	328 808
Náklady jednotkové	Kč/t	178 781	245 895	178 966	175 675	242 801	170 064	205 329	270 253	237 941	244 310	252 494	253 611	259 544
Průměrná realizační cena	Kč/t	161 662	142 136	154 691	173 019	179 641	202 246	209 233	206 885	217 229	228 090	239 495	251 470	261 528
Podpory celkem	Kč/ha	16 443	22 322	21 772	23 987	32 365	31 689	29 851	45 048	28 737	28 737	24 643	24 643	24 643
Jednotková podpora celkem	Kč/t	12 012	22 338	17 284	17 011	32 061	19 011	21 784	41 173	22 578	22 578	19 452	19 452	19 452
Rentabilita bez podpor R-S	%	-9,6	-42,2	-13,6	-1,5	-26,0	18,9	1,9	-23,4	-8,7	-6,6	-5,1	-0,8	0,8
Rentabilita s podporami R+S	%	-2,9	-33,1	-3,9	8,2	-12,8	30,1	12,5	-8,2	0,8	2,6	2,6	6,8	8,3
Rentabilita s podporami R+S-VCS	%	-2,9	-33,1	-3,9	8,2	-19,9	24,0	6,8	-13,5	-4,4	-2,4	-2,3	2,0	3,5

Zdroj: Výběrové šetření nákladů a výnosů vybraných zemědělských komodit ÚZEI, vlastní výpočty

V předchozí tabulce je znázorněn vývoj ekonomiky a rentability plodiny od roku 2011. Z naznačených trendů budoucího vývoje je poté predikován vývoj ve sledovaných ukazatelích do roku 2023. V případě naplnění naznačených trendů je zřejmé, že objem a rozsah celkové

výše podpory, by měl být zachován minimálně v současném rozsahu celkové podpory této plodiny. V případě snížení objemu podpor by se díky výrazné volatilitě příjmů a zhoršenému výhledu klimatických epizod relativně zdravý rozvoj pěstování chmele v ČR, mohl snadno propadnout do záporných hodnot. Pozitivní výhled současného stavu ovlivněný vhodným nastavením jak provozních, tak i strukturálních (investičních podpor) naznačuje velice mírný nárůst až stagnaci rozsahu pěstebních ploch.

Budoucí zhoršení ekonomiky podniků, lze vysledovat z trendu nárůstu nákladů, skoro až z poloviny tvořenému osobními náklady. Podobně nejistě působí i předpoklad výše realizačních cen, které nemusí nutně reflektovat exkluzivitu českého chmele na světových trzích. V případě skokového propadu rentability této plodiny, by mohlo dojít k podobně šokové reakci v podobě výrazného snížení rozsahu pěstování této plodiny.

Z analýzy na základě dat FADN CZ za roky 2015-2017 vyplývá, že ukazatele příjmové situace u podniků se zastoupením tržeb z chmelu v rozsahu vyšším jak 20 % vykazují střední míru citlivosti na absolutní redukci VCS podpory v případě předmětné citlivé komodity ve srovnání s ostatními typy podniků zaměřených na ostatní citlivé komodity. V případě eliminace VCS podpory na všechny citlivé komodity podniky s podílem tržeb z chmelu nad 20 % vykazují vyšší citlivost ve srovnání s ostatními typy podniků. Zachování VCS podpory u komodity chmel je tedy důležitý předpokladem pro dosažení stability příjmů.

Tabulka 50: Strukturální charakteristiky podniků s citlivými komoditami a vyhodnocení citlivosti příjmových indikátorů na eliminaci CIS podpory

Ukazatel (Kč/ha)	Kategorie podniků s podílem tržeb > 20%						Specializace dle typologie FADN TF 8					
	Chmel	Brambory	Cukrová řepa	Zelenina	Ovoce	Ovce, kozy	Polní výroba	Produkce ml.	Chov skotu	Směšná v.	Zahradnictví	Ovocnářství
Počet reprezentovaných podniků	63	1 167	477	444	708	916	6 523	801	4 128	3 989	412	530
AWU/100 ha	3,32	3,57	1,89	8,81	7,76	3,45	1,98	3,76	2,20	2,88	28,61	12,05
využitá zem.p.celkem/podnik	1 019	58	313	89	43	53	188	358	129	348	18	24
podíl citlivých komodit na celkové produkci	33%	41%	26%	64%	60%	55%		47%	34%		75%	71%
Po snížení 100 % VCS jen na danou komoditu												
Indikátor "A" (CPH/AWU), Kč/AWU	-5%	-3%	-7%	-5%	-9%	-7%		-7%	-8%		-2%	-11%
M-ČPH/AWU, Kč/AWU (měsíc)	-6%	-4%	-9%	-6%	-10%	-8%		-8%	-9%		-3%	-13%
Účetní zisk (zisk, Kč/ha)	-22%	-5%	-17%	-14%	-27%	-10%		-25%	-16%		-6%	-48%
Ekonomický zisk (ekon. Zisk, Kč/ha)	-28%	-265%	-25%	-32%	-43%	460%		-40%	-195%		-28%	-22%
Trvalá soc.-ekon. udržitelnost (index)	-22%	-5%	-17%	-14%	-27%	-10%		-25%	-16%		-6%	-48%
Po snížení 100 % VCS na všechny VCS komodity												
Indikátor "A" (CPH/AWU), Kč/AWU	-7%	-6%	-8%	-7%	-10%	-10%	-4%	-8%	-10%	-7%	-3%	-11%
M-ČPH/AWU, Kč/AWU (měsíc)	-8%	-7%	-10%	-9%	-11%	-11%	-5%	-9%	-11%	-8%	-4%	-13%
Účetní zisk (zisk, Kč/ha)	-30%	-10%	-19%	-22%	-32%	-12%	-10%	-30%	-19%	-33%	-7%	-48%
Ekonomický zisk (ekon. Zisk, Kč/ha)	-40%	-495%	-29%	-49%	51%	592%	-30%	-48%	-235%	-85%	-35%	22%
Trvalá soc.-ekon. udržitelnost (index)	-30%	-10%	-19%	-22%	-32%	-12%	-10%	-30%	-19%	-33%	-7%	-48%

Zdroj: FADN CZ, ÚZEI, vlastní výpočty

Konkrétní nastavení výše podpory CIS bude předmětem dalších analýz zohledňující scénáře vývoje ostatních politik v rámci celého komplexu podpor SZP.

Návrh řešení problémů a jejich příčin v celé škále provozních a strukturálních podpor je uveden v rámci teorie změny v tabulce (Tabulka 51).

V odvětví v minulých letech došlo k poměrně rozsáhlé koordinaci společných činností a aktivit v podobě sdružování podniků v odvětvovém Svazu pěstitelů chmele. Ti jej z části využívají k umisťování své produkce na domácích a světových trzích. S ohledem na dlouhodobost smluv jednotlivých členů svazu s odběrateli, je jejich zájem o účast na případných sektorových dotacích obtížně předvídatelná. Vyhodnocení potenciálu pro účast jednotlivých odvětví v rámci odvětvových intervencí je uvedeno v analytické části dokumentu pro specifický cíl C.

Tabulka 51: Teorie změny - chmel

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (Potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části producentů se problém týká/ ev.přímá fin. vyjádření)	Typ intervence	Intervence
Stárí chmelnic (konstrukcí a trvalých porostů); rychlejší zastarávání než obnova.	Nedostatek financí na obnovu konstrukcí; doposud obna výrazně závislá na podpoře.	Nedostatečně obnovují chmelové konstrukce; zvyšují se náklady na údržbu konstrukcí; ztráty způsobené pádem konstrukcí (v průměru ca 30 ha ročně).	Odstranit staré konstrukce a nahradit je novými.	Aktuálně zhruba polovina sektoru má zastaralé konstrukce, ideálně tedy obnova cca 3 500 ha chmelnic ; odhad reálných investičních možností pěstitelů zhruba 300 ha/rok tj. cca 2 100 ha v rámci období za předpokladu podpory (při průměrných investičních nákladech 800 tis. Kč/ha). Rozsah potřeb - finanční rámec 2 800 mil.Kč	Investice Národní podpory	Investice do zemědělských po Mimo rámec SZP
Zastaralá mobilní a sklizňová technika	Nedostatek financí na pořízení nové techniky; jednoúčelovost - využití jen v krátkém období a nevyužitelnost pro jiné druhy výrob.	Využívání stávající techniky a nižší produktivita, energetická náročnost sušáren, nemají možnost přijímat nejnovější trendy v technologiích a způsobech pěstování.	Zmodernizovat technické a technologické vybavení - využívání stávající techniky z 60.let minulého století s vyššími provozními náklady, nižší produktivitou práce a energetickou náročností sušáren Zmodernizovat technické vybavení s potenciálem pro využití prvků automatizace a velkých dat - využívání stávající techniky s vyššími provozními náklady, nižší	Diverzifikovaný stav mezi zemědělci - zhruba 1/3 techniky je silněji zastaralá, vyžaduje velký podíl ruční pracovní síly. Zbytek nutno průběžně renovovat (vyrobením náhradních dílů). Finanční rámec 200 mil.Kč	Investice	Investice do zemědělských po
			Posílit výrobní kapacitu výrobců techniky	Diverzifikovaný stav mezi zemědělci - zhruba 1/3 techniky je silněji zastaralá. Finanční rámec 120 mil.Kč	Investice neřešeno SZP (národní politika)	Investice do zemědělských po Mimo rámec SZP
Riziko nedodržení dlouhodobých obchodních smluv	Variabilní klimatické podmínky (sucho, horko)	pěstitelé nejsou dostatečně vybavení technickými prostředky pro omezení působení negativních vlivů nepříznivých klimatických podmínek	Podpořit zajištění sdílených vodních zdrojů Podpořit vybudování společné vodní infrastruktury Podpořit vybudování kapkových závlah	Zhruba 90 % chmelnic potřebuje zdroj vody. Budování zdrojů pro závlahy - 2 vodní nádrže včetně přivaděče vody z Ohře Zhruba 90 % chmelnic potřebuje zdroj vody. Budování infrastruktury pro závlahy Dosáhnout cílového stavu na 60 % výměry chmelnic tj. 3 000 ha (při investičních nákladech 72 tis. Kč/ha). Finační rámec 216 mil. Kč	neřešeno SZP (národní politika) neřešeno SZP (národní politika) Národní dotační program Investice Odvětvové intervence	Mimo rámec SZP Mimo rámec SZP Mimo rámec SZP Investice do zemědělských po Investice (čl. 60, písm.a)

Tabulka 51: Teorie změny - chmel – pokračování tabulky

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (Potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části producentů se problém týká/ ev.přímá fin. vyjádření)	Typ intervence
Výkyvy nákladů na jednotku produkce za současně dlouhodobě nasmlouvanou cenou.	Výkyvy produkce z důvodu sucha a vysokých teplot.	Nepojistitelná rizika. Variabilní rentabilita vyžaduje následné posílení finančních zdrojů formou úvěrů	Přispět k tvorbě nástrojů řízení rizik	Průřezově celý sektor	Podpora fondu nepojistitelných rizik; v opačné situaci podpora odloženého uvedení na trh (pro produkci nad rámec smluv).
Nedostatek sezónních pracovních sil	nízká atraktivita ve srovnání s jinými druhy prací	Nábor pracovní síly ze zahraničí	Uspadnit podmínky pro zajištění pracovní síly	Průřezově celý sektor	Politika zaměstnávání cizinců - zrychlení pracovních povolení
Nedostatek kvalifikované pracovní síly	Nízká atraktivita ve srovnání s jinými sektory; nízký počet absolventů	Propagace podniku	Zvýšit atraktivitu sektoru, zlepšit finanční ohodnocení.	Průřezově celý sektor	Mimo rámec zem. podniků
Vysoké pořizovací ceny technologií a techniky ve srovnání s jinými komoditami	Specifičnost (jednoučelovost) a krátké využití v rámci roku	Využívání starší techniky vedoucí k vyšší nákladovosti a nižší efektivity	Posílit finanční zdroje a zlepšit možnosti investování.	Průřezově celý sektor	Přímé platby vázané na produkci
Nízké povědomí o značce a možnostech využití certifikačního procesu ve	Slabá propagace certifikačního procesu, závislost kvality finálního výrobku na pivovalu	Certifikace je dostatečná z hlediska požadavků odběratelů	Posílení informovanosti veřejnosti a zlepšení míry propagace českého chmele a dostupnosti informací	Průřezově celý sektor	mimo rámec zemědělského podniku

Definování potřeb v sektoru pěstování chmele

Chmel je plodinou závislou na klimatických podmínkách. Velmi suché podmínky roku 2018 negativně ovlivnily výnosy hlavních pěstovaných odrůd. Společně se zvyšujícími se náklady na pěstování chmele sucho negativně ovlivňuje vývoj rentabilit v posledních letech.

Potřeba 1. Budování závlah a zdrojů vody

Závlaha chmele je významným faktorem pro rentabilní pěstování chmele při zachování jeho kvality. Ve chmelařských oblastech ČR je zastoupena kapková závlaha umístěná na stropu konstrukce a v meziřadí chmelnice. Celkovou výměru zavlažovaných ploch lze odhadnout na 1 400 ha (rok 2017).

Dostupnost a kvalita vodních zdrojů se v podmínkách českých chmelařských oblastí stávají limitujícími kritérii při rozhodování o realizaci závlahového systému.

Potřeba 2. Obnova chmelnic (výsadba porostů a výstavba chmelových konstrukcí)

Věková struktura porostů chmele je jedním z významných faktorů ovlivňující výnosovou stabilitu a kvalitu chmele. Optimální doba obměny porostů je 10–12 let. V roce 2017 jsou nejstarší (20 a více let) chmelnice v Tršické oblasti (29,5 %), v Úštěcké oblasti převažují chmelnice ve věku do 5 let (34,2 %). Poměrně vyhovující věkovou strukturu má Žatecká oblast (62,7 % do 15 let). Průměrně je až 72,2 % konstrukcí starších 20 let.

Potřeba 3. Obnova sklizňových a skladovacích kapacit a strojního vybavení

Úroveň sklizňových a skladovacích kapacit určují i výslednou kvalitu zpracovaného a finálního produktu chmele. Při pěstování chmele je využita jednoučelová strojní technika a spolu s ostatními potřebnými investicemi je poměrně kapitálově náročnou komoditou.

V následující tabulce jsou uvedeny investiční potřeby, pro které byla na základě požadavku MZe provedena dílčí kvantifikace.

Tabulka 52: Odhad investičních potřeb pro odvětví CHMELE na období let 2021-2027

Problém	Potřeba - nutná změna	Rozsah potřeb - kvantifikace	Rozsah potřeb finanční rámec (mil. Kč)
Stáří chmelnic (konstrukcí a trvalých porostů); rychlejší zastarávání než obnova.	Odstranit staré konstrukce a nahradit je novými.	Aktuálně zhruba polovina sektoru má zastaralé konstrukce, ideálně tedy obnova cca 3 500 ha chmelnic; odhad reálných investičních možností pěstitelů zhruba 300 ha/rok tj. cca 2 100 ha v rámci období za předpokladu podpory (při průměrných investičních nákladech 800 tis. Kč/ha).	2 800 mil.
Nedostatečný rozsah závlah v chmelnicích: aktuálně na výměře 1000 ha (tj. 20 %); potřebné z důvodu zajištění stabilního výnosu a kvality - jinak riziko ztráty části trhu	Zajistit vybudování kapkových závlah z důvodu rizika nenaplnění smluv pěstitelů vůči odběratelům	dosáhnout cílového stavu na 60 % výměry chmelnic tj. 3 000 ha (při investičních nákladech 72 tis. Kč/ha).	216 mil.
Nedostatečné vodní zdroje pro závlahy	Zajistit sdílené vodní zdroje	Budování zdrojů pro závlahy - 2 vodní nádrže včetně přivaděče vody z Ohře	??? mil.
Nedostatečná infrastruktura pro přivedení vody k pozemkům	Zajistit vybudování společné vodní infrastruktury	Budování infrastruktury pro závlahy	??? mil.
Skladové kapacity pro dlouhodobější skladování zpracovaného a lisovaného chmele jsou co do rozsahu a jejich kvality dostatečné.	Pěstitelé dlouhodobě neskladují sklizený chmel, Chmelařství Žatec realizovalo rozsáhlou investici do skladů zpracovaného chmele v rámci projektů financovaných z PRV 2007-13 a dále 2014-18.	Modernizované skladovací prostory budou vyhovovat potřebám odvětví po dobu 20 let.	0 mil.
Zastaralá sklizňová technika	Zmodernizovat technické a technologické vybavení - využívání stávající techniky z 60.let minulého století s vyššími provozními náklady, nižší produktivitou práce a energetickou náročností sušení.	Diverzifikovaný stav mezi zemědělci - zhruba 1/3 techniky je silněji zastaralá, vyžaduje velký podíl ruční pracovní síly. Zbytek nutno průběžně renovovat (vyrobením náhradních dílů).	200 mil.
Zastaralá mobilní technika a nedostatek prac. síly	Zmodernizovat technické vybavení s potenciálem pro využití prvků automatizace a velkých dat - využívání stávající techniky s vyššími provozními náklady, nižší produktivitou práce.	Diverzifikovaný stav mezi zemědělci - zhruba 1/3 techniky je silněji zastaralá	120 mil.
CELKEM			

Kromě těchto vyčíslených specifických investičních potřeb pro odvětví, je třeba zohlednit část investičních potřeb na mobilní techniku, která je většinou univerzální - společná pro více odvětví.

Zdroj: Expertní odhad

7. SWOT analýza

CHMEL

Silné stránky	Slabé stránky
- Kvalitní certifikovaný chmel s garancí státu. - Vysoká úroveň šlechtění chmele a světově uznávané kvalitní české odrůdy. - Vysoká organizovanost pěstitelů chmele. - Vysoká úroveň služeb v oblasti pěstování i zpracování chmele. - Příspěvek k zaměstnanosti venkova a k udržování krajinného rázu regionů.	- Zastaralé technologické vybavení pěstitelů. - Špatná věková struktura porostů a konstrukcí. - Vysoký podíl více než 20 let starých konstrukcí a výsadeb. - Nutnost specifických podpor k zachování rentability pěstování. - Nedostatečná časová obnova chmelnic – struktury porostů chmele.
Příležitosti	Hrozby
- Závlaha chmele je významným stabilizačním faktorem pro rentabilní pěstování chmele při zachování jeho kvality. - Zvýšení efektivity pěstování. - Zlepšení systému pěstování ekologické produkce. - Posílení image českých odrůd chmele, vytvoření systému propagace českého chmele.	- Silná zahraniční konkurence, zejména v sortimentu vysokoobsažných odrůd. - Rostoucí cena vstupů. - Zvýšení poptávky po tzv. „low-cost beers“ s menší spotřebou kvalitních odrůd.

MLÉKO

1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP

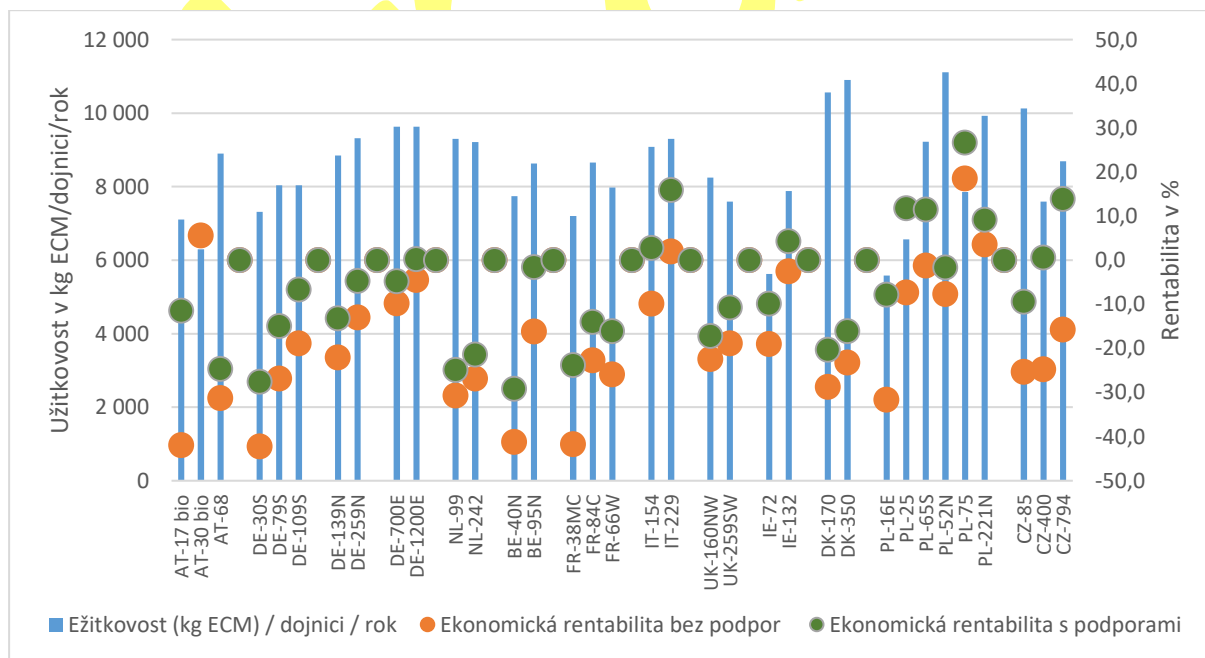
Tato část je zpracována souhrnně v základním analytickém dokumentu za oblast konkurenceschopnost zemědělství.

2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?

Z hlediska objemu výroby a míry soběstačnosti byla zemědělská výroba mléka v desátých letech stabilizovaná až mírně rostoucí a soběstačnost ve výrobě mléka se v období od roku 2013 pohybuje okolo 130 %. To bylo způsobeno výrazným posunem v dojitosti, kdy došlo mezi lety 2000 a 2016 ke zvýšení užitkovosti dojníc až o 44 % a v ČR je dosahována nejvyšší dojivost ve střední Evropě. Produkce mléka v ČR od roku 2009 zaznamenává stabilní růst, ovšem produkce stabilně roste také v Německu a Polsku.

Jak však potvrzují data mezinárodní sítě pro srovnávání ekonomiky farem s výrobou mléka (IFCN Dairy), řada typických farem s výrobou mléka s relativně nižší mléčnou užitkovostí dosahuje lepších ekonomických výsledků než typické farmy s nejvyššími užitkovostmi a naopak (Graf 19). Např. typická farma IE 132 (Irsko) s užitkovostí 7 882 kg ECM a ekonomickou rentabilitou bez podpor - 2,6 % versus DK 350 (Dánsko) s užitkovostí 10 899 kg ECM a ekonomickou rentabilitou bez podpor - 23,2 %. Obdobně PL 25 (Polsko) s užitkovostí 6 567 kg ECM a ekonomickou rentabilitou bez podpor -7,4 % versus NL 242 (Nizozemsko) s užitkovostí 9 208 kg ECM a ekonomickou rentabilitou bez podpor -26,8 %.

Graf 19: Mléčná užitkovost a rentabilita na typických farmách v roce 2016

Pozn.: 1) Kód typické farmy zahrnuje označení země (písmena) a počet dojníc na typické farmě (číslice). AT = Rakousko; DE S = Bavorsko; DE N = severní Německo – Šlesvicko-Holštýnsko; DE E = východní Německo; NL = Nizozemsko; BE = Belgie; FR = Francie; IT = Itálie; UK = Spojené Království; IE = Irsko; PL – Polsko; CZ = Česká republika

Pramen: IFCN Dairy

Problémem odvětví je klesající počet stavů, kdy od ukončení kvót v roce 2015 (se stavy 368,2 tis. ks) bylo dosaženo maxima v roce 2016 (370,2 tis. ks) a od tohoto období stavy klesají k aktuální hodnotě 362,1 tis. ks v polovině roku 2018. Naproti tomu míra soběstačnosti v produkci mléka se zvýšila ze 121 % v roce 2009 na 132 % v roce 2018. Zachování stavů dojníc při růstu užitkovosti by znamenalo zvyšování produkce mléka.

Dalším problémem je, že i přes mírné snížení přetrvávají významné rozdíly mezi nadprůměrnými a podprůměrnými třetinami sledovaných podniků v souhrnné a nákladové rentabilitě.

Problémem vertikály je, že zhruba 22,7 % produkce syrového mléka směřuje do zahraničí vzhledem k nízké konkurenceschopnosti navazujícího zpracovatelského průmyslu. Postavení českých zemědělských výrobců mléka se tak posiluje, ale přidaná hodnota se tvoří v zahraničí. Od roku 2009 se zvýšilo kladné saldo zahraničního obchodu se syrovým nezpracovaným mlékem z 3,1 na 5,1 mld. Kč. Naproti tomu se prohlubuje záporné saldo agrárního zahraničního obchodu se zpracovanými mléčnými výrobky z hodnoty -3,2 na -5,8 mld. Kč.

3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?

V odvětví se podle Výběrového šetření ÚZEI o nákladech a výnosech vyskytují skupiny podniků s velmi dobrou ekonomikou výroby mléka, a naopak skupiny podniků se zápornou rentabilitou. Příčiny poklesu stavů nelze zřejmě přičítat plošně celému odvětví, ale pravděpodobně spíše skupině s negativními výsledky (viz Tabulka 53)²⁵. V metodice nejsou dokonale podchyceny příjmy za maso. Ve skupině podniků s podprůměrnými výsledky je výrazně více dojníc kombinovaného plemene než ve zbylých dvou skupinách. Proto lze u zmíněné skupiny předpokládat vyšší příjmy za maso než ve zbylých dvou skupinách, a tím určitou kompenzaci horších výsledků v přepočtu na litr mléka.

²⁵ V metodice nejsou dokonale podchyceny příjmy za maso. Ve skupině podniků s podprůměrnými výsledky je výrazně více dojníc kombinovaného plemene než ve zbylých dvou skupinách. Proto lze u zmíněné skupiny předpokládat vyšší příjmy za maso než ve zbylých dvou skupinách, a tím určitou kompenzaci horších výsledků v přepočtu na litr mléka.

Tabulka 53: Ekonomika produkce mléka podle třetin v přepočtu na litr mléka

Ukazatel	Mj.	Skutečnost 2014			Skutečnost 2015			Predikce celoroční 2016		
		1/3 nad-prům.	1/3 průměrných	1/3 pod-prům.	1/3 nad-prům.	1/3 průměrných	1/3 pod-prům.	1/3 nad-prům.	1/3 průměrných	1/3 pod-prům.
Náklady na vyrobené mléko ²	Kč/l	7,18	8,66	10,38	7,11	8,12	10,00	7,10	8,38	9,97
Užitkovost ¹	l/dojnice	8 553	7 709	6 703	8 494	8 472	6 980	8 688	8 496	6 772
Realizační cena ³ (MZe)	Kč/l	9,33	9,35	9,49	7,61	7,60	7,74	6,64	6,65	6,84
Realizační cena (výběr. šetření)	Kč/l	9,52	9,54	9,69	7,78	7,77	7,91	6,69	6,70	6,89
Přímé platby a dotace vstupů celkem	Kč/l	0,34	0,38	0,43	0,45	0,45	0,55	0,96	0,98	1,23
Nepřímé podpory celkem		0,53	0,59	0,68	0,67	0,67	0,81	0,73	0,74	0,93
Podpory celkem	Kč/l	0,87	0,96	1,11	1,12	1,12	1,36	1,68	1,72	2,16
Zisk/ztráta	Kč/l	2,35	0,88	-0,69	0,67	-0,35	-2,09	-0,42	-1,68	-3,08
Zisk/ztráta vč. všech podpor	Kč/l	3,21	1,85	0,42	1,79	0,77	0,72	1,26	0,04	-0,92
Nákladová rentabilita ⁴	%	32,66	10,21	-6,62	9,41	-4,36	-20,8	-5,91	-20,04	-30,87
Souhrnná rentabilita ⁵ vč. všech podpor	%	44,76	21,33	4,05	25,15	9,46	-7,25	17,80	0,51	-9,19

Pozn.: přímé podpory - Podpora přežvýkavců jako Top-Up na VDJ přežvýkavce do roku 2014, od roku 2015 PVP na VDJ přežvýkavce; podpora dojníc jako platba na citlivé komodity dle čl. 68 do roku 2014, od roku 2015 VCS - Dobrovolně vázaná podpora. Nepřímé podpory - přímé platby na plochy krmiv tj. SAPS (pro 2015 základní a greeningová složka), Top-Up na z.p. a pro 2015 platba na bílkovinné krmné plodiny na o.p. podmíněné chovem přežvýkavců, platby LFA na TTP do roku 2014 a od roku 2015 v LFA-H na z.p.

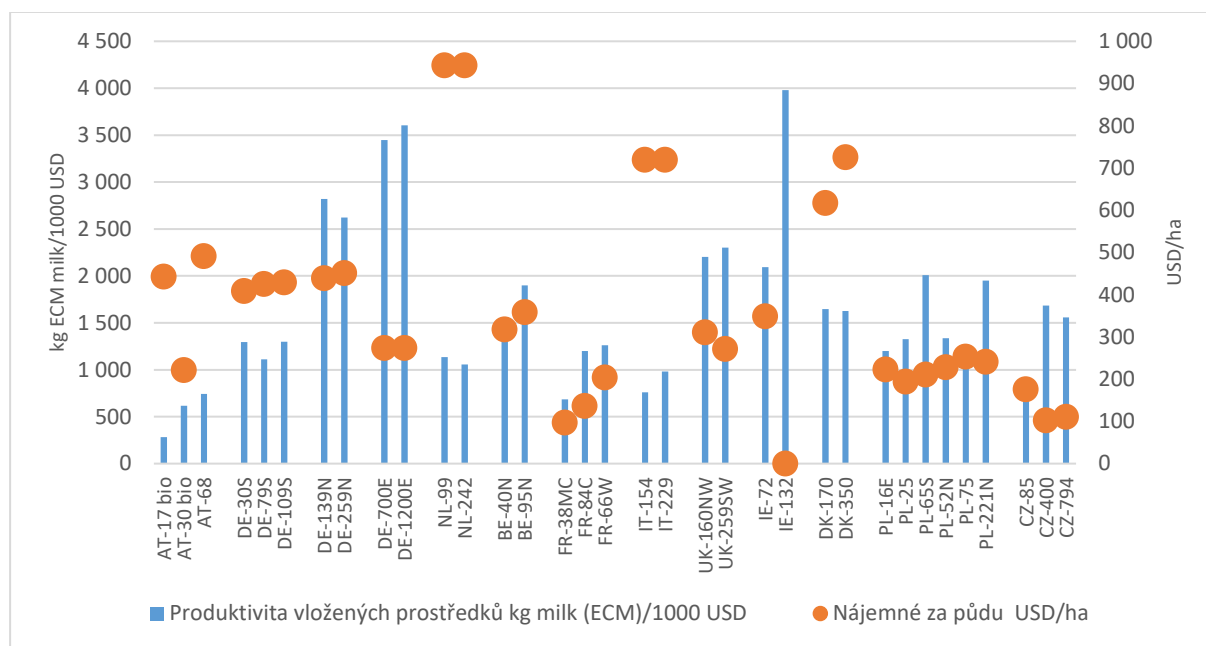
4) Nákladová rentabilita = (Tržby - Náklady)/Náklady * 100 (%);

5) Souhrnná rentabilita = (Tržby + Přímé a nepřímé podpory - Náklady)/Náklady * 100 (%)

Pramen: Výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků za rok 2014-2016 ÚZEI; rezortní statistika mlék (MZe)

Data IFCN Dairy ukazují, že tři typické farmy v ČR dosahují v souboru typických farem v zemích EU jen průměrného počtu litrů v přepočtu na 1000 vložených USD, přitom mají nejnižší cenu nájemného za půdu (Graf 20). Cena pracovní síly na typických farmách v ČR je ve stejném souboru po polských typických farmách druhá nejnižší.

Graf 20: Produktivita kapitálu na typických farmách v roce 2016

Pozn.: 1) Kód typické farmy zahrnuje označení země (písmena) a počet dojenic na typické farmě (číslice). AT = Rakousko; DE S = Bavorsko; DE N = severní Německo – Šlesvicko-Holštýnsko; DE E = východní Německo; NL = Nizozemsko; BE = Belgie; FR = Francie; IT = Itálie; UK = Spojené Království; IE = Irsko; PL – Polsko; CZ = Česká republika

Pramen: IFCN Dairy

Obecně lze hledat příčiny poklesu stavů ve specifických znacích výroby mléka, které předurčují náročnost odvětví, a problémech celé vertikály výroby a odbytu.

- Na straně příjmů v zemědělských podnicích jsou příčinami:
 - Výrazná volatilita cen syrového mléka jako odraz vývoje globálních trhů činí obtížným finanční plánování a rozhodování o investicích.
 - Odvětví je výrazně závislé na důchodových podporách, které však mohou být odčerpávány navazujícími odvětvími, vlastníky pozemků apod.
- Na straně nákladů v zemědělských podnicích jsou příčinami:
 - Náročnost managementu chovu skotu a rezervy v organizaci výroby.
 - Nedostatek kvalifikované pracovní síly, která je na trhu práce těžko dostupná.
 - Technologická a kapitálová náročnost odvětví, a současně trvalá potřeba obnovovat technologická zařízení.
 - Výkyvy nákladů závislé na sezónních povětrnostních podmínkách, neboť pro výrobu se užívá vysoký podíl vlastních krmiv na celkových krmivech.
 - Dlouhý produkční interval. Vložená investice do telete má efekt v příjmu zhruba po třech letech.
- Příčiny v navazujících odvětvích vertikály

- Nízká výkonnost domácího zpracovatelského průmyslu při komparaci se zahraničními konkurenty (Německem a Rakouskem).
- Rezervy v organizaci odbytu mléka ze zemědělských podniků zpracovatelům. Na trhu je řada organizací producentů případně odbytových organizací, z nichž početní většina nemá vliv na posílení vyjednávací síly a žádná z nich na diverzifikaci produktu. Ze všech organizací producentů vyjádřily zájem o rozvoj spolupráce prostřednictvím odvětvových intervencí jen dvě malé organizace z celkového počtu 19.
- Vysoký podíl prodeje mlékárenských výrobků prostřednictvím velkých obchodních řetězců, které využívají své dominantní postavení při vyjednávání o ceně a podmínkách dodávek mlékárenských produktů.
- Slabá vertikální spolupráce v oblasti marketingu a budování značek kvality. V ČR chybí systémové a na převážně soukromých iniciativách založené programy kvality vedené od prvovýrobce po maloobchod, které by podpořily specifické kvalitativní charakteristiky produktu a spotřebitele na tyto kvality upozornily, jak je tomu v zahraničí. Např. rakouský systém kvality AMA Gütesiegel (Pečeť kvality AMA)²⁶ nebo německý systém kvality QS. Ihr Prüfsystem für Lebensmittel (QS. Systém kvality potravin).²⁷ je založen na dodržování předepsaných postupů, které začínají na zemědělské úrovni a přes zpracování a dopravu končí v maloobchodu. Postupy a normy jsou transparentní a dostupné spotřebitelům, a jejich dodržování je ověřováno několikastupňovou kontrolou.
- V ČR se podařilo dostat do povědomí spotřebitelů několik málo značek kvality (Klasa, Regionální potravina (RP), Bio potravina). Klasa ani Regionální potravina však nejsou plnohodnotným řešením.

4. Jak závažný je tento problém?

- Pokles stavů dojených krav je závažný problém. Kravské mléko představuje jednu z klíčových komodit českého zemědělství. Podle předběžných údajů Souhrnného

²⁶ AMA Gütesiegel je úředně uznaná značka kvality, která je spravována a kontrolována společností Agrarmarkt Austria Marketing GesmbH.. Je chráněna jako registrovaná slovní a obrazová značka. Mohou jí být označeny potraviny, které překračují kvalitativní zákonné požadavky a jejichž původ je konkrétně vysledovatelný. AMA – Gütesiegel je nejznámější značkou kvality potravin v Rakousku. Je založena na třech pilířích – vysoká kvalita, dohledatelný původ a nezávislá kontrola. Zavedení systému sledování kvality navazuje na úkoly společnosti Agrarmarkt Austria založené roku 1992 Spolkovým zákonem o zřízení agentury tržního pořádku „Agrarmarkt Austria“²⁶, uvedené v tomto zákoně, kdy podle § 3 AMA naplňuje mimo jiné tyto následující úkoly: i) Opatření ke zvyšování kvality, zejména vývoj a zavádění směrnic kvality pro zemědělské produkty a z nich vyráběné zpracované produkty.) Podpora zemědělského marketingu. V roce 2015 se programu účastnilo zhruba 47 tis. zemědělců, 250 zpracovatelů a systém pokrýval zhruba 3 000 výrobků.

²⁷ QS je soukromá, ekonomicky řízená iniciativa, založená v Německu společností QS Qualität und Sicherheit GmbH, která byla založena v roce 2001 po krizi BSE. Od svého vzniku se QS považuje za alianci aktivní ochrany spotřebitele. Systém byl spuštěn 13. října 2001. Značka certifikace QS byla zapsána do rejstříku ochranných známek německého Úřadu pro patenty a Úřadu pro ochranné známky v Mnichově, dále Úřadem pro harmonizaci vnitřního trhu v Alicante a Světovým úřadem pro duševní vlastnictví (WIPO) v Ženevě a je chráněna zákonem o ochranných známkách. QS označuje Quality and food Safety – Kvalitu a bezpečnost potravin. Systém poskytuje komplexní záruku, která zahrnuje všechny úrovně potravinového řetězce, od prvovýroby, přes zpracovatele a prodej až po konečného spotřebitele (včetně přepravy, skladování). Označením certifikací QS ukazují účastníci tohoto programu, že produkují a prodávají své výrobky exkluzivně v souladu s požadavky programu QS.

zemědělského účtu se výroba mléka podílela v roce 2017 celkem 20,0 % na celkové zemědělské produkci, za což ji hned po obilovinách (22,0 %) patřilo druhé nejvýznamnější místo.

- Vzhledem k vysoké kapitálové náročnosti, vysokým nárokům na kvalifikaci pracovní síly a dlouhodobý produkční interval je na řešení problémů zapotřebí dlouhý časový interval a řešení očekávaných problémů by tedy měla přicházet v dostatečném předstihu.

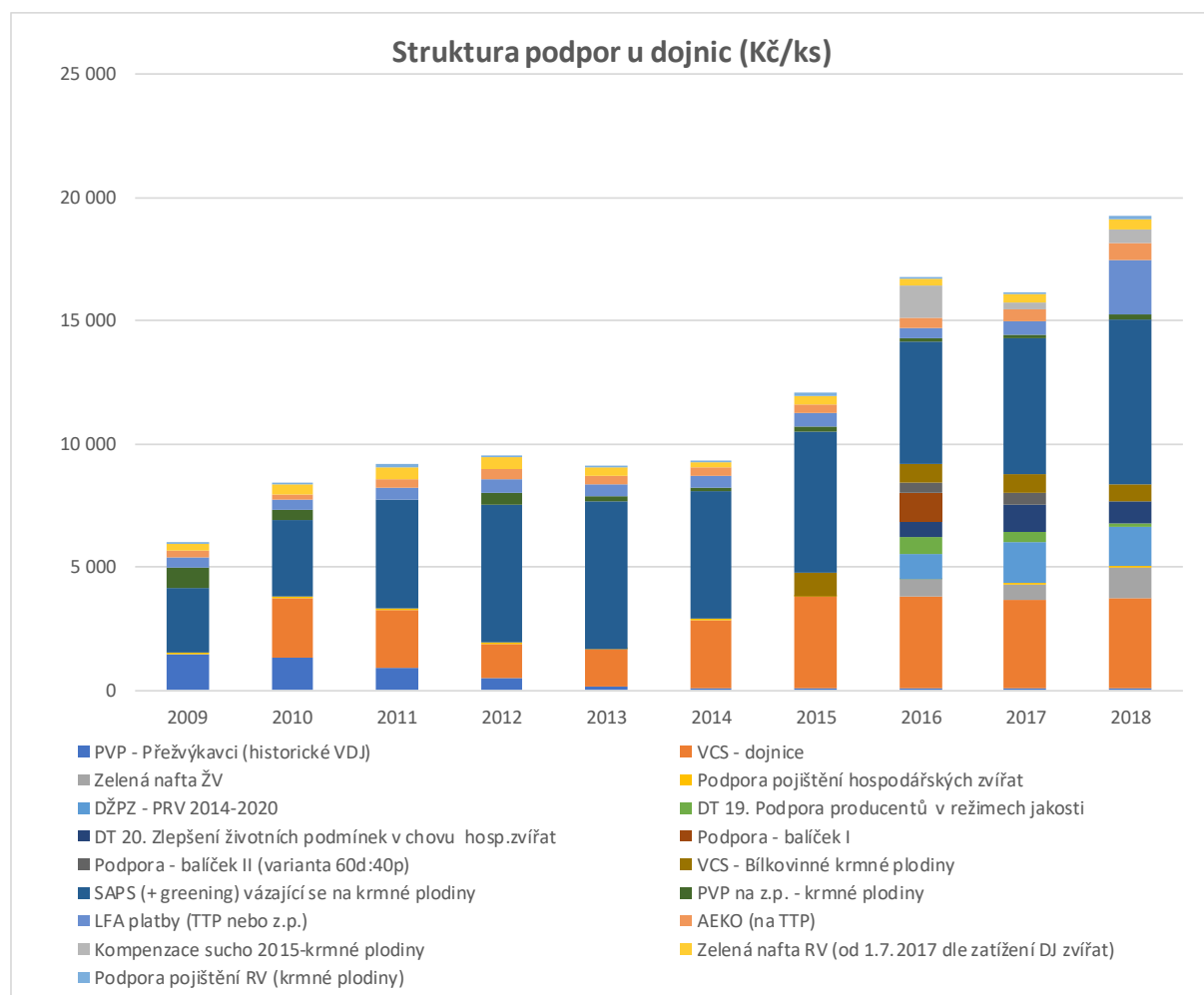
- Udržení chovu dojníc je velmi důležité pro zajištění zaměstnanosti a produkce chlévské mrvy pro zajištění půdní úrodnosti. Sektor produkce mléka váže přibližně 19 500 zemědělských pracovníků, tj. podílí se na celkové zemědělské zaměstnanosti z 18,6 %, což je absolutně nejvyšší podíl. Spolu s chovem ostatního skotu spojeného s produkcí mléka spoluvytváří pracovní místa celkem pro 31 tis. pracovníků s podílem na celkové zaměstnanosti 30 %.

5. Míra stávajícího řešení problému

5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)

Na straně příjmů zemědělců je s ohledem na význam odvětví, jeho specifika a značnou volatilitu cen, odvětví mléka mimo plošných podpor saturováno řadou podpor cílených přímo do odvětví, a to z prostředků EU i z národních zdrojů. V souladu se strategií podpory živočišné výroby je vyplácena dobrovolná podpora vázaná na produkci (VCS). Nadále jsou vypláceny přechodné vnitrostátní podpory na chov přežvýkavců. Chovatelé, kteří se v souladu s NV č. 74/2015 Sb., účastnili opatření PRV na zlepšení dobrých životních podmínek zvířat, obdrželi kompenzační platbu v celkové částce 612,8 mil. Kč. Současně byly vypláceny i další podpory z národních zdrojů v rámci „Zásad“ a dalších nepřímé podpory. Na dojnice směřoval dotační titul 19 „Podpora producentům a zpracovatelům mléka na částečnou úhradu nákladů spojených s dobrovolným zapojením do režimu jakosti Q CZ“ a dotační titul 20 „Zlepšení životních podmínek v chovu hospodářských zvířat“ v rámci „Zásad“. Obě zmíněné dotace byly poskytovány na základě pokynů Evropské unie ke státní podpoře v odvětvích zemědělství a lesnictví a ve venkovských oblastech na období 2014 až 2020, část I kapitola 3.4 bod 71. V důsledku značného poklesu cen v letech 2015 a 2016 byly z iniciativy EK k podpoře odvětví využity mechanismy SOT, které umožňují zavést mimořádná opatření na podporu sektoru. Byly tak vypsány mimořádné podpory chovatelům dojníc ve dvou balíčcích. Na základě nařízení vlády 366/2015 byla stanovena mimořádná podpora na chov krav chovaných v systému s tržní produkcí mléka (tzv. první balíček). Na základě nařízení vlády 365/2016 byla stanovena mimořádná podpora na přizpůsobení pro producenty mléka a zemědělce v dalších odvětvích živočišné výroby (tzv. druhý balíček).

Graf 21: Vývoj struktury provozních podpor u komodity mléko

Zdroj: vlastní výpočty ÚZEI

Z přehledu plateb je zřejmé, že cílená podpora (VCS) na dojnice nabývala zejména od roku 2014 na významu. Po platbě SAPS se v přepočtu na dojnici jedná o nejvýznamnější podporu. Její přínos lze pozitivně hodnotit, zejména s ohledem na výrazně volatilní a neočekávatelný vývoj CZV mléka, jako podporu stability příjmu se všemi souvisejícími efekty (lepší podmínky pro plánování investic, udržení pracovních míst, efekty v kvalitě půdy apod.). V celkové struktuře plateb, které čerpá odvětví mléka, převažují nárokové platby .Podmíněné platby (DŽPZ, národní tituly 19 a 20. AEKO a podpora pojištění) mají na celkových podporách minoritní podíl. V roce 2018 se jednalo o 17,7 %

Nákladová složka výroby mléka na úrovni zemědělského podniku je ovlivněna hojným využíváním investičních dotačních titulů. Jak je vyčísleno v souhrnné části, investiční podpory do odvětví mléka v letech 2016 až 2018 dosáhly 13,7 % celkových investičních dotací do zemědělství. Na jedné straně se lze domnívat, že takto směřované podpory zvýší technickou efektivnost odvětví, nicméně zvyšují se tak nejen celkové finanční náklady, ale snižuje se disponibilita volného kapitálu se všemi důsledky do odolnosti podniků vůči krizím.

Řešení problému ve vertikále je popsáno v podkladové analýze specifického cíle C Zlepšení pozice zemědělců v hodnotovém řetězci. V odvětví mléka je několik málo velkých organizací producentů, které zlepšují pozici zemědělců vůči zpracovatelům. Společná organizace trhů umožňuje specifické režimy pro sdružování zemědělců a dává možnost

překračovat národní limity pro koncentraci vyjednávaného množství produkce jedním subjektem až do výše 33 % národní produkce. Řešení negativních efektů koncentrace maloobchodu formou podpory krátkých dodavatelských řetězců má zatím marginální význam, zejména z důvodu okrajového využívání dotačního titulu.

5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami

6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP

draft

Tabulka 54: Teorie změny - mléko

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části chovatelů se problém týká/ ev.přímo fin. vyjádření)	Typ intervence
Výrazná volatilita CZV mléka	Závislost na vyrovnanosti světové nabídky a poptávky po mlékárenských výrobcích.	V závislosti na managementu jsou vytvářeny větší/menší/žádné finanční rezervy pro případ krizí.	Stabilizace (lepší vyrovnanost) příjmu	celý sektor	Přímé platby vázané produkci Přímé platby odděle produkce
			Vybalancování podnikových investic a tvorby rezerv	podniky ve znevýhodněných oblastech	Přímé platby odděle produkce
			Kolektivní akce ke sdílení rizik	většina	Investice
				celý sektor	Odvětvové interven
Investičně náročné odvětví vyžadující stabilní ekonomické prostředí	Povaha produktu	Průběžné obnovování technologií a technického vybavení	Stabilizace (lepší vyrovnanost) příjmu	celý sektor	Podpora příjmu
Značný rozptyl ekonomických výsledků výroby mléka napříč spektrem podniků a tím vysoká závislost udržitelné produkce v části podniků na podporách.	Rozdíly v technologickém vybavení	Rozdíly mezi technologicky pokrokovými a zaostávajícími podniky.	Přechod na moderní technologie	většina	Investice
	Rozdíly v přírodních podmínkách	Pobírání podpor pro znevýhodněné oblasti	Zachovat podporu znevýhodněných oblastí	podniky ve znevýhodněných oblastech	Přímé platby odděle produkce
	Rostoucí tlak na ekonomické výsledky v zem. podniku	Zvyšující se intenzita a kvalita produkce	Zlepšovat genetickou úroveň a pohodu a zdraví zvířat. Certifikace stád (ve vztahu ke zdravotní úrovni stáda).	celý sektor	Podpora šlechtění a
V průměru nižší krátkodobé zisky než konkurenční výroby (zejména tržní plodiny) a dlouhý interval	Obecná povaha živočišné výroby a příznivé podmínky pro tržní plodiny.	Redukce dojného stáda a přechod na výrobu s vyšší roční rentabilitou.	Zvyšovat podíl vlastní půdy a tím zvyšovat zájem na dlouhodobém efektu výroby.	cca 60%	Podpora příjmu
			Zlepšovat podíl organické hmoty a tím kvalitativní ukazatele kvality půdy.	celý sektor	Přímé platby odděle produkce

Tabulka 54: Teorie změny - mléko - pokračování tabulky

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části chovatelů se problém týká/ ev.přímou fin. vyjádření)	Typ intervence
Nedostatek kvalifikovaných pracovníků zejména na pozici ošetřovatelů a managementu na úrovni stád.	Nízká atraktivita zemědělství (a zejména chovu dojníc) ve srovnání s jinými odvětvími.	Akvizice zahraničních pracovníků	Uvolnit bariéry pro vstup zahraničních pracovníků na trh práce v ČR.	cca 70%	Mimo SZP
		Postupné zavádění automatizace do výroby a zavádění techniky šetřící lidskou práci	Zlepšit ekonomickou dostupnost automatizace a techniky šetřící lidskou práci	většina	Investice
			Zlepšit společenskou prestiž a atraktivitu zemědělství	celý sektor	Mimo SZP
Vysoká senzibilita ekonomických výsledků na kvalifikaci a odpovědném přístupu pracovních	Relativně vysoký podíl lidské pracovní síly na celkové práci	Částečně: kontrola. Částečně: motivace. Částečně: zavádění technologií snižující lidská pochybení (monitoring zvířat,)	Zvyšování kvalifikace pracovníků	většina	Výměna znalostí a informací
			Zvyšování podílu technologií snižující lidská pochybení (monitoring zvířat, automatizace výživy, ..)	většina	Investice
Nízká konkurenceschopnost domácích zpracovatelů a nepříznivá	Otázka zpracovatelského průmyslu, koncentrace maloobchodu	Zvyšují vývoz syrového mléka	Zvýšení výkonnosti domácích zpracovatelů	celý sektor	Investice
			Rozvoj odbytových kanálů a trhů.	cca 60%	Spolupráce Odvětvové intervence

Tabulka 55: Ekonomika produkce mléka v letech 2011 až 2018 s výhledem do roku 2023

Dojnice	Rok	Skutečná data								Projekce				
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Roční dojivost	l/rok	6 990	7 193	7 504	7 792	8 080	8 136	8 384	8 711	8 711	8 647	8 647	8 647	8 647
Náklady celkem	Kč/ks	62 703	63 686	68 459	69 463	70 237	70 839	74 048	78 918	78 788	78 428	78 669	78 802	78 924
Náklady jednotkové - na mléko	Kč/l	8,4	8,3	8,6	8,4	8,2	8,2	8,3	8,5	8,5	8,5	8,6	8,6	8,6
Průměrná realizační cena	Kč/l	8,4	7,8	8,7	9,6	7,8	6,7	8,7	8,6	8,2	8,2	8,3	8,3	8,3
Přímé a nepřímé podpory celkem	Kč/ks	9 173	9 528	9 082	9 307	12 090	16 799	16 158	19 176	18 218	19 116	19 417	19 322	20 739
Jednotková podpora celkem	Kč/l	1,3	1,3	1,2	1,2	1,5	2,1	1,9	2,2	2,1	2,2	2,2	2,2	2,4
Rentabilita bez podpor R-S	%	-0,5	-6,6	1,1	14,2	-4,2	-17,7	4,4	1,4	-3,6	-3,5	-3,5	-3,5	-3,3
Rentabilita s podporami R+S	%	15,0	9,4	15,2	28,4	14,1	7,5	27,6	27,3	21,0	22,5	22,7	22,6	24,7
Rentabilita s podporami R+S -VCS	%	15,0	9,4	15,2	28,4	7,1	0,8	21,4	21,3	15,1	16,5	16,8	16,7	18,8

Zdroj: Výběrové šetření nákladů a výnosů vybraných zemědělských komodit ÚZEI, vlastní výpočty

V následující tabulce jsou uvedeny investiční potřeby, pro které byla na základě požadavku MZe provedena dílčí kvantifikace.

Tabulka 56: Odhad investičních potřeb pro odvětví PRODUKCE MLÉKA na období let 2021-2027:

Problém	Potřeba - nutná změna	Rozsah potřeb - kvantifikace	Rozsah potřeb - finanční rámec (mil. Kč)	mil. Kč pro součet	
Investičně náročné odvětví, snaha o minimalizaci pracovního vstupu kvůli nedostatku pracovní síly	Přispět k průběžnému obnovování technologií a technického vybavení	odhadem 20 % ustajovacích míst v budovách a stavbách a u technologického vybavení vzhledem ke kratší životnosti pro cca 50 % ustajovacích míst.	dojnice ustájení	8 185,5	V rámci opatření M121 PRV výdaje o rozsahu 4 324,9 mil. Kč, z toho 3 800,0 mil. Kč z PRV, 524,9 mil. Kč z ostatních zdrojů. Ustájení bylo nově vybudováno 2 900 kusů, bylo obnoveno 86 tis. kusů, bylo obnoveno 86 tis. kusů, bylo obnoveno 86 tis. kusů.
			mladý skot - jalovice - ustájení	5 486,6	
			dojírny	6 610,9	
			chlazení mléka	697,1	
			sklady objemných krmiv - siláže a senáže	2 128,7	
Vznik nových požadavků na rozšíření skladovací kapacity v souvislosti s prodloužením doby skladování statkových hnojiv na 6 resp. 9 měsíců vyplývajících z nitrátové směrnice.	Rozšíření kapacit hnojišť		sklady objemných krmiv - seno	1 127,9	% denní produkce mléka. Z PRV 2014-20 v rámci opatření M121 PRV výdaje o rozsahu 4 324,9 mil. Kč, z toho 3 800,0 mil. Kč z PRV, 524,9 mil. Kč z ostatních zdrojů. Ustájení bylo nově vybudováno 2 900 kusů, bylo obnoveno 86 tis. kusů, bylo obnoveno 86 tis. kusů.
CELKEM				24 236,7	

Kromě těchto vyčíslených specifických investičních potřeb pro odvětví, je třeba zohlednit část investičních potřeb na mobilní techniku (příprava a rozvoz krmiv, odkliz hnoje, apod.), která je většinou univerzální - společná pro více odvětví, ale nelze je

Zdroj: Expertní odhad

7. SWOT analýza

MLÉKO

Silné stránky	Slabé stránky
• Růst užitkovosti, podmíněný také vyspělými plemenářskými službami a činnostmi svazů chovatelů. Dobrý genetický potenciál. • Kladné rentability i bez podpor dosahuje zhruba jedna třetina chovatelů. • Nižší cena práce a půdy. • Převažující velkovýroba s využitím krmiv na o. p. většinou s moderními technologiemi i ve vztahu k pohodě zvířat. • Příspěvek k udržování kvality půdy a zaměstnanosti venkova. • Část sektoru je dobře organizovaná v prodeji mléka.	• • Produkce není efektivní u zhruba dvou třetin chovatelů. Klesající počet dojnic snižuje význam odvětví pro udržování kvality půdy a zaměstnanost venkova. • Problémy se získáváním kvalifikovaných a odpovědných pracovníků, řešené najímáním cizích státních příslušníků. • Absence národních (soukromých) systémů kvality, resp. vhodné zapojení do nadnárodních systémů kvality. •
Příležitosti	Ohrožení
• Pokračující specifické podpory producentům mléka. • Rozšíření chovu dojeného skotu v podhorských a horských oblastech s krmivovou základnou na TTP a s uplatněním EZ. • Další rozvoj zpracování produkce v podnicích, využití „krátkých řetězců“ a odbytových organizací. • Zvýšení poptávky - zlepšení stravovacích návyků obyvatelstva. • Vytvoření národních (soukromých) systémů kvality, resp. vhodné zapojení do nadnárodních systémů kvality. • • Vyšší míra propojení výzkumu s chovatelskou praxí.	• Pokračující nižší efektivnost zpracovatelů. • Rozhodování (zahraničních) vlastníků zpracovatelského průmyslu. • Rostoucí ceny práce, půdy, energií a dalších vstupů, zejména krmných směsí na bázi sóji (konkurence bio-energetiky). • Chybějící kvalifikovaní zaměstnanci v chovech.

HOVĚZÍ MASO

1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP

Tato část je zpracována souhrnně v základním analytickém dokumentu za oblast konkurenceschopnost zemědělství.

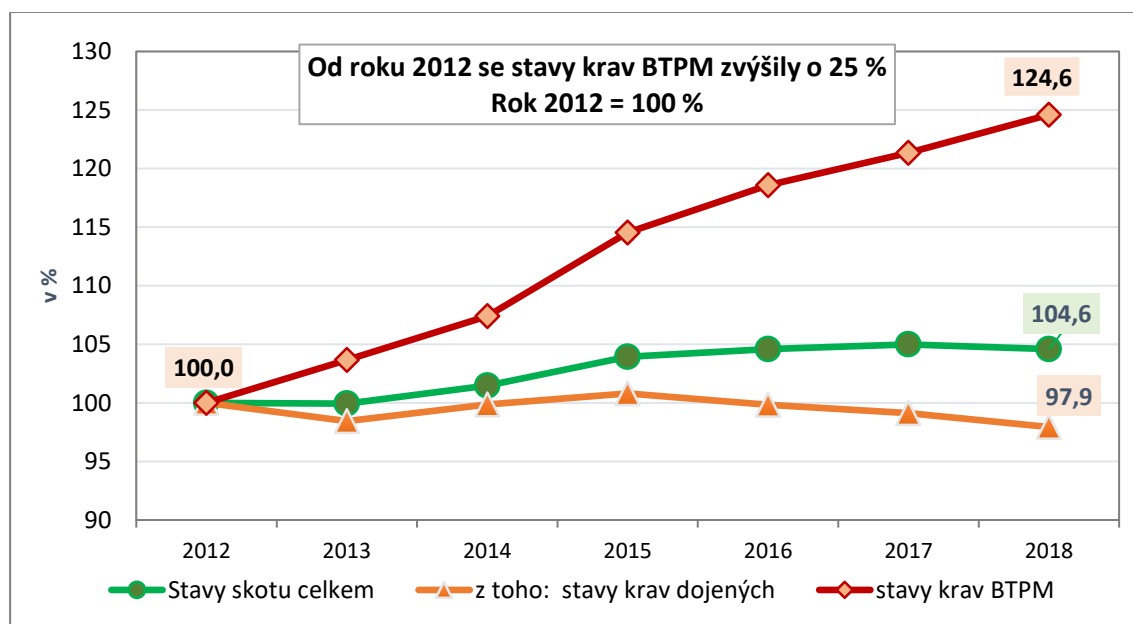
2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?

Odvětví hovězího a telecího masa v ČR vykazuje v posledních letech ve srovnání s odvětvími vepřového a drůbežího masa největší stabilitu, a to jak z pohledu stavů skotu, tak i produkce masa. Pro tento sektor zemědělské výroby je charakteristické úzké provázání s odvětvím mléka. Rentabilita výroby mléka se následně odráží i v rentabilitě a následně do produkce hovězího masa, kdy při jejím zhoršení dochází ke zvýšeným porážkám dojných plemen krav, poklesu ceny za jatečná zvířata a zvýšené nabídce hovězího masa na trhu (např. roky 2015 a 2016).

Stavy skotu jsou v posledních pěti letech poměrně vyrovnané. Chov skotu specializovaných masných plemen v ČR se trvale rozvíjí. Dlouhodobě rostou stavy krav BTM. Jejich podíl z celkového stavu krav v ČR dosahuje v průměru posledních šesti let více než 35 %, když se od roku 2012 zvýšil ze 31 % na 37 % v roce 2017. V rámci NČZ 13 eviduje ČR dosud největší populaci krav BTM s podílem 24 % z celkového stáda před Polskem a Maďarskem. Hlavní podíl na růstu stavů skotu specializovaného na maso jsou jak podpory směřované do odvětví, tak i dobré uplatnění živých zvířat v zahraničí. V ČR je však chováno více než 23 masných plemen skotu. Tato různorodost sebou nese i určité problémy zejména při exportu, kdy je nutno dle požadavku odběratelů sestavit vyrovnané partie jak živých, tak i poražených jatečných zvířat.²⁸ Převážná většina zvířat na jatky je však dodávána přímo chovateli, nikoli prostřednictvím organizací producentů.

²⁸ Dle údajů dotazníkového šetření masného zpracovatelského průmyslu

Graf 22: Změna stavů skotu a z toho krav BTM a dojených krav za období 2012-2018 v %

Pramen: Výpočet ÚZEI dle ČSÚ – Soupis hospodářských zvířat k 1.4.

Ekonomicky je výhodné v ČR, že výkrm skotu je v zemědělských podnicích koncentrován do poměrně velkých stád. Výkrmem skotu se zabývá více než 3 tis. chovatelů²⁹, z toho téměř 45 % zvířat je chováno v podnicích s koncentrací nad 200 ks zvířat.

Zatížení skotu na jednotku plochy zemědělské půdy (na 100 ha) je však v ČR dlouhodobě nízké a od roku 2013 do roku 2018 se zvýšilo jen mírně (o 4,6 %). V porovnání s ostatními členskými zeměmi EU se ČR v tomto ukazateli nachází až ve druhé polovině za Polskem, ale je na tom lépe než např. Slovensko a Maďarsko. Nízké zatížení skotu na jednotku zem. půdy sebou přináší i problém s nízkým objemem vyprodukovaných statkových hnojiv, která jsou potřebná zejména pro udržení kvality obhospodařované orné půdy. Další zvyšování stavů skotu by sice mohlo přinést vyšší objem statkových hnojiv, ale zároveň by:

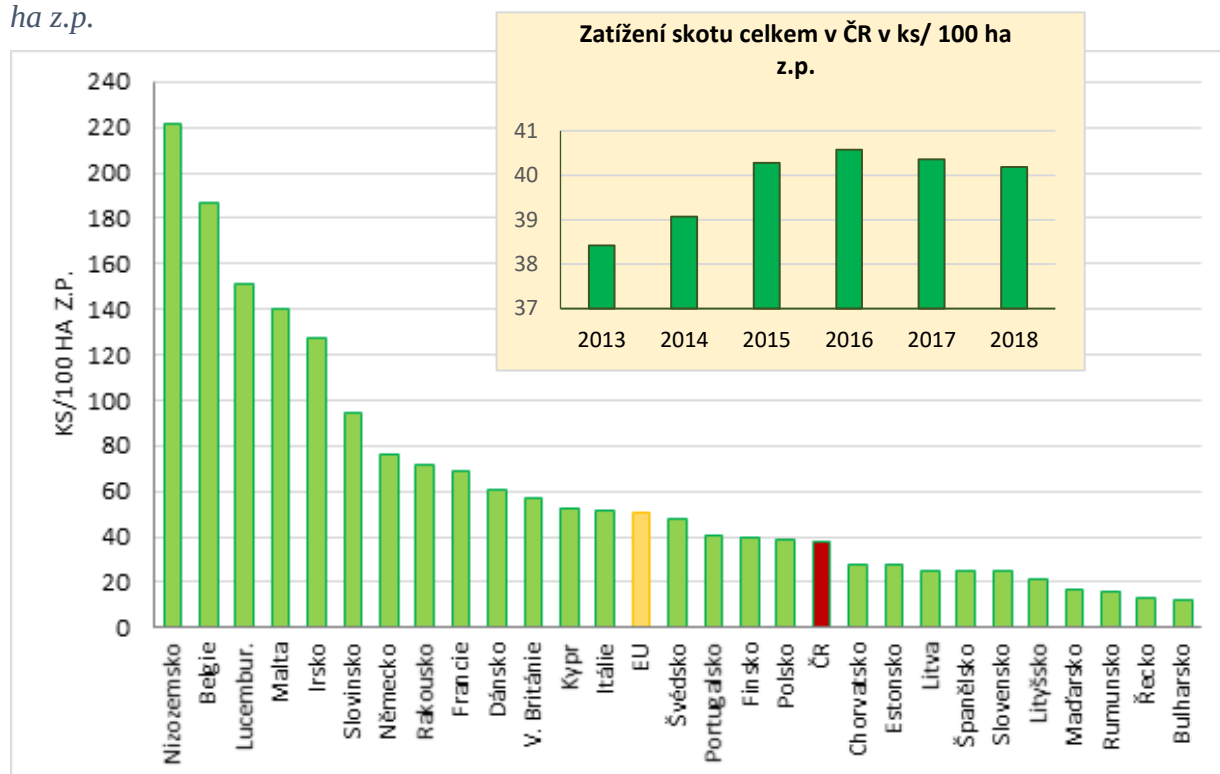
- rostlo i riziko, zda se podaří při nízké domácí spotřebě hovězího masa bilanční přebytek uplatnit v plné míře na zahraničním trhu.
- zvyšovalo by produkci skleníkových plynů, zejména metanu, u nichž jsou závazné národní cíle.

bylo v dlouhodobém rozporu s trendem a požadavkem na snižování podílu živočišných bílkovin ve výživě obyvatelstva.

-

²⁹ Podniky s koncentrací vykrmovaného skotu nad 10 ks.

Graf 23: Zatížení skotu celkem v zemích EU v roce 2013 a vývoj zatížení skotu v ČR v ks/100 ha z.p.

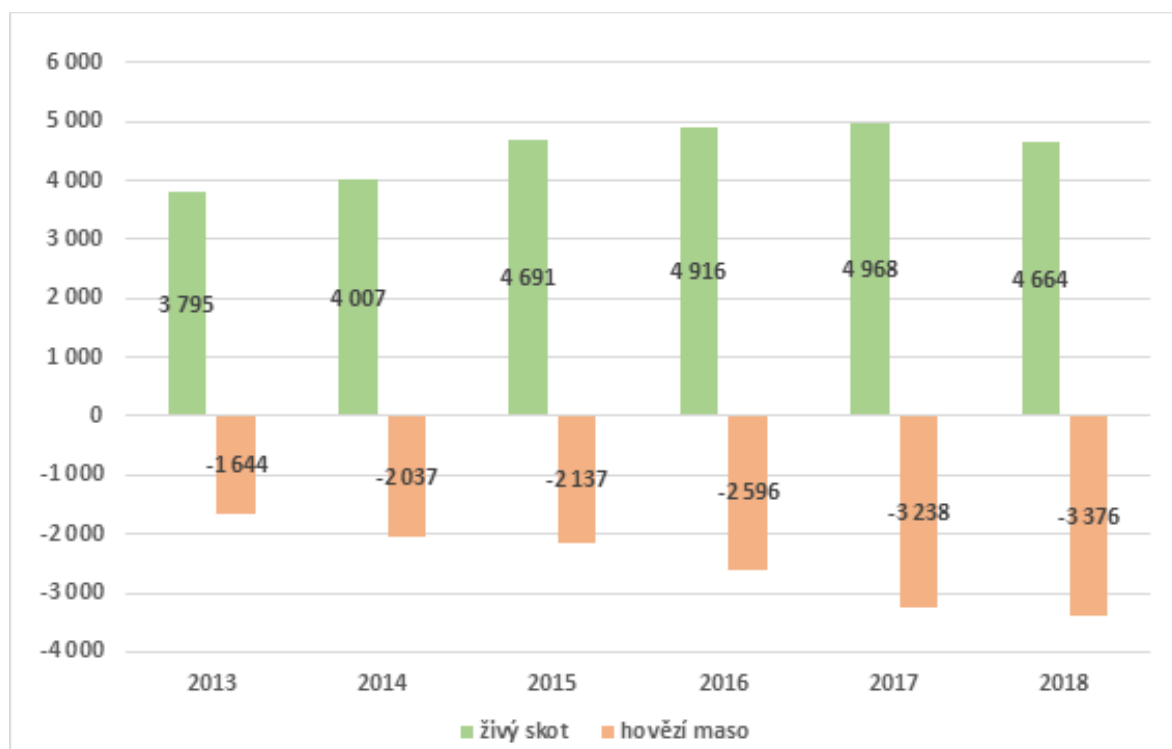

Pramen: ČSÚ, EUROSTAT

V ČR celkový objem výroby hovězího a telecího masa výrazně převyšuje domácí spotřebu a míra soběstačnosti dlouhodobě dosahuje více než 120 %. V posledních pěti letech (2014-2018) byla výroba hovězího masa poměrně vyrovnaná a v průměru dosahovala více než 170 tis. t ž. hm. Průměrná roční produkce na krávu za pětileté období představovala 300 kg ž. hm.

K dosažení vyrovnané bilance je při trvale nízké tuzemské spotřebě hovězího a telecího masa nutno bilanční přebytek exportovat. To se daří jen díky vysokému vývozu živého skotu především na evropské trhy, naproti tomu u hovězího masa převažuje dovoz nad vývozem. Celkové saldo zahraničního obchodu v odvětví (tj. maso včetně živých zvířat) je dlouhodobě aktivní vlivem vysokého vývozu živého skotu. Jeho dobré uplatnění v zahraničí lze považovat za konkurenční výhodu českých prvovýrobců z těchto důvodů: 1) Dobrý zdravotní stav skotu jako výsledek dlouhodobé spolupráce chovatelů, svazů a veterinářů a národních podpor prostřednictvím ozdravovacích programů (IBR apod.); 2) Nižší cena jatečného skotu ve srovnání se zeměmi EU 15 (u jatečných býků proti Německu a Rakousku v průměru o více než 13 %, proti průměru EU 28 cca o 12,2 %).

Graf 24: Vývoj bilance zahraničního obchodu s živým skotem a hovězím masem v mil. Kč

Pramen: Výpočet ÚZEI podle MZe – celní statistika

Vývoz živého skotu v období 2013-2018 dosáhl v průměru 237 tis. ks ročně (tj. cca 17 % z celkového stavu skotu) v roční hodnotě cca 4,7 mld. Kč. Největší podíl zvířat (v průměru 91 %) byl prodáván do zemí EU, především do Rakouska a Německa. Ze třetích zemí směřovalo nejvíce zvířat do Turecka, které bylo v letech 2015 a 2016 druhým a v letech 2017 a 2018 třetím nejvýznamnějším odběratelem.

V ČR bylo ročně vyprodukováno v průměru 344 tis. ks jatečných zvířat (průměr let 2013-2018), tj. necelých 25 % z celkového stavu skotu. Tři čtvrtiny jatečných zvířat jsou poraženy v ČR a čtvrtina je exportována. Počet ročně poraženého skotu v ČR dosahoval v průměru předchozích pěti let 251 tis. ks, z toho dominují jatečné krávy (45 %), následují jateční býci (41 %), zbytek tvoří jatečné jalovice a telata.

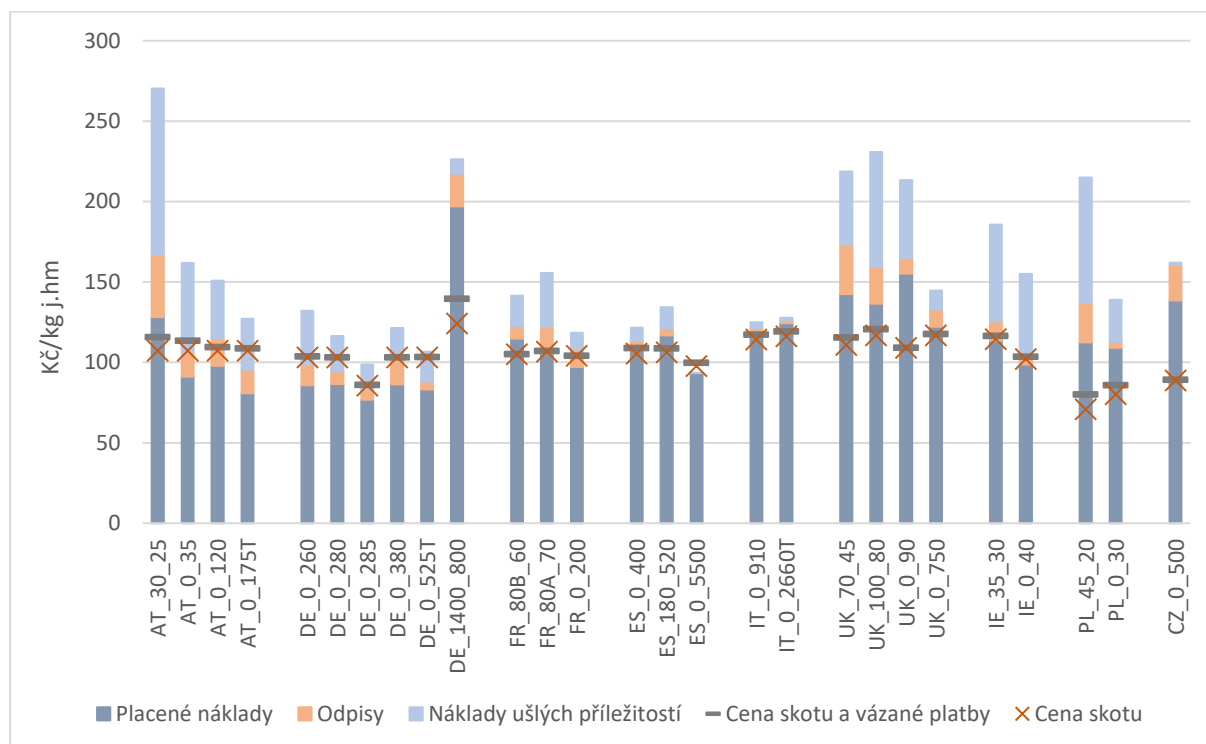
Problémem odvětví je záporná rentabilita výroby hovězího masa (náklady skotu ve výkrmu i při započtení podpor převyšují realizační cenu), a to i přesto, že CZV jatečných býků se držela v letech 2015-2018 na poměrně vysoké úrovni. Významnou roli při hodnocení ekonomiky výkrmu skotu hraje rovněž užítkovost (průměrný denní přírůstek). Ten se dle šetření ÚZEI sice stále mírně zvyšuje (od roku 2013 do roku 2018 stoupl o 5,5 %), stále však byl pod úrovní 1,0 kg/KD/ks³⁰. Se zvyšujícím se přírůstkem se ekonomika výkrmu skotu zlepšuje.

Data mezinárodní sítě Agri benchmark Beef and Sheep však ukazují, že taková situace je obvyklá i v dalších zemích EU (Graf 25). Výkrm skotu je podle výsledků ekonomicky a na řadě typických farem i účetně nerentabilní. Vysvětlením, proč se přesto výkrm skotu udržuje, jsou efekty, které nejsou do tradičních ukazatelů zahrnuty, zejména proto, že nejsou přímo měřitelné. V případě výkrmu zástavového skotu se jedná o problém vysoké závislosti ekonomiky na dotační politice, protože se přímé i nepřímé podpory podílejí z 62 % na celkové

³⁰ Údaje za respondenty – zemědělské podniky s výkrmem skotu dle šetření ÚZEI

hodnotě příjmů v období let 2004-2017. Nenadálé změny na trhu s hovězím masem či se zástavovým skotem mohou vyvolat vysokou volatilitu cen a tím i příjmů.

Graf 25: Náklady a výnosy výkrmu skotu v roce 2016 (bez plateb oddělených od produkce)

Pozn.: 1) V přehledu nejsou zahrnuty přímé platby oddělené od produkce. Výsledky tedy poskytují informaci o ekonomice výkrmu skotu ve srovnání s alternativními výrobami na farmě. 2) Kód typické farmy zahrnuje označení země (písmena), počet krav bez tržní produkce mléka (pokud je farma chová; první číslice) a počet vykrmených kusů skotu za rok (druhá číslice). Kód „A“ a „B“ vzájemně rozlišuje farmy, které mají stejný počet kusů skotu. Kód „K“ značí „kilo“, tedy tisícinásobek uvedeného čísla.

Pramen: Agri benchmark Beef and Sheep, Braunschweig

Druhým problémem je fakt, že Česká republika vyváží produkt s nízkou přidanou hodnotou (1/3 jatečných zvířat z ČR je exportována), nikoliv produkt s vysokou přidanou hodnotou, tj. maso a výrobky z něj. Důvodem je nízká konkurenceschopnost a koncentrace masného zpracovatelského průmyslu v porovnání se sousedním Německem, Polskem a Rakouskem. To sebou nese vyšší tlak na chovatele, kteří jsou nuceni realizovat exporty pro udržení stavů základního stáda, a tím i bilanční rovnováhy.

Třetím problémem je nízká domácí spotřeba hovězího masa, jejíž příčinou je jednak vyšší cena ve srovnání s jinými druhy masa a nízká tradice ve spotřebě výrobků z hovězího masa, které ovšem nelze ovlivnit. Další příčiny, které zahrnují nedostatečnou informovanost spotřebitele a absence značek kvality již ovlivnit lze.

V odvěti se administrují tyto značky kvality: i) bio, ii) ...

3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?

Jedním z důvodů, proč čeští zemědělci vyváží jatečný skot, je jeho vyšší cena ve většině členských zemí, kam je skot exportován. Vývozy tedy znamenají pro chovatele vyšší zdroj příjmů, a tím při stejných nákladech i vyšší rentabilitu.

- dlouhý generační interval zvířat a s tím spojená nutnost dlouhodobého plánování a nemožnost okamžité reakce na změnu poptávky na trhu (objektivně daná neflexibilita odvětví),
- provázanost sektoru s odvětvím mléka (více než dvě třetiny produkce hovězího a telecího masa pro užití na tuzemském trhu pochází od dojené populace skotu, masný skot je ve velké míře exportován jako užitkový, jatečný a chovný),
- záporné saldo zahraničního obchodu v masě vlivem nízké konkurenceschopnosti zpracovatelského průmyslu uplatnit tuzemskou produkci na zahraničním trhu. Stavby skotu na vysoké úrovni se udržují díky exportům živých zvířat a podporám do sektoru směřovaným.
- výše nákladů dosažených na kilogram živé hmotnosti vykrmovaného zvířete dlouhodobě převyšuje realizační cenu výkrmu skotu. Podpory, které jsou do chovu skotu směřovány, však do určité míry ekonomiku produkce hovězího masa chovatelům zlepšují,
- dlouhodobě nízká spotřeba hovězího masa na obyvatele,
- nevyrovnané partie masa znevýhodňují nabídku pro export – velký počet masných plemen.

Tabulka 57: Ekonomika výkrmu skotu v letech 2014 až 2018

Ukazatel	MJ	2014	2015	2016	2017	2018	Meziroční index
Náklady jednotkové výkrm býků	Kč/kg ž. hm.	60,04	60,55	61,32	62,02	67,49	108,8
Realizační cena výkrmu skotu	Kč/kg ž. hm.	45,87	47,36	47,18	47,52	47,82	100,6
Podpory přímé - PVP, zelená nafta, pojištění	Kč/ks	132	143	678	594	1 072	180,7
Podpory nepřímé - krmiva (vč. MZe - dot. tit. S.1.1.2 (sucho 2015))	Kč/ks	9 804	11 925	10 997	10 900	12 023	110,3
Podpory celkem	Kč/ks	9 936	12 068	11 675	11 493	13 095	113,9
Podpory jednotkové přímé	Kč/kg ž. hm.	0,21	0,23	1,09	0,93	1,69	180,7
Podpory jednotkové nepřímé - krmiva	Kč/kg ž. hm.	15,48	19,11	17,72	17,17	18,94	110,3
Podpory jednotkové celkem	Kč/kg ž. hm.	15,69	19,34	18,81	18,10	20,62	113,9
Nákladová rentabilita ¹⁾	%	-23,60	-21,80	-23,06	-23,37	-29,15	-5,8
Souhrnná rentabilita s přímými podporami ¹⁾	%	-23,26	-21,42	-21,28	-21,87	-26,65	-4,8
Souhrnná rentabilita s nepřímými podporami ¹⁾	%	2,18	9,76	5,84	4,30	-1,09	-5,4
Souhrnná rentabilita celkem ⁴⁾	%	2,52	10,13	7,62	5,81	1,41	-4,4
Cena EU jateční býci ²⁾	€/100 kg j. hm.	367,62	377,24	368,46	379,71	379,63	100,0
Cena ČR jateční býci ²⁾	€/100 kg j. hm.	316,55	326,81	326,07	337,02	340,91	101,2

1) Meziroční index je vyjádřen v p. b. (tj. rozdílem %).

2) Cena = CZV na reprezentativních trzích EU.

4. Jak závažný je tento problém?

Závažnost problému spočívá v tom, že v rámci výrobní vertikály (prvovýrobce-zpracovatel) je v odvětví bilanční přebytek produkce z trhu ČR realizován převážně v živých zvířatech (viz Graf 24). To se jeví jako velké riziko právě pro prvovýrobce, neboť může v budoucnu docházet ke zpřísnování pravidel welfare při přepravě zvířat nejen v EU ale i ve třetích zemích, nebo k omezování obchodu v případě neočekávaného výskytu onemocnění,

změny politik importních zemí pod. To by se zcela určitě promítlo negativně do stavů chovaného skotu v ČR, neboť zpracovatelé by nedokázali bilanční přebytek v podobě hovězího masa exportovat. Na tuzemském trhu by následně vznikl převis nabídky nad poptávkou, což by mělo významný dopad do ekonomiky chovu jatečného skotu (pokles cen) a důsledek by se projevil úbytkem stavů a tím i redukcí výroby.

Sektor chovu skotu určeného k produkci hovězího masa váže přibližně 12 900 zemědělských pracovníků, tj. 12,4 %.

5. Míra stávajícího řešení problému

Odvětví výkrmu skotu a chovu krav BTPM je podporováno řadou podpor směřovaných do odvětví jak v rámci SZP, tak v rámci národní politiky. Tyto subvence v souhrnu pomáhají zlepšovat ekonomiku obou odvětví.

5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)

V rámci současné SZP byla v letech 2014 - 2018 do odvětví výkrmu skotu i krav BTPM směřována řada přímých a nepřímých podpor, které se podílely na zlepšení rentability produkce hovězího masa. Nákladová rentabilita výkrmu skotu se dlouhodobě pohybuje v záporných hodnotách, v rámci SZP jí pomáhají zlepšovat především nepřímé podpory (podpory vázané na krmné plodiny, LFA, AEKO aj.), které tvoří více než 99 % z celkového objemu podpor směřovaných do tohoto sektoru. Jejich výše od roku 2014 dosahovala v průměru 10 tis. Kč/ks. Z nich zaujímal nejvýznamnější podíl podpor SAPS (+greening) vázaný na krmné plodiny. Významný podíl zaujímají také LFA platby a rovněž AEKO.

Sektor krav bez tržní produkce mléka je v ČR od roku 2015 zařazen mezi citlivé komodity (VCS)³¹. Z těchto důvodů byl pro stabilizaci odvětví podpořen přímo formou podpory na masné tele. Význam zaujímají v rámci zlepšení rentability tohoto odvětví podpory nepřímé (SAPS + greening, LFA a AEKO na TTP) jejichž podíl tvoří 87 %. Z přímých podpor se kromě VCS uplatnily ještě v menší míře PVP na krávy BTPM.

Investice do odvětví chovu skotu byly částečně řešeny projekty v rámci PRV 2014-2018. Za období 2016-2018 byly z operace 4.1.1 uznány žadatelům způsobilé výdaje na projekty pro ostatní skot (tj. výjma dojnic) v celkové sumě 2,6 mld. Kč a z toho čerpány podpory za 1,4 mld. Kč. Podíl podpor za uvedené období na projekty určené pro ostatní skot z celkové sumy čerpaných podpor na projekty (3,3 mld. Kč) v rámci živočišné výroby byl nejvyšší a dosahoval 42 %. Za celé předchozí PRV 2007-2013 dosáhl tento podíl 37 %.

Nezbytnou součástí systému podpor jsou základní požadavky podmíněnosti (cross compliance). Tyto povinné požadavky na hospodaření zemědělského subjektu (PPH) jsou stanoveny vybranými články nařízení a směrnic EU a jsou buď přímo použitelné v rámci českého právního řádu (v případě Nařízení) nebo jsou zapracovány do platných národních právních předpisů (Směrnice). Zemědělci, kteří podají žádost o dotace v rámci podpor, jsou

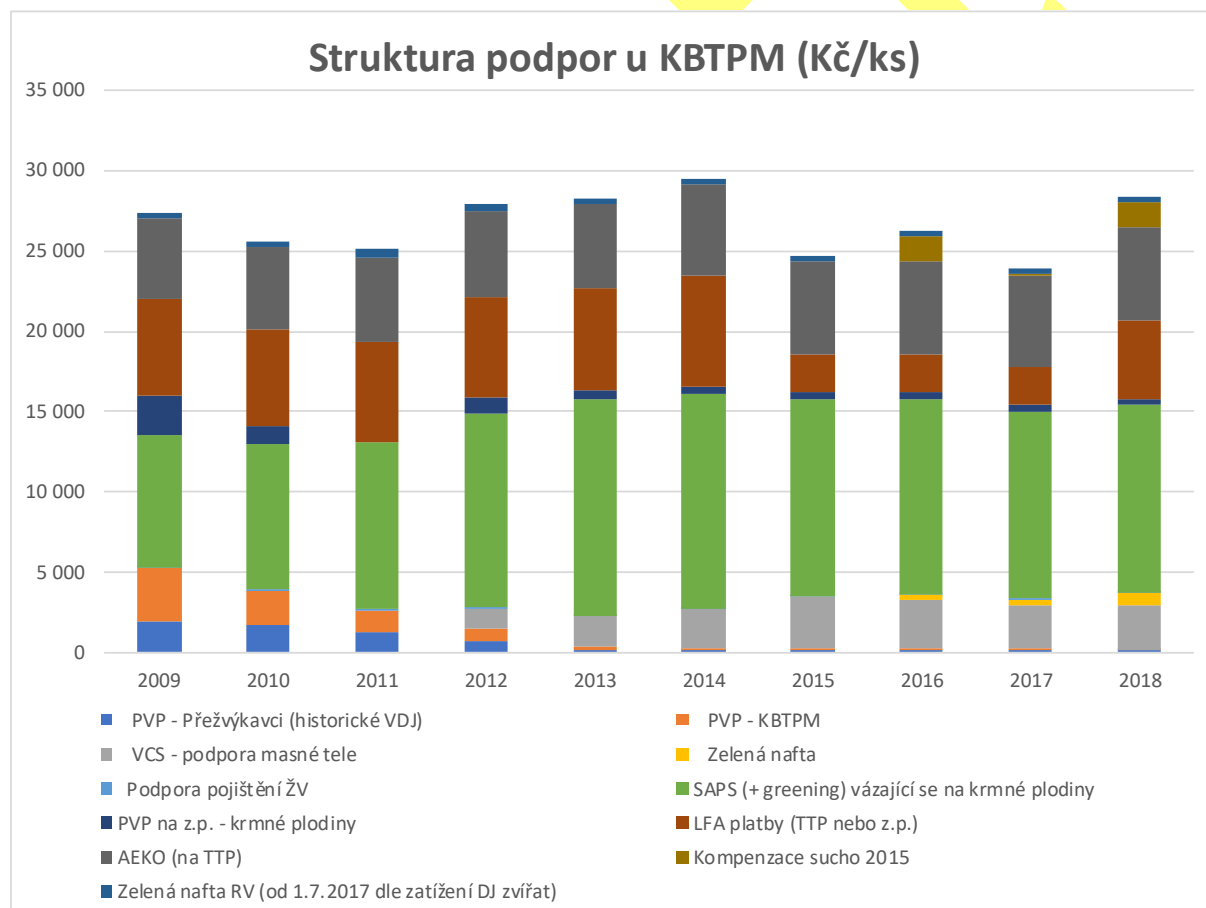
³¹ V rámci přímých plateb jsou od roku 2015 podporovány ze zdrojů EU vybrané citlivé sektory prostřednictvím dobrovolné podpory vázané na produkci (VCS). Jedná se pouze o taková odvětví zemědělské výroby, která čelí určitým obtížím, a přitom jsou obzvláště důležitá z hospodářských, sociálních nebo environmentálních důvodů. VCS navazuje na podporu vyplácenou v předchozích letech na citlivé komodity uplatňovanou podle čl. 68, nicméně je rozšířena o některá další odvětví rostlinné a živočišné výroby

zavázání k dodržování těchto požadavků. V rámci systému kontrol podmíněnosti jsou definovány 3 oblasti pravidel (Životní prostředí, změna klimatu a dobrý zemědělský a environmentální stav; Veřejné zdraví, zdraví zvířat a rostlin; dobré životní podmínky zvířat).

5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami

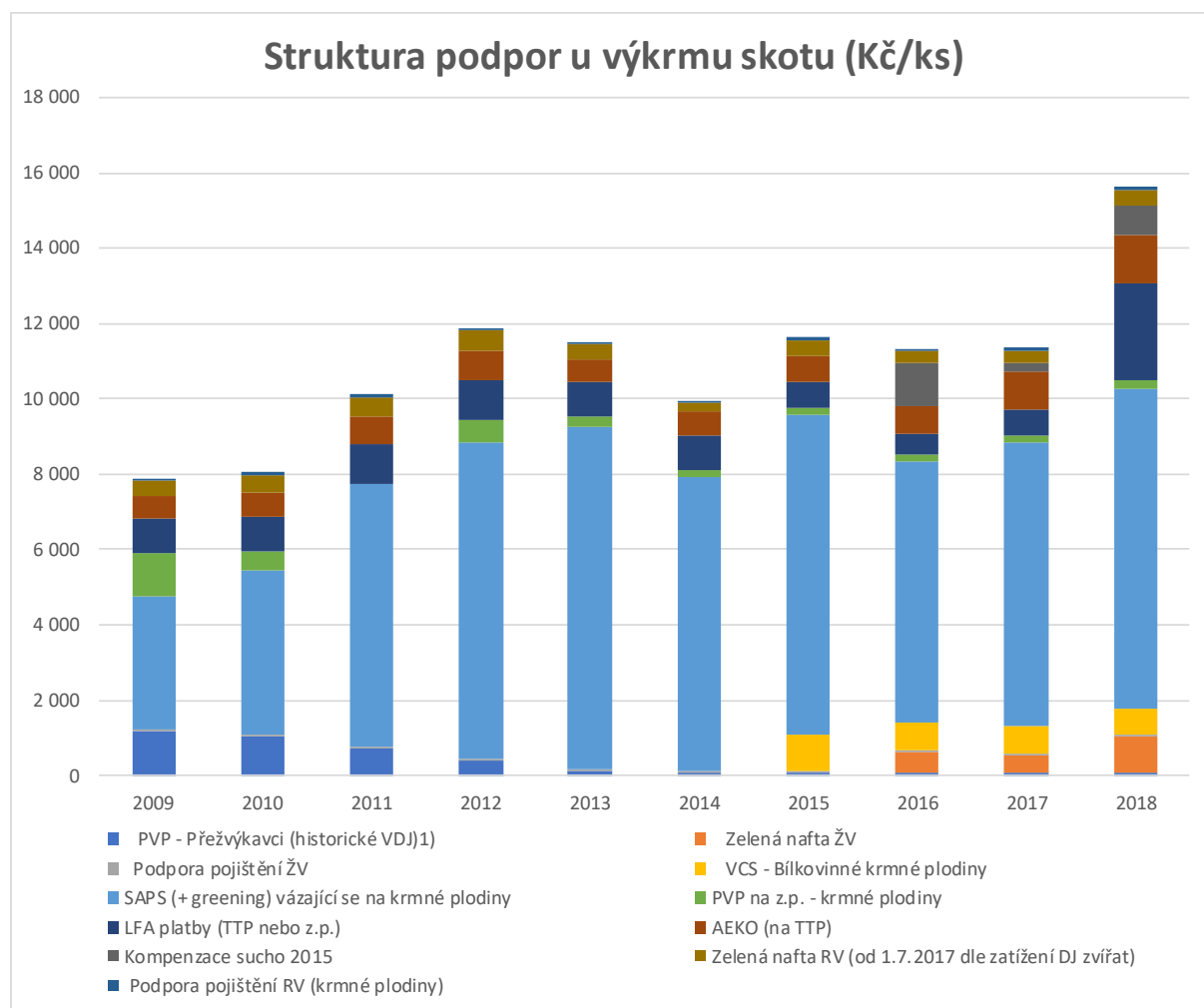
Příjmové podpory do odvětví chovu skotu v rámci SZP jsou doplněny podporami provozního nebo investičního charakteru z národních zdrojů buď v podobě dlouhodobých programů nebo mimořádných plateb. Vzhledem k výkyvům povětrnostních podmínek (nedostatek srážek) byla v letech 2015-2018 vyplacena mimořádná podpora na zmírnění škod způsobených suchem (nepřímá kompenzace na krmiva). Mezi další pravidelně vyplácené provozní podpory, které jsou méně významné z hlediska jejich výše, patří podpora pojištění zvířat a rovněž prostřednictvím krmiv podpora pojištění RV a dále vrátka zelené nafty pro RV (krmiva) i pro ŽV (na VDJ).

Graf 26: Struktura podpor v chovu krav BPM za roky 2009-2018

Zdroj: Výpočet ÚZEI

Graf 27: Struktura podpor výkrmu skotu za roky 2009 -2018

Zdroj: Výpočet ÚZEI

Působení komplexu opatření stávající SZP a národní zemědělské politiky z hlediska relativně příznivé příjmové stability dává dobré předpoklady pro budoucí relativně stabilní vývoj i uplatnění komodity. Vysoké vývozy telat a zástavového skotu a zároveň nárůst tuzemské spotřeby hovězího masa ovlivnily míru soběstačnosti, která se od roku 2016 snižuje a vzdaluje se tak cíli Strategie 2030 (tj. 140 % v roce 2020). Naproti tomu stavy krav BTPM se poměrně dynamicky zvyšují (v roce 2019 dosáhly 226 tis. ks) a je reálný předpoklad, že dosáhnou v roce 2020 cíle stanoveného ve Strategii 2030 (tj. 230 tis. ks). Chov krav bez tržní produkce mléka není možné realizovat bez podpor. Z tabulky (Tabulka 58) je patrné, že nákladová rentabilita vykazuje dlouhodobě výraznou ztrátu. To však platí pro toto odvětví nejen v ČR ale i pro ostatní členské země. Pro stabilitu odvětví a efektivitu produkce je nutné, aby i nadále do chovu krav BTPM směřovaly podpory, a to především z I. pilíře v podobě přímých plateb (SAPS) a z II. pilíře v podobě podpor LFA a AEKO. Vzhledem k tomu, že VCS za stávajících podmínek nemá v sektoru KBTPM z hlediska rentability zásadní význam a zároveň stavy krav BTPM od roku 2014 trvale meziročně dynamicky rostou (viz Graf 26, Tabulka 58), nelze již považovat tento typ podpory pro sektor krav BTPM za stabilizující. Pokud zůstanou podmínky ostatních podpor v odvětví chovu krav BTPM v připravované SZP obdobné jako současné (z hlediska druhů i výše sazeb) lze od vyplácení VCS na masné tele upustit.

Ve výhledu do roku 2023 (Tabulka 58) lze očekávat mírně rostoucí užitkovost (natalita) a mírné snižování nákladů i cen. Za předpokladu, že budou pokračovat ostatní stávající podpory, bude chov krav BTPM se započtením projektovaných podpor rentabilní.

Tabulka 58: Ekonomika krav bez tržní produkce mléka v letech 2011 až 2018 s výhledem do roku 2023

Tabulka A31 - Krávy bez tržní produkce mléka		Skutečná data								Projekce				
	MJ	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Produkce	kg ž. hm./KD	220	224	207	231	226	240	255	256	258	260	262	264	265
Realizační cena	Kč/kg ž. hm.	58	61	62	63	59	59	67	61	62	63	64	65	66
Tržby	Kč/ks	12 757	13 761	12 879	14 603	13 316	14 161	16 939	15 678	16 058	16 431	16 801	17 168	17 535
Vlastní náklady hlavního výrobku	Kč/ks	28 958	28 412	31 479	30 241	30 047	31 398	33 756	34 016	34 301	34 556	34 787	34 998	35 192
Podpory přímé	Kč/ks	2 675	2 805	2 281	2 749	3 529	3 651	3 362	3 742	3 742	3 742	3 742	3 742	3 742
Podpory Nepřímé	Kč/ks	22 428	25 149	26 020	26 691	21 182	22 608	20 534	24 662	24 662	24 662	24 662	24 662	24 662
z toho VCS	Kč/ks	0	1 304	1 864	2 434	3 201	2 980	2 739	2 780	2 780	2 780	2 780	2 780	2 780
Podpory celkem	Kč/ks	25 103	27 955	28 301	29 441	24 711	26 259	23 896	28 404	26 805	26 805	26 805	26 805	26 805
Podpory celkem bez VCS	Kč/ks	25 103	26 651	26 437	27 006	21 510	23 279	21 157	25 623	24 024	24 024	24 024	24 024	24 024
Rentabilita bez dotací - nákladová	%	-55,9%	-51,6%	-59,1%	-51,7%	-55,7%	-54,9%	-49,8%	-53,9%	-53,2%	-52,5%	-51,7%	-50,9%	-50,2%
Rentabilita s dotacemi	%	30,7%	46,8%	30,8%	45,6%	26,6%	28,7%	21,0%	29,6%	25,0%	25,1%	25,3%	25,6%	26,0%
Rentabilita s dotacemi bez VCS	%	30,7%	42,2%	24,9%	37,6%	15,9%	19,2%	12,9%	21,4%	16,9%	17,1%	17,4%	17,7%	18,1%

Zdroj: Výběrové šetření nákladů a výnosů vybraných zemědělských komodit ÚZEI, vlastní výpočty

Výkrm skotu vykazuje dlouhodobě ztrátu, a to v případě, že užitkovost (tj. denní přírůstek skotu) nepřevyšuje úroveň 1,0 kg ž. hm. Nízkou nákladovou rentabilitu sice pomáhají zlepšovat přímé i nepřímé podpory do odvětví směřované, přesto za stávající průměrné užitkovosti³² je produkce hovězího masa v ČR nerentabilní. Avšak nejlepší podniky³³, které vykazovaly užitkovost skotu ve výkrmu za roky 2014-2017 nad 1,04 kg ž. hm./KD dosahovaly při započtení všech podpor rentabilitu v průměru 17,7 % (rozmezí 14,8 % až 22,26 %). V dalším období, tj. do roku 2023 (Tabulka 59) se odhaduje, že ačkoli užitkovost vykrmovaného skotu mírně poroste, bude odvětví i při započtení stávající úrovně podpor opět výrazně nerentabilní. Navíc se očekává mírné snižování CZV za jatečná zvířata³⁴, což signalizuje, že rentabilita se může ještě zhoršovat. Na to budou doplácet zejména podniky s nižší užitkovostí skotu ve výkrmu (denní přírůstky pod 1,04 kg ž. hm./KD).

Tabulka 59: Ekonomika výkrmu skotu v letech 2011 až 2018 s výhledem do roku 2023

Tabulka A30 - Výkrm skotu		Skutečná data								Projekce				
	Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Užitkovost	kg/100 KD	89,6	93,0	94,6	96,0	97,2	98,3	99,0	101,2	101,2	101,2	101,2	101,2	101,2
Hmaso Ncel	Kč/ks	44 723	42 817	44 947	46 105	45 629	45 833	46 732	47 016	47 287	47 181	47 157	47 154	47 159
Náklady jednotkové - na přírůstek	Kč/kg přír.	118,9	114,6	114,9	117,5	122,2	126,8	122,4	120,5	121,2	120,9	120,9	120,9	120,9
Náklady jednotkové - na fin. hm.	Kč/kg ž.h.	73,1	70,2	71,4	72,9	73,2	74,0	73,7	74,1	74,6	74,4	74,4	74,4	74,4
Průměrná realizační cena	Kč/kg	40,2	44,7	44,0	45,9	47,4	47,2	47,5	47,5	47,5	47,5	47,5	47,5	47,5
Hmaso PODcel	Kč/ks	9 206	10 829	9 866	8 634	10 305	10 522	10 815	14 614	13 644	13 634	13 333	13 328	13 295
Jednotková podpora celkem	Kč/kg ž.h.	15,0	17,7	15,6	13,6	16,5	17,0	17,0	23,0	21,5	21,5	21,0	21,0	20,9
Rentabilita bez podpor R-S	%	-45,0	-36,4	-38,4	-37,1	-35,3	-36,2	-35,5	-35,9	-36,3	-36,1	-36,1	-36,1	-36,1
Rentabilita s podporami R+S	%	-24,5	-11,1	-16,5	-18,4	-12,7	-13,3	-12,4	-4,8	-7,4	-7,3	-7,9	-7,9	-7,9
Rentabilita s podporami R+S -VCS	%	-24,5	-11,1	-16,5	-18,4	-14,9	-15,0	-14,0	-6,4	-8,9	-8,8	-9,4	-9,4	-9,4

Zdroj: Výběrové šetření nákladů a výnosů vybraných zemědělských komodit ÚZEI, vlastní výpočty

Pozn.: Ve výkrmu skotu je uvažována VCS jako podpora krmiv prostřednictvím bílkovinných plodin

³² Užitkovost – údaje podle ÚZEI Výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků za rok 2014-2017, odhad pro rok 2018

³³ Dle údajů ÚZEI z Výběrového šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků za rok 2014-2017 za 1/3 nejlepších podniků

³⁴ CZV predikovány na základě odhadů cenového vývoje hovězího masa v EU podle zdroje: Agricultural outlook for markets and income 2018-2030

6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP

Řešením nízké konkurenceschopnosti prvovýrobců je zlepšení parametrů užitečnosti ve výkrmu skotu, čímž dojde jednak k částečnému snížení závislosti odvětví na podporách a zároveň ke zlepšení nákladové i souhrnné rentability. To by mohlo být doplněno intenzivnějším odborným poradenstvím pro chovatele. Zapojením se chovatelů do odbytových organizací by se podpořilo zlepšení odbytu jatečných zvířat nejen na tuzemském trhu, ale i pro export (z hlediska rovnoměrnosti a vyrovnanosti dodávek). Podporou investic by mohlo dojít v prvovýrobě k modernizaci objektů, a tím zlepšení nejen efektivity výroby, ale i dobrých životních podmínek zvířat, které se budou stále zpříšňovat. Další příležitostí pro odvětví je zavádění systémů kvality (Q-systém) v celé výrobní vertikále hovězího masa, zejména pak pro produkty masných plemen. To by mohlo při současné podpoře marketingu zvýšit informovanost i zájem spotřebitelů o kvalitní produkty z tuzemské produkce hovězího masa. Současně bude nezbytné zachování stávajících podpor, které jsou do odvětví výkrmu skotu směřovány jak v rámci SZP (podpora krmiv prostřednictvím SAPS + greening, VCS bílkovinné plodiny), tak i národních podpor jako je zelená nafta pro RV (krmiva) a ŽV, i podpora pojištění apod.

Návrh řešení problémů a jejich příčin v celé škále provozních a strukturálních podpor je uveden v rámci teorie změny v tabulce (Tabulka 60).

Tabulka 60: Teorie změny – hovězí maso

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců/zpracovatelů/spotřebitelů	Nutná změna (Potřeba)	Kvantifikace	Typ intervence
Záporná rentabilita výkrmu skotu	Nižší cena jatečného skotu ve srovnání se zeměmi EU15	Závislost prvovýrobců na dotacích	Přímou podporu chovu masných plemen skotu více spojit s produkcí veřejných statků - omezení VCS podpory	Všichni chovatelé KBTPM	Přímé platby vázané na produkci
			Posílit stabilitu příjmů u podniků nacházejících se v oblastech s přírodními omezeními	Chovatelé skotu nacházejících se v oblastech s přírodními omezeními	Přímé platby oddělené od produkce
	Vyšší náklady ve výkrmu (i vlivem horších přírodně-klimatických podmínek)	Preference vývozu živého skotu (včetně telat) do zahraničí před finalizací	Zlepšení investičního vybavení stájí	Výkrmci skotu - odhadem 20 % ustajovacích míst v budovách a stávkách a u technologického vybavení vzhledem ke kratší životnosti pro cca 60 % ustajovacích míst	Investice
	Vyšší náklady ve výkrmu (i vlivem nedostatečného managementu chovu)		Snížení nákladů chovu skotu	Všichni chovatelé skotu	Výměna znalostí a informací
	Nižší užitkovost zvířat	Nedostatečný management chovu a výkrmu	Zlepšení užitkovosti zvířat		Spolupráce
	Nedostatečná aktivita zahraničních diplomatů dojednat potřebné podmínky exportu (chybí dohody o uznání naplňování veterinárních podmínek té které dovozní země)	Vývoz živého skotu do zahraničí	Zlepšit aktivitu zahraničních diplomatů, zvýšit motivaci domácích zpracovatelů k vývozu hovězího masa	-	Zahraniční politika
	Nevyužití potenciálu pro větší odbyt hovězího masa	Nevyrovanost dodávek z důvodů značného počtu plemen masného skotu - nízká organizovatnost dodávek pro zpracovatele a vývozce	Zlepšit utváření vyrovnaných skupin jatečných zvířat z hlediska plemene dle požadavků zpracovatele nebo vývozce	Chovatelé skotu nezapojení do holdingových struktur	Odvětvové intervence (v odvětví není potenciál k založení organizací producentů)
		Neexistence dlouhodobých smluv, prodeje ad hoc	Podpořit vyšší míru organizovanosti prvovýrobců		

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 60: Teorie změny – hovězí maso – pokračování tabulky

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců/zpracovatelů/spotřebitelů	Nutná změna (Potřeba)	Kvantifikace	Typ intervence
Nízká konkurenceschopnost zpracovatelů hovězího masa	Nedostatek kvalifikovaných pracovníků na porážkách a ve zpracování (z důvodu poklesu zájmu o učňovské školství a nízké platové ohodnocení)	Nedostatečné personální zajištění, najímání agenturní pracovníků ze zahraničí	Zvyšovat prestiž potravinářských oborů a zájem o učňovské školství	celý sektor	Výměna znalostí a informací Výměna znalostí a informací Investice
	Nízká koncentrace porážek ve srovnání se zahraničím	Nedostatečná vlastnická a technická koncentrace porážek a zpracovatelských provozů	Zajistit zvýšení technické koncentrace provozů porážek a zpracovatelských podniků	celý sektor	Iniciativa vlastníků těchto provozů
		Prohlubující se záporné saldo zahraničního obchodu s hovězím masem v důsledku dovozů suroviny k dalšímu zpracování	Zlepšit dovednosti v sestavení kvalitního podnikatelského plánu	celý sektor	Výměna znalostí a informací
		Nízká efektivita zpracovatelů	Podpora zpracovatelského průmyslu	celý sektor	Investice
	Nedostatečná aktivita zahraničních diplomatů dojednat potřebné podmínky exportu (chybí dohody o uznání naplňování veterinárních podmínek té které dovozní země)	Omezené možnosti exportu masa	Zlepšit aktivitu zahraničních diplomatů, zvýšit motivaci domácích zpracovatelů k vývozu hovězího masa	-	Zahraniční politika
Nízká domácí spotřeba hovězího masa	Vyšší cena ve srovnání s jinými druhy masa - objektivně dáno délkou výkrmu a vyšších nákladů s tím	bez možné reakce zemědělců	-	-	-
	V ČR není velká tradice ve spotřebě výrobků z čistě hovězího masa - většinou se přidává do výrobků z vepřového masa nebo pro přímou kuchyňskou spotřebu	bez možné reakce zemědělců	-	-	-
	Nedostatečná informovanost spotřebitele o kvalitě tuzemské produkce hovězího masa masných plemen	Vývoz živých zvířat do zahraničí	Zlepšit marketing a informovanost spotřebitelů	celý sektor	Národní podpory
	Absence značek kvality a vhodného marketingu na podporu tuzemské produkce	Dovoz hovězího masa i ve výrobcích ze zahraničí - jako reakce obchodu na požadavky spotřebitelů a restaurací	Podpořit uplatnění nadstandardů v produkci hovězího masa	celý sektor	Příspěvek k budování systémů kvality napříč vertikálou (zemědělec - zpracovatel - maloobchod)

Zdroj: Vlastní zpracování

Odvětví hovězího masa je vlivem záporné rentability výkrmu skotu závislé na dotacích, které dopad tohoto problému zmírňují. Příčinou záporné rentability je nízká cena jatečného skotu ve srovnání se zeměmi EU 15 a také vyšší náklady, které do výkrmu skotu vstupují. Tyto náklady jsou z části dány ztíženými přírodně-klimatickými podmínkami, ale vliv má rovněž nedostatečný management chovu. Ke zmírnění prvního by pomohlo zachování podpory ANC ve faremních systémech orientovaných na ŽV, ke zlepšení managementu chovu by přispěly odvětvové intervence zaměřené na výzkum, odborné poradenství a vzdělávání, vývoj inovací a zavádění moderních technologií a spolupráci. Zlepšení managementu chovu by rovněž přispělo ke zlepšení užitkovosti zvířat, jakožto další příčiny záporné rentability. Mimo možnosti působení SZP je nedostatečná aktivita zahraničních diplomatů dojednat potřebné podmínky exportu. Naopak k lepšímu využití potenciálu pro větší odbyt hovězího masa by pomohla podpora sdružování producentů a zpracovatelů, čímž by došlo k větší vyrovnanosti dodávek z hlediska plemene podle požadavků zpracovatele.

Dalším problémem je nízká konkurenceschopnost zpracovatelů hovězího masa, kteří se potýkají s nedostatkem kvalifikovaných pracovníků. Tento problém je potřeba řešit podporou učňovského školství a rekvalifikací. Ve srovnání se zahraničím je v ČR nízká koncentrace porážek, což vede k nízké efektivitě a nutnosti dovážet hovězí maso ze zahraničí. V tomto směru by pomohlo podpořit poradenství a také investice do moderních technologií. Problémem zůstává také nedostatečný sortiment výrobků z hovězího masa vhodný pro export, který by mohl být řešen podporou inovací a investic do vybraných technologií.

Třetím okruhem je nízká domácí spotřeba hovězího masa, která je dána jednak vyšší cenou v porovnání s jinými druhy masa, tak chybějící tradicí ke spotřebě výrobků z čistě hovězího masa. Nedostatečná informovanost spotřebitele o kvalitě tuzemské produkce hovězího masa z masných plemen vede k vývozu živých zvířat do zahraničí a dovoz hovězího masa a výrobků z něj, což by pomohla zvrátit podpora marketingu a informovanosti spotřebitelů o kvalitě tuzemské produkce. Dalším problémem je absence značek kvality, jejíž zavedení by podpořilo produkci nadstandardů a vhodný marketing zase prodej kvalitního českého hovězího masa.

V následující tabulce jsou uvedeny investiční potřeby, pro které byla na základě požadavku MZe provedena dílčí kvantifikace.

Tabulka 61: Odhad investičních potřeb pro odvětví CHOVU, ODCHOVU A VÝKRMU SKOTU na období let 2021-2027

Problém	Potřeba - nutná změna	Rozsah potřeb - kvantifikace	Rozsah potřeb - finanční rámec (mil. Kč)	mil. Kč pro součet	Stávající politika
Investičně náročné odvětví, snaha o minimalizaci pracovního vstupu kvůli nedostatku pracovní síly	Zajistit průběžné obnovování technologií a technického vybavení	odhadem 20 % ustájovacích míst v budovách a stavbách a u technologického vybavení uhlídem ke kratší životnosti pro cca 60 % ustájovacích míst.	Teleta do 12 měsíců - ustájení Výkrm skotu (mladý skot 12-24 měsíců) - ustájení Výkrm skotu (nad 24 měsíců) - ustájení sklady objemných krmiv - siláže a senáže sklady objemných krmiv - seno	4 059,6 1 666,8 309,9 1 972,0 872,3	Z PRV 2007-13 v rámci opatření M121 byly finančně podpořeny investiční výdaje ve výši 6 420,5 mil. Kč s dotací 2 691,5 mil. Kč. S využitím těchto prostředků bylo pro mladý skot a telata zbudováno více než 30 tis. ustájovacích míst (boudy, kotce). Pro chov byků bylo nově zajištěno 6 tis. ustájovacích míst. Dále projekty přispěly k výstavbě, opravě, či modernizaci technologického ustájení pro 58 tis. kusů dospělého skotu bez dojnic. Tato kapacita odpovídá přibližně 24 % stavu dospělého skotu evidovaného v ČR v roce 2016. V oblasti uskladňování krmiv přispěly finance poskytnuté na realizaci projektů k vybudování nebo opravě skladů objemných krmiv s kapacitou přes 880 tis. m³ sena nebo slámy, silážních žlabů s kapacitou přes 1 972,0 tis. m³ senáže nebo siláže a v rámci jednoho z projektů sklad drcených krmiv s kapacitou téměř 3 000 m³. V rámci opatření 411 z PRV 2014-20 do roku 2018 byl sektor chovu a výkrmu skotu podpořen investičními výdaji o rozsahu 3 311,0 mil. Kč s dotací 1 402,0 mil. Kč. S jejich pomocí byly vybudovány sklady objemných krmiv s kapacitou přes 518 tis. m³ sena nebo slámy, silážní žlaby s kapacitou přes 394 tis. m³ senáže nebo siláže.
Vznik nových požadavků na rozšíření skladovací kapacity v souvislosti s prodloužením doby skladování statkových hnojiv na 6 resp. 9 měsíců vyplývajících z nitratové směrnice.	Přispět k rozšíření kapacit hnojiv				
	Přispět k rozšíření kapacit jímek				
CELKEM				8 880,6	

Ironě těchto vyčíslených specifických investičních potřeb pro odvětví, je třeba zahrnout část investičních potřeb na mobilní techniku (připrava a rozvoz krmiv, odliš. hnoje, apod.), která je většinou univerzální - společná pro více odvětví, ale nelze je jednoznačně přiřadit jednotlivým odvětvím.

Zdroj: Expertní odhad

7. SWOT analýza

JATEČNÝ SKOT A HOVĚZÍ MASO

Silné stránky	Slabé stránky
• Velkovýrobní systémy chovu skotu s využitím výhod z velikosti u řady podniků. • Provázanost chovu krav BPTM s opatřeními ke zlepšování vztahu zemědělství k ŽP. • Vysoký stupeň zatravnění v horských a příhraničních oblastech s dobrou krmivovou základnou pro chov krav BTPM. • Vynikající klimatické a geografické podmínky ČR pro pastevní chov skotu. • Přírozená údržba krajiny • Kvalitní systém plemenářské práce v chovu masného skotu včetně šlechtění, Velmi dobrý zdravotní stav skotu v chovech (ozdravné programy pro skot). • Agroturistika – provázání zemědělství s turistickým ruchem a výrobou lokálních produktů.	• Ztrátovost výkrmu skotu v důsledku nízké intenzity výroby a nižších CZV • Vysoká závislost ekonomiky odchovu skotu i krav BTPM na podporách, při existenci vysoce rentabilních podniků s extenzivními chovy. • Nižší využití statkových hnojiv pro zlepšení kvality orné půdy vzhledem k chovu KBTPM na TTP. • Malý podíl obchodované produkce prostřednictvím odbytových organizací a v rámci privátních systémů kvality. • Nízké investice do technologií a ustájení v předchozích letech. • Nedostatečné využití TTP (1 mil. ha TTP vs. 200 tis. KBTPM). • Nevyrovnané partie masa pro export – velký počet masných plemen skotu
Příležitosti	Ohrožení
• Využití vázané podpory přežvýkavců. • Zapojení do (privátních) systémů kvality v celé vertikále. • Zvýšení podílu obchodované produkce prostřednictvím organizací výrobců, zlepšení marketingu a diverzifikace trhu (faremní zpracování a prodej, bio-produkce). • Zatraktivnění agroturistiky ve spojení s chovem skotu. • Výraznější prostor pro zvyšování efektivnosti produkce u většiny podniků s výkrmem skotu, včetně zlepšení managementu. • Pokračující specifické podpory producentům. • Vazba podpor na produkci kvalitního hovězího masa. • Prostor k efektivnějšímu využití TTP k chovu paseného skotu. • Prostor ke zvýšení domácí spotřeby hovězího masa. • Obchodní činnost jednotlivých svazů, vývozy zvířat, pozitivní vliv na cenu pro prvovýrobce.	• Změna politiky - snížení přímých i nepřímých podpor chovu skotu. • Zpřísnění podmínek welfare, zejména v oblasti převozů živých zvířat (růst transportních nákladů, nákladů na pohodu zvířat). • Konkurence dovozů hovězího masa z EU a z třetích zemí (dopady dohody EU s MERCOSUR, dohody TTIP s USA). • Zvýšení nákladů na práci, půdu a také krmiva (konkurence bio-energetiky). • Rostoucí ceny práce, půdy, energií a krmiv. • Zdravotní stav stád skotu v EU, resp. případný výskyt nebezpečných nákaz.

VEPŘOVÉ MASO

1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP

Tato část je zpracována souhrnně v základním analytickém dokumentu za oblast konkurenceschopnost zemědělství.

2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?

Výroba vepřového masa se v ČR dlouhodobě řadí k sektorům zemědělské produkce, které vykazují v rámci živočišných komodit dlouhodobě **nejnižší konkurenceschopnost**. Také v rámci zemí EU je odvětví nekonkurenceschopné. Celková produkce dlouhodobě **nepokrývá tuzemskou spotřebu a míra soběstačnosti dlouhodobě klesá**, přičemž mezi roky 2010 a 2018 se snížila ze 64 % na 52 %. **Stavy prasat, které až do roku 2012 dlouhodobě klesaly**, zaznamenaly v posledních šesti letech spíše **stabilizaci**. Také v případě **celkové produkce vepřového masa došlo v posledních pěti letech (2014–2018) již jen k nepatrnému snižování**.

Tabulka 62: *Bilance výroby a spotřeby vepřového masa¹⁾ a ekonomika výkrmu prasa*

Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ²⁾	Index 2018/2009
Stavy prasat celkem	tis. ks	1 971,4	1 909,2	1 749,1	1 578,8	1 586,6	1 617,1	1 559,6	1 609,9	1 490,8	1 557,2	75,6
Stavy prasnic	tis. ks	143,9	133,0	112,0	100,2	102,4	103,0	96,3	97,1	91,1	92,2	63,3
Prům.přírůstek prasata výkrm	kg/ks/den	0,727	0,734	0,752	0,753	0,824	0,844	0,868	0,882	0,898	0,898	123,5
Bilance												
Počáteční zásoba	tis. t j. hm.	11,4	10,5	13,1	12,3	10,3	10,6	9,3	9,3	9,4	8,8	82,5
Výroba	tis. t j. hm.	288,1	285,1	272,5	236,2	241,4	245,9	243,8	246,0	227,9	234,1	79,1
Dovoz ³⁾	tis. t j. hm.	199,3	217,5	234,7	256,2	249,8	255,7	274,4	271,0	274,3	282,7	137,6
Celková nabídka	tis. t j. hm.	498,8	513,0	520,3	504,7	501,5	512,2	527,5	526,3	511,6	525,6	102,6
Domácí spotřeba	tis. t j. hm.	442,6	446,6	448,2	433,0	423,8	429,9	450,8	446,3	441,8	454,2	99,8
Vývoz ³⁾	tis. t j. hm.	45,7	53,4	59,8	61,3	67,1	73,0	67,4	70,7	61,0	63,6	133,5
Celková poptávka	tis. t j. hm.	488,3	499,9	508,0	494,3	490,9	502,9	518,2	517,0	502,8	517,8	103,0
Konečná zásoba	tis. t j. hm.	10,5	13,1	12,3	10,3	10,6	9,3	9,3	9,4	8,8	7,8	83,8
Krytí domácí spotřeby dovozem ⁴⁾	%	45,0	48,7	52,4	59,2	58,9	59,5	60,9	60,7	62,1	62,2	17,1
Soběstačnost ⁴⁾	%	65,1	63,8	60,8	54,5	57,0	57,2	54,1	55,1	51,7	51,5	-13,4

1) Bilance uvedena v jatečné hmotnosti, přepočtový koeficient na živou hmotnost roky 2012–2013 = 0,778, roky 2014–2018 = 0,7868.

2) Údaje o dovozu a vývozu jsou předběžné, rovněž navazující výpočty nabídky, poptávky, spotřeby a soběstačnosti.

3) Dovoz a vývoz vepřového masa včetně živých zvířat.

4) Meziroční index je vyjádřen v p. b. (tj. rozdílem %).

Pramen: ČSÚ - Výsledky chovu prasat, Soupis hospodářských zvířat k 1. 4., Statistika zahraničního obchodu; TIS^{CR} SZIF;

EC - DG for Agriculture; EUROSTAT; výpočty ÚZEI a MZE

Saldo zahraničního obchodu se živými prasaty, které bylo do roku 2013 záporné se od roku 2014 dostalo do kladných čísel a každoročně se zlepšuje (v roce 2018 dosáhlo hodnoty 1,75 mld. Kč). To znamená, že čeští chovatelé se stávají na evropském trhu konkurenceschopnějšími, což se projevilo omezením dovozu selat, a naopak zvýšením exportu jak selat, tak i jatečných prasat. Naproti tomu **bilance zahraničního obchodu s vepřovým masem se trvale zhoršovala**, když v roce 2010 dosáhla -7,8 mld. Kč a do roku 2018 se snížila o 69 % na -13,266 mld. Kč. Od roku 2015 dokonce převyšují dovozy svým objemem tuzemskou produkci.

3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?

Hlavními důvody snižování rozměru domácí výroby jsou:

- Nízká rentabilita produkce.
- Vysoká volatilita CZV – přímá závislost tuzemských cen na cenách na evropském trhu.
- Rezervy existují v konverzi krmiv v předvýkrmu prasat a v produktivitě práce.
- Změny na trhu faktorů, především dostupnost a kvalita pracovní síly.
- Nízká ochota prvovýrobců sdružovat se do odbytových organizací.
- Chybějící nezávislé poradenské služby.
- Nedostatečný transfer poznatků z oblasti vědy a výzkumu
- Nízká konkurenceschopnost zejména masného zpracovatelského průmyslu.
- Chybí angažovanost producentů a zpracovatelů do zapojení v různých (privátních) systémech zvyšování kvality a marketingu (např. systémy Q pro maso).

Pozitivní je však vývoj spotřeby vepřového masa, která v ČR je dlouhodobě stabilní. Do budoucna je ale možné očekávat změny ve spotřebitelském chování směrem spíše k vyšší spotřebě bílého masa (ryby, drůbež).

Tabulka 63: *Ekonomika výkrmu prasat (náklady, přírůstky a realizační ceny z Výběrového šetření ÚZEI) v letech 2009 až 2018*

Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Index 2018 / 2009
<i>Ekonomika výkrmu prasat (náklady, přírůstky, počty odstavených selat a realizační ceny z Výběrového šetření ÚZEI)</i>												
Užitkovost - počet odstavených selat	selat/prasnice	19,97	20,78	21,94	22,99	25,14	26,65	26,96	29,02	30,02	30,02	150,3
Užitkovost - přírůstek předvýkrmu prasat	kg/100 KD	39,31	41,16	41,40	41,00	40,62	40,45	41,25	41,77	41,00	41,00	104,3
Užitkovost - přírůstek výkrmu prasat	kg/100 KD	72,74	73,42	75,21	75,30	82,39	84,44	86,83	88,16	89,82	89,82	123,5
Finální hmotnost výkrmu prasat	kg	112,2	111,7	111,0	111,4	113,5	114,8	114,3	116,5	115,3	115,3	102,8
Náklady jednotkové na vykrmaný kus	Kč/kg ž. hm.	34,48	33,52	34,25	36,55	36,41	34,87	34,43	33,37	34,66	35,24	102,2
Realizační cena výkrmu prasat	Kč/kg ž. hm.	28,95	26,71	28,71	32,88	33,67	32,92	28,86	29,35	31,96	27,24	94,1
Podpory jednotkové přímé ¹⁾	Kč/kg ž. hm.	0,02	0,02	1,00	1,29	1,22	2,08	2,84	4,30	3,09	4,27	-
Podpory jednotkové nepřímé - krmiva	Kč/kg ž. hm.	1,28	1,85	1,93	3,00	1,14	0,75	0,80	0,72	0,69	0,68	-
Podpory jednotkové celkem	Kč/kg ž. hm.	1,30	1,87	2,93	4,29	2,36	2,84	3,64	5,02	3,78	4,94	-
Nákladová rentabilita ²⁾	%	-16,05	-20,32	-16,16	-10,04	-7,52	-5,61	-16,17	-12,05	-7,79	-22,71	141,4
Souhrnná rentabilita s přímými podporami ²⁾	%	-16,00	-20,26	-13,24	-6,51	-4,16	0,36	-7,92	0,84	1,12	-10,60	66,3
Souhrnná rentabilita s nepřímými podporami ²⁾	%	-12,34	-14,80	-10,53	-1,83	-4,40	-3,44	-13,84	-9,90	-5,79	-20,78	168,4
Souhrnná rentabilita s celkovými podporami ²⁾	%	-12,28	-14,75	-7,61	1,70	-1,04	2,53	-5,59	2,99	3,11	-8,68	70,6
Cena EU prasata tř. E ³⁾	€/100 kg j. hm.	142,22	140,96	153,19	170,62	175,48	156,60	139,57	145,96	160,68	142,04	99,9
Cena ČR prasata tř. E ³⁾	€/100 kg j. hm.	149,96	142,08	156,22	177,4	173,19	158,49	140,93	145,98	161,13	139,60	93,1

1) Podpory přímé - I. a II. balíček; PRV - Opatření 14.1.4-14.1.5 (welfare); MZe - dot. tit. 8;

2) Meziroční index je vyjádřen v p. b. (tj. rozdílem %).

3) Cena = CZV na reprezentativních trzích EU.

EU patří k jednomu z hlavních světových producentů a k největšímu exportéru vepřového masa, je tedy poměrně významně ovlivňována globálním trhem s touto komoditou, neboť se na tomto trhu střetává s dalšími konkurenty (USA, Brazílie, Kanada). Současně se jakékoliv změny odehrávající v odvětví vepřového masa na společném trhu Unie zpětně promítají do trhu s vepřovým masem v ČR. **Převís nabídky nad poptávkou vepřového masa v EU**, který se odrazil v poklesu cen, **negativně ovlivňoval** od konce roku 2014 až do 1. poloviny roku 2016 **ekonomiku chovu prasat** ve všech členských zemích, tedy i v ČR. To se následně projevilo redukcí stavů prasat i prasnic, mírným růstem celkové výroby, poklesem porážek a pokračujícím růstem dovozu masa.

- Na základě dlouhodobě nepříznivého ekonomického vývoje v odvětví rozhodla Evropská komise pro roky 2015 i 2016 vyhlásit v rámci SOT podporu soukromého skladování masa. Tato záchranná síť se však nejevila jako dostatečně účinná, proto EK rozhodla finančně pomoci odvětví chovu prasat v podobě mimořádných podpor (tzv. I. a II. balíčku). Každá členská země mohla navíc ke stanovené sumě ze zdrojů EU přidat stejný objem financí z národních zdrojů. Tyto a další podpory z národních zdrojů včetně zelené nafty a welfarových opatření pozitivně ovlivnily ekonomiku chovu prasat v ČR, která se díky jim stala v průměru ČR zisková.

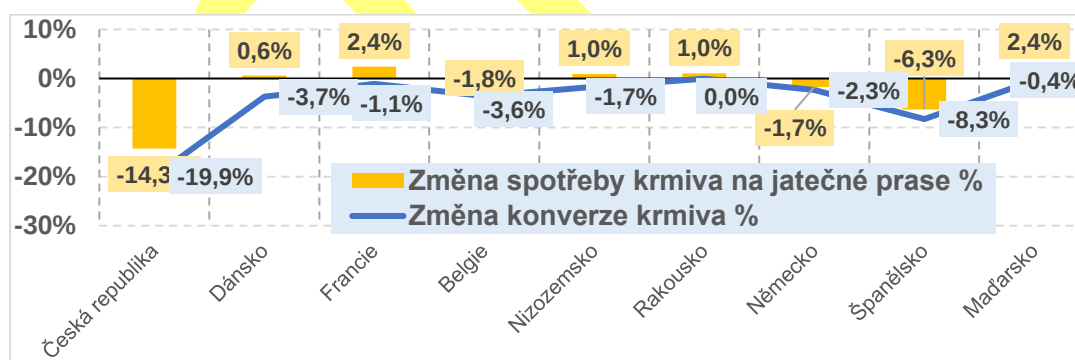
- Při porovnání s ostatními chovatelsky vyspělými zeměmi EU³⁵ došlo v ČR v chovu prasat k výraznému zlepšení jak reprodukčních ukazatelů, konverze krmiva i celkových nákladů. Přesto jsou v českých chovech v porovnání se západními konkurenty **stále rezervy v produktivitě práce a konverzi krmiva a i užitkovosti (např. přírůstek v předvýkrmu prasat).**

- Ke zlepšení užitkovosti a zdravotního stavu prasnic a prasat ve výkrmu přispěla v ČR bezpochyby také podpora zaměřená na ozdravení chovů prasat, která je českým chovatelům v rámci národní podpory vyplácena od roku 2011. Zároveň se díky lepšímu zdravotnímu stavu snížila také spotřeba antibiotik v kompletních krmných směsích.

- V České republice byly v porovnání s nejlepšími producenty EU zjištěny mírně vyšší náklady na krmiva, vyšší veterinární, a především ostatní a režijní náklady. Vysoké ostatní a režijní náklady významně zhoršují pozici ČR.

- Konverze krmiva se od roku 2010 do 2016 významně zlepšila, v průměru bylo na 1 kg ž. hm. potřeba o 0,6 kg krmiva méně. Celková spotřeba krmné směsi na vykrmené jatečné prase poklesla o 50 kg. Přesto se konverze krmiva pohybuje stále mírně pod průměrem zemí EU, rezervy jsou spatřovány především v období od odstavu do konce předvýkrmu prasat. Horší konverze krmiva se projevuje vyšší citlivostí českých výkrmců na růst cen krmných směsí, než u producentů s lepší konverzí krmiva, ačkoli se ČR řadí k zemím s nižšími cenami krmných směsí.

Graf 28: Vývoj spotřeby krmiva a konverze krmiva v roce 2016 vůči roku 2010

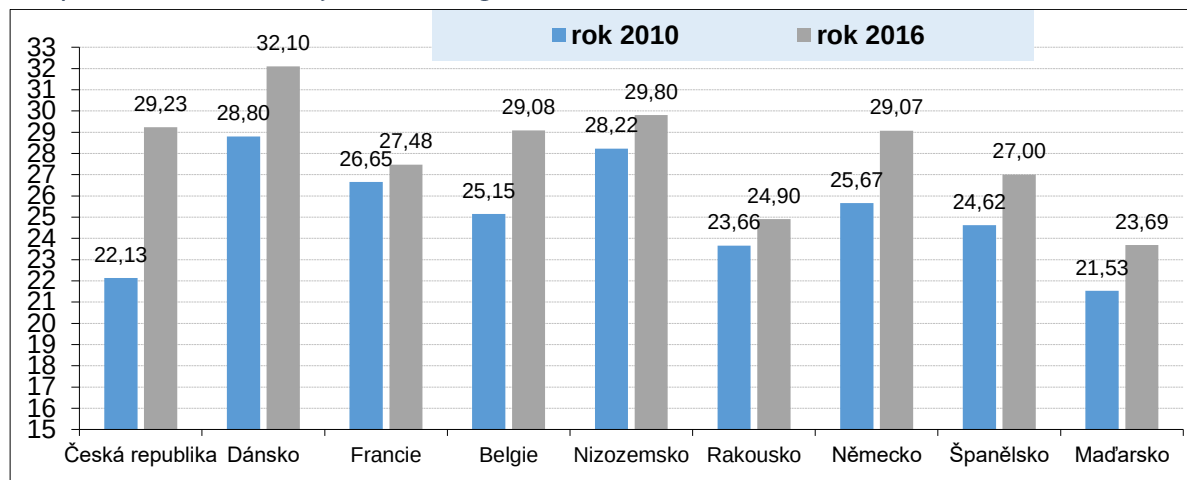
Pramen: InterPig

- Česká republika dosáhla v porovnání s ostatními vybranými zeměmi EU podle údajů InterPig nejvýznamnějšího nárůstu užitkovosti prasnic z 19,97 odchovaných selat v roce 2009 na 29,02 v roce 2017 (Tabulka 63), což je dáno kvalitní plemenářskou a chovatelskou prací, ale také úbytkem méně efektivních chovů. Užitkovost prasnic dosahuje průměru zemí EU, počet

³⁵ Mezinárodní srovnání nákladů ve výkrmu prasat bylo zpracováno na základě podkladů z mezinárodní sítě InterPig, ve které je ČR členem od roku 2011. Data za ČR vycházejí z Výběrového šetření nákladů ÚZEI a výsledky představují průměrné hodnoty za 60-70 podniků.

odstavených selat na prasnici je srovnatelný s Německem a Belgií a vyšší než ve Francii, Rakousku a Španělsku, ale dosud nižší než v Dánsku a Nizozemku.

Graf 29: Počet odstavených selat na prasnici v letech 2010 a 2016

Pramen: InterPig

- Od roku 2010 významně vzrostla produktivita práce, kdy v roce 2016 za 1 hodinu živé práce bylo vyrobeno o 16 % více masa. Přestože pracovní náklady v ČR jsou v rámci zemí EU podprůměrné, což je zapříčiněno přibližně třetinovou cenou práce, **produktivita práce stále významně zaostává za všemi západními konkurenty, na produkci 1 t masa je potřeba přibližně 2-3 násobné množství práce.**

- Úspěšní chovatelé prasat v ČR, kteří dosahují srovnatelných špičkových výsledků, využívají výkonnou genetiku a moderních technologií vyhovujících potřebám zvířat a přinášejících úsporu lidské práce.

- Obecná **úroveň stavu technologií je na relativně dobré úrovni.** Podle šetření VÚZT 193 v průzkumu sledovaných stájí pro chov prasat jich je 86,5 % v dobrém technickém stavu nebo vyžaduje jen menší opravy (8,29 %). Je v nich chováno 94,3 % prasat (v přepočtu na DJ). 3,1 % stájí vyžaduje nákladné opravy a 2 % musí být opuštěna a nahrazena.

Tabulka 64: *Technický stav hodnocených stájí pro chov prasat podle kategorií (2017)*

Technický stav stáje	velmi dobrý	dobrá, nevyžaduje opravy a úpravy	vyžaduje menší opravy	vyžaduje nákladné úpravy	vyžaduje rekonstrukci a příp.změny systému	nevyhovující a oprava nebo rekonstrukce není účelná	Celkem
Počet stájí	20	147	16	2	4	4	193
Zastoupení stájí, %	10,36	76,17	8,29	1,04	2,07	2,07	100,00
Prasnice, ks	1378	9104	1274	276	442	321	12795
Prasnice, zastoupení, %	10,77	71,15	9,96	2,16	3,45	2,51	100,00
Kanci od 50 kg ž.hm., ks	10	89	6	0	7	5	117
Selata, ks	3582	23928	4523	0	568	1143	33744
Selata, zastoupení, %	10,62	70,91	13,40	0,00	1,68	3,39	100,00

Výkrm prasat a ostatní, ks	13209	49095	6600	1347	278	1170	71699
Výkrm, zastoupení, %	18,42	68,47	9,21	1,88	0,39	1,63	100,00
Celkový počet DJ (ČSN)	1 977,57	1 9 542,96	1 370,38	1 222,66	1 241,64	13 318,28	13 673,48
Zastoupení DJ (ČSN), %	14,46	69,79	10,02	1,63	1,77	2,33	100,00
Celkový počet DJ (EU)	1 977,57	1 9 542,96	1 370,38	1 222,66	1 241,64	13 318,28	13 673,48

Pramen: VÚZT 2018 - Posouzení aktuálního technického stavu stájí a stájových technologií pro chov hospodářských zvířat

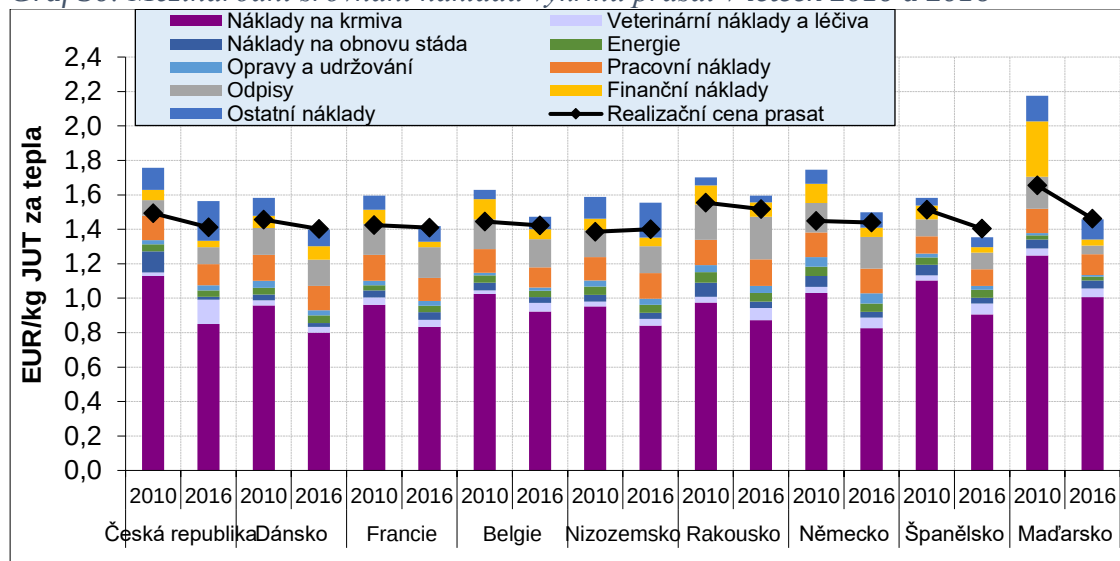
- Celkem je asi 20 % stavů prasat, které jsou ustájeny úplně v nových stájích; zbývající část je umístěna ve stájích ze 70. let, kde je však opraveno opláštění, zateplení, vzduchotechnika a nové vnitřní vybavení technologií v různém stupni obnovy vzhledem k době rekonstrukce. Hlavní problém spočívá v technologických omezeních, vzhledem ke konstrukčním charakteristikám hal. Chov prasat je investičně náročný. Investice do stájí jsou potřeba, vždy je nutná obnova po cca 10 letech (minimálně vnitřní technologie); s tím jsou spojeny i nové požadavky na welfare.

- Budoucí trendy v investicích budou zaměřeny na zmenšování potřeby pracovní síly v ještě větší míře než nyní, kvůli nedostatku pracovníků v odvětví - automatizace provozu např. mycí roboty k dezinfekci hal, automatický krmný box; dávkování krmiv; tenzometrické vážení hmotnosti; automatické vyřazení prasat v porážkové hmotnosti a chov prasat na podestýlce. Další návažné oblasti, které bude potřeba řešit, jsou doprava zvířat, chlazení prasat při čekání prasat na porážkách) apod.

- Česká republika byla na úrovni prvovýroby v produkci prasat konkurenceschopná (což mj. také potvrzují výsledky kladné bilance AZO ve výši 0,5 mld. Kč u živých prasat v letech 2015-2017), výsledky byly srovnatelné s Nizozemskem a Německem, průměrné náklady dosahovaly 1,60-1,56 EUR/kg JUT. Nejlepší 1/3 podniků v ČR se přibližuje ekonomickými výsledky (1,48-1,57 EUR/kg JUT) Rakousku a Belgie. Za průměrnými výsledky zemí zastoupených v InterPIG zaostávala ČR v nákladech v období 2014-2016 o 0,07-0,11 €/kg JUT, je tedy mírně podprůměrná. Dobré pozici v mezinárodní konkurenci pomáhala České republice slabá koruna vůči euru³⁶ v hodnoceném období, která dosahovala úrovně 27,5 Kč/€. Pokud by například průměrný kurz v letech 2014-2016 byl na úrovni 25-26 Kč/€, dosahovala by ČR nejhoršího výsledku ze všech sledovaných zemí. Je tedy nutno přihlídnout při hodnocení nákladů mezi jednotlivými zeměmi k poměrně významnému vlivu kurzu národní měny k euru.

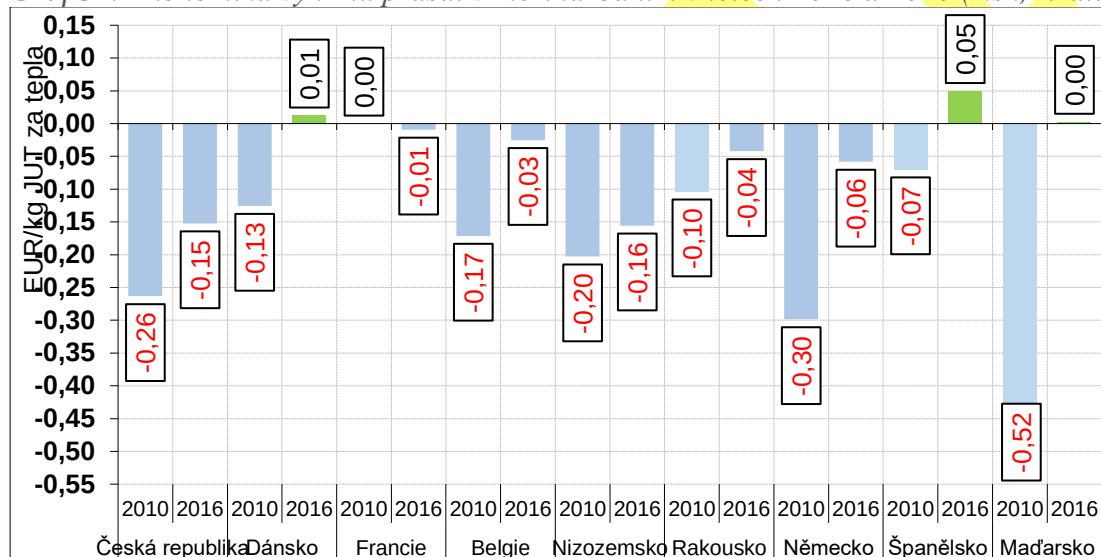
³⁶ V mezinárodní síti porovnání nákladů InterPig jsou náklady uváděny za všechny země v eurech. V případě zemí mimo eurozónu (ČR, Maďarsko, Dánsko) pak ovlivňuje jejich úroveň i kurz národní měny vůči euru.

Graf 30: Mezinárodní srovnání nákladů výkrmu prasat v letech 2010 a 2016

Pramen: InterPig

Graf 31: Ekonomika výkrmu prasat v mezinárodním v letech 2016 a 2010 (zisk, ztráta)

Pramen: InterPig

- V oblasti sdílení nejnovějších poznatků v oboru je problém zajistit odborníky, kteří mohou sdílet nové progresivní poznatky. Svazu chovatelů prasat (SCHP) se snaží zajišťovat pro chovatele odborné semináře (celodenní seminář 1x za rok) kam zve zahraniční experty pro zprostředkování nezávislých informací. Aktuálně je členem SCHP 65 % chovatelů, kteří chovají cca ¾ prasat). Svaz uvažoval o vytvoření systému poskytující nezávislé poradenství, ale určitou bariérou je fakt, že ze strany dodavatelských firem je již poradenství poskytováno, a je započteno v ceně pořizovaného materiálu nebo investice. Ze strany zemědělců není dosud nezávislé poradenství zájem. Aby bylo poradenství úspěšné, musí poradce přesvědčit svoji odborností (jsou uplatnitelní max. 4 špičkoví poradci v sektoru). V Německu existují

špičkové chovy zastřešené pod DLG³⁷ (a poradci nejsou jejich zaměstnanci a navštěvují ostatní chovatele, kde identifikují možné zdroje problémů a následně přizvou experta na danou oblast. Obdobně funguje poradenství v rámci integrátorů ve Španělsku.

- Obdobně v oblasti aplikovaného výzkumu není dostatečná odborná kapacita pro řešení provozních problémů. Řada univerzit a středních škol zrušily zootechnické obory. Současně je nedostatek odborníků na technologie – zemědělci jsou odkázáni na dodavatele vstupů, chybí nezávislý výzkum.

- Přes tyto nedostatky byly v rámci PRV 2014-2020 financované 2-3 projekty Evropského inovačního partnerství zaměřené na chov prasat. Jeden projekt zaměřený na snižování konverze krmiv při šlechtění prasat s využití krmných boxů; další projekt zaměřený na možnostim srovnání výsledků z různých faremních informačních systémů a poslední zaměřený na zkrmování separovaných vojteškových lístků jako náhrada dovozové sóji bílkovinnými plodinami.

- Chov prasat v ČR má charakter spíše průmyslové výroby, neboť není přímo vázaný na půdu. Stále více chovů je soustředěno ve společnostech (a.s. a s.r.o.), zatímco v zemědělských podnicích a u fyzických osob se stavy prasat snižují. Podle posledních údajů ČSÚ z roku 2016 společnosti (akciové a spol. s.r.o.) chovaly více než 77 % z celkového počtu prasat v ČR, zatímco v roce 2013 to bylo 75 %. Koncentrace chovů roste také směrem k podnikům s vyšší koncentrací zvířat. V roce 2010 bylo evidováno 213 podniků s chovy nad 2 tis. ks prasat, zde bylo soustředěno 78 % z celkového počtu prasat v ČR, v roce 2013 klesl počet velkých podniků na 172, které však soustředily již 82 % zvířat a v roce 2017 bylo 156 velkých podniků s 86% podílem na celkovém počtu chovaných prasat. Rozhodující produkce se tedy odehrává převážně ve velkých podnicích. Tento fakt vysvětluje i jejich nižší zájem sdružovat se do odbytových organizací, navíc mnohé z nich (cca 45 %) jsou součástí holdingů, které zároveň vlastní i porážku. Vyšší koncentrace zvířat v chovech však sebou nesou i rizika negativních dopadů těchto „velkokapacitních objektů“ na životní prostředí.

- Vzhledem k tomu, že při neochotě výrobců ke sdružování, není dostatečně koncentrována produkce v potřebných množstvích, požadovaných partiích o určitých jakostních parametrech, větší tuzemští zpracovatelé nedostanou takto ucelenou šarži produkce a dováží si potřebné části ze zahraničí, na což však doplácí tuzemští prvovýrobci.

- Masný zpracovatelský průmysl patří k odvětví, které je vzhledem k nízké koncentraci málo konkurenceschopné a nedokáže tak zhodnotit tuzemskou surovinu (jatečná prasata) ve výrobky s vyšší přidanou hodnotou a ty pak uplatnit na tuzemském nebo zahraničním trhu. Potřebnou surovinu v podobě výsekového masa si dováží. Důvodem je rovněž velký počet zpracovatelů s porážkou a snaha udržení se na trhu, ale i blízkost velkých porážek prasat v Německu, Polsku, jejichž roční výkon mnohonásobně převyšuje výkon porážek v ČR. To se odráží v porovnání s tuzemskými provozy v nižších zpracovatelských nákladech a následně i nižší ceně dovezeného masa.

• V ČR se koncentrace zpracovatelů s vlastní porážkou zvyšuje a roste i počet poražených prasat v deseti největších zpracovatelských podnicích. Zatímco v roce 2010

³⁷ DGL - LG e.V. Otevřená síť a profesionální hlas zemědělství, agropotravinářského průmyslu prostřednictvím svých znalostí, kvality a přenosu technologií podporuje pokrok v zemědělském, zemědělsko-potravinářském odvětví na celém světě a přispívá k udržitelnému zajištění celosvětového životytí. Jako otevřená mezinárodní síť spolupracuje DLG s odborníky z celého světa na vývoji řešení orientovaných na budoucnost v oblasti výzev tohoto odvětví.

provozovalo porážku jatečných prasat v ČR celkem 195 podniků do roku 2017 se jejich počet snížil o 20 (tj. o 10,2 %) na 175. Top 10 jatek se podílelo na celkovém počtu poražených prasat v roce 2010 téměř 51 %, zatímco v roce 2017 stoupl na 61 %. Průměrný počet poražených zvířat na podnik v roce 2017 dosáhl 13,5 tis. ks., zatímco v roce 2010 to bylo 16,2 tis. ks.

- Poměrně velký počet menších podniků (jatek) ústí v jejich nižším využívání kapacit, což se projevuje vyššími zpracovatelskými náklady (vyšší fixní náklady na jednotku produkce), které při tlaku obchodních řetězců nutí zpracovatele nakupovat surovinu (pouze levnější díly vepřového masa) v zahraničí. Tyto tlaky jsou následně přenášeny do tlaku zpracovatelů na ceny tuzemských zemědělských výrobců.

- Snaha o udržení se na trhu, vede zpracovatele k nakupování suroviny do výrobků za co nejpríznivější cenu, což se dlouhodobě projevuje růstem dovozů vybraných částí masa (Německo, Španělsko, Dánsko) a poklesem poptávky po surovině (jatečných prasatech) od českých producentů. V posledních letech (2015-2017) rovněž vzrostly dovozy výsekového vepřového masa přímo obchodem, důvodem byla příznivá cena některých dodavatelů (Španělsko, Nizozemsko). Na základě této situace dochází k tomu, že saldo zahraničního obchodu s vepřovým masem se stále prohlubuje a objem nakoupeného produktu v zahraničí převyšuje od roku 2015 tuzemskou výrobu vepřového masa.

- V ČR však stále **chybí systémové a na převážně soukromých iniciativách založené programy kvality** vedené od výrobce po maloobchod, které by podpořily specifické kvalitativní charakteristiky produktu a spotřebitele na tyto kvality upozornily, jak je tomu v zahraničí. Např. rakouský systém kvality AMA Gütesiegel (Pečeť kvality AMA) nebo německý systém kvality QS³⁸, který je založen na dodržování předepsaných postupů. Ty začínají na zemědělské úrovni (krmiva, odchov selat, výkrm prasat), pokračují přes zpracování a dopravu a končí v maloobchodu. Postupy a normy jsou transparentní a dostupné spotřebitelům, a jejich dodržování je ověřováno několikastupňovou kontrolou. Spotřebitelům je tak zajištěna vyšší kvalita produkce s jasně definovanými parametry. V ČR se podařilo dostat do povědomí spotřebitelů několik málo značek kvality (**Klasa, Regionální potravina (RP), Bio potravina**). Klasa ani Regionální potravina však nejsou plnohodnotným řešením.

- Je zřejmé, že někteří spotřebitelé (ti s vyššími příjmy a mladé rodiny s dětmi) již žádají nebo ve větší míře začínou postupně žádat vyšší kvalitu, přičemž tyto systémy kvality nejsou stále vytvořeny. Data AC Nielsen potvrzují, že nejvíce zboží v promo akcích se kupuje v ČR a na Slovensku, což vypovídá o větší konkurenci mezi řetězci a větší citlivosti spotřebitelů na ceny než v jiných státech EU.

- Konkurenceschopnost výroby vepřového masa v rámci evropského prostoru bude stále více ovlivněna **požadavky kladenými zejména na dobré životní podmínky v chovu prasat (DŽPZ)**, a na zdraví zvířat neboť tato témata označila EK jako jednu ze svých priorit. Je tedy možné očekávat tlak společnosti na zvyšování nadstandardních podmínek DŽPZ. V rámci EU jsou nejvýznamnější požadavky v oblasti kastrace kanečků, na plošné uplatňování krácení ocásků a zkracování zubů u selat, na zvýšení prostoru u prasnic v porodnách. Poslední uvedené opatření bude vyvolávat potřebu nových investic splňujících tyto nadstandardní požadavky.

³⁸ Ihr Prüfsystem für Lebensmittel (QS-System kvality potravin)

V rámci zdraví zvířat budou zesilovat požadavky na omezování nadužívání antimikrobik v chovech, s cílem snižovat výskyt jejich reziduí v produktech z vepřového masa.

4. Jak závažný je tento problém?

Na základě dosažených výsledků z roku 2016 až 2018 se očekává, že komodita nenaplní cíle strategie³⁹ v roce 2020, zejména ukazatel míry soběstačnosti, který se v důsledku zvyšujících se dovozů vepřového masa snižuje. Od roku 2012 do roku 2017 se snížila míra soběstačnosti z 54,5 % na 52,5 %, tj. o 1,8 p. b. Proti roku 2010 však byla nižší o 11,1 p. b. Naproti tomu soběstačnost EU 27 dosahuje 108 %, Dánsko 665 %, Německo 107 %, Polsko 112 %, Rakousko 106 % a Maďarsko 96 %.

Tabulka 65: Ukazatele plnění Strategie českého zemědělství do roku 2030

Ukazatel	Výchozí (ref.) hodnota	2015	2016	2017	2018	Cíl 2020	Cíl 2025	Cíl 2030
Stav prasat celkem	1 555	1 560	1 610	1 491	1 508	1 800	2 100	2 400
- z toho stavy prasnic	96	96	97	91	90	100	110	120
Míra krytí spotřeby vepř. masa	55	54	55	52	52	60	70	80

Pramen: Zelená zpráva 2018, Strategie českého zemědělství do roku 2030

Úbytek stavů prasat vede ke snížení možnosti využít produkci krmných obilovin v tuzemsku a zvyšuje tím tlak pěstitelů bilanční přebytek obilovin exportovat. Současně při stabilní spotřebě a rostoucích dovozech vepřového masa dochází k omezené možnosti realizovat vyšší přidanou hodnotu.

Další ztráta konkurenčních pozic v případě vepřového masa by znamenala další prohlubování, celkového salda agrárního zahraničního obchodu, přičemž aktuálně se podílí na celkovém záporném saldu více jak jednou třetinou tj. -12,8 mld. Kč.

Sektor chovu prasat váže přibližně 5 300 zemědělských pracovníků, tj. 5,1 %⁴⁰.

Podíl podniků dosahujících ztrátu při započtení všech přímých a nepřímých podpor z výkrmu prasat v průměru let 2014-16 činí 79 %, ale vzhledem k tomu, že významná část produkce je realizována ve vysoce koncentrovaných chovech ve velkých podnicích, podíl ztrátové produkce na celkové produkci činí jen 18,1 %. Je také zřejmé, že třetina nejúspěšnějších chovatelů dosahuje uspokojivých výsledků i v ekonomice, kdy dosahují téměř 10% kladné souhrnné rentability.

³⁹ Strategie resortu Ministerstva zemědělství České republiky s výhledem do roku 2030

⁴⁰ Propočty pracovní náročnosti jsou provedeny na bázi modelu Rent 4. Vlastní pracovní náročnost je odvozena od výše osobních nákladů na ha z. p. dané komodity a vybilancovaná na celý rozsah zemědělské produkce.

Tabulka 66: *Ekonomika výkrmu prasat podle třetin*

Ukazatel	Mj.	Skutečnost 2014			Skutečnost 2015			2016 skutečnost		
		1/3 nadprůměrných	1/3 průměrných	1/3 podprůměrných	1/3 nadprůměrných	1/3 průměrných	1/3 podprůměrných	1/3 nadprůměrných	1/3 průměrných	1/3 podprůměrných
Náklady celkem	Kč/kg ž.hm.	32,9	40,9	55,7	33,9	36,1	51,6	31,7	34,8	55,7
Náklady hlavního výrobku (na ž. hm.)	Kč/kg ž.hm.	32,8	40,4	55,3	33,8	35,9	51,2	31,6	34,7	55,3
Produkce živých prasat na prasnici	kg	3 012	2 682	2 016	3 179	2 755	2 018	3 519	2 940	1 909
Tržba na produkci prasnice (výběrové šetření)	Kč/kg ž.hm.	32,95	32,91	32,07	29,05	28,64	27,86	29,51	29,13	28,09
Přímé platby a dotace vstupů celkem	Kč/kg ž.hm.	1,96	2,20	2,93	2,56	2,96	4,04	3,77	4,52	6,95
Nepřímé podpory celkem ³⁾	Kč/kg ž.hm.	0,93	1,04	1,38	0,95	1,10	1,50	0,83	0,99	1,52
Podpory celkem	Kč/kg ž.hm.	2,89	3,24	4,31	3,51	4,06	5,54	4,60	5,50	8,48
Zisk/ztráta	Kč/kg ž.hm.	0,15	-7,53	-23,26	-4,72	-7,29	-23,33	-2,08	-5,60	-27,22
Zisk/ztráta vč. všech podpor	Kč/kg ž.hm.	3,03	-4,29	-18,95	-1,21	-3,23	-17,79	2,52	-0,09	-18,74
Nákladová rentabilita ¹	%	0,45	-18,61	-42,05	-13,98	-20,28	-45,58	-6,58	-16,12	-49,21
Souhrnná rentabilita ² vč. všech podpor	%	9,25	-10,60	-34,25	-3,57	-8,99	-34,76	7,98	-0,26	-33,88
Počet krmných dnů	dny	33 249 300	7 146 550	2 246 207	21 997 814	14 849 014	1 422 388	21 229 088	12 288 265	1 008 231
Podíl chovaných zvířat	%	77,97	16,76	5,27	57,48	38,80	3,72	61,49	35,59	2,92
Počet podniků	počet	19	18	19	16	16	16	15	14	14
Počet zvířat na podnik	ks	4 794	1 088	324	3 767	2 543	244	3 877	2 405	197

¹ Nákladová rentabilita = (Tržby - Náklady) / Náklady * 100 (%)

² Souhrnná rentabilita = (Tržby + Přímé a nepřímé podpory - Náklady) / Náklady * 100 (%)

Pramen: Výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků za rok 2014-2016; propočty ÚZEI; ČSÚ

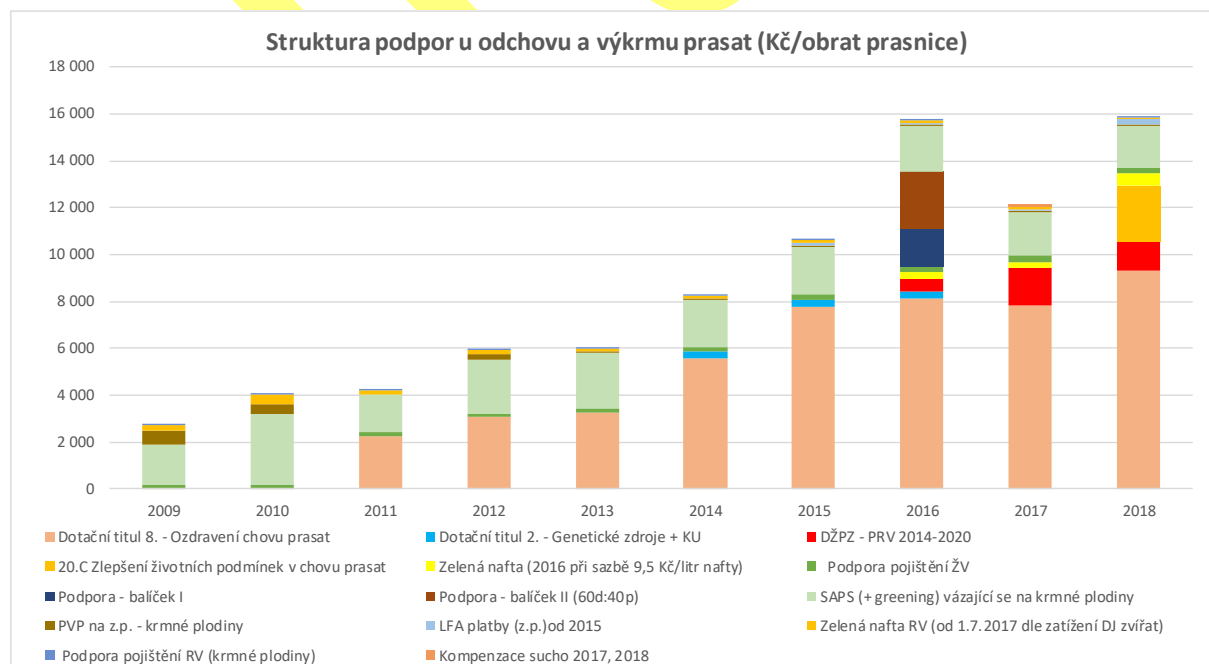
5. Míra stávajícího řešení problému

Podpory směřované do odvětví produkce vepřového masa jsou v oblasti prvovýroby cíleny spíše na zdraví a pohodu zvířat, a to jak v rámci SZP, tak i z národních podpor.

5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)

Současná SZP v oblasti chovu prasat zasahuje jen v podobě opatření mířících na zvyšování kvality života prasat - welfare (tj. chovu prasníc, prasniček a odchovu selat) nad legislativně stanovenou úroveň a v oblasti investiční podpory.

Graf 32: *Vývoj struktury podpor v chovu prasat*

Zdroj: Výpočet ÚZEI

Investiční deficit v odvětví chovu a odchovu prasat byl částečně řešen projekty z opatření M121 PRV 2007-13, ze kterého byly podpořeny investiční výdaje o rozsahu 3 337,3 mil. Kč a s dotací 1 290,1 mil. Kč, s jejichž pomocí bylo vybudováno, dovybaveno nebo rekonstruováno ustájení pro téměř 275 tis. dospělých kusů prasat (kanci, prasnice, prasničky), z toho přímo pro chov prasníc 26 tis., a dále prostory s kapacitami pro odchov více než 98 tis. selat (tj. 20,5 % stavu). Byly také zajištěny prostory pro chov přibližně 3 000 ks kanců. Vybudované nebo rekonstruované kapacity pro chov prasat odpovídají 17,1 % stavu prasat v ČR zjištěného v roce 2016, nově vybudované chovné kapacity pro prasnice a prasničky by pokryly 18,6 % jejich celkového stavu evidovaného v ČR v roce 2016.

V rámci opatření 411 PRV 2014-18 byly podpořeny investiční výdaje o rozsahu 1 616,6 mil. Kč a s dotací 716,5 mil. Kč, s jejichž pomocí bylo vybudováno nebo rekonstruováno ustájení pro téměř 110 tis. dospělých kusů prasat (kanci, prasnice, prasničky), z toho přímo pro chov prasníc 18,4 tis. (tj. 20,2 %), a dále prostory s kapacitami pro odchov více než 47 tis. selat (tj. 9,4 % stavu v roce 2018).

5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami

Z národních zdrojů jsou financovány především ozdravné programy pro prasata a dále podpora pojištění spolu s vratkou spotřební daně. Od roku 2018 směřují do odvětví také národní dotační programy zaměřené na zlepšení kvality života prasat (DŽPZ) nad standardní úroveň (Program 20.C Zlepšení životních podmínek v chovu prasat). O tyto programy je zejména v chovu prasníc značný zájem, kdy z celkového průměrného stavu prasníc bylo do některého z nich zapojeno téměř až 80 % zvířat.

6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP

V rámci SZP jsou omezené možnosti pro řešení problémů a jejich příčin v sektoru vepřového masa, a to především do investic, podpory spoluprací při vývoji inovací a dále v oblasti pohody zvířat. Pomocí odvětvových intervencí by bylo možné posílit postavení zejména menších a středních chovatelů (s formou vlastnictví OSVČ, nebo zemědělských družstev), kteří nejsou součástí holdingů vlastníků i porážku, a tím pro ně vstup do organizací producentů nemá smysl.

Se sdružováním se chovatelů prasat do organizací výrobců mají prvovýrobci z minulých let spíše negativní zkušenosti. V letech 2006-2011 byl formou podpory z národních zdrojů⁴¹ podpořen vznik celkem 94 skupin výrobců pro vepřové maso. Za uvedené šestileté období byla těmto organizacím sdružujícím české chovatele prasat vyplacena na jejich činnost celková podpora ve výši 140 mil. Kč a podíl obchodované produkce prostřednictvím skupin výrobců dosáhl v průměru 20 % z roční produkce jatečných prasat v ČR. Po ukončení podporovaného období většina skupin výrobců zanikla. V ČR navíc existovalo i národní odbytové družstvo CENTROODBYT, které působilo na českém trhu od roku 2004 a sdružovalo celkem sedm odbytových družstev. Činnost CENTROODBYTu byla zaměřena především na obchodování s jatečným skotem, zástavovým skotem a jatečnými prasaty na tuzemském i zahraničním trhu. Kromě této aktivity poskytovalo toto národní družstvo svým členům marketingové a monitorovací služby o vývoji trhu s uvedenými komoditami v ČR, Evropě i ve světě. Také

⁴¹ Nařízení vlády č. 655/2004, v návaznosti na předpisy EU – NR (ES) č. 1257/199 a NK (ES) č. 817/2004

tato organizace přestala provozovat svou činnost v roce 2015 a byla v roce 2019 vymazána z obchodního rejstříku.

V současné době vykonává svou činnost pouze jediné seskupení výrobců pro vepřové maso, a to je Agropork CZ s.r.o. založený v roce 2012. V SZP na období 2014-2020 je sdružování zemědělců do organizací producentů podpořeno nepřímo, a to na základě Pravidel, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na projekty PRV. Pokud žadatel o podporu dle Opatření 4. Investice do hmotného majetku doloží, že je členem organizace producentů registrované SZIF budou mu přiděleny preferenční body.

Podle vyjádření Svazu chovatelů prasat se nejví, že by odvětví mělo do budoucna potenciál k zakládání operačních programů.

Návrh řešení problémů a jejich příčin v celé škále provozních a strukturálních podpor je uveden v rámci teorie změny v tabulce (*Tabulka 67*).

Tabulka 67: Teorie změny – chov prasat, vepřové maso

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (Potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části chovatelů se problém týká/ev.přímo fin. vyjádření)	Typ intervence	Intervence
Volatilita ceny vepřového masa	Závislost na vývoji světové nabídky a poptávky po vepřovém masu (EU největší exportér).	Pokles ceny v EU→pokles ceny v ČR→zhoršení rentability výroby→pokles stavů prasat v ČR,	Zajistit stabilitu příjmu (jeho lepší vyrovnanost v čase)	Průřezově celé odvětví, spíše podniky bez půdy	Nepřímý podíl odvětví na intervencích, které budou podmíněny zajištěním dostatečné organické hmoty do půdy - Přímé platby oddělené od produkce	Nepřímý podíl odvětví na intervencích, které budou podmíněny zajištěním dostatečné organické hmoty do půdy - Přímé platby oddělené od produkce
			Posílit vybalancování podnikových investic a tvorby rezerv	Podniky s horším managementem	Výměna znalostí a informací	Poradenství
			Podpořit budování klientely formou krátkých dodavatelských řetězců	Odhadem 70 % podniků má potenciál k částečnému využití; ca 5 % produkce	Spolupráce	Podpora KDR
					Investice	Investice do zpracování
	Podniky bez půdy (specializace na chov monogastrů) nemají podporu ve stabilním příjmu z přímých plateb. Jsou vytvářeny větší/menší/žádné finanční rezervy pro případ krizí.		Posílit kolektivní akce k posílení vyjednávací pozice vůči odběratelům a ke sdílení rizik	Nečlenové holdingů, odhadem 30 % až 40 % produkce (ca 15 % podniků)	Odstranění legislativních bariér zejména velmi přísných podmínek porážek a faremního zpracování	Mimo rámec SZP
			Zachovat podporu pojištění živočišné výroby	Průřezově celé odvětví, spíše podniky bez půdy	Národní podpora pojištění	Mimo rámec SZP
Nedostatečná technologická vybavenost	Nízká rentabilita odvětví omezuje možnost potřebných investic	Využívání zastaralých technologií	Podpořit tvorbu investic a obnovu technologií	Odměnit odhadem cca 60 % ustajovacích míst	Investice	Investice do zemědělských podniků
		Velká závislost realizace investic v odvětví na strukturálních podporách (v sektoru prasat cca 50 %, v ostatních odvětvích 5-25 %)			Spolupráce	Spolupráce při vývoji produktů, postupů a technologií v zemědělské provozy
					Spolupráce	Podpora operačních sítí a projektů EIP
Nedostatek kvalifikovaných pracovníků zejména na pozici středního managementu ošetřovatelů	Nízká atraktivita zemědělství, zejména v ŽV ve srovnání s jinými odvětvími.	Postupné zavádění automatizace do výroby a zavádění technologií šetřící lidskou práci	Zlepšit ekonomickou dostupnost techniky a technologií šetřící lidskou práci	průřezově celý sektor	Investice	Investice do zemědělských podniků
			Zlepšit společenskou prestiž a atraktivitu zemědělství		Výměna znalostí a informací	Podpora poradenství
			Usnadnit přístup zahraniční pracovní síly		Národní politika zaměstnanosti	Mimo rámec SZP
	Nekoncepční středoškolské vzdělávání	Částečně: vlastní vzdělávání	Zajistit lepší propojení školní přípravy a praxe		Výměna znalostí a informací	Podpora vzdělávání

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 67: Teorie změny – chov prasat, vepřové maso - pokračování tabulky

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (Potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části chovatelů se problém týká/ev.přím. fin. vyjádření)	Typ intervence
Nízká konkurenceschopnost zpracovatelů vepřového masa	Nedostatek kvalifikovaných pracovníků na porážkách a ve zpracování (z důvodu poklesu zájmu o učňovské školství a nízké platové ohodnocení)	Nedostatečné personální zajištění, najímání agenturní pracovníků ze zahraničí	Přispět ke zvyšování prestiže potravinářských oborů a zájem o učňovské školství	celý sektor	Výměna znalostí a informací Spolupráce
	Nízká koncentrace porážek ve srovnání se zahraničím		Zajistit zvýšení technické koncentrace provozů porážek a zpracovatelských podniků	celý sektor	Iniciativa vlastníků těchto provozů
	Blízkost efektivního vysoce konkurenčního trhu	částečně: snižování stavů prasat; vývoz živých zvířat	Přispět ke zvýšení výkonnosti domácích zpracovatelů	celý sektor	Investice Výměna znalostí a informací
	Nízká aktivita zpracovatelů na odbytových trzích (zejména ve třetích zemích)	???? Omezené možnosti exportu masa????	Zlepšit aktivitu zahraničních diplomatů		Zahraniční politika
Tlak společnosti (nevládních organizací a zabývajících se ochranou zvířat, médií) na další zlepšování kvality života hospodářských zvířat (nadstandardní podmínky welfare, snižování užívání antimikrobik i jiných prvků)	Současný způsob chovu "průmyslový charakter výroby" (většinou bez spojení s pūdou)	Snaha o minimalizaci nákladů	Zlepšení welfare a zdraví zvířat v rámci očekávaných nových trendů nad rámec platné legislativy	asi 70 % zvířat	Závazky v oblasti životního prostředí a klimatu a další závazky hospodaření
		Postupné zavádění nových technologií zlepšujících welfare	Zkrácení doby pobytu vysokobřezích, rodičů a kojících prasnic v individuálních klecích	odhadem 5 100 ustajovacích míst	
			Podpořit investice do nových technologií	celý sektor	Investice
			Přispět k budování systémů kvality napříč vertikálou (zemědělec - zpracovatel - maloobchod)	celý sektor vyjma EZ	Národní podpory
Tlak společnosti na zlepšování životního prostředí	Zvyšující se legislativní a společenské požadavky na úroveň znečišťování ŽP	Snaha o naplnění požadavků; riziko uzavírání chovů u méně konkurenceschopných podniků	Podpořit investice do nových technologií neproduktivního charakteru	napříč sektorem; přednostně velké podniky od 750 prasnic a 2000 ks ve výkrmu	Investice

Zdroj: Vlastní zpracování

Seznam potřeb odvětví v prvovýrobě:

- 1) Zajistit stabilitu příjmu (jeho lepší vyrovnanost v čase)
- 2) Posílit vybalancování podnikových investic a tvorby rezerv
- 3) Podpořit budování klientely formou krátkých dodavatelských řetězců
- 4) Přispět k budování systémů kvality napříč vertikálou (zemědělec - zpracovatel - maloobchod)
- 5) Posílit kolektivní akce k posílení vyjednávací pozice vůči odběratelům a ke sdílení rizik
- 6) Zachovat podporu pojištění živočišné výroby
- 7) Podpořit tvorbu investic a obnovu technologií
- 8) Zlepšit ekonomickou dostupnost techniky a technologií šetřící lidskou práci
- 9) Zlepšit společenskou prestiž a atraktivitu zemědělství
- 10) Usnadnit přístup zahraniční pracovní síly
- 11) Zajistit lepší propojení školní přípravy a praxe
- 12) Zlepšení welfare a zdraví zvířat v rámci očekávaných nových trendů nad rámec platné legislativy
- 13) Zkrácení doby pobytu vysokobřezích, rodičů a kojících prasnic v individuálních klecích
- 14) Podpořit investice do nových technologií neproduktivního charakteru

Seznam potřeb odvětví ve zpracování:

- 15) Přispět ke zvyšování prestiže potravinářských oborů a zájem o učňovské školství

- 16) Zajistit zvýšení technické koncentrace provozů porážek a zpracovatelských podniků
- 17) Přispět ke zvýšení výkonnosti domácích zpracovatelů
- 18) Zlepšit aktivitu zahraničních diplomatů

V následující tabulce jsou uvedeny investiční potřeby, pro které byla na základě požadavku MZe provedena dílčí kvantifikace.

Tabulka 68: Odhad investičních potřeb pro odvětví CHOVU, ODCHOVU A VÝKRMU PRASAT na období let 2021-2027

Problém	Potřeba - nutná změna	Rozsah potřeb - kvantifikace	Rozsah potřeb - finanční rámec (mil. Kč)	mil. Kč pro součet	
Nedostatečná technologická vybavenost vzhledem k pomalé obnově způsobené ekonomickými problémy sektoru	Přispět k průběžnému obnovování stájí a stájových technologií	odhadem 20 % ustajovacích míst v budovách a stávkách a u technologického vybavení vzhledem ke kratší životnosti cca 60 % ustajovacích míst.	Prasnice: 3 893 mil. Kč Prasničky: 635 mil. Kč Selata: 1 377 mil. Kč Prasata ve výkrmu: 3 142 mil. Kč	9 047,0	V rámci opatření investiční výdaj vybudováno, do prasat (kanci, p s kapacitami pr pro chov přibliž prasat odpovídá kapacity pro pra v roce 2016. V rámci opatření a s dotací 716,5 téměř 110 tis. d prasnic 18,4 tis 9,4 % stavu v ro
Společenská poptávka po změně welfarových podmínek v chovu a odchovu prasat (vysokobřezí prasnice a porodny prasnic)	Zkrácení doby pobytu vysokobřezích, rodících a kojících prasnic v individuálních klecích: Úprava technologie ustájení vysokobřezích, rodících a kojících prasnic - úprava velikosti kotce, instalace pohyblivého hrazení místo klece, nahrazení roštů plnou podlahou s podestýlkou.	odhadem 5 100 ustajovacích míst	Prasnice v porodních kotcích: 991,0 mil. Kč	991,0	doposavad neř
Vznik nových požadavků na rozšíření skladovací kapacity v souvislosti s prodloužením doby skladování statkových hnojiv na 6 resp. 9 měsíců vyplývajících z nitrátové směrnice.	Rozšíření kapacit jímek				
Vznik přísnějších požadavků na snížení čpavku v souvislosti s potřebou plnit požadavky směrnice	Pořízení technologií na snížení emisí čpavku - pračky vzduchu				
CELKEM				10 038,0	

Kromě těchto vyčíslených specifických investičních potřeb pro odvětví, je třeba zohlednit část investičních potřeb na mobilní techniku (příprava a rozvoz krmiv, odklíz hnoje, apod.), která je většinou univerzální - společná pro více odvětví

Zdroj: Expertní odhad

7. SWOT analýza

VEPŘOVÉ MASO

Silné stránky	Slabé stránky
- Existence podniků s vysokou koncentrací zvířat a s potenciálními výhodami z velikosti. - Zlepšující se reprodukční ukazatele v chovu prasnic (nyní již jen mírně pod úroveň chovatelsky nejvyspělejších zemí, tj. Nizozemska či Dánska). - Zájem chovatelů o zvyšování kvality života chovaných prasat (zapojení do národních Programů a programů DŽPZ z PRV). - Kladné saldo zahraničního obchodu s živými prasaty	- Přes významný podíl velkovýroby je produkce velmi mírně zisková po započítání veškerých národních přímých i nepřímých podpor u podniků tvořících převažující část produkce (hlavní příčinou jsou horší, byť zlepšující se produkční ukazatele, vyšší náklady na krmiva, neexistence přímých podpor a zejména nižší CZV poskytované domácím zpracovatelským průmyslem). - Nízká míra rentability chovu prasnic, redukce jejich stavů. - Malý podíl obchodované produkce prostřednictvím odbytových organizací. - Vyšší rizika negativních dopadů velkokapacitních objektů na životní prostředí. - Absence národních (soukromých) systémů kvality, resp. vhodné zapojení do nadnárodních systémů kvality. - Absence nezávislého výzkumu
Příležitosti	Ohrožení
- Rostoucí poptávka spotřebitelů po produktech s vyšší kvalitou - Vyšší nároky společnosti na kvalitu života chovaných zvířat - Rozvoj nových technologií (úspora pracovní síly, další zlepšování welfare nad standardní úroveň)	- Zpřísnující se požadavky na kvalitu života zvířat včetně jejich transportu (s dopady do omezení produkce a růstu nákladů). - Konkurence dovozu vepřového masa. - Zvýšení nákladů na práci, půdu a krmiva (zejména na dovozové komponenty – sóju a v důsledku konkurence bio-energetiky). - Nedostatek pracovní síly v odvětví, (nižší atraktivita) zejména v živočišné výrobě - Vyšší příjmová a nákazová rizika u podniků s vysokou koncentrací zvířat. - Odklon některých spotřebitelů od tučnějších druhů masa (včetně vepřového) směrem k bílým masům). - Zpřísnování podmínek welfare (přeprava na delší vzdálenosti, krácení ocásků, apod.) - Zpřísnování podmínek užívání ATB v chovech

DRŮBEŽÍ MASO A VEJCE

1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP

Tato část je zpracována souhrnně v základním analytickém dokumentu za oblast konkurenceschopnost zemědělství.

2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?

Výroba drůbežího masa a vajec se v ČR dlouhodobě řadí k sektorům zemědělské produkce, ve kterém stavy drůbeže a celková produkce nejprve klesaly, následně se stabilizovaly po roce 2011 a v případě nosnic v posledních 3 letech nastává jejich velmi mírné oživení. Stavy nosnic sice nedosahují stavů roku 2009, ale v důsledku rostoucí užitkovosti dochází k mírnému nárůstu produkce. Rostoucí domácí spotřebu drůbežího masa při stagnující domácí produkci však kryje ve větší míře stále rostoucí dovoz, jehož podíl na domácí spotřebě se zvýšil z 30 % na 47 % v případě drůbežího masa a v případě vajec se zvýšil z 20 % na 24 %. Průměrné výrobní náklady na 1 kg ž. hm. u drůbežího masa jsou v ČR o 17 % vyšší oproti největším konkurentům z Polska a u vajec dokonce o 29 %.

Výsledná míra soběstačnosti v případě masa kuřat chovaných na maso poklesla za sledované období o 13 p. b. na výslednou úroveň 75 % a v případě veškerého drůbežího masa ze všech druhů drůbeže dokonce o 22 p. b. na výslednou míru soběstačnosti 68 %. V případě vajec míra soběstačnosti v posledních dvou letech (2017 a 2018) je na úrovni 90 %. Také obchodní bilance, charakterizující pozici českých producentů vůči zahraničí, se od roku 2009 dvojnásobně prohloubila na úroveň -4 700 mil. Kč u drůbežího masa. U vajec se o cca čtvrtinu snížila na -303 mil. Kč, přičemž prohlubující se saldo v konzumních vejcích je částečně eliminováno pozitivním saldem násadových vajec. Konkurenční pozice českých producentů tak zůstává, i přes značné technologické zlepšení v případě chovu nosnic, kdy od roku 2012 není přípustný chov v jiných než obohacených klecích, vesměs slabá. V případě drůbežího masa, kdy u jatečné drůbeže poklesla soběstačnost na 66 %, je vážně ohroženo plnění strategických vizí MZe.⁴²

Uvedené problémy se projevují i v indexech odhalené konkurenceschopnosti: Průměr indexu projevené komparativní výhody RCA-1⁴³ za období 2011-13 byl 0,65 (tj. komparativní výhoda se neprojevila) a v roce 2017 byl u čerstvého nebo chlazeného masa index roven 0,42 a index RCA-2 činil -1,37, což vypovídá o tom, že odvětví drůbežího masa není konkurenceschopným odvětvím.

Slabou stránkou odvětví drůbežího masa je také nepřirozenost velkovýrobního procesu, která může ústít v konkrétní problémy (podrobněji viz SWOT analýza).

⁴² Strategie českého zemědělství do roku 2030 uvádí cílovou míru soběstačnosti ve výši 80 % pro rok 2020 v případě drůbežího masa, přičemž aktuální úroveň dosahuje 66 % a stále mírně klesá. V případě vajec 85 %, přičemž aktuální úroveň dosahuje 90 %.

⁴³ Proto, aby se projevila, musí index RCA-1 dosahovat větší hodnoty než 1 a v případě RCA-2 musí být větší jak 0.

3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?

Ačkoli příčiny uvedených problémů jsou u těchto sektorů často diferencované, mezi společné faktory patří zejména:

- **Nížší konverze krmiv ve srovnání s největšími konkurenty.**
- **Vysoké požadavky na chov vyplývající z veterinárních předpisů.**
- **Nízký stupeň technologické obměny v chovu brojlerů způsobující vyšší provozní náklady.**
- **Celkově slabá pozice v odbytovém řetězci při současně nedostatečně rozvinutých krátkých dodavatelských řetězcích (KDR).**
- **Nízká inovativnost a neexistence režimu jakosti.**
- **Podniky bez půdy nemají podporu ve stabilním příjmu z přímých plateb.⁴⁴**

V ČR je délka výkrmu jedna z nejnižších, a zároveň porážková hmotnost 2. nejnižší, což naznačuje možnou příčinu v technologii chovu, která vyprodukuje z 1 brojlera menší objem produkce, než je tomu v ostatních státech. V Německu je délka srovnatelná, ale přesto je dosahováno vyšší porážkové hmotnosti o 11 %, což může indikovat lepší konverzi krmiva. V Polsku je délka o 7 dní delší a porážková hmotnost vyšší o 28 %, při srovnatelné výtěžnosti. Přitom genetika chované drůbeže je na srovnatelné úrovni s ostatními zeměmi a používají se stejní hybridy napříč státy EU.

Eurostat prezentuje též podíl výdajů na krmiva a veterinární výdaje na hodnotě produkce v ŽV: v ČR tento činí 74,8 %, průměr EU je 59,5 % (např. Polsko 46,7 %), jen 5 států vynaloží více než ČR.

Náklady na produkci kuřat chovaných na maso v ČR v roce 2015 činily 26,13 Kč/kg ž. hm. (dle nákladového šetření ÚZEI), zatímco v Polsku dosahovaly v přepočtu 22,37 Kč/kg ž. hm. (Wageningen Economic Research Report). Polští producenti mají vyšší náklady na krmiva než ČR, ale vynaloží menší náklady (podle tabulky 54 dokonce 5krát) na pracovní sílu, ustájení a jiné náklady. Navíc mají i relativně nízké náklady na porážku (6,00 Kč/kg j. hm.), přitom průměr EU 28 v přepočtu činí 7,64 Kč/kg j. hm. Postupnými výpočty se dojde k závěru, že ostatní náklady na produkci brojlerů jsou v ČR 5krát vyšší než v Polsku.

Tabulka 69: Srovnání ekonomiky výkrmu kuřat v ČR a Polsku v roce 2015

rok 2015		ČR	Polsko	Polsko/ČR
Cena krmiv	Kč/kg	8,283	11,934	1,4
Náklady na produkci brojlerů	Kč/kg ž. hm.	26,13	22,37	0,9
Konverzní faktor krmiv	Kg/Kg ž. hm.	1,60	1,65	1,0
Náklady na krmiva na produkci 1 kg brojlerů	Kč/kg ž. hm.	13,28	19,69	1,5
Náklady jiné než na krmiva na produkci 1 kg brojlerů	Kč/kg ž. hm.	12,85	2,68	0,2

Zdroj: Wageningen Economic Research Report, ČNB, Eurostat, ČSÚ, časopis Drůbežář podle výsledků MTD Ústrašice, vlastní výpočty.

⁴⁴ Suma podpor v odvětví drůbeže činí okolo 1 mld. Kč za rok 2018, což je odhadem 2,2 % z podpor do všech odvětví (při zahrnutí přímých plateb, VCS, PVP, PRV a národních dotačních titulů MZe). To odpovídá 15,9 % z hodnoty produkce drůbeže (v průměru za všechna odvětví je podíl podpor na produkci 36,3 %).

V ČR se zatím nepodařilo vytvořit systémy kvality se zřetelným označováním domácích výrobků, přitom existuje podpora ozdravování chovů drůbeže a nově vzniklá podpora pohody zvířat.

V letech 2006-2011 byla vyplácena podpora na zakládání skupin výrobců jatečné drůbeže pro 238 žadatelů a vyplaceno bylo celkem 57,1 mil. Kč, tedy v průměru 9,5 mil. Kč za rok. Vzhledem k tomu, že odbytové organizace vznikly z motivačních důvodů stojících na získání podpory bez dalšího hlubšího zajištění aktivit, které by měla odbytová organizace zajišťovat, následně po ukončení vyplácení podpory po roce 2011 přestaly tyto organizace fungovat. Ochota k vytvoření funkční spolupráce je omezená také tím, že podniky s velkochovy drůbeže jsou většinou vertikálně majetkově propojeny v holdingových společnostech se zajištěným odbytem své produkce a mají minimální zájem o spolupráci.

O určité neschopnosti zpracovatelského průmyslu zhodnotit a prodat tuzemskou produkci vypovídá pozitivní saldo se živou drůbeží (část produkce představují jednodenní kuřata), které se zvyšuje z 1 032 mil. Kč v období let 2009-11 na 1 509 mil. Kč v 2015-17 tj. o 38 %, zatímco v případě zpracovaného masa a drobů drůbeže se záporná bilance ve stejném období prohloubila z -2 509 mil. Kč na -4 216 mil. Kč, tj. o 51 %. Většina zpracovatelů rozdíl mezi poptávkou po jejich výrobcích řešilo dovozy suroviny, které byly levnější než nákup tuzemské produkce.

Výrobní náklady vajec

V případě vajec je vhodné porovnat náklady českých chovatelů na jejich produkci s náklady v jiných zemích EU. Dle studie van Horne a Bondt (2019), náklady na kg vajec v roce 2017 v jednotlivých evropských státech byly následující:

Tabulka 70: Náklady primární produkce na kg vajec z obohacených klecí ve vybraných zemích EU v roce 2017

	Nizozemsko	Německo	Francie	Velká Británie	Španělsko	Itálie	Dánsko	Polsko
Celkové náklady včetně prac. nákladů	87,3	88,0	84,4	94,0	82,3	86,4	96,3	82,9
Celkové náklady bez pracovních nákladů	82,7	83,5	80,2	90,9	78,7	83,5	89,8	80,5
Cena nosnice ve věku 20 týdnů	17,7	17,7	19,3	21,7	16,2	17,1	21,4	18,6
Náklady na krmiva	49	50,2	48,5	51,6	50,1	52,5	49,6	51,3
Ostatní náklady	5,7	5,7	4,8	6,5	5,8	5,6	6,6	4,6
Pracovní náklady	4,5	4,5	4,1	3,1	3,6	2,9	6,5	2,5
Náklady na ustájení nosnic	9,9	10,1	8,1	10,7	7,2	7,2	11,0	7,8
Správní a režijní náklady	1,0	1,0	0,8	0,9	0,8	0,8	0,9	0,7
Likvidace živočišného odpadu	1,4	0,7	0,0	-0,6	-0,3	1,4	0,4	-0,3
Tržby za prodej nosnic po snáškovém cyklu	-1,8	-1,8	-1,4	0,0	-1,0	-1,1	0,0	-2,3

Zdroj: Wageningen Economic Research Report - Van Horne a Bondt (2019)

Rozdíly v nákladech na primární produkci jsou způsobeny zejména rozdíly v nákladech na krmivo, ceně mladých slepic, v nákladech na ustájení a v nákladech na likvidaci hnoje. Nizozemsko má relativně nízké výrobní náklady v důsledku dobrého výkonu s vysokou produkcí vajec. Stejně jako ve srovnání s vejci z obohacených klecí mají Dánsko a Velká

Británie nejvyšší náklady na ustájení nosnic. Průměrné výrobní náklady v EU na základě těchto osmi zemí činí 87,7 eurocentů na kilogram vajec.

V následující tabulce byly porovnány náklady jednotlivých členských zemí EU a ČR. Tyto země byly pro porovnání vybrány podle množství dovezených do ČR konzumních vajec a vaječných hmot. Náklady byly přepočítány na jednu nosnici a české koruny. Náklady na výrobu vajec za ČR pochází ze šetření ÚZEI. Jak je vidět z tabulky, výše nákladů dle jednotlivých nákladových položek se v členských zemích liší. ČR má nejvyšší cenu nosnice a pracovní náklady. Náklady na krmiva, které tvoří významnou část výrobních nákladů, jsou však jedny z nejnižších. Nejnižší jsou pak i náklady na ustájení nosnic v ČR.

Tabulka 71: Produkce konzumních vajec v zemědělských podnicích a domácích hospodářstvích

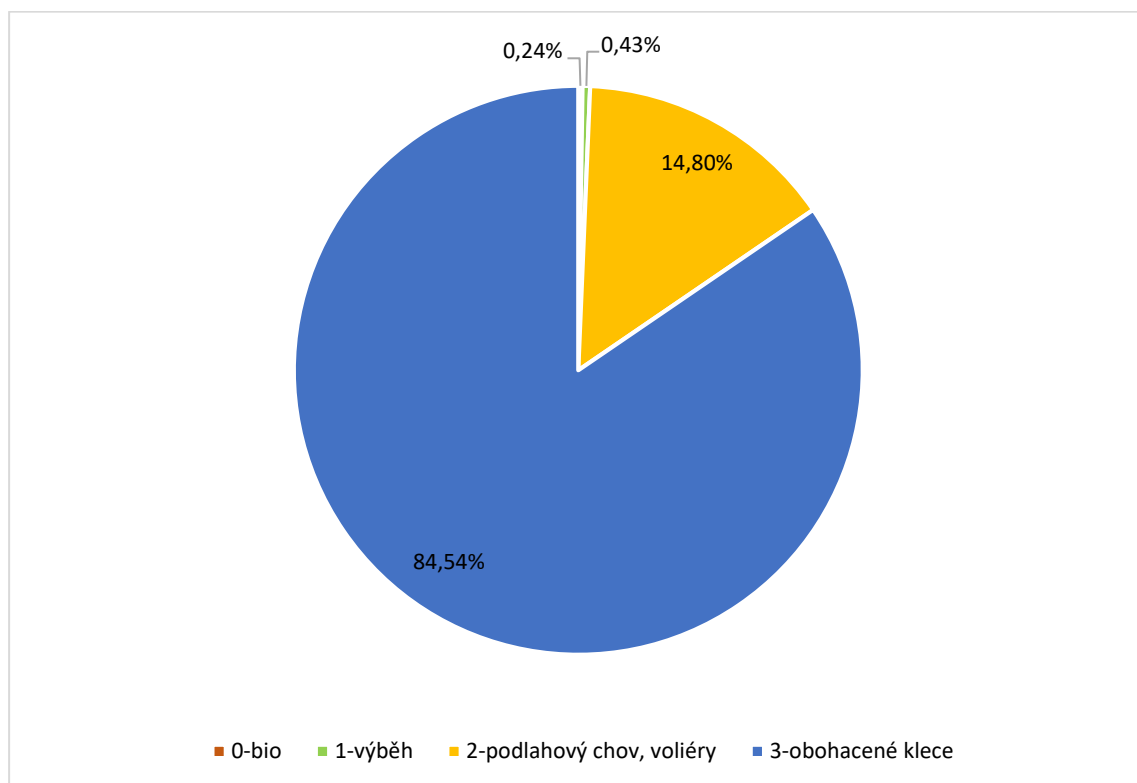
Nákladová položka	Polsko	Nizozemsko	Německo	Francie	Česká republika
Cena nosnice ve věku 20 týdnů	105,35	109,86	109,86	104,82	125,16
Náklady na krmiva	290,55	304,14	311,59	263,41	266,90
Pracovní náklady	14,16	27,93	27,93	22,27	79,29
Náklady na ustájení nosnic	44,18	61,45	62,69	43,99	28,73

Zdroj: Wageningen Economic Research Report - Van Horne a Bondt (2019), Nákladové šetření ÚZEI

Politika obchodních řetězců. Obchodní řetězce v ČR jsou zaměřeny primárně na cenu, takže nakupují a prodávají vejce z dovozu, jejichž ceny jsou nižší ve srovnání s českými vejci. Spotřebitel se často při koupi vajec řídí nikoliv kvalitou a jejich původem, ale cenou vajec. Podíl prodaných vajec zahraničního původu v obchodních řetězcích dle údajů AC Nielsen za I. pololetí 2018 činí 45 %.

Některé obchodní řetězce již ohlásily ukončení prodeje vajec slepic chovaných v klecích, většinou od roku 2025. Přejít na chov nosnic bez klecí by v Česku stál čtyři až šest miliard korun (ze slov předsedkyně Českomoravské drůbežářské unie Gabriely Dlouhé). Problém je závažný z hlediska nepřípravenosti producentů, kteří před několika lety museli investovat do obohacených klecí. V současné době téměř 85 % nosnic se chová v obohacených klecích (viz následující graf).

Graf 33: Technologie chovu nosnic v ČR v roce 2018

Zdroj: Situační a výhledová zpráva – Drůbež a vejce za rok 2018 (MZe)

Vývoj stavů nosnic v ČR v jednotlivých systémech chovu od roku 2012, kdy od 1. 1. 2012 vstoupil v platnost zákaz chovu nosnic v neobohacených klecích, dle směrnice Rady č. 74/1999, kterou se stanoví minimální požadavky na ochranu nosnic.

Tabulka 72: Zastoupení typů technologií v ustájení nosnic

Značení vajec:	Stavy nosnic, tis.ks	3		2		1		0	
Technologie:		Obohacené klece		Voliéry a podlahové chovy		Voliéry a podlahové chovy + venkovní výběh		Bio – voliéry a podlahové chovy + venkovní výběh	
Rok:	Celkem:	ks	%	ks	%	ks	%	ks	%
2012	4 195,3	3 496,5	83,3	693,4	16,5	2,0	0,1	3,4	0,1
2013	4 267,0	3 812,6	89,3	446,9	10,5	1,1	0,0	8,3	0,2
2014	4 211,6	3 602,6	85,5	590,5	14,0	6,8	0,2	11,7	0,3
2015	4 156,9	3 578,8	86,1	560,4	13,5	3,5	0,1	14,1	0,3
2016	4 373,6	3 947,0	90,0	416,8	9,5	3,4	0,1	6,3	0,2
2017	4 858,9	4 255,3	87,5	580,6	12,0	8,4	0,2	14,7	0,3
2018	5 346,4	4 519,6	84,6	791,1	14,8	22,9	0,4	12,7	0,2
2019	4 447,1	3 678,9	82,7	732,8	16,5	24,9	0,6	10,5	0,2

Pramen: MZe

Poznámka: stavy nosnic podle systému chovu se v ČR sledují až od roku 2012. za rok 2019 je stav k 31. 7. 2019

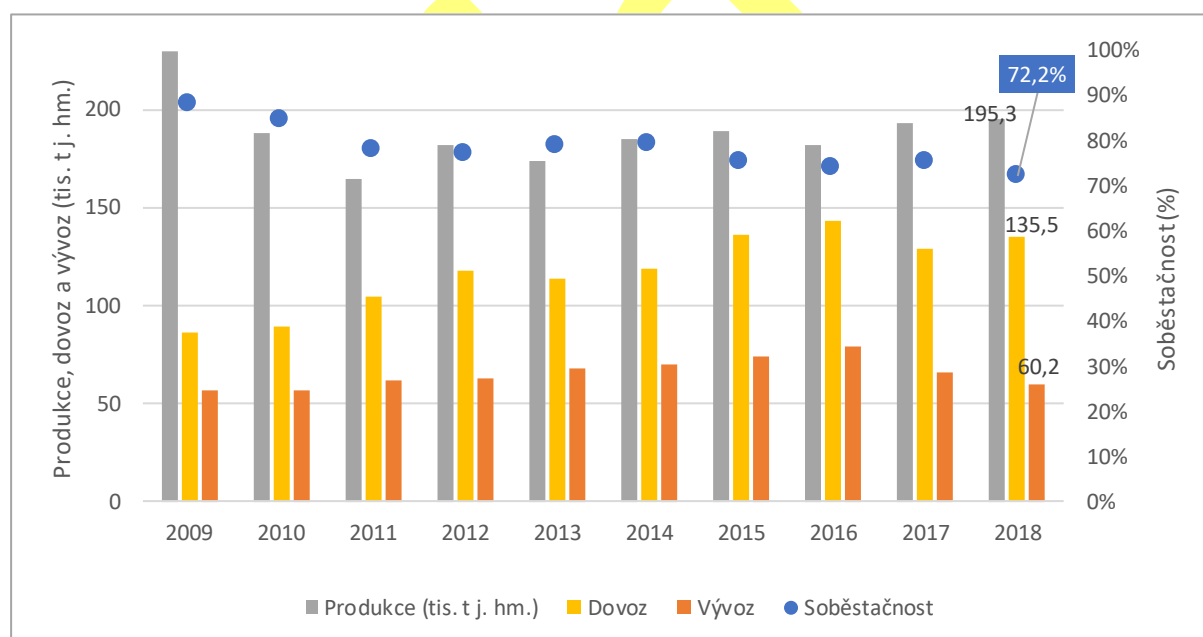
Během sledovaného období (2012-2017) podíl počtu nosnic v obohacených klecích na celkovém počtu nosnic byl v rozmezí 83-90 %. Meziroční změny podílů jsou způsobeny změnou stavu nosnic.

4. Jak závažný je tento problém?

Produkce jatečné drůbeže v ČR byla v roce 2018 stejná jako v roce 2010, dovoz drůbežího masa a živé drůbeže (dohromady) se zvýšil o 51,1 % a soběstačnost jatečné drůbeže poklesla z 84,9 % na 72,2 %. Pokles produkce byl otázkou spíše jen období 2010-13, ale nárůst dovozu pokračoval až do roku 2016. Rok 2017 jeví známky obratu trendu, nebo alespoň zastavení poklesu soběstačnosti, ale v roce 2018 soběstačnost opět poklesla (viz následující graf). Na trhu EU je však velká konkurence a spotřeba drůbežího masa se v dlouhodobém horizontu zvyšuje – mezi roky 2009-2017 o více jak 2 kg/osoba na úroveň 26 kg/osoba.

Závažnost problému se odvíjí také od nastavení priorit, např. upřednostnění domácí produkce před evropskou, které je problematické, zvláště když evropská je konkurenceschopnější (produktivita práce v zemědělství v ČR v roce 2016 byla na 86,8 % EU; produktivita práce v potravinářství v odvětví 10.1 Zpracování a konzervování masa dosahovala v ČR 41% úrovně průměru EU).

Graf 34: Produkce, obchod a soběstačnost jatečné drůbeže

Pozn.: Přepočet výroby jatečné drůbeže na j. hm. koeficientem 0,75

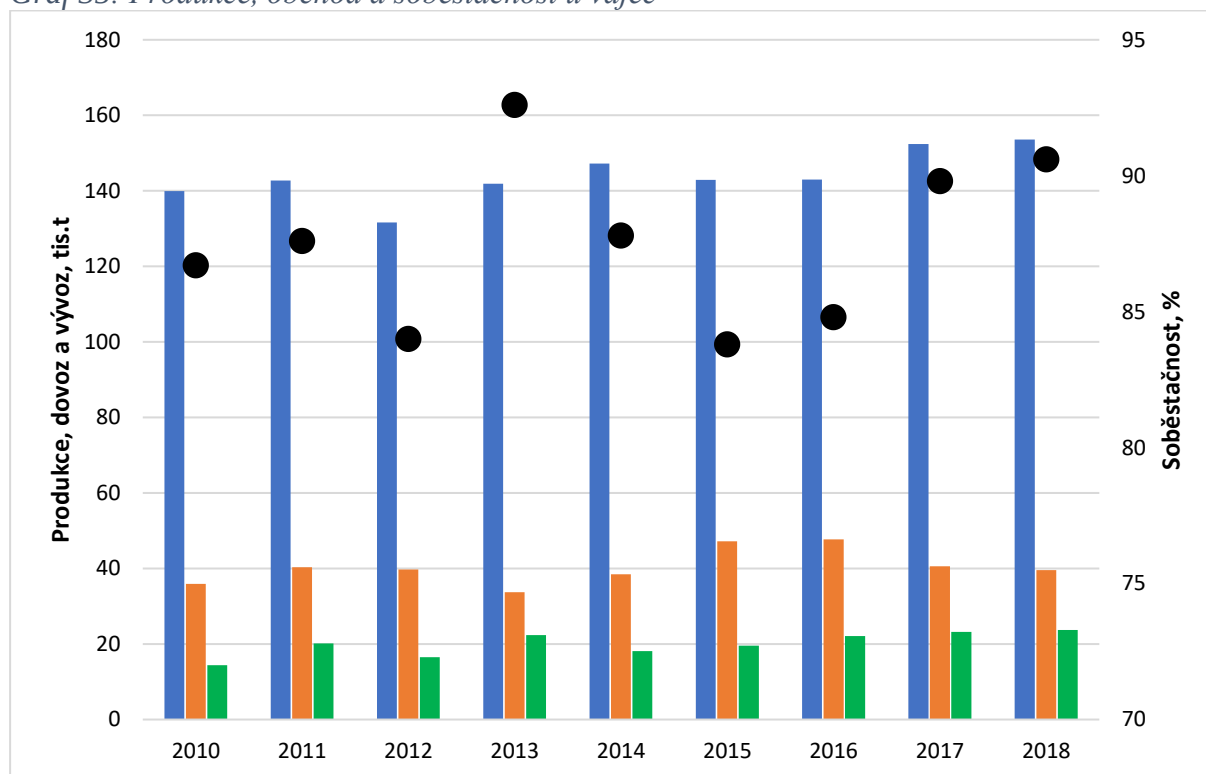
Pramen: ČSÚ, Zpráva o stavu zemědělství, Celní statistika MZe

Saldo obchodu s drůbežím masem a živou drůbeží dohromady v roce 2018 dosahovalo -4,1 mld. Kč. V posledních letech nebyla tendence ke zlepšování.

V případě vajec se v posledních letech jejich produkce a soběstačnost zvýšila. V porovnání s rokem 2012 bylo vyprodukováno o 16,7 % více vajec (včetně násadových),

soběstačnost se zvýšila o 5,6 p. b. Nicméně, v případě určitých událostí (posilující se konkurence ze strany členských států, popř. příchod dalších konkurentů zejména mimounijních (např. z Ukrajiny) se tato situace nemusí udržet na aktuální úrovni.

Graf 35: *Produkce, obchod a soběstačnost u vajec*

Pramen: Zpráva o stavu českého zemědělství za roky 2013, 2017 a 2018

Dovozci vajec a vaječných hmot do EU musí splňovat určité podmínky (např. např. hygienické podmínky a základní podmínky welfare). Neklade se však důraz na technologii chovu, což je určitá konkurenční výhoda dovozců vajec, resp. vaječné melanže nebo sušené vaječné hmoty do EU. Ve většině mimoevropských států požadavky na technologii chovu nejsou legislativně regulovány. V kompozici s jinými výhodami těchto zemí (levnější pracovní síla a krmné směsi) se vytváří konkurenční tlak na trhu EU. Tak, například, náklady na produkci vajec v Ukrajině byly v roce 2015 o 24 % nižší než průměrné náklady členských států EU (van Horne a Bondt, 2017). Za dovezená vejce a vaječné hmoty se vybírají celní poplatky na základě evropské legislativy⁴⁵, což určitým způsobem brání trhu EU.

Problémem odvětví je záporná rentabilita výroby drůbežího masa a vajec (náklady kuřat chovaných na maso i při započtení podpor převyšují realizační cenu) u podniků ve smíšené výrobě, která se díky navýšení národních podpor na ozdravení chovů a dobrých životních podmínek zvířat od roku 2016 přehoupala do černých čísel. V případě vajec tato situace nastala až od roku 2017.

⁴⁵ COMMISSION IMPLEMENTING REGULATION (EU) No 927/2012 of 9 October 2012 amending Annex I to Council Regulation (EEC) No 2658/87 on the tariff and statistical nomenclature and on the Common Customs Tariff

Tabulka 73: *Ekonomika výkrmu kuřat*

Ukazatel	MJ	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Náklady jednotkové ²⁾	Kč/kg ž. hm.	25,80	26,13	23,41	22,99	23,48
Realizační cena výkrmu kuřat	Kč/kg ž. hm.	22,94	22,79	22,04	21,41	23,03
Podpory jednotkové přímé	Kč/kg ž. hm.	1,29	1,57	1,69	1,93	2,45
Podpory jednotkové nepřímé - krmiva	Kč/kg ž. hm.	0,04	0,05	0,04	0,05	0,06
Podpory jednotkové celkem	Kč/kg ž. hm.	1,33	1,63	1,72	1,99	2,51
Nákladová rentabilita	%	-11,1	-12,8	-5,9	-6,9	-1,9
Souhrnná rentabilita s celkovými podporami	%	-5,9	-6,6	1,5	1,8	8,8

Údaje jsou předběžné na základě dopočtu cenových indexů

1) Náklady vč. vratky zelené nafty a po odpočtu drůbežího trusu, na základě výběrového šetření ÚZEI; rok 2018 odhad.

Zdroj: Zpráva o stavu českého zemědělství za rok 2018

Tabulka 74: *Ekonomika vajec*

Ukazatel	MJ	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Náklady jednotkové vč. amortizace	Kč/vejce	2,08	1,97	1,84	1,87	1,93
Realizační cena vajec	Kč/vejce	1,95	1,88	1,67	2,06	1,86
Podpory jednotkové přímé na vejce	Kč/vejce	0,04	0,05	0,05	0,08	0,11
Podpory jednotkové nepřímé - krmiva ²⁾	Kč/vejce	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Podpory jednotkové celkem na vejce	Kč/vejce	0,05	0,05	0,06	0,09	0,12
Nákladová rentabilita	%	-6,3	-4,4	-9,0	9,8	-3,5
Souhrnná rentabilita celkem	%	-4,2	-2,2	-6,4	14,1	2,4

1) Údaje jsou předběžné na základě dopočtu cenových indexů

2) Náklady vč. vratky zelené nafty a po odpočtu drůbežího trusu, rok 2018 odhad.

Nicméně podle účetních výkazů zveřejněných v obchodním rejstříku dosahovaly velké specializované podniky (producenti s hodnotou aktiv nad 100 mil. Kč) zaměřené na výkrm drůbeže a produkci vajec v letech 2016-17 ročních zisků okolo 20 mil. Kč a pět největších producentů dosahovalo zisků v rozpětí od 30 do 80 mil. Kč.

Tabulka 75: *Rentabilita chovu drůbeže podle velikosti*

Rok	2013		2014		2015		2016		2017	
velikost podniku vyjádřená hodnotou celkových aktiv	do 100 mil. Kč	nad 100 mil. Kč	do 100 mil. Kč	nad 100 mil. Kč	do 100 mil. Kč	nad 100 mil. Kč	do 100 mil. Kč	nad 100 mil. Kč	do 100 mil. Kč	nad 100 mil. Kč
Rentabilita kapitálu ¹⁾	0,4%	2,3%	1,9%	5,1%	3,4%	3,8%	2,7%	3,7%	3,8%	5,8%
Rentabilita tržeb ²⁾	0,9%	1,7%	3,7%	7,1%	4,2%	5,6%	1,4%	4,2%	2,0%	12,9%
Souhrnná rentabilita nákladů ³⁾	1,7%	2,7%	1,1%	5,6%	1,3%	4,3%	0,6%	4,5%	0,7%	12,2%

1) Účetní hospodářský výsledek / celková aktiva; 2) Účetní hospodářský výsledek / celkové tržby; 3) Účetní hospodářský výsledek / celkové náklady
Zdroj: Databáze Alberta, vlastní výpočty

Je tedy třeba rozlišovat, že některé podniky mají problémy větší, některé menší. Podíl ztrátových podniků se pohybuje ve sledovaném období v rozpětí 10-30 % v případě specializovaných podniků a 50-75 % v případě podniků se smíšenou výrobou. Přitom průměrná velikost podniků s vykázanou ztrátou měřená velikostí celkových aktiv je cca 4x menší než u ziskových podniků a výhody z velikosti v chovu drůbeže hrají v ekonomice významnou roli.

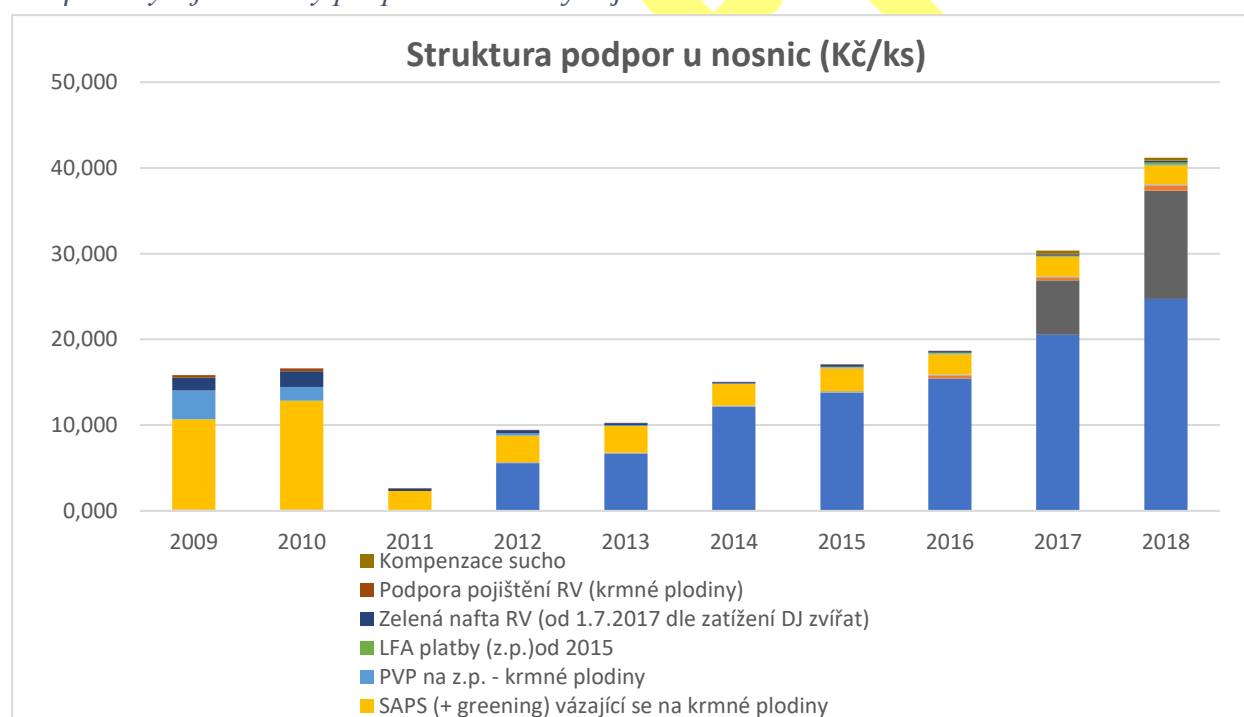
5. Míra stávajícího řešení problému

5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)

Podle výpočtů ÚZEI se v období 2011-2018 platby SZP na podporách v odvětví výkrmu kuřat i produkce vajec podílely minoritně (několika %). Naprostou většinu tvořily národní podpory, zavedené v roce 2012 a doplněné o další dotační titul v roce 2017 (více viz následující podkapitola).

Samotné platby SZP by odvětví drůbežního masa ani vajec kladnou rentabilitu nezaručily. Tato odvětví totiž nejsou v rámci SZP specificky podporována. V prvních čtyřech výzvách byly v rámci opatření 121 PRV financovány projekty zaměřené na energetické využití biomasy (u drůbeže 7,9 % z celkové podpory pro všechna výrobní zaměření) (podle „hodnocení PRV“ za období 2007-2013). Čerpání finančních prostředků v operaci 4.1.1 PRV u drůbeže: 46 operací za celkem 11,8 milionů EUR (11 % z celku pro záměry a)-1)) (podle průběžného „hodnocení PRV“ za období 2014-2020).

Graf 36: Vývoj struktury podpor u komodity vejce

Pramen: ÚZEI, vlastní výpočty

V rámci SZP do sektoru chov nosnic plyne jen málo podpor. Podpory uvedené v grafu (Graf 36) jsou propočítány přes rostlinnou výrobu (krmné plodiny). V rámci SZP byla od roku 2009 do roku 2011 nejvýznamnější provozní podporou SAPS (+greening) vázající se na krmné plodiny. Další významnou podporou v letech 2009 a 2010 byla PVP na z.p.. V letech 2009 a 2010 byla podporována Zelená nafta (přes RV, krmné plodiny), která pokračovala i v letech 2011-2018, však její výše byla o hodně nižší. Téměř zanedbatelnou položkou je podpora pojištění RV, ŽV, LFA platby od roku 2015 a vyplacené v roce 2017 a 2018 kompenzace za sucho.

V rámci PRV 2007-2013 a 2014-2018 byly podporovány investiční výdaje. Operace 4.1.1 Investice do zemědělských podniků je určena pro zemědělské podnikatele, školní

podniky, státní podniky a skupiny zemědělců ve výši 40–60 % výdajů, ze kterých je stanovena dotace.

V rámci PRV 2007-13 projekty finančně přispěly v oblasti chovu drůbeže k vybudování, opravám nebo modernizaci hal o celkové kapacitě přes 8,1 mil. kusů drůbeže. Podíl kapacity s podporou PRV na celkové ustájovací či skladovací kapacitě: chov drůbeže 40 % (zdroj: IVP ÚZEI 1273).

Na žádosti přijaté v roce 2015 bylo v PRV se zaměřením projektu na drůbež vyplaceno 285,4 mil. Kč, což tvořilo 37,3 % z celkových výdajů na podporované projekty. Totéž pro rok 2016 bylo 72,7 mil. Kč (35,7 % z výdajů na projekt).

V roce 2007-2013 projekty finančně přispěly v oblasti chovu drůbeže k vybudování, opravám nebo modernizaci hal o celkové kapacitě přes 8,1 mil. kusů drůbeže. Toto množství odpovídá přibližně 39,9 % evidovaného stavu drůbeže v ČR v roce 2016. Podle údajů případly vybudované prostory o kapacitě 3,4 mil. kusů na odchov nosnic.

V rámci PRV 2014-2018 bylo v 1. kole příjmu žádostí o dotaci v roce 2015 podáno 77 žádostí se zaměřením na drůbež a vejce s požadavkem na dotaci 550 108 575 Kč. Schváleno bylo 61 žádostí s celkovou výší dotace 399 716 849 Kč. Ve 3. kole příjmu žádostí o dotaci bylo v roce 2016 podáno 73 žádostí se zaměřením na drůbež a vejce s požadavkem na dotaci 488 342 264 Kč. Schváleno bylo 48 žádostí s celkovou výší dotace 333 900 766 Kč. V 5. kole příjmu žádostí o dotaci bylo v roce 2017 podáno 71 žádostí se zaměřením na drůbež a vejce s požadavkem na dotaci 411 871 900 Kč. Schváleno bylo 33 žádostí s celkovou výší dotace 141 454 840 Kč. V 7., a zároveň posledním kole příjmu žádostí o dotaci pro programovací období 2014–2020, bylo v roce 2018 podáno 86 žádostí se zaměřením na drůbež a vejce s požadavkem 604 473 384 Kč. Doporučeno bylo 63 žádostí s celkovou výší dotace 312 378 601 Kč. Celkem v rámci PRV bylo podnikům se zaměřením se na drůbež a vejce vyplaceno za programovací období 2007-2013 1 473 185 744 Kč, za programovací období 2014-2020 za období 2014-2018 bylo vyplaceno 357 610 523 Kč.

Operace 6.1.1 Zahájení činnosti mladých zemědělců je podpora určena pro mladé začínající zemědělce, tedy osoby do 40 let (včetně), které nepodnikají v zemědělství déle než 2 roky. Ve 2. kole příjmu žádostí o dotaci v květnu 2016 bylo podáno 682 žádostí s požadavkem na dotaci 852 500 000 Kč. K podpoře bylo schváleno 542 žádostí s požadavkem na dotaci ve výši 677 500 000 Kč. Ve 4. kole příjmu žádostí o dotaci v dubnu 2017 bylo podáno 478 žádostí s výší požadované dotace 597 500 000 Kč. Doporučeno bylo 249 žádostí ve výši 311 250 000 Kč (dále je administrováno ještě 52 žádostí v kategorii náhradníků za 65 000 000 Kč). V rámci 6., a zároveň posledního kola příjmu žádostí o dotaci pro programovací období 2014–2020, bylo v dubnu 2018 podáno 377 žádostí s požadavkem na dotaci 452 400 000 Kč a všechny projekty byly doporučeny k podpoře.

5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami

Naprostou většinu podpor v odvětví výkrmu kuřat a produkce vajec tvořily národní podpory, zavedené v roce 2012 a doplněné o další dotační titul v roce 2017. Jejich přibližné vyčíslení v jednotlivých letech obsahují tabulky v předchozí kapitole. Ve skutečnosti jsou jejich odhady ještě o pár procent nižší, protože v tabulkách jsou zahrnuty i podpory SZP, podpory

pojištění a „Zelená nafta“, které jsou však od roku 2012 ve srovnání s národními podporami minoritní.

Podle výpočtů ÚZEI se v roce 2018 v odvětví drůbežího masa zvýšily provozní podpory, nákladová rentabilita i souhrnná rentabilita. Nákladová rentabilita zůstala i v roce 2018 ještě mírně záporná (-1,9 %). Souhrnná rentabilita díky rostoucím podporám byla kladná už v roce 2016 (1,5 %) a v roce 2018 dosáhla 8,8 %. Významně ve výkrmu přispívá národní podpora 8.F.c.b) (k účelu ozdravování), která v roce 2018 dosáhla 433,4 mil. Kč (meziročně o 11,8 % vyšší).

V odvětví vajec se zvýšily provozní podpory, ale nákladová rentabilita i souhrnná rentabilita se snížily. Nákladová rentabilita v roce 2018 byla -3,5 %. Souhrnná rentabilita zůstala v roce 2018 i přes pokles kladná: 2,9 %.

V případě nosnic byl od roku 2012 zaveden dotační titul 8.F.c. vztahující se na ozdravení chovu drůbeže – nosnice (8.F.c.a. a 8 F.c.c.). Účelem dotačního titulu je podpora vybraných činností zaměřených proti rozšiřování nákaz drůbeže související s tlumením výskytu původců zoonóz (salmonel, aviární influenzy, campylobaktery) zvýšením biologické bezpečnosti v chovech drůbeže.

Tabulka 76: Výše podpor v rámci DT 8.F.c.a. a 8.F.c.c. a produkční ukazatele chovu nosnic v ČR v letech 2012-2018

Rok	Podpora Vyplaceno	Produkce	Podpora na produkci	Užitkovost	Podpora na nosnici
	Kč	ks	Kč/ks	ks/nosnice	Kč/nosnice
2012	21 431 000	1 149 508 000	0,02	298,30	5,56
2013	27 404 463	1 233 466 000	0,02	299,30	6,65
2014	52 226 811	1 294 452 000	0,04	301,10	12,15
2015	57 095 229	1 245 744 000	0,05	301,10	13,80
2016	67 079 825	1 313 555 000	0,05	302,10	15,43
2017	97 733 388	1 468 936 000	0,07	309,00	20,56
2018	121 502 000	1 522 290 000	0,08	309,70	24,72

Pramen: ÚZEI, vlastní výpočty

Výdaje SZP v rámci této podpory se každým rokem navyšovaly (Tabulka 76), v roce 2018 podíl na celkové výši podpor na ks vejce činil 60 %. S růstem podpor roste i užitkovost a produkce vajec.

Od roku 2017 významně přispívá výši příjmových podpor nově zavedený dotační titul 20.B. Zlepšení životních podmínek v chovu drůbeže, účelem, kterého je zajištění nadstandardní pohody drůbeže zlepšením jejího životního prostředí. V roce 2018 byly chovy drůbeže podpořeny tímto titulem částkou 297,4 mil. Kč, což je o 118,4 % více než v roce 2017, kdy byly chovy drůbeže podpořeny částkou 136,2 mil. Kč.

6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP

Návrh řešení problémů a jejich příčin v celé škále provozních a strukturálních podpor je pro drůbeží maso uveden v rámci teorie změny v tabulce (Tabulka 77). Možnost využití cílů

s vazbou na životní prostředí (d propagace, vývoj a zavádění metod produkce respektujících životní prostředí a normy v oblasti dobrých životních podmínek zvířat). Režimy kvality (cíl f - zvyšování obchodní hodnoty a jakosti produktů...). Marketing (cíl g - propagace produktů ...). Řízení rizik (cíl h Prevence krizí a řízení rizik).

Tabulka 77: *Teorie změny - drůbeží maso*

Problém	Příčiny	Převládají cí chování/re akce zemědělců	Nutná změna	Kvantifikace	Typ intervence	Intervence
Výroba je u velké skupiny výrobců (zejména malí a střední) nerentabilní. Index projevené komparativní výhody (RCA) vypovídá o nekonkurenceschopnosti odvětví drůbežího masa na mezinárodním trhu (cca polovina drůbežího masa zkonsumovaného v ČR byla vyrobena v zahraničí).	Vysoké požadavky na chov vyplývající z veterinárních předpisů	Přizpůsobuje se.	vyrovnat požadavky napříč EU	průřezově celý sektor	2018/0216, Čl. 60, odst. 1.a)(vi), Čl. 64 a)	Platby na závazky hospodaření
	Vysoké náklady na jednotku produkce, zejména vysoký	Nemají finanční/technické kapacity na ně reagovat.	Zefektivnit výkrm.	průřezově celý sektor	2018/0216, Čl. 60, odst. 1.a)(iv), odst. 1.c), Čl. 64 d)	

	podíl nákladů na krmiva.					
	Nízká porážková hmotnost - 2.nejnižší v EU	přizpůsobení se požadavkům odběratelů	Zvýšit porážkovou hmotnost na ca 2 kg ž.hm. (= nejlepší efektivita) - marketingově prosadit zájem zpracovatelů/řetězců na odběru vyšších hmotností).	průřezově celý sektor	2018/0216, Čl. 60, odst. 1.f)	Evropské inovační partnerství pro znalosti a inovace v zemědělství
	částečně: zastaralé technologie a haly (ventilace, typy hal - podlahy, podestýlky)	Umírněné investice z důvodu napjaté ekonomiky a nejistoty trhu (např. porážky - roční smlouvy).	Zavádět moderní technologie a optimalizovat parametry hal.	Odhad částky na období 2021-2027: 2 997,6 mil. Kč cca 30 % kapacit má technologie na hranici životnosti, stavebně-technicky dosluhuje cca 20 % výkrmových kapacit	2018/0216, Čl. 64 d)	Investice
	nízká produktivita a práce českého potravinářství	Jsou nuceni vyvážet živá zvířata.	Zvýšit produktivitu práce českého potravinářství.	nízká atraktivita odvětví, chybějící učňovské školství v oboru, problémy s možnostmi řešit	2018/0216, Čl. 64 d), g), h)	Výměna znalostí a informace

				prostřednictvím pracovníků z 3 zemích		
	Podniky bez půdy (specializace na chov monogastrů) nemají podporu ve stabilním příjmu z přímých plateb.	útlum výroby a investic	Nepřímý podíl na intervenci na podporu organické hmoty do půdy	napříč celým sektorem	2018/0216, Čl. 60, odst. 1.a)(vii)	
	nedostatečná integrace vertikály, která by umožnila optimalizovat náklady	U zemědělců panuje obava z nejistoty na trhu, z administrativní zátěže.	zvážit možnost vertikální integrace.	část podniků	2018/0216, Čl. 64 g)	podniková záležitost

Tabulka „teorie změny“ znovu opakuje už zmíněné problémy a potřeby. Obecně se hovoří o nerentabilitě a nekonkurenceschopnosti, přitom ale objektivní důvod pro to v reálné ekonomice není. Identifikují se proto potřeby takového typu, které vesměs souvisí s nastavením hospodářsko-politických nástrojů k 1.) vytvoření transparentního jednotného trhu EU v drůbežářském agrobiznisu. Je zde určitá schizofrenie, neboť na druhou stranu 2.) se zdůrazňuje i potřeba se naopak vůči produkci ostatních členských zemí vymezit a chránit. - V každém případě ale netransparentní trh a nejistota tržních podmínek zvyšují transakční náklady a jsou problémem odvětví výkrmu kuřat.

Podpory v chovu nosnic výrazně přispívají zlepšení ekonomických výsledků chovatelů. Velmi významnou roli však v ekonomickém výsledku chovatelů nosnic hraje aktuální situace na trhu, která ovlivňuje CZV vajec. V odvětví vajec se zvýšily provozní podpory, ale nákladová rentabilita i souhrnná rentabilita se v roce 2018 snížily. Nákladová rentabilita v roce 2018 byla -3,5 %. Souhrnná rentabilita zůstala v roce 2018 i přes pokles kladná: 2,4 %. V roce 2017 situace byla velmi příznivá díky vyšším cenám vajec, což bylo spojeno s nedostatkem vajec na trhu EU kvůli kontaminaci chovu nosnic látkou fipronil.

Tabulka 78: Ekonomika produkce vajec (náklady, snášky a realizační ceny z Výběrového šetření ÚZEI)

Ukazatele	Jednotka	2014	2015	2016	2017	2018
Náklady na nosnici ¹⁾	Kč/1000 KD	1 384	1 373	1 354	1 351	1 397
Užitkovost - snáška - přepočet na rok	vajec/nosnici	290	317	336	337	337

Náklady jednotkové - na vejce vč. amortizace	Kč/vejce	2,08	1,97	1,84	1,87	1,93
Realizační cena vajec	Kč/vejce	1,95	1,88	1,67	2,06	1,86
Podpory přímé ²⁾	Kč/nosnici	12,29	13,96	15,92	27,34	38,10
Podpory nepřímé – krmiva³⁾	Kč/nosnici	2,75	3,14	2,75	3,00	3,10
Podpory celkem	Kč/nosnici	15,04	17,09	18,67	30,34	41,20
Podpory jednotkové přímé na vejce	Kč/vejce	0,04	0,04	0,05	0,08	0,11
Podpory jednotkové nepřímé - krmiva na vejce	Kč/vejce	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Podpory jednotkové celkem na vejce	Kč/vejce	0,05	0,05	0,06	0,09	0,12
Nákladová rentabilita¹⁾	%	-6,25	-4,39	-8,97	9,76	-3,47
Souhrnná rentabilita s přímými podporami¹⁾	%	-4,21	-2,16	-6,39	14,09	2,41
Souhrnná rentabilita s nepřímými podporami¹⁾	%	-5,79	-3,89	-8,52	10,24	-2,99
Souhrnná rentabilita celkem¹⁾	%	-3,75	-1,66	-5,94	14,57	2,89

1) Náklady vč. vratky zelené nafty a po odpočtu drůbežího trusu, rok 2018 odhad.

2) Podpory přímé - MZe - DT 8.F.c., DT 20.B; zelená nafta, podpora pojištění

3) SAPS (+greening) vázající se na krmné plodiny; PVP na z.p. - krmné plodiny; LFA platby (z.p.) od 2015; zelená nafta RV

Pramen: Zpráva o stavu českého zemědělství za roky 2013 a 2018

Níže uvedené potřeby lze řešit financováním, a to jak v rámci PRV: investice do zemědělských podniků, podpora mladých zemědělců; tak i v rámci Národních podpor: ozdravení chovu, podpora dobrých životních podmínek, podpora propagace tuzemských vajec, podpora propojení výroby a obchodu (zřizování vlastních prodejen). Propagaci domácí produkce a prosazování zájmu chovatelů vůči obchodním řetězcům lze podporovat i přes organizace producentů (podpory v rámci SOT).

Tabulka 79: Teorie změny – chov nosnic

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna	Kvantifikace	Typ intervence	Intervence	Prvek intervence
Nízká rentabilita výroby vajec	Relativně vysoké pracovní náklady (15 % nákladů), náklady na krmiva, nižší užitkovost (0 17 % ve	Snaha o vybalancování krmiv v rámci finančních možností (minimalizace nákladů na krmiva)	Lepší propagace domácí produkce vedoucí ke zvýšení ceny vajec	odhadem zhruba 35 % produkce	národní podpory	národní podpory	Podpora z národních zdrojů

	srovnání se ČR EU)						
Tlak řetězců a zájmových skupin na přechod k alternativním technologiím chovu	Welfare trendy	Nepřipravenost ke změně technologií	Obměna technologií a obohacených kletí na chov ve voliérách nebo podlahových chovech. Pro zachování stavu nosnic je nutná výstavba nových hal pro jejich ustájení.	84 % stavů nosnic. Finanční rámec: technologie 2 025 mil. Kč, nové stavby hal včetně technologie 722,4 mil. Kč	Investice	investice do hmotných aktiv (k zajištění zdraví a dobrých životních podmínek zvířat)	Podpora investic vybraných technologií
				84 % stavů kuřic. Finanční rámec: technologie 752,5 mil. Kč, nové stavby hal včetně technologie 361,2 mil. Kč	Investice	investice do hmotných aktiv (k zajištění zdraví a dobrých životních podmínek zvířat)	Podpora investic vybraných technologií
				84 % stavů nosnic	Poradensství, výměna znalostí a informací	Podpora poradensství (spojená se změnou technologie)	Podpora poradensství, přípravy zemědělců za změnu technologie
			Ponechání volby výrobku na spotřebiteli	spotřebitel ovlivňuje max. 5%	mimo rámec SZP	mimo rámec SZP	mimo rámec SZP
Dominantní vliv obchodních řetězců v	Slabá vyjednávací pozice zemědělců	Nízké ceny za tuzemská vejce	Zvýšit vyjednávací schopnost zemědělců	všechny řetězce dominantní	úprava tržní síly řetězců - mimo	úprava tržní síly řetězců - mimo	Legislativní pravidla

maloobchodní prodej	ú vč řetězcům				rámec SZP	rámec SZP	pro řetězce
Absence diferenciací produktů prostřednictvím vertikálních režimů kvality	Orientace spotřebitele převážně na cenu výrobků, ne na kvalitu	Nízké ceny za tuzemská vejce	Informování spotřebitelů	průřezově celé odvětví	propagace, komunikace a marketing	Zavádění systémů sledování a certifikace	Propagace českých výrobků
		Konkurence ze strany levnějších dovozních vajec	Lepší označení tuzemských vajec (označení CZ na obalu nemusí odpovídat původu)		legislativní úprava - zavést povinnost označení původu na obalu	Legislativní úprava - mimo rámec SZP	legislativní úprava - zavést povinnost označení původu na obalu
			Zavedení systému kvality pro tuzemská vejce		národní podpory	národní podpory	národní podpory
Obtížné získávání sezónní pracovní síly	sezónnost práce, neatraktivní práce	průběžné hledání pracovních sil; hledání zdrojů v zahraničí	zlepšit podmínky pro získávání pracovní síly (domácí i zahraniční)	průřezově celé odvětví	národní podpory - nepřímá podpora prostřednictvím šetrného zacházení se zvířaty	národní podpory - nepřímá podpora prostřednictvím šetrného zacházení se zvířaty	národní podpory - nepřímá podpora prostřednictvím šetrného zacházení se zvířaty

Definování potřeb v sektoru Chovu nosnic

Potřeba 1. Podpora přechodu z klecových chovů na alternativní chovy.

Řada supermarketů a zpracovatelů podpořila a zavázala se, že nejpozději v roce 2025 skončí s odběrem „klecových vajec“. Patří mezi ně řetězce Globus, Lidl, Penny Market, Albert, Tesco, Coop, Konzum, Marks & Spencer, Kaufland, internetové obchody Košík.cz, Rohlík.cz a další. Mnozí zemědělci už řeší přechod z klecových chovů na alternativní systémy (chov na podestýlce a volný výběh). Vzhledem k tomu, že stále více než polovina nosnic se chová v klecových chovech, tento požadavek může výrazně ovlivnit stav nosnic a produkci vajec. Téměř před 6 lety chovatelé museli investovat do obohacených klecových chovů; nutnost dalších investic může ovlivnit jejich ochotu zůstat v sektoru a pokračovat ve výrobě.

Potřeba 2. Propagace prodeje vajec lokálního původu s cílem zajistit přepravu vajec na menší vzdálenost a zvyšování kvality produkce

Obchodní řetězce v ČR jsou zaměřeny primárně na cenu, takže nakupují a prodávají vejce z dovozu, jejichž ceny jsou nižší ve srovnání s českými vejci. Spotřebitel se často při koupi vajec řídí nikoliv kvalitou a jejich původem, ale cenou vajec. Podíl prodaných vajec zahraničního původu v obchodních řetězcích dle údajů AC Nielsen za I. pololetí 2018 činí 45 %.

Potřeba 3. Soustředění nabídky vajec.

Producenti vajec jsou pod tlakem podmínek obchodních řetězců, jakožto odběratelů větší části produkce vajec na trhu. Soustředění nabídky vede k posílení vyjednávací pozice zemědělců, efektivnějšímu odbytů produkce s možností nastavení lepších podmínek.

Potřeba 4. Podpora příjmů a zvýšení rentability producentů vajec.

Produkce vajec v ČR dlouhodobě nerentabilní kvůli relativně vysokým nákladům a nižším cenám vajec. Zahraniční producenti ovlivňují ceny vajec na českém trhu levnějšími dovozy. Lepší propagace domácí produkce vedoucí ke zvýšení ceny vajec, i přes organizace producentů by mohla pomoci zvýšení odbytů a cen českých vajec, a tím by přispěla ke stabilizaci příjmu a zvýšení rentability. Podpora příjmů přes sektorové intervence by přispěla ke stabilizaci příjmu, způsobených výkyvy na trhu.

Potřeba 5. Podpora investic do nových technologií neproduktivního charakteru, které jsou vyžadovány v podmínkách ochrany životního prostředí.

S ohledem na environmentální změny je nutno zajistit investice do nových technologií, které by respektovaly životní prostředí a přispívaly udržitelnému rozvoji zemědělství.

Potřeba 6. Podpora producentů v jejich reakci na požadavky ke zlepšení podmínek chovu.

V poslední době je společností vyvíjen tlak na chovatele hospodářských zvířat, mířený na zlepšení podmínek jejich chovu. Organizace producentů a podpory přes OP by mohly chovatelům pomoci v přizpůsobování se měnícím podmínkám a požadavkům.

V následující tabulce jsou uvedeny investiční potřeby, pro které byla na základě požadavku MZe provedena dílčí kvantifikace.

Tabulka 80: Odhad investičních potřeb pro odvětví CHOVU A ODCHOVU NOSNIC na období let 2021-2027

Problém	Potřeba - nutná změna	Rozsah potřeb - kvantifikace	Rozsah potřeb - finanční rámec (mil. Kč)	mil. Kč pro součet	Stávající politika
Společenská poptávka po změně welfarových podmínek v chovu nosnic	Zajistit obměnu technologie obohacených klecí na chov ve voliérách nebo podlahových chovech. Pro zachování stavu nosnic je nutná výstavba nových hal pro jejich ustájení.	84 % stavů nosnic	nové technologie ve stávajících halách 2 464,8 mil. Kč, nové stavby hal včetně technologie 1 148,2 mil. Kč	3 613,0	V rámci projektů financovaných z PRV 2007-13 v opatření M121 byly podpořeny investice do odchovu a chovu drůbeže o celkové výši 3 626,2 mil. Kč s dotací 1 473,2 mil. Kč, s jejichž pomocí byly vybudované prostory o kapacitě 3,4 mil. kusů na chov a odchov nosnic.
	Zajistit obměnu původních hal s novými chovy ve voliérách nebo podlahových chovech		modernizace stávajících hal pro nosnice vybavených novými technologiemi	426,1	
Společenská poptávka po změně welfarových podmínek v chovu kuřic pro obměnu nosnic	Zajistit obměnu technologie obohacených klecí na chov ve voliérách nebo podlahových chovech. Pro zachování stavu nosnic je nutná výstavba nových hal pro jejich ustájení.	84 % stavů kuřic	nové technologie ve stávajících halách 371,0 mil. Kč, nové stavby hal včetně technologie 351,4 mil. Kč	722,4	V rámci opatření 411 z PRV 2014-20 bylo do roku 2018 podpořeno 1 198,6 mil. Kč investic s dotací 539,5 mil. Kč, s jejichž pomocí byly vybudované prostory o kapacitě 0,613 mil. kusů na chov a odchov nosnic.
	Zajistit obměnu původních hal s novými chovy ve voliérách nebo podlahových chovech		modernizace stávajících hal pro kuřice vybavených novými technologiemi	398,7	
Průběžná modernizace ustájení pro chov nosnic v alternativních chovech	Zabezpečit modernizaci ustájení pro chov nosnic v alternativních chovech	16 % stavů nosnic	modernizace stáji a technologií u alternativních chovů	571,3	
Vznik přísnějších požadavků na snížení čpavku v souvislosti s potřebou plnit požadavky směrnice	Usnadnit chovatelům pořízení technologií na snížení emisí čpavku - pračky vzduchu				
CELKEM				5 731,6	

Kromě těchto vyčíslených specifických investičních potřeb pro odvětví, je třeba zohlednit část investičních potřeb na mobilní techniku (příprava a rozvoz krmiv, odklíz hnoje, apod.), která je většinou univerzální - společná pro více odvětví, ale nelze je jednoznačně přiřadit jed

Zdroj: Expertní odhad

Tabulka 81: Odhad investičních potřeb pro odvětví CHOVU A ODCHOVU BROJLEROVÝCH KUŘAT na období let 2021-2027:

Problém	Potřeba - nutná změna	Rozsah potřeb - kvantifikace	Rozsah potřeb - finanční rámec (mil. Kč)	mil. Kč pro součet	
Zastaralé technologie a haly (ventilace, typy hal - podlahy, podestýlky)	Příspěvek k obměně nevyhovujících technologií	cca 30 % kapacit má technologie na hranici životnosti, stavebně-technicky dosluhuje cca 20 % výkrmových kapacit (tj. 20 % staveb a 50 % technologií)	technologie 1 386,7 mil. Kč, haly včetně technologie 2 019,1 mil. Kč	3 405,8	V p m o b k V n p z
	Příspěvek k průběžné obnově hal a technologií	Potřeba privátního sektoru k průběžné obnově staveb a technologií	technologie 1 386,7 mil. Kč, haly včetně technologie 2 019,1 mil. Kč	1 745,4	
Vznik přísnějších požadavků na snížení čpavku v souvislosti s potřebou plnit požadavky směrnice	Pořízení technologií na snížení emisí čpavku - pračky vzduchu			???	
CELKEM				5 151,3	

Kromě těchto vyčíslených specifických investičních potřeb pro odvětví, je třeba zohlednit část investičních potřeb na mobilní techniku (příprava a rozvoz krmiv, odklíz hnoje, apod.), která je většinou univerzální - společná

Zdroj: Expertní odhad

7. SWOT analýza

DRŮBEŽÍ MASO

Silné stránky	Slabé stránky
- Existence podniků s vysokou koncentrací zvířat bez půdy a s potenciálními výhodami z velikosti. - Naprostá většina podniků naplňuje požadavky na pohodu zvířat. - Stabilní domácí poptávka po drůbežím mase. - Existence těsných (vlastnických) vazeb na zpracovatele – vyšší stupeň integrace. - Ve srovnání s jinými komoditami relativně dobře korigovatelný objem produkce a odolnost proti klimatickým hrozbám - Kvalitní česká produkce - Nutričně dobře hodnocený výrobek - Emise NH₃ 2,5krát nižší než v odvětví vepřového masa a 6krát nižší než v odvětví nedojeného skotu	- Přes významný podíl velkovýroby je produkce ztrátová u většiny podniků. - Téměř polovina vývozu drůbeže je živá drůbež (v přepočtu na hmotnost) - Vyšší rizika negativních dopadů velkokapacitních objektů na životní prostředí. - Vyšší příjmová a nákazová rizika u velkých podniků hospodařících bez půdy. - Absence národních (soukromých) systémů kvality, resp. vhodného zapojení do nadnárodních řetězců. - Vzhled mnohých velkokapacitních objektů snižující turistickou atraktivitu lokalit - Nedostatečná efektivnost zpracovatelských kapacit
Příležitosti	Hrozby
- Pokračující stabilní domácí poptávka po drůbežím mase. - Zvýšení podílu obchodované produkce prostřednictvím dlouhodobých smluv s odběrateli. - Zlepšení efektivnosti a produktivity produkce, také dalším vstupem nezemědělského/zahraničního kapitálu do odvětví (získání kapitálu na technologie, zlepšení managementu). - Vytvoření národních (soukromých) systémů kvality v rámci celé vertikály, resp. vhodné zapojení do nadnárodních systémů. - Využití nových principů digitální ekonomiky, robotizace provozů - Existence a rozvoj BAT center.	- Konkurence dovozů masa. - Nárůst dovozu ze zemí EU i třetích zemí - Tlak obchodních řetězců - Růst nákladů na práci, půdu a také krmiva (konkurence bio-energetiky). - Stále se zpřísnující požadavky na pohodu zvířat (s dopady do omezení produkce a růstu nákladů). - Náklady zmírňování změny klimatu a omezení používání určitých látek nebo praktikování určitých technologií - Malý podíl mladých zemědělců, 50 % lidí v zemědělství je starších 45 let, bude chybět kvalifikovaná pracovní síla.

VEJCE

Silné stránky	Slabé stránky
• Stabílní, v posledních letech mírně rostoucí stavy nosnic • Stabílní, v posledních letech mírně rostoucí produkce vajec • Dobrá kvalita vajec/kontrola kvality • Rostoucí vývoz násadových vajec	• Relativně vysoké náklady na produkci konzumních vajec (záporná rentabilita bez podpor)
Příležitosti	Hrozby
• Rostoucí poptávka po bílkovinné stravě • Obava spotřebitelů z kvality dovozových vajec (opakující se v posledních letech zprávy o kontaminaci vajec, přítomnosti salmonel)	• Levné dovozové konzumní vejce • Zvyšující se požadavky na welfare zvířat • Zaměření některých spotřebitelů na cenu (vlastní pozorování spotřebitelů v obchodě)

Reference (další jsou uvedeny přímo v textu):

Van Horne, P.L.M., Bondt, N. Competitiveness of the EU egg sector, base year 2015. international comparison of production costs. Wageningen economic research, Wageningen, June, 2017

OVCE A KOZY

Chov ovcí a koz má značný environmentální význam, který spočívá zejména v účelném využití trvalých travních porostů, přispívání k udržení biodiverzity a údržbě krajiny a produkci zdravých potravin.

Většinou jsou ovce a kozy chovány na svažitých oblastech, kde není možná alternativní zemědělská produkce a chov ovcí a koz je zde velmi vhodný a prospívá rovněž biodiverzitě. S ohledem na skutečnost, že chov je především v marginálních oblastech a v oblastech s přírodním omezením, hrozí v případě rušení chovů riziko opouštění půdy nebo rozorávání travních porostů.

Chovy ovcí a koz mají zvýšený potenciál vznikat či rozšiřovat se a takto generovat nová pracovní místa především v oblastech s možností jejich pastevního odchovu. Jejich chov může být realizován v horských a podhorských oblastech s nízkým stupněm alternativních druhů zemědělské výroby, a tak vytvářet pracovní místa právě v těchto oblastech. Tato hospodářská zvířata se většinou chovají v ekologickém systému hospodaření. Mléko se často zpracovává přímo na farmě, což pak představuje zpravidla další přínos k zaměstnanosti.

Z dat o pracovních nákladech na chov ovcí a koz vyplývá, že bylo na ně v roce 2018 přímo vázáno celkem zhruba 1 700 zemědělských pracovníků (v přepočtu na plný roční pracovní úvazek). V období 2016-2018 byly stavy chovaných ovcí stabilizované, stavy podstatně méně početných koz rostly, celkový význam chovu ovcí a koz pro udržování zemědělské zaměstnanosti se prakticky nezměnil (z údajů o nákladech vyplývá, že i v praxi těchto chovů došlo jen k zanedbatelným změnám). Lze předpokládat, že ve většině takto zaměřených podniků se na celkovém pracovním vstupu nadprůměrně podílí neplacený pracovní vstup (tj. práce majitelů farmy a jejich rodinných příslušníků).

1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP

Tato část je zpracována souhrnně v základním analytickém dokumentu za oblast konkurenceschopnost zemědělství.

2. Co je skutečným problémem, na který má politika reagovat?

- Roztříštěnost chovu, zejména u koz
- Záporná rentabilita chovu
- Nefunkční odbytová organizace Oveko
- Problémy v oblasti animal welfare

3. Jaký je mechanismus a příčiny tohoto problému?

9Zásadním problémem je značná roztříštěnost chovů. K 1.6.2019 bylo v ČR chováno celkem 267 722 kusů ovcí a 40 043 ks koz. Malá stáda do velikosti 10 ks tvoří celkem 70 % podniků a podíl zvířat v nich je 16 % z celkového stavu, jedná se o tzv. hobby chovy. Na druhé straně existují podniky se stády nad 100 ks, která tvoří např. o ovcí cca 3,6 % počtu chovů, ale chovají více než 36 % z celkového stavu ovcí. U koz tvoří podíl stád nad 50 ks jen 2 % chovů, ale s podílem 30,3 % stavů koz. Zpracování nadojeného mléka je většinou prováděno přímo

farmě. Obecně malá a střední stáda jsou ustájena v objektech, které nebyly původně určeny k chovu ovcí a koz. To společně s administrativními problémy zřizování pastevních areálů a nízkou kvalitou pastevních porostů zejména v uplynulých 2 let přináší i problémy z hlediska welfare. Dalším problémem je odbyt ovčí vlny, není k dispozici prádelna a prádelna. Konkurence dovozové vlny je cenově dumpingová a náklady na stříhání jsou vyšší nežli cena v případě prodeje vlny.

Spotřeba jehněčího a kozího masa je dlouhodobě na úrovni 0,4 kg na osobu a rok. Podíl jehňat a kůzlat na jatkách kolem 5 % z celkového počtu poražených zvířat. V posledních letech nedocházelo k významným změnám v cenách za jatečná jehňata (cca 50 Kč/kg v živém) a ovce (cca 20 Kč/kg v živém). Bilance zahraničního obchodu s jehněčím a kozím masem je dlouhodobě záporná. Obě komodity se sledují ve statistikách společně.

Zahraniční obchod s živými zvířaty v případě koz byl zanedbatelný. Pozitivním jevem je, že se v posledních letech zvyšovala produkce kozího mléka a kozích sýrů. Cena za kg čerstvých kozích sýrů se v posledních letech překročila úroveň 300 Kč/kg.

Základní problémy

V prvním je nutno jmenovat ustájovací prostory, většinou se jde o adaptované bývalé kravíny nebo skladovací haly. Dále se jedná o problematiku pastevních areálů a následně i faremního zpracování. Řešení těchto uvedených problémů je jednou z cest ke zvýšení zejména ekonomiky chovu včetně welfare a péče o genofond.

Problematika welfare v chovu ovcí a koz:

Nedostatečná evidence a analýza onemocnění vyskytujících se v chovech ovcí a koz.

Minimální využití izolace nakoupených zvířat před zařazením do stáda.

Problematika onemocnění paznehtů a kulhání:

- Nedostatečné technické vybavení chovatelů pro provádění koupele paznehtů.
- Nedostatečné technické vybavení chovatelů a časté využívání nevyhovujícího zařízení pro naháňku zvířat, včetně fixačního zařízení pro ošetření paznehtů.

Problematika ekto- a endoparazitů:

- Podpora vzniku rezistence na antihelmintika souvisí především s úzkým sortimentem antihelmintik a z toho vyplývá minimální střídání antihelmintik s různou účinnou látkou v chovech ovcí a koz v průběhu roku. Dalším problémem je špatné dávkování anthelmintik – většinou se velikost dávky určuje chybně podle průměrné živé hmotnosti zvířat ve stádě.
- Neodčervování koz, bahnic v průběhu laktace je dáno tím, že při použití anthelmintik je nutno dodržovat dlouhou ochrannou lhůtu a ovčí a kozí mléko se musí vyřadit z lidské spotřeby a ze zpracování z toho plyne chovatelům velká finanční ztráta.
- Špatné nastavení odčervovacího plánu (nepravidelnost, nedůslednost)

Problematika péče o zvířata v době pastvy

- Nemožnost účinné ochrany stáda ovcí před predátory: vlk, rys, krkavec, které způsobují značné utrpení zvířat, zvláště jehňat.

- Absence napájecí vody nebo špatný přístup k napájecí vodě. Nedostatek vody je pro laktující kozy a bahnice zásadní a přímo ovlivňuje množství produkovaného mléka pro výživu mláďat.
- Absence přístřešků, zastíněných ploch na pastvinách, aby se zvířata mohla chránit před přímým působením slunečních paprsků, nebo naopak ochrana bahnicích se zvířat a novorozených mláďat v průběhu nepříznivých účinků počasí (vítr, sníh, déšť aj.).
- Absence nebo nevhodné řešení příkrmíšť.
- Pastva na nevhodných lokalitách – Nejsou ohrazeny zamokřené části pastvin, a tím se zvyšuje riziko výskytu endoparazitů (např. motolice jaterní aj.) u pasoucích se zvířat. Tyto lokality navíc fungují jako líhniště komárů aj.

Problematika odrohování kůzlat a koz

Rohy představují značný problém v chovech koz, ať už je to zranění jiných zvířat ve stádě nebo zranění dojičů v průběhu dojení. Velkým problémem je chov rohatých a bezrohých zvířat v jedné skupině, kdy rohaté kozy omezují přístup ke krmivu, zkracují délku příjmu krmiva submisivním jedincům.

Problémy s ustájením a napájením

Nevhodné podmínky mikroklima v průběhu zimního ustájení jsou dány tím, že ovce a kozy jsou často ustájeny ve stájích určených původně k chovu jiných hospodářských zvířat (bývalé odchovny mladého skotu, kravíny), nebo v bývalých skladech objemných krmiv. Nedostatečný bývá i počet napajedel, resp. napáječků v průběhu zimního ustájení.

Management chovu

Často dochází ke spojování jednotlivých úkonů (stříž vlny, odčervení a stříhání paznehtů). Z hlediska organizačního i z hlediska welfare je to přínosné, zvířata jsou stresována méněkrát, ale výsledkem je snížení účinnosti odčervení.

4. Jak závažný je tento problém?

Právě rozdíly v užitečnosti ukazují na závažnost výše uvedených problémů. Pokud bychom chtěli sestavit žebříček závažnosti, pak v podstatě se dostaneme do situace, že vždy funguje pravidlo nenaplnění jednoho parametru, který pak má nepříznivý vliv a ekonomiku.

Tabulka 82: Stavy a produkce skopového masa

Ukazatel	MJ	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
stavy ovcí celkem k 1.4. daného roku	ks	196 913	209 052	221 014	220 521	225 397	231 694	218 493	217 141	218 915
stavy koz celkem k 1.4. daného roku	ks	21 709	23 263	23 620	24 042	24 348	26 765	26 548	28 174	30 316
Výroba	tis.t j.hm.	2,15	2,38	3,00	3,32	3,49	3,55	3,87	4,00	4,00
z toho domácí hospodářství	tis.t j.hm.	1,65	1,89	2,84	3,14	3,30	3,37	3,69	3,70	3,70
Dovoz	tis.t j.hm.	0,31	0,34	0,36	0,39	0,34	0,16	0,49	0,41	4,40
celková nabídka	tis.t j.hm.	2,46	2,72	3,36	3,71	3,83	4,01	4,36	4,41	4,40
domácí spotřeba	tis.t j.hm.	2,37	2,68	3,28	3,61	3,65	3,80	4,13	3,91	3,90
Vývoz	tis.t j.hm.	0,09	0,04	0,08	0,10	0,18	0,21	0,23	0,50	0,50
celková poptávka	tis.t j.hm.	2,46	2,72	3,36	3,71	3,83	4,01	4,36	4,41	4,40
soběstačnost	%	90,70	90,20	91,50	92,00	95,60	93,40	93,70	102,3 0	102,6 0

Pozn. Zdroj dat: ČSÚ, MZe, SCHOK z.s. dovoz a vývoz včetně živých zvířat, přepočet na jatečnou hmotnost 0,45.

Tabulka 83: Produkce koziho mléka a sýrů

Ukazatel	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
počty dojených koz ve stádech	2930	2902	3208	3407	3556	3935	4610	5819	6000
produkce mléka (tis. l)	1500	1500	1600	1650	1800	2000	2300	2900	3000
produkce sýrů (tuny)	150	150	160	165	180	200	230	290	300
cena čerstvého sýra (Kč/kg)	250	260	270	275	280	290	300	300	300

Tabulka 84: Produkce ovčího mléka a sýrů

Ukazatel	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
počty dojených ovcí ve stádech	870	988	1367	1563	1570	1597	1517	1700
produkce mléka (tis. l)	164	225	300	400	435	435	400	450
produkce sýrů (tuny)	40	56	75	100	110	110	100	113
cena čerstvého sýra (Kč/kg)	260	270	275	280	290	300	280	300

Tabulka 85: Rentabilita u chovu koz

Přepočet na kus	Mj.	2015	2016	2017	2018
Trby - mléko	Kč/ks	9 456	10 625	11 250	11 875
Tržby - zvířata	Kč/ks	2 272	2 272	2 272	2 272
Výnosy celkem	Kč/ks	11 729	12 897	13 522	14 147
Náklady celkem (celé stádo)	Kč/ks	16 399	16 750	17 042	17 774
- z toho pracovní nákladů	Kč/ks	2 309	2 372	2 502	2 680
Podpory celkem	Kč/ks	4 071	4 275	3 933	4 649
- z toho VCS	Kč/ks	551	529	510	533
Nákladová míra rentability	%	-28,5	-23,0	-20,7	-20,4
Souhrnná míra rentability pouze s VCS	%	-25,1	-19,8	-17,7	-17,4
Souhrnná míra rentability bez VCS	%	-7,0	-0,6	-0,6	2,8
Souhrnná míra rentability	%	-3,7	2,5	2,4	5,8

¹⁾ Podpora ovcí a koz jako platba na citlivé komodity dle čl. 68 do roku 2014, od roku 2015 VCS - Dobrovolně vázaná podpora.

Pramen: Svaz chovatelů ovcí a koz (2015), 2016-2018 odhad

Tabulka 86: Rentabilita v chovu ovcí

Ukazatel	MJ	rok				
		2014	2015	2016	2017	2018p
Tržby	Kč/ks	2 996	2 996	2 996	2 996	2 996
Náklady celkem	Kč/ks	6 024	7 203	7 108	7 136	7 314
- z toho pracovní náklady	Kč/ks	1 596	2 412	2 388	2 091	2 240
Podpory celkem	Kč/ks	4 561	4 121	4 320	3 970	4 683
- z toho VCS	Kč/ks	557	584	579	555	591
Nákladová míra rentability	%	-50,3	-58,4	-57,9	-58,0	-59,0
Souhrnná míra rentability bez VCS ¹⁾	%	16,2	-9,3	-5,2	-10,2	-3,1
Souhrnná míra rentability	%	25,4	-1,2	2,9	-2,4	5,0

Pozn. 2018 - předběžný údaj

¹⁾ Podpora ovcí a koz jako platba na citlivé komodity dle čl. 68 do roku 2014, od roku 2015 VCS - Dobrovolně vázaná podpora.

Pramen: Výběrové šetření nákladů a výnosů ÚZEI, Svaz chovatelů ovcí a koz

5. Míra stávajícího řešení problému

Stávající řešení problémů je v nastavení jak přímých plateb, tak i v platbách AEKO, případně LFA, i národních dotací podle Zásad. Ohledně pastevních areálů je problém ve stavebních předpisech – výstavba oplocení a pastevních přístřešků.

5.1 Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)

Tabulka 87: Struktura provozních podpor v chovu ovci

Ukazatel	Mj.	Podpory ovce, kozy									
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Přímé platby a dotace vstupů celkem (Kč/ks)	Kč/ks	432	355	242	421	321	557	584	579	555	591
Přímé platby dle č. 68 (Kč/ks) ¹⁾	Kč/ks	-	-	-	283,0	279,2	525,8	550,5	528,7	510,4	532,8
Top Up, PVP - přežvýkavci (Kč/ks) ²⁾	Kč/ks	219,2	196,5	136,6	75,7	19,4	14,5	15,2	14,3	12,8	11,5
PVP ovce, kozy (od r. 2015 PVP) Kč/ks ³⁾	Kč/ks	204,3	150,0	97,6	55,6	14,2	9,2	9,2	8,6	7,6	6,4
Zelená nafta	Kč/ks	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	18,4	15,7	32,0
Podpora pojištění ŽV	Kč/ks	8,6	8,5	8,0	6,5	7,9	8,1	9,1	8,9	8,8	8,8
Nepřímé podpory (Kč/ks)	Kč/ks	3 315,6	3 249,5	3 364,2	3 772,4	3 903,0	4 003,7	3 536,6	3 741,4	3 414,8	4 091,9
SAPS (+ greening) vázající se na krmné plodiny	Kč/ks	1 241,0	1 358,4	1 567,6	1 802,1	2 030,0	2 006,1	1 835,6	1 820,7	1 749,8	1 761,3
PVP na z.p. - krmné plodiny	Kč/ks	357,2	159,1	0,0	164,4	82,9	61,9	64,3	59,6	53,3	47,4
LFA platby (TTP nebo z.p.)	Kč/ks	902,9	907,1	936,7	935,8	949,5	1 034,8	718,6	700,2	700,1	1 084,7
AEKO (na TTP)	Kč/ks	758,7	762,3	786,5	799,6	790,7	861,8	868,4	867,8	867,7	867,7
Kompenzace sucho 2015	Kč/ks	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	242,5	0,0	282,5
Zelená nafta RV (2015+16 při sazbě 4,38 Kč/litr nafty; od 1.7.2017 dle zatížení DJ zvířat)	Kč/ks	56	63	73	71	50	39	50	51	44	48
Přímé a nepřímé podpory celkem (Kč/ks)⁵⁾	Kč/ks	3 747,6	3 604,5	3 606,4	4 193,2	4 223,7	4 561,2	4 120,7	4 320,3	3 970,1	4 683,4

Tabulka 88: Struktura provozních podpor v chovu koz

Ukazatel	Mj.	Podpory ovce, kozy									
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Přímé platby a dotace vstupů celkem (Kč/ks)	Kč/ks	432	355	242	421	321	557	584	584	562	605
Přímé platby dle č. 68 (Kč/ks) ¹⁾	Kč/ks	-	-	-	283,0	279,2	525,8	550,5	528,7	510,4	532,8
Top Up, PVP - přežvýkavci (Kč/ks) ²⁾	Kč/ks	219,2	196,5	136,6	75,7	19,4	14,5	15,2	14,3	12,8	11,5
PVP ovce, kozy (od r. 2015 PVP) Kč/ks ³⁾	Kč/ks	204,3	150,0	97,6	55,6	14,2	9,2	9,2	8,6	7,6	6,4
Zelená nafta	Kč/ks	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	23,4	22,5	45,9
Podpora pojištění ŽV	Kč/ks	8,6	8,5	8,0	6,5	7,9	8,1	9,1	8,9	8,8	8,8
Nepřímé podpory (Kč/ks)	Kč/ks	3 259,7	3 186,9	3 290,8	3 701,8	3 853,1	3 964,6	3 486,9	3 690,7	3 370,9	4 043,6
SAPS (+ greening) vázající se na krmné plodiny	Kč/ks	1 241,0	1 358,4	1 567,6	1 802,1	2 030,0	2 006,1	1 835,6	1 820,7	1 749,8	1 761,3
PVP na z.p. - krmné plodiny	Kč/ks	357,2	159,1	0,0	164,4	82,9	61,9	64,3	59,6	53,3	47,4
LFA platby (TTP nebo z.p.)	Kč/ks	902,9	907,1	936,7	935,8	949,5	1 034,8	718,6	700,2	700,1	1 084,7
AEKO (na TTP)	Kč/ks	758,7	762,3	786,5	799,6	790,7	861,8	868,4	867,8	867,7	867,7
Kompenzace sucho 2015	Kč/ks	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	242,5	0,0	282,5
Zelená nafta RV (2015+16 při sazbě 4,38 Kč/litr nafty; od 1.7.2017 dle zatížení DJ zvířat)	Kč/ks	55,9	62,6	73,3	70,6	49,9	39,1	49,7	50,6	43,9	48,3
Přímé a nepřímé podpory celkem (Kč/ks)⁵⁾	Kč/ks	3 691,8	3 542,0	3 533,0	4 122,6	4 173,8	4 522,1	4 071,0	4 274,8	3 933,0	4 649,0

1) Podpora ovci a koz jako platba na citlivé komodity dle čl. 68 do roku 2014, od roku 2015 VCS - Dobrovolné vázaná podpora.

2) Podpora přežvýkavců jako Top-Up na VDJ přežvýkavce do roku 2014, od roku 2015 PVP na VDJ přežvýkavce.

3) Podpora ovci a koz jako Top-Up na VDJ přežvýkavce do roku 2014, od roku 2015 PVP na VDJ ovci a koz

5.2 Míra současného řešení problému jinými politikami

Sektor ovci a koz je podporován národními podporami v rámci udržování a zlepšování genetického materiálu a kontrol užitkovosti.

Zásady na základě § 1, § 2 a § 2d zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství,

2.A. Udržování a zlepšování genetického potenciálu vyjmenovaných hospodářských zvířat

2.A.e. Kontrola užitkovosti (dále jen „KU“), výkonnostní zkoušky, výkonnostní testy a posuzování a kontrola dědičnosti (dále jen „KD“) užitkových vlastností a zdraví vyjmenovaných hospodářských zvířat

2.A.e.1) Kontrola užitkovosti

2.A.e.1.a) Podpora chovateli, jehož vyjmenovaná hospodářská zvířata jsou zařazena do KU, oprávněným osobám zajišťujícím KU. Podpora chovatelům bude poskytnuta prostřednictvím oprávněných osob, které zajišťují KU, z toho oprávněná osoba obdrží, pokud se jedná o skot 8 %, pokud se jedná o ostatní vyjmenovaná hospodářská zvířata 4 % z přiznané dotace.

- ovce a kozy, u ovcí do 150 Kč za 1 kus, zapojený v KU, u koz a ovcí s prováděnou kontrolou mléčné užitkovosti do 300 Kč za 1 kus, zapojený v KU,

2.A.e.2.i) Podpora chovateli na plemenného berana pocházejícího z chovu zapojeného v KU a zapsaného do PK s přiděleným ústředním registrem, chovaného v době od 1.9.2017 do 31.8.2018 do 17 Kč na jeden krmný den.

2.A.e.2.j) Podpora chovateli na plemenného kozla pocházejícího z chovu zapojeného v KU a zapsaného do PK s přiděleným ústředním registrem, chovaného v době od 1.9.2017 do 31.8.2018 do 20 Kč na jeden krmný den.

2.A.e.2.k) Podpora chovateli na plemenného berana nebo kozla s doloženou plemennou hodnotou, vybraného uznaným chovatelským sdružením do plemenitby a prodaného a zařazeného v elitních třídách, v období od 1.9. 2017 do 31.8.2018.

Tabulka 89: Podprogram 6.1 - Podpora genetických zdrojů zvířat

6.1.4.a	Plemeno šumavská ovce reprodukčně aktivní bahnice zařazená v kontrole užitkovosti v chovech s produkcí plemenných beranů	do 800,- Kč
6.1.4.b	Plemeno šumavská ovce reprodukčně aktivní bahnice zařazená v kontrole užitkovosti v ostatních chovech	do 400,- Kč
6.1.5.a	Plemeno valašská ovce reprodukčně aktivní bahnice zařazená v kontrole užitkovosti	do 1 000,- Kč
6.1.6.a	Plemeno bílá krátkosrstá koza reprodukčně aktivní koza zařazená v kontrole užitkovosti	do 800,- Kč
6.1.7.a	Plemeno hnědá krátkosrstá koza reprodukčně aktivní koza zařazená v kontrole užitkovosti	do 1 000,- Kč

Podpory podle Zásad nemají v podstatě žádný kladný vliv na rentabilitu, i když v podstatě podpora plemeníků má příznivý vliv na obnovu stáda. Ale nelze tento vliv propočítat na ks bahnice/kozy, neboť jeden plemeník je chován ke stádu 5 ks, a jindy postačuje na 50 samic.

Podpora genofondu je pouze částečnou kompenzací vícenákladů, spojených s kontrolou užitkovosti.

6. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP

Intervence na podporu chovu a koz

- Záporná rentabilita je částečně vyrovnávána dobrovolně vázanou podporou (VCS). K zajištění současných stavů je nutno v obdobné podpoře pokračovat.
- Zachování vázaných plateb zejména u pasených ovcí a koz
- Zachování podpory plemeníků v rámci národních dotací.
- Podpora investic do faremního zpracování mléka.
- Podpora investic do ustájovacích zařízení a pastevních areálů

- Potřeba cíleného poradenství
- Změny zákonů s cílem usnadnit výstavbu pastevních areálů

Tabulka 90: Ekonomika chovu ovcí v letech 2014 až 2018 s výhledem do 2023

Ovce							Projekce				
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tržby	Kč/ks	2995,5	2995,5	2995,5	2995,5	2995,5	3042,7	3090,6	3139,3	3188,7	3238,9
Náklady celkem	Kč/ks	6 024	7 203	7 108	7 136	7 314	7 555	7 666	7 762	7 846	7 922
Podpory Celkem	Kč/ks	4 561	4 121	4 320	3 970	4 683	4 683	4 683	4 683	4 683	4 683
- z toho VCS	Kč/ks	557	584	579	555	591	591	591	591	591	591
Nákladová míra rentability	%	-50,3	-58,4	-57,9	-58,0	-59,0	-59,7	-59,7	-59,6	-59,4	-59,1
Souhrnná míra rentability bez VCS	%	16,2	-9,3	-5,2	-10,2	-3,1	-5,6	-6,3	-6,8	-7,2	-7,5
Souhrnná míra rentability	%	25,4	-1,2	2,9	-2,4	5,0	2,3	1,4	0,8	0,3	0,0

Zdroj: Výběrové šetření nákladů a výnosů vybraných zemědělských komodit ÚZEI, vlastní výpočty

Tabulka 91: Ekonomika chovu koz v letech 2015 až 2018 s výhledem do 2023

Kozy						Projekce				
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tržby - mléko	Kč/ks	9 456	10 625	11 250	11 875	12 062	12 252	12 445	12 641	12 840
Tržby - zvířata	Kč/ks	2 272	2 272	2 272	2 272	2 295	2 318	2 341	2 365	2 388
Výnosy celkem	Kč/ks	11 729	12 897	13 522	14 147	14 357	14 570	14 786	15 006	15 228
Náklady celkem (celé stádo)	Kč/ks	16 399	16 750	17 042	17 774	17 886	18 025	18 145	18 250	18 345
Podpory celkem	Kč/ks	4 071	4 275	3 933	4 649	4 649	4 649	4 649	4 649	4 649
- z toho VCS	Kč/ks	551	529	510	533	533	533	533	533	533
Nákladová míra rentability	%	-28,5	-23,0	-20,7	-20,4	-19,7	-19,2	-18,5	-17,8	-17,0
Souhrnná míra rentability bez VCS	%	-7,0	-0,6	-0,6	2,8	3,3	3,7	4,2	4,8	5,4
Souhrnná míra rentability	%	-3,7	2,5	2,4	5,8	6,3	6,6	7,1	7,7	8,4

Zdroj: Výběrové šetření nákladů a výnosů vybraných zemědělských komodit ÚZEI, vlastní výpočty

Tabulka 92: Teorie změny – ovce a kozy

Problém	příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna	intervence	Prvek intervence
Zachování potřebné úrovně, značný environmentální a sociální význam	Roztříštěnost chovů.	Mimo velké chovy se pak jedná spíše o hobby chovy, mající však znační environmentální a sociální význam	Podpora znalostí, pokračování v podpoře plemeníků a genofundů	Podpora plemeníků	Podpora plemeníků

	Nízká rentabilita chovu	Využívání stávajících podpor, zvýšený výskyt pastva	Zachování stávajících podpor	Přímé platby a VCS	Přímé platby a VCS
	Mnohdy nedostatečná péče z hlediska veterinárních	Rozdílná úroveň veterinární péče, špatné odčervování a péče o paznehty	Posílit a zkvalitnit veterinární péči	Podpora speciálního poradenství, program animal welfare podpořit péči o paznehty přímou dotací v rámci 2. pilíře (lavážní vany, přípravky)	Podpora speciálního poradenství podpořit péči o paznehty přímou dotací v rámci 2. pilíře
	Málo funkční odbytová organizace	Většinou přímý odbyt	Motivovat odbyt přes odbytovou organizaci	Podpora v rámci SOT	Podpora v rámci SOT
	Nízká péče o pastviny, nepříznivé dopady sucha na pastviny	Rozdílná úroveň péče o pastviny	Zjednodušení podmínek péče o pastviny v případě sucha	Větší pružnost v nastavení podmínek	Aktualizovat sazby v AEKO s ohledem na sucha
	Nízká péče o pastevní areály, chybějící napajedla a přístřešky	Administrativní náročnost zřizování pastevních areálů	Nutné změna legislativy, investiční podpora v rámci 2. pilíře	Vyčlenění obálky na pastevní areály	Obálka na pastevní areály

Problémy s faremním zpracováním	Drahé investice a nízká návratnost, administrativní překážky	Administrativní náročnost mnohdy zemědělce odradí od realizace	Změny v právním řádu, zjednodušení podmínek – princip jedné žádosti a jednoho kontrolního orgánu	Investiční podpora faremního zpracování	Stanovit obálku na investice
Nízká poptávka na domácím trhu	Nízké obecné povědomí o výhodách a zdravotních přínosech konzumace výrobků z ovčího/kozího mléka a skopového masa	Administrativní náročnost mnohdy zemědělce odradí od realizace, odbyt většinou na lokální úrovni	Zvýšit obecné povědomí a podpora odbytu na národní úrovni (česká ovce a koza)	Vyčlenit zdroje na marketing a podporu odbytu a konzumace na národní úrovni	Vyčlenit zdroje na marketing a podporu odbytu a konzumace na národní úrovni
Problém s odbytem vlny, nízká cena	Není vhodné zařízení pro praní a následné zpracování vlny	Náklady na stříhání ovcí jsou vyšší nežli prodejní cena vlny	Řešení odbytu a následného zpracování vlny	Zřízení potřebných kapacit v rámci odbytové organizace Oveko	Vyhlásit možnost podpory investice

Definování potřeb v sektoru Chovu ovcí a koz

- Zachování současné úrovně přímých plateb a VCS
- Speciální obálka pro investice do staveb a technologií včetně faremního zpracování
- Zlepšení práce odbytové organizace OVEKO.
- Zlepšení veterinární péče včetně poradenství a dodržování nařízených veterinárních opatření
- Řešení nedostatku veterinárních léčiv včetně jejich registrace (antiparazitika, clostridium)

V následující tabulce jsou uvedeny investiční potřeby, pro které byla na základě požadavku MZe provedena dílčí kvantifikace.

Tabulka 93: Odhad investičních potřeb pro odvětví **CHOVU A ODCHOVU NOSNIC** na období let 2021-2027

Odhad investičních potřeb pro odvětví CHOVU A ODCHOVU OVCÍ A KOZ na období let 2021-2027:

Problém	Potřeba - nutná změna	Rozsah potřeb - kvantifikace	Rozsah potřeb - finanční rámec (mil. Kč)	mil. Kč pro sou
Ovce - Investičně náročné odvětví	Zajistit průběžné obnovování a modernizace technologií a technického vybavení	odhadem 20 % ustajovacích míst v budovách a stavebách a u technologického vybavení vzhledem ke kratší životnosti pro cca 60 % ustajovacích míst.	880,4 mil. Kč	
Kozy - Investičně náročné odvětví	Zajistit průběžné obnovování a modernizace technologií a technického vybavení	odhadem 20 % ustajovacích míst v budovách a stavebách a u technologického vybavení vzhledem ke kratší životnosti pro cca 60 % ustajovacích míst.	120,1 mil. Kč	
		odhadem 50 % kapacity dojíren	45,0 mil. Kč	
	Podpora faremního zpracování koziho mléka	vhodné pro stáda větší jak 50 kusů koz, což odpovídá 30 % stavů koz	91,7 mil. Kč	
Vznik nových požadavků na rozšíření skladovací kapacity v souvislosti s prodloužením doby skladování statkových hnojiv na 6 resp. 9 měsíců vyplývajících z nitrátové směrnice.	Rozšíření kapacit hnojišť			
CELKEM				1

Kromě těchto vyčíslených specifických investičních potřeb pro odvětví, je třeba zohlednit část investičních potřeb na mobilní techniku (příprava a rozvoz krmiv, odklíz hnoje, apod.)

Zdroj: Expertní odhad

SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
- Existence několika málo velkých stád a chovů s kvalitním managementem a s využitím výhod z velikosti u řady podniků. - Provázanost chovu ovcí a koz s opatřeními ke zlepšování vztahu zemědělství k ŽP. - Vysoký stupeň zatravnění zejména v horských a příhraničních oblastech s dobrou krmivovou základnou pro chov ovcí a koz - Vynikající klimatické a geografické podmínky ČR pro pastevní chov ovcí a koz - Kvalitní systém plemenářské práce ve velkých chovech, podpora využívání registrovaných plemenů v chovu. - Vysoká odbornost managementu u velkých chovů. - Faremní zpracování mléka - Agroturistika – provázání zemědělství s turistickým ruchem a výrobou lokálních produktů. - Podpora nákupu plemenů	- Většina ovcí a koz je v malých stádech. - Ztrátovost chovu v důsledku nízké intenzity výroby a nižších CZV - Vysoká závislost ekonomiky odchovu na podporách, při existenci vysoce rentabilních podniků s extenzivními chovy. - Menší význam chovu ovcí a koz pro zaměstnanost venkova. - Velmi malý podíl obchodované produkce prostřednictvím odbytové organizace OVEKO a její minimální činnost - Nízké investice do technologií a ustájení v předchozích letech a do pastevních areálů - Nedostatečné využití TTP, špatné vybavení pastevních areálů - Závažné nedostatky ve veterinární péči a animal welfare zejména u malých chovů (problematika popsána dále) - Chybí kapacity pro zpracování vlny, za současného stavu se prodej vlny nevyplatí, náklady na stříhání jsou vyšší nežli cena za vlnu
Příležitosti	Ohrožení
- Využití vázané podpory přežvýkavců. - Zvýšení podílu obchodované produkce prostřednictvím organizace OVEKO, zlepšení marketingu a diverzifikace trhu (faremní zpracování a prodej, bio-produkce). - Zatraktivnění agroturistiky ve spojení s chovem ovcí a koz. - Výraznější prostor pro zvyšování efektivity produkce u většiny podniků s chovem ovcí a koz, včetně zlepšení managementu. - Pokračující specifické podpory producentům. - Prostor k efektivnějšímu využití TTP k chovu. - Prostor ke zvýšení domácí spotřeby skopového masa a mléčných výrobků z koziho a ovčího mléka Tyto body jsou typické interní problémy, které by patřily do slabých stránek	- Změna politiky - snížení přímých i nepřímých podpor chovu - Zpřísnění podmínek na převozy (vývozy) živých zvířat (růst transportních nákladů, nákladů na pohodu zvířat). - Výrazná konkurence dovozů skopového masa z třetích zemí (zejména z Austrálie a Nového Zélandu) - Zvýšení nákladů na práci, půdu a také krmiva (konkurence bio-energetiky). - Zdravotní stav stád v EU, resp. případný výskyt nebezpečných nákaz.

• EU jako celek dováží značné množství skopovéhoho, je zde prostor pro vývozy v rámci EU.	
---	--

draft

VČELY

1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP

Právní rámec v oblasti včelařství:

Níže citované legislativní předpisy (národních i evropské) svým obsahem jsou zaměřené především na ochranu chovu včel, ochranu včel z hlediska zdravotního stavu, škody způsobené na chovech včel, podporu produkce a kvalitu medu, včelí produkty, garanci chovu plemene včely kraňské. Současně na podporu chovu včel a včelařů, a to prostřednictvím podpor národních, tak i evropských dotací.

- Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů (rostlinolékařský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb. o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 76/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky pro přírodní sladidla, med, cukrovinky, kakaový prášek a směsi kakaa s cukrem, čokoládu a čokoládové bonbony, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 448/2006 Sb., o provedení některých ustanovení plemenářského zákona, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 38/2001 Sb., o hygienických požadavcích na výrobky určené pro styk s potravinami a pokrmami, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 16/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ekologickém zemědělství, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 136/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence a evidence hospodářství a osob stanovených plemenářským zákonem, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 327/2012 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravků na ochranu rostlin, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka, ve znění pozdějších předpisů.
- zákonem č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů,

- nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007, v platném znění,
- nařízením Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 2015/1366 ze dne 11. května 2015, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, pokud jde o podporu včelařství,
- prováděcím nařízením Komise (EU) č. 2015/1368 ze dne 6. srpna 2015, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, pokud jde o podporu v odvětví včelařství,
- nařízením vlády č. 197/2005 Sb., o stanovení podmínek poskytnutí dotace na provádění opatření ke zlepšení obecných podmínek pro produkci včelařských produktů a jejich uvádění na trh, ve znění pozdějších předpisů
- Prováděcí rozhodnutí Komise (EU) 2019/974 ze dne 12. června 2019, kterým se schvalují vnitrostátní programy na zlepšení produkce včelařských produktů a jejich uvádění na trh předložené členskými státy podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013

2. Stanovení skutečného problému, na který má politika reagovat

Strategickým cílem Ministerstva zemědělství je stabilizovat počet včelstev na území ČR a podporovat rovnoměrné rozmístění včelstev v krajině k zajištění biologické rovnováhy v opylení kulturních a planě rostoucích rostlin a podporovat přísuny včelstev k zemědělským plochám.

• Hlavní problémy včelařství spočívají:

- v nedostatečném technickém včelařském zázemí pro chovatele včel, potřebě obnovy a modernizace technického vybavení a modernizace včelařského provozu,
- v potřebě zdokonalovat současný systém vzdělávání za účelem zvyšování odborné úrovně chovatelů včel,
- v nízké podpoře regionálních vzdělávacích aktivit pro nevčelařskou a začínající včelařskou veřejnost,
- ve vytváření podmínek pro udržitelný chov včel, podporu zdravotního stavu včelstev, a tím i rentabilitu chovu včel,
- v nedostatečné podpoře spotřeby českého medu a prodeje tuzemských včelích produktů,
- v nízké podpoře šlechtitelské práce v chovu včelích matek,
- v nedostatečné podpoře výzkumných úkolů ve včelařství zaměřené na zdravotní stav včelstev v ČR

3. Mechanismus a příčiny problému

V devadesátých letech 20. století došlo v ČR k významnému snížení stavů včelstev a počtu včelařů, způsobenému na rozdíl od okolních států důvody ekonomickými a nikoli zdravotními. Stav včelstev se podařilo díky ekonomické podpoře od státu i EU stabilizovat a v posledních letech navyšovat. Na konci roku 2016 stavy včelstev dosáhly 662 253 a došlo i k nárůstu počtu chovatelů včel na 56 921 osob. Od roku 1993 trval pokles stavů včelstev až do roku 1997.

Základní příčinou poklesu počtu včelstev ČR byla nízká ekonomická rentabilita. Teprve v roce 1998 se podařilo zastavit pokles stavů včelstev a došlo i k nárůstu. Nárůst však byl hlavně způsoben kategorií chovatelů nad 30 včelstev, kde se od roku 1996 do roku 1999 zvýšil počet chovaných včelstev o 28 673, tj. o 31 %. Ostatní chovatelé se vrátili přibližně na úroveň roku 1996. Po roce 1999 došlo opět k poklesu stavů včelstev až na konečných 477 743 v roce 2003. Díky dotaci na obnovení včelstev se podařilo stavy navýšit o téměř 80 tisíc na 556 853 v roce 2004. Situace byla stabilizována v roce 2005. V roce 2006 došlo opět k poklesu o 26 121 včelstev. Tato situace byla způsobena výrazným poklesem výkupních cen medu. Pouze díky dotacím podle titulu 1. D, a umožněním přímého prodeje medu „ze dvora“ podle veterinárního zákona a dotacemi podle nařízení vlády č. 197/2005 Sb., nebyl pokles větší. Počty včelstev se podařilo zachovat i v roce 2007. Ovšem v zimním období 2007/2008 byla ČR stejně jako ostatní středoevropské státy postižena masivním úhynem včelstev, způsobeným přemnožením roztoče *Varroa destructor*. Stavy se snížily pod úroveň roku 2003 – dosáhly celkem počtu 461 086. Vzniklá situace vedla k vyhlášení mimořádné podpory na obnovu včelstev za uhynulá včelstva. Tato opatření se velmi osvědčila, v roce 2010 bylo dosaženo stavu 528 186 včelstev a v roce 2011 dokonce 565 419 včelstev, tedy nejvíce od roku 1995. Vlivem nepříznivého klimatického vývoje na přelomu let 2011/2012 stavy mírně poklesly na 540 705 včelstev. Od roku 2012 dochází k pravidelnému zvyšování počtu včelstev i včelařů. Výjimku tvořil rok 2015, kdy došlo k poklesu zhruba o 7 000 včelstev. Příčinou opět byly úhyny způsobené roztočem *Varroa destructor*. V roce 2016 došlo k výraznému navýšení počtu včelstev o více než 60 tisíc a koncem roku 2016 činil počet 662 253 včelstev. V roce 2017 došlo opět k poklesu počtu včelstev na 649 530. Rok 2018 nepřinesl výraznější změny.

Jedním z faktorů, který nepříznivě ovlivňuje české včelařství, je relativně nízká spotřeba včelích produktů, zvláště medu. V ČR se spotřeba medu pohybuje okolo 1 kg na obyvatele za rok. Produkce medu se v posledních dvou letech výrazně zvedla. V roce 2016 přesáhla hodnotu 10 000 tun. Od roku 2014 je to nárůst o 3 000 tun. Spotřeba medu má z dlouhodobého hlediska setrvalý stav. Tento stav není pozitivní ani z pohledu včelařů ani z pohledu konečného spotřebitele, který nevyužívá všechny pozitivní účinky tohoto jedinečného přírodního produktu. Snahou je zvýšení spotřeby medu, a to kromě tradičního balení medu i větším výběrem výrobků, které obsahují med, jako jsou např. směsi ovoce s medem, masné výrobky (šunky, paštiky), pekárenské výrobky (perníčky a jiné pečivo) a různé druhy medoviny. Trh medu ve státech EU se vyznačuje trvalým deficitem nabídky medu z domácí produkce. Soběstačnost je pod 50 %.

Významný zásadní problém v chovech včel způsobuje roztoč včelí (varroáza). Toto parazitární onemocnění spolu s asociovanými virózami je obecně uznáváno za hlavní příčinu úhynů včelstev. Jedná se o celosvětový problém, ztráty včelstev komplexně nazývané CCD (colony collapse disorder) postihují v některých letech i Evropu a Českou republiku. Choroby, které mají zásadní vliv na zdravotní stav včelstva, jsou především bakteriózy. Jedná se především o mor včelího plodu (původcem je bakterie *Paenibacillus larvae*) a hniloba včelího plodu (původcem je bakterie *Melissococcus plutonius*). Obě nemoci jsou na seznamu zvláště nebezpečných nálezů dle veterinárního zákona. Ministerstvo zemědělství poskytuje chovatelům včel z důvodu mimořádných veterinárních opatření spojená s likvidací těchto nemocí finanční kompenzace a to každoročně ve výši více jak 20 mil Kč (v roce 2018 to bylo 22 581 785 Kč). S narůstajícím dovozem, zvláště velmi levných medů, u kterých kvalita odpovídá dovozní ceně, může dojít k ohrožení tuzemského chovu včel zavlečením různých nebezpečných nálezů. Za plošným úhynem se většinou skrývá soubor vlivů zahrnující přemnožení roztoče *Varroa destructor*, virová onemocnění, stres, nízká kvalita a úživnost. Faktorem, který ovlivňuje chov včel, jsou nejen klimatické podmínky ovlivňující skladbu zdrojů snůšky v průběhu roku, ale také druhová jednotvárnost nabízené včelí pastvy. Úhyny včel,

včetně celkového zdravotního stavu včelstev úzce také souvisí s odbornou úrovní chovatelů včel.

4. Závažnost problému

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, tak současná úroveň stavu včelstev a jejich zdravotního stavu je v současné době výsledkem dlouhodobé a usilovné práce ve srovnání se stavy včelstev v devadesátých letech minulého století. Chovatelé včel v případě úhynu včel například na varroázu se snaží tyto ztráty obnovovat, a to tvorbou oddělků, či pořízením nových včelstev, pokud je to však možné.

Tabulka 94: Stavy včelstev a počty včelařů v České republice od roku 2005

Rok	Počet včelařů	Počet včelstev
1990	79 797	807 429
1991	78 456	766 466
1992	76 314	729 758
1993	73 401	685 324
1994	70 534	630 026
1995	65 805	622 336
1996	61 428	537 136
1997	58 647	510 363
1998	57 280	542 161
1999	57 622	564 981
2000	55 245	534 814
2001	53 315	537 226
2002	53 315	517 743
2003	50 940	477 743
2004	50 109	556 853
2005	49 824	551 681
2006	48 678	525 560
2007	47 966	520 084
2008	45 604	461 086
2009	46 033	497 946
2010	46 573	528 186
2011	48 057	565 419

2012	48 132	540 705
2013	50 471	553 040
2014	53 447	603 392
2015	54 416	596 313
2016	56 921	662 253
2017	57 380	649 530
2018	58 009	650 622

Zdroj: Situační a výhledová zpráva Včely

Jedním z významných faktorů, který působí na snížení imunity včel je nedostatečná výživa včel. Proto i z důvodu vytvoření stability chovu včel a zajištění výživy zimní generace včel včelaři v ČR využívají zdroje včelí pastvy, které jsou mnohdy vzdálené několik desítek km od jejich stanovišť. Proto je důležité se zaměřit na podporu kočování se včelstvy a využívání včelí pastvy ve svém okolí, což vede ke stabilitě a dobrému zdravotnímu stavu chovaných včelstev. Kočování se včelstvy a přísun včel k plodinám má významný přínos pro zemědělství, ovocnářství a zachování biodiverzity krajiny.

Tabulka 95: Přísuny včelstev v České republice od roku 2005

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Přísuny k plodinám	33 684	27 897	31 901	49 213	48 521	48 762	4 531	22 001	19 289	22 188	17 275	14 268
Přísuny do lesů	19 748	12 660	16 472	13 505	13 505	11 363	3 083	11 274	11 228	12 026	11 158	19 853

Zdroj: Situační a výhledová zpráva Včely

Jak již bylo uvedeno výše, významný zásadní problém v chovu včel způsobuje roztoč včelí (varroáza). Za rok 2020 byla v České republice vyšetřena zimní měl na přítomnost roztoče *Varroa destructor* z celkového počtu 60 768 stanovišť včel. V porovnání s loňským rokem je z výsledků vyšetření zimní měli patrný nárůst podílu stanovišť s průměrným počtem roztočů 0-3 (58,7 % stanovišť) a nad 3 (19,2 % stanovišť). Stanovišť bez přítomnosti roztočů je o téměř 11 % méně než v předchozím roce.

Průměrný počet roztočů na včelstvo	Počet stanovišť							
	rok 2017	%	rok 2018	%	rok 2019	%	rok 2020	%
0	21 772	36,6	16 611	26,9	20 854	32,9	13 450	22,1
0-3	31 839	53,5	34 708	56,1	34 294	54,1	35 686	58,7
nad 3	5 876	9,9	10 517	17,0	8 285	13	11 632	19,2
celkem	59 487	100	61 836	100	63 433	100	60 768	100

Zdroj: SVS

Vedle úhynů včelstev způsobených varroázou jsou hlášeny také úhyny způsobené zvláště nebezpečnými nákazami. Poskytnuté náhrady nákladů a ztrát

vzniklých chovatelům včel v souvislosti s nebezpečnou nákazou včel z prostředků státního rozpočtu podle veterinárního zákona za období 2010 – 2018:

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Mor včelího plodu	počet žádostí	184	128	152	190	155	440	125	164	234
	Vyplaceno (tis. Kč)	12000	5875	8070	13109	5636	16740	5454	8461	14260
Hniloba včelího plodu	počet žádostí							4	3	1
	Vyplaceno (tis. Kč)							241	154	7

Pramen: MZe

Významným problémem nejen na úrovni ČR, ale také ostatních členských států EU je nízká spotřeba medu – viz následující tabulka.

2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 - 2018
0,5	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	1

Zdroj: Situační a výhledová zpráva Včely

V souvislosti se spotřebou medu je potřeba také zmínit trh s medem na území ČR. Česká republika není v produkci medu soběstačná.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Vývoz	2595	2051	1188	2270	1583	1526	1184	906	1416	1540	1060
Dovoz	2050	1825	2172	1777	1946	2086	2544	2945	1776	3177	2706
Saldo	545	226	-984	493	-363	-560	1360	2039	-360	1637	1646

Zdroj: Situační a výhledová zpráva Včely

5. Řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP

Navýšení finančních prostředků pro oblast včelařství prostřednictvím nových nástrojů SZP:

- **nástroje SZP zaměřit na podporu produkce medu a včelích produktů a jejich uvádění na trh** (opatření technická pomoc, racionalizace kočování včelstev, obnova včelstev, opatření k boji proti škůdcům a nákazám, rozborů medu)
- **nástroje SZP zaměřit na podporu propagace medu a včelích produktů a jejich uvádění na trh** (opatření technická pomoc, rozborů medu)
- **nástroje SZP zaměřit na zdravotní stav včelstev a zdolávání nákaz** (opatření k boji proti škůdcům a nákazám)
- **nástroje SZP zaměřit na kvalitu medu a včelích produktů a jejich uvádění na trh** (rozborů medu)
- **nástroje SZP zaměřit na kočování se včelstvy** (racionalizace kočování včelstev)
- **nástroje SZP zaměřit na šlechtitelskou práci** (obnova včelstev)

- nástroje SZP zaměřit na zvyšování odborné úrovně včelařů (technická pomoc)
- nástroje SZP zaměřit na práci s dětmi a mládeží (technická pomoc)

6. Detailnější posouzení vlivu předpisů

Český včelařský program na období 2020 – 2022 byl schválen **Prováděcím rozhodnutím Komise (EU) 2019/974, ze dne 12. června 2019**, kterým se schvalují vnitrostátní programy na zlepšení produkce včelařských produktů a jejich uvádění na trh předložené členskými státy podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013. Zároveň ve **Sbírce zákonů č. 148 ze dne 17. 6. 2019** je zveřejněno nařízení vlády o stanovení podmínek poskytnutí dotace na provádění opatření ke zlepšení obecných podmínek pro produkci včelařských produktů a jejich uvádění na trh a o změně nařízení vlády č. 197/2005 Sb., o stanovení podmínek poskytnutí dotace na provádění opatření ke zlepšení obecných podmínek pro produkci včelařských produktů a jejich uvádění na trh, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nařízení vlády“)

Jedná se o zásadní a strategické dokumenty, podle kterých mohou včelaři v ČR čerpat finanční prostředky na 5 opatření, a to v období 2020 – 2022 (včelařský rok):

- technická pomoc
- boj proti varroáze
- racionalizace kočování včelstev
- úhrada nákladů na rozborů medu a
- obnova včelstev

Česká republika se podílí na celkové podpoře 50 % a EU (50 %). Pro rok 2020 bylo stanoveno pro Českou republiku 1 266 168 EUR (50 % EU), pro rok 2021 - 1 266 168 EUR (50 % EU), pro rok 2022 také 1 266 168 EUR (50 %).

Tabulka 96: Přehled o čerpání dotací dle nařízení Rady (ES) č. 797/2004 a dle nařízení Rady (ES) č. 1234/2007 a prováděcí nařízení Komise (EU) č. 1368/2015 v letech 2008 - 2018 (tis. Kč)

Opatření/ rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Technická pomoc	24 030	34 460	36 897	35 629	34 307	26 877	31 264	35 882	25 576
Boj proti varroáze	11 448	11 112	15 949	18 932	17 238	27 513	23 263	25 574	30 155
Racionalizace kočování	11 503	5 016	4 478	3 867	2 259	2 159	2 320	2 082	1 650
Rozbory medu	503	1 836	937	494	678	712	693	507	847
Obnova včelstev	8 903	8 804	8 159	7 286	9 465	7 414	5 394	3 532	5 635
Celkové čerpání	56 387	61 231	66 420	66 208	63 947	64 675	62 934	67 577	63 863
Možnost čerpání	56 389	62 653	66 421	66 212	63 947	64 677	62 939	67 580	63 863

Čerpání v %	100,00	97,73	100,00	99,99	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
-------------	--------	-------	--------	-------	--------	--------	--------	--------	--------

Zdroj SZIF

7. Jak by se situace vyvíjela BEZ ZAVEDENÍ PŘÍSLUŠNÝCH INTERVENCÍ?

- V oblasti technického zázemí by nebylo možné obnovovat stará zařízení za nová zařízení zajišťující produkci kvalitního medu a včelařských produktů
- Přísuny ke včelí pastvě by byly omezené
- Nedostatečné zajištění opylování hmyzosnubných rostlin z důvodu snížení počtu včelstev, a tím i snížení produkce zemědělských plodin a biodiverzity krajiny
- Výrazné snížení odborných znalostí v oblasti včelařství, které by mělo za následek snížení odborné úrovně chovatelů včel, což by znamenalo zhoršení kvality chovu včel. Současně by došlo ke snížení podpory zdravého životního stylu, ke kterému včelařství velmi významně přispívá.
- Úpadkem odborných znalostí o chovu včel by došlo k snížení úrovně péče o včelstva, což by vedlo k výraznému rozšiřování nemocí včel a ohrožení včelařských chovů. Z důvodu vysokých pořizovacích cen za léčiva by včelaři nenakupovali léčiva a došlo by k zhoršení nakažové situace, zejména v případě varroázy. Pro Ministerstvo zemědělství by tato skutečnost znamenala nárůst finančních prostředků v případě rozšíření bakterióz. V současné době je vynakládáno ze strany Ministerstva zemědělství více jak 20 mil. Kč na bakteriózy, jako náhrady pro chovatele včel.
- Význam medu a včelích produktů pro zdravý styl života by byl propagován omezeně, Ze strany laické veřejnosti by mohlo dojít ke snížení zájmu o tyto produkty, a tím ke snížení spotřeby medu na obyvatele.
- Nebylo by propagováno včelařství u dětí a mládeže.
- Zvýšení podílu nekvalitních medů, falšování medu.
- Nebyla by podporována šlechtitelská práce, což by vedlo k chovu včel s nekvalitním genetickým potenciálem

8. SWOT analýza – jak si stojí jednotlivé důležité stránky sektoru vůči odpovídajícím cílům a jejich naplňování?

Silné stránky	Slabé stránky
• Vysoký stupeň organizovanosti ve spolcích • Organizované tlumení varroázy – sběr dat o nemocích včel i prostředky a metody boje s nimi přinášejí požadované výsledky pouze tehdy, jsou-li prováděny podle jednotné metodiky a ve stejnou dobu. • Kvalitní dostupná léčiva a diagnostické metody chorob včelstev s minimálními riziky pro	• Převažující typ drobného zájmového včelaře zahrnuje i skupinu chovatelů, kteří problémy zdravotního stavu nevnímají zodpovědně, nedodržují metodiku léčení a špatnou chovatelskou praxí způsobují včelám stresy. Jejich stanoviště se stávají mnohdy zdrojem nákaz pro okolí. • Ze strany profesionálních chovatelů včel je mnohdy podceňována biologická zákonitost chovu a vývoj včel, který může vést ke stresovým situacím v

zdraví včel a kontaminaci včelích produktů, odpovídající současnému stavu výzkumu. • Radikální tlumení moru včelího plodu a hniloby plodu podle stanovišť s klinickými příznaky zpomalující šíření těchto nebezpečných nákaz. • Povinná vyšetření včelstev chovatelů matek a včelstev kočovných včelařů. • Tradice chovatelství, existující síť aktivních chovatelů matek a dlouhodobé udržování kvalitního plemenného potenciálu včely medonosné kraňské. • Dlouholetá tradice výuky a silný rozvoj ve včelařském školství (SŠ, VŠ, specializované školství). • Vědomostní potenciál včelařských odborníků se zkušenostmi ze zahraničí • Existence Výzkumného ústavu včelařského v Dole. • Přenos výsledků výzkumu do praxe prostřednictvím metodických pokynů, konání odborných přednášek, seminářů a publikování odborných článků v časopisech Včelařství a Moderní včelař.	chovaných včelstvech s následky možného rozvoje onemocnění včel. • Konzervativní přístup k některým novým včelařským poznatkům a metodám • Základní výzkum na akademických pracovištích je značně nákladný, aplikace poznatků do praxe je až ve vzdáleném časovém horizontu.
Příležitosti	Rizika
• Získání profesních a odborných zkušeností ve včelařství, včetně příslušných certifikátů. • Realizace vlastního chovu včel, což znamená zavedení vlastního chovu včel, včetně vybudování nezbytného technického zázemí pro chov včel (např. medárnu, sklad souší, včelařskou dílnu atd.). • Vybudování farmového chovu včel. • Rovnoměrné rozmístění včelstev v krajině a tím zajištění opylování hmyzosnubných plodin a zachování biodiverzity krajiny.	• Bezprostřední rizika souvisí především se zhoršením zdravotního stavu včel. • Používání nepovolených látek k léčení včelstev. • Znehodnocování kvality chovu plemene včely kraňské a její přímé ohrožení v důsledku nekontrolovaného dovozu matek jiných agresivních plemen včel. • Snižování biodiverzity krajiny. • Používání látek v zemědělství včelám škodícím.

• Větší podpora pro vědecký výzkum.	

9. Definování potřeb v sektoru Včel

V rámci teorie změny byly pro sektor včelařství definovány následující potřeby, které je možné řešit navrženými typy intervencí a intervencemi uvedených v tabulce teorie změny.

1. Potřeba zajistit a stabilizovat stavy včelstev

Pro zajištění řádného opylování hmyzosnubných rostlin a zajištění konkurenceschopnosti a soběstačnosti v produkci medu a včelařských produktů je nutné zajistit chovatelům včel dostatečné technické zázemí pro odpovídající množství včelstev, které budou v české krajině rovnoměrně rozmístěny.

2. Potřeba zvyšovat odbornou znalost včelařů

Odborná znalost včelařů je prioritou pro zajištění dlouhodobě udržitelného včelaření na území České republiky, a to jak například z hlediska produkce kvalitního medu, tak například z hlediska zdravotního stavu včelstev.

3. Zajistit soběstačnost v produkci medu

Česká republika není soběstačná v produkci medu.

4. Zajistit podporu chovu kvalitních včelích matek

Dle plemenářského zákona je možné v České republice chovat pouze včelu kraňskou. Pro zajištění kvalitních genetických populací včel je potřeba podporovat chov kvalitních matek, aby se zvýšila prošlechtěnost včelstev na území ČR.

5. Zajistit propagaci včelích produktů

V České republice je velmi nízká úroveň spotřeby medu. Je proto nutné podporovat med a ostatní včelí produkty, jakožto zdraví prospěšné potraviny.

6. Zajistit pozitivní změnu ve věkové struktuře chovatelů včel

Průměrný věk českého včelaře je okolo 60 let. Cílem je podporovat propagaci včelaření, a to již od úrovně dětí a mládeže.

7. Zajistit zlepšení zdravotního stavu včelstev

České včelařství se potýká s každoročními úhyny včelstev na různá onemocnění, nejčastější příčinou je varroáza či bakteriózy. Rozšiřování nemocí souvisí rovněž s nízkou odborností chovatelů včel.